

Havannankoira

Uusi Jalostuksen tavoiteohjelman vuosille 2024 - 2028



Havannankoira

Jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2024–2028



Hyväksytty Havannalaiset ry:n vuosikokouksessa: 11.2.2023

Hyväksytty Suomen Kennelliitossa: 11.11.2022

Huomautus: JTO:n valokuvat on saatu tätä JTO:ta varten.

Niitä ei saa lainata ilman lupaa.

Copyright Havannalaiset ry.

SISÄLLYSLUETTELO

1. YHTEENVETO	4
2. RODUN TAUSTA	5
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	7
4. RODUN NYKYTILANNE	8
4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja	8
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos	9
4.1.2 Jalostuspohja	12
4.1.3 Havannankoiran populaatiot muissa maissa	19
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	20
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	22
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä havannankoiran käyttötarkoituksesta	22
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	23
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen tai käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	23
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	23
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	30
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	31
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta	34
4.3 Terveys ja lisääntyminen	34
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	34
4.3.2 Muut rodussa todetut merkittävät sairaudet ja viat	42
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	57
4.3.4 Lisääntyminen	59
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	60
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	61
4.4. Ulkomuoto	62
4.4.1. Rotumääritelmä	62
4.4.2. Näyttelyt ja jalostustarkastukset	64
4.4.3. Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	65
4.4.4. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	66
5. YHTEENVETO AIKAISEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	67
5.1. Käytetyimpien jalostuskoirien taso	67
5.2. Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	69
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	72
6.1. Jalostuksen tavoitteet	72
6.2. Suositukset jalostuskoirille ja jalostusyhdistelmille	73
6.3. Rotujärjestön toimenpiteet	74
6.4. Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	76
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	78
7. LÄHTEET	79
8. LIITTEET	81

1. YHTEENVETO

Havannankoira on pieni, tarmokas, matalaraajainen ja pitkäkarvainen koira, joka soveltuu erinomaisesti seura- ja harrastuskoiraksi. Ystävällinen luonne, kaunis ulkonäkö, soveltuvuus kaupunkiympäristöön ja erilaiset harrastusmahdollisuudet ovat tehneet rodusta viime vuosina hyvin suosittun. Rotu on lähtöisin Kuubasta, mutta käytännössä jalostustyön pohja luotiin USA:ssa 1970-luvulla. Vuoden 2021 loppuun mennessä havannankoiria oli rekisteröity Suomeen 11 804 kpl Suomen Kennelliiton jalostustietokannan mukaan. Tällä hetkellä rotu kuuluu kahdenkymmenen (20) suosituimman rodun joukkoon Suomessa.

Havannankoirien jalostuksen tavoitteena on kokonaisvaltaisesti terveen, käyttötarkoitukseensa hyvin soveltuvan sekä ulkomuodoltaan rotumääritelmän mukaisen kannan säilyttäminen maassamme. Tavoitteen saavuttamiseksi on tärkeää, että rodun kasvattajat ja aktiiviset harrastajat tuntevat hyvin jalostuksen tavoiteohjelman, rotumääritelmän (liite 1) ja Havannalaiset ry:n jalostusohjeen (liite 2). Pääsääntöisesti jalostusohjeen suositukset on kirjoitettu auki myös tähän Jalostuksen tavoiteohjelmaan. Jokainen kasvattaja on vastuussa tekemistään yhdistelmistä ja niiden tuloksista ja osoittaa jalostuksen tavoiteohjelmassa kuvailtujen yhteisten tavoitteiden hyväksymisen omalla toiminnallaan.



Rodun ulkomuodollinen taso on Suomessa korkea ja suomalaiset havannankoirat ovat menestyneet erinomaisesti myös kansainvälisellä tasolla. Sekä kasvattajat että koirien omistajat ovat olleet yleisesti tyytyväisiä koiriensa terveydentilaan ja luonteisiin, mutta toisaalta koirien terveydestä on ollut rodun harrastajien käytettävissä vielä turhan vähän tutkimuksin osoitettua tai yhdistyksen kartoittamaa tietoa. Edellisen JTO:n julkaisemisen jälkeen Havannalaiset ry:n tekemistä pentueseuranta ja terveystutkimuksista on saatu valittavan vähän tietoa rodun tilanteesta. Pentueseurantakaavaketta

ja terveystutkimuskaavaketta päivitettiin vuonna 2017 ja ne muutettiin samalla nettilomakkeiksi. Vuonna 2017 julkaistiin myös nettipohjainen käytöskyselylomake ja vuonna 2019 lisääntymiskysely. Näiden muutosten avulla helpotetaan kyselyihin vastaamista ja näin ollen saadaan lisää informaatiota rodun tilanteesta lisääntymisen, terveyden ja käytöksen osalta. Suomessa kannan tilanteen seuraamista on helpottanut SKL:n ylläpitämä jalostustietokanta, joskin merkittävälle osalle koirista ei ole tehty virallisia terveystutkimuksia eikä tietojärjestelmä mahdollista myöskään jalostuskoirien keskinäisten sukulaisuussuhteiden tarkastelemista täysin luotettavalla tavalla.

Havannankoira on yleisesti ottaen terve, elinvoimainen ja pitkäikäinen rotu. Suomessa systemaattisin tutkimuksin osoitetuista perinnöllisistä terveysongelmista merkittävimmät ovat patellaluksaatio, jota on esiintynyt noin 5 %:lla tutkituista koirista, ja perinnöllinen harmaakaihi, jota on esiintynyt noin 6,3 %:lla tutkituista koirista. Havannankoirien PEVISA-ohjelma astui voimaan 1.1.2010 ja sitä on noudatettu hyvin. Havannankoirien PEVISA-ohjelmaan on kirjattu seuraavaa: "Pentujen vanhemmista pitää astutushetkellä olla voimassa oleva polvitarkastuslausunto ja silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 12 kk vanhempi. Perinnöllistä kataraktaa tai PRA:ta sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Diagnoosi "muu vähämerkityksellinen kaihi" ei kuitenkaan sulje koiraa jalostuksesta.

Rekisteröinnin raja-arvo on polvilumpioluksaation aste 1 ja jos koiran tulos on aste 1, on se paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Virallisen polvilauusunnon alaikäraja on 12 kuukautta. Alle kolme (3) vuotiaalle koiralle tehty tutkimus on voimassa 2 vuotta lausunnon saamisesta, jonka jälkeen se tulee uusia. Mikäli koira on tutkimushetkellä jo täyttänyt kolme (3) vuotta, ei tutkimusta tarvitse uusia.

Urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan."

Myös Havannalaiset ry:n jalostusohjetta on noudatettu hyvin. Vuosien 2012–2021 aikana jalostusohjetta on täsmennetty urosten ja narttujen jalostuskäyttöä sekä erityisesti jalostuskoirien terveyttä koskevien jalostusrajoitusten osalta. Jalostuskoirien käyttöä koskevien rajoitusten tavoitteena on laajentaa jalostuspohjaa ja vähentää erityisesti nuorten urosten runsasta jalostuskäyttöä Suomessa. PEVISA-ohjelmassa mainittujen silmä- ja polvisairauksien, sekä jälkeläismäärärajoituksen lisäksi Havannalaiset ry:n jalostusohjeessa annetaan kasvattajille suositukset koskien jalostukseen käytettävien koirien luonnetta, jalostuskäyttöä, sekä terveyttä. Kokonaisuudessaan jalostusohje on kirjattu liitteeksi 2.

Havannalaiset ry:lle on tärkeää saada kasvattajat ja harrastajat puhaltamaan yhteen hiileen rodun tulevaisuuden parhaaksi. Havannalaiset ry:n merkittävimmiksi haasteiksi ovat muodostuneet rotua ja sen terveyttä koskevan tiedon säännöllinen kerääminen, rodun jalostuspohjan laajentaminen, avoimeen tiedon jakamiseen kannustaminen sekä yleinen resurssien niukkuus. Rekisteröinnit ovat nousseet jo yli 500 rekisteröityyn pentuun vuodessa, ja rodun suosion jatkuessa myös koiran terveydestä piittaamattomien kasvattajien määrä näyttäisi kasvavan. On odotettavissa, että tulevaisuudessa yhdistys joutuu panostamaan aiempaa runsaammin voimavarojaan myös muille kuin jäsenistölle suunnattuun tiedottamiseen ja opastamiseen, julkaisutoimintaan, sekä erilaisten tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämiseen.

2. RODUN TAUSTA

Havannankoira kuuluu bichon-ryhmään yhdessä maltankoiran (bichon maltese), bolognesen (bichon bolognese), bichon frisén, coton de tuléarin ja löwchenin (bichon petit chienlion) kanssa. Nimi bichon tulee sanasta barbet (barbichon), joka tarkoittaa "karvaista, partaista". Bichon-rotujen yhteisenä lähtöalueena pidetään Välimeren Ranskaa, Espanjaa ja Italiaa. Varhaisimmat merkinnät näistä pienistä, valkoisista koirista löytyvät ajalta ennen ajanlaskun alkua. Seuraavien vuosisatojen aikana bichon-ryhmän kantatyyppi muuttui useaan otteeseen ja lopulta siitä alkoi erkaantua erityyppisiä linjoja Euroopassa. Rotutasolla havannankoirien kehitys nykyiseen muotoonsa on kuitenkin tapahtunut lähinnä Kuubassa ja USA:ssa.



"Blanquito de la Habana", piirros 1800-luvulta. Blanquito de la Habanan painon on arveltu olleen noin 1,3–2,7 kg.

Rodun synnystä on olemassa erilaisia teorioita. Kirjallisuudesta löytyy mainintoja, että espanjalaiset olisivat tuoneet Euroopasta Havannaan nykyistä maltankoiraa muistuttavia, mutta värikkäitä "malteesereita". Paikallisesta kannasta alettiin ilmeisesti melko pian käyttää Euroopassa nimitystä "Havannan silkki-koira". Toisen vaihtoehdon mukaan bichon-tyyppinen koira olisi kulkeutunut italialaisten mukana Etelä-Amerikkaan, jossa tapahtui risteytymä pienen paikallisen villakoiran kanssa ja tuloksena tästä oli havannankoirien kehityksen alku. Monet kuubalaiset ovat sitä mieltä, että kantamuoto tuli maahan italialaisten kapteenien mukana. Kuubalaisen rotuyhdistyksen perustajan, Zoila Portuendo Guerran, mukaan Kuubassa olisi ollut kaksi paikallista varianttia: 1500–1600-luvuilla tuontikoirista kehitetty, pieni ja valkea "blanquito de la Habana" sekä sen pohjalta 1800-luvulla kehittynyt havannankoira. Guerra arvelee, että "blanquito de la Habana" olisi risteytetty 1800-luvulla maahan tuotujen koirien, lähinnä pienten ja värikkäiden villakoirien kanssa, minkä seurauksena syntyi kookkaampi, rotevampi ja karvapeitteeltään värikkäämpi havannankoira.

Tunnetuin havannankoirien kasvattaja Kuubassa oli 1900-luvun alussa vaikuttanut Catalina Laza. Hän oli rikkaan sokeritehtailijan rouva, joka lahjoitti kasvattamiaan koiria silloin tällöin muille varakkaille ihmisille. Havannankoira oli siis Kuubassa palatseissa ja rikkaiden taloissa esiintyvä rotu. Kuuban vallankumouksen aikaan monet varakkaat perheet pakenivat Amerikkaan ja osa heistä vei arvokkaat koiransa mukanaan. Tällaisia perheitä olivat mm. Fantasio ja Perez. Rotu säästyi katoamasta suurelta osin perheiden Kuubasta salakuljettamien koirien ansiosta.

Kuubasta ilmeisesti kulkeutui Eurooppaan muutamia satunnaisia ”blanquito de la Habana” - koiria rikkaiden lemmikeiksi jo 1700-luvulla. Näitä koiria nimitettiin ”valkoisiksi kuubalaisiksi”. 1900-luvun taitteen kirjallisuudesta on löydetävissä enemmän yksittäisiä kuvauksia ”Havannan silkki-koirista”, jotka ovat lähellä nykyisiä havannankoiria.

KANTA ULKOMAILLA

1970-luvulla amerikkalainen Dorothy Goodale alkoi etsiä tietoa havannankoirista lehti-ilmoitusten avulla. Hän sai hankittua kuusi yksilöä Kuubasta Amerikkaan paenneilta Perezin ja Fantasion perheiltä sekä myöhemmin viisi koiraa Costa Ricaan paenneelta Ezequiel Barbalta. Nämä olivat ensimmäiset havannankoirat, joilla Goodale vuonna 1975 aloitti Havana's -nimisen kennelinsä. Goodalen hankkimista koirista on ollut saatavilla erittäin vähän kuvamateriaalia. Kerrotaan, että koirat olivat yhtenäisen tyyppisiä, luonteeltaan iloisia ja seurallisia. Säkäkorkeus oli ilmeisesti noin 23–25 cm ja paino 4,5–5,5 kg. Goodalen ansiosta Amerikkaan perustettiin oma rotuyhdistys Havanese Club of America (HCA) vuonna 1979. Koska American Kennel Club (AKC) ei tuolloin vielä tunnustanut havannankoiraa viralliseksi roduksi, HCA piti havannankoirista omaa rekisteriä. Vuoden 1990 alussa HCA ilmoitti rekisterissään olevan noin tuhat havannankoiraa. AKC hyväksyi rodun virallisesti vuonna 1995. Muutamia amerikkalaisia kasvattajia alkoi 2000-luvulla puhuttaa voimakkaasti rodun terveyteen ja ulkomuotoon liittyvät asiat. Kasvattajat keräsivät runsaasti tietoa rodun yksilöiden ilmiästä tutkimustarkoituksia varten ja USA:ssa perustettiin myös riippumaton organisaatio (H.E.A.R.T.), joka on tukenut runsaasti rodun terveyttä koskevaa tutkimusta. Pieni ryhmä amerikkalaisia kasvattajia alkoi 2000-luvulla käyttää jalostuksessa vain suorat eturaajat omaavia koiria niin USA:sta, Venäjältä kuin myös Kuubasta, ja jalostustyön tuloksena oli USA:ssa yleistyneestä tyylistä monin tavoin poikkeavia havannankoiria, jotka muistuttavat enemmän myös eurooppalaista havannankoiratyyppiä. Vuoden 2007 aikana USA:ssa perustettiin ”Havanese”-rodun rinnalle toinen rotu, ”Havana Silk Dog”, ja sitä harrastava järjestö (HSDAA: Havana Silk Dog Association). Marraskuuhun 2021 mennessä FCI (Fédération Cynologique Internationale) tai AKC eivät ole hyväksyneet Havana Silk Dogia viralliseksi roduksi.

Vuonna 1982 Al ja Monika Moser toivat USA:sta ensimmäiset neljä havannankoiraa Saksaan. Koirat olivat Goodalen kuubalaisilta ostamien koirien F1–F2-polvien jälkeläisiä, ja ne muodostivat pohjan Pillowtalk's kennelin kasvatustyölle. Pian myös sveitsiläinen Aubortin perhe toi maahan kolme koiraa, jotka olivat myös Goodalen ostamien koirien F1–F2-polvien jälkeläisiä, ja ne muodostivat pohjan Boule de Neige -kennelin kasvatustyölle. 1980-luvun loppupuolella tuotiin lisää koiria USA:sta Eurooppaan, jotta jalostustyöhön saataisiin lisää jalostusmateriaalia.

Lähes kaikki tänä päivänä tunnetut havannankoirat ovat periytyneet Goodalen hankkimista koirista, mutta myös Kuubassa säilyi vallankumouksen yli



Havana's Tigre Luna. Havana's Tigre Lunan isä oli Jefe Pequeno ja äiti Nieve. Dorothy Goodale kertoo suosineensa tätä urosta, sillä sen jälkeläiset olivat yhtenäisen kokoisia ja tyyppisiä. Havana's Tigre Luna periytti paljon valkoista väriä rotuun.

muutamia puhdasrotuisia havannankoiria, joista paikallinen kanta saatiin hiljalleen palautettua. Vaikka kuubalainen rotumääritelmä oli tunnustettu kansainvälisesti jo 1960-luvulla, rotu oli vielä 1980-luvulla lähes unohduksissa Kuubassa. Vuonna 1991 perustettiin Zoila Portuendo Guerran johdolla ”Club Cubano del Bichon Habanero” -rotuyhdistys, jonka tavoitteena oli ohjata rodun jalostustyötä ja pelastaa Kuuban ainoa kansallisrotu. Kuubalaisina rodun kantakoirina pidetään noin kahtakymmentä puhdasrotuista yksilöä. Kuubalaiset havannankoirat ovat jo melko tasalaatuisia, ja maassa toimii useita rodun kasvattajia ja harrastajia. Kuubalaisia havannankoiria on viety jonkin verran myös muualle maailmaan, myös Suomeen, tuomaan uutta jalostusmateriaalia paikallisiin kantoihin. Havannankoiran rotumääritelmässä on jonkin verran eroavaisuuksia AKC:n ja FCI:n välillä. Kuubassa, rodun kotimaassa, noudatetaan FCI:n rotumääritelmää.

KANTA SUOMESSA



Havannankoirien ensimmäiset yksilöt rekisteröitiin Suomeen syksyllä 1989. Nämä Hollannista tuodut koirat olivat narttu Ebony Eyes Of My Lovely's ja uros Lucky Star Of My Lovely's. Kyseiset koirat saivat ensimmäiset jälkeläiset jo samaisena vuonna Ganesan-kenneliin. Vuonna 1990 syntyi pentueita kolmeen eri kenneliin: Visakoivun kennelissä rodun ensimmäinen jalostusnarttu oli Jumping Lady of My Lovely's, Garanzia's kennelissä Neffy Van Het Vogelpark ja Ja-Kar kennelissä Elfish Miss Ayla Sweet Honesty. Vuonna 1991 pentueita syntyi yhteensä kahdeksaan eri kenneliin ja vuoden loppuun mennessä Suomeen oli rekisteröity 87

havannankoiraa, joista tuonteja oli 28 kpl. Näiden koirien taustalta on löydettävissä yhteensä 14 eri puolille Eurooppaa USA:sta tuotua koiraa. Vuoden 1993 loppuun asti Suomeen tuotiin ulkomailta noin kymmenen havannankoiraa vuodessa. Yhteensä tuontikoiria oli Suomeen rekisteröidyistä 326 koirasta tuolloin 45 kappaletta. Koiria tuotiin paitsi Hollannista myös mm. Saksasta. Rodun kasvatus työ pääsi hyvin alkuun ja rotu vakiinnutti paikkansa hyvin nopeasti Suomessa. Tuonnit eivät kuitenkaan jääneet vain noihin yksilöihin, ja jalostuspohjan laajentamiseksi rodun edustajia onkin tuotu vuosien 2000–2021 välillä keskimäärin kymmenen yksilöä vuodessa, muun muassa Saksasta, Ruotsista, Hollannista, USA:sta, Norjasta, Englannista, Unkarista, Tšekistä ja Kuubasta.

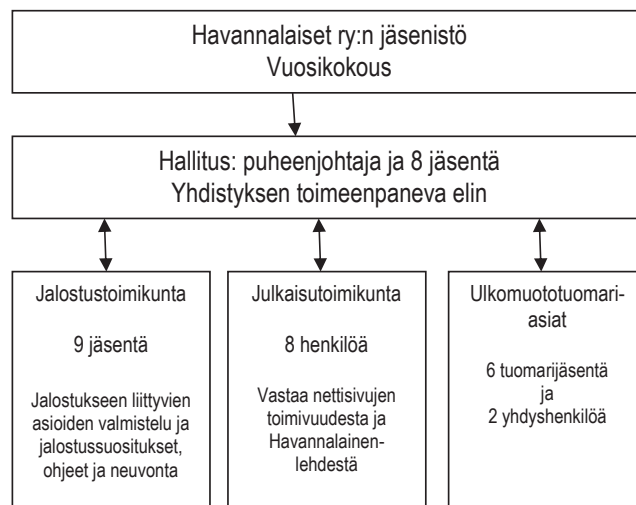
Jalostustietokannan mukaan (6.2.2022 tarkasteltuna) vuoden 2021 loppuun mennessä havannankoiria oli rekisteröity Suomeen 11 804 kappaletta vuosina 1990–2021. Näistä tuonteja tänä aikana 271 kpl. Rekisteröityjä suomalaisia kennelimiä, joilta on tullut vähintään yksi pentue, on viimeisen kahdenkymmenen (20) vuoden aikana ollut yhteensä 194 kappaletta. Kasvattajatilastoista kiinnostuneille löytyy lisätietoa Kennelliiton jalostustietokannasta: <https://jalostus.kennelliitto.fi/frmKasvattajat.aspx?R=250&V=20&L=0>.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Suomen Kääpiökoirayhdistyksen bichon havanais -alajaosto perustettiin vuonna 1991. Vuonna 1997 alajaostosta tuli Suomen Kääpiökoirayhdistyksen jäsenyhdistys, Havannalaiset ry, jonka Suomen Kennelliitto hyväksyi rotua harrastavaksi yhdistykseksi vuonna 2005. Itsenäinen havannankoirien rotujärjestö Havannalaiset ry:stä tuli 1.1.2011. Yhdistyksen kotipaikka on Helsinki ja sen toiminta kattaa koko maan. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää puhdasrotuisten havannankoirien kasvatusta ja jalostusta Suomessa, sekä niiden käyttöä ja tunnetuksi tekemistä ja luoda hyvää yhteishenkeä sekä yhteenkuuluvuutta jäseniensä ja muiden koiranomistajien, rotujärjestöjen ja yhdistysten keskuudessa. Yhdistys tiedottaa jäseniään julkaisemalla neljä

kertaa vuodessa ilmestyvää Havannalainen-lehteä ja ylläpitämällä www-sivuja. Yhdistyksellä on myös oma Facebook-sivu tiedotteita varten. Lisäksi yhdistys järjestää jäsenille erilaisia tapahtumia sekä avoimen vuosikokouksen keväisin. Yhdistyksen hallinnosta vastaa sääntöjen (liite 3) mukaan vuosikokouksessa valittu hallitus, johon kuuluu puheenjohtaja ja kahdeksan muuta täysi-ikäistä yhdistyksen jäsentä. Hallituksessa toimivat sihteeri ja taloudenhoitaja voivat olla hallituksen ulkopuolelta. Yhdistyksen jalostustoimikuntaan kuuluu yhdistyksen sääntöjen mukaan yhdeksän vuosikokouksen valitsemaa, täysi-ikäistä yhdistyksen jäsentä. Lisäksi yhdistyksessä toimii julkaisu- ja toimikunta, johon oli vuoden 2021 aikana nimetty kahdeksan henkilöä. Ulkomuototuomareiden koulutuksesta ja pätevöinnistä vastasi vuonna 2021 kuusi yhdistyksen tuomarijäsentä: Juha Kares, Tanya Ahlman-Stockmari, Juha Putkonen, Jouko Leiviskä, Marjatta Pylvänäinen-Suorsa ja Markku Kipinä, sekä yhdistyksen nimeämät tuomareiden yhdyshenkilöt. Yhdistyksen jalostustoimikunnan jalostusohjeet ovat liitteessä 2 ja yhdistyksen säännöt ovat liitteessä 3. Yhdistyksen jäsenmäärä on viime vuosina lähtenyt valitettavasti loivaan laskuun. Vuoden 2012 lopussa olleesta 902 jäsenestä määrä on laskenut 641 jäseneseen vuoden 2021 loppuun mennessä.

Kaavio 1. Havannalaiset ry:n organisaatio.



4. RODUN NYKYTILANNE

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Suomen Kennelliiton sivuilla perinnöllisestä monimuotoisuudesta ja jalostuspohjasta kirjoitetaan seuraavasti:

"Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta.

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin,

autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2 - 3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimääristä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 2050 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4 - 6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä. MMT Katariina Mäki 5.8.2013”

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Rodun geenipohja on alkujaan ollut varsin kapea. Koko Euroopan kanta pohjautuu muutamaan USA:sta 1980-luvulla tuotuun koiraan ja sen jälkeen tapahtuneisiin lisätuonteihin. Edelleenkin moni sukutaulu näyttää ensi silmäyksellä hyvältä, kun muutamien sukupolvien perusteella tarkasteltu sukusiitosprosentti jää alhaiseksi, mutta totuus paljastuu, kun sukutaulua tutkitaan useita sukupolvia taaemmaksi. Lähes kaikkien Keski-Euroopasta tuotujen koirien jälkeläisten taustalta löytyvät samat koirat hieman eri järjestyksessä. Vaikka rotuun alkuvuosina olikin vaikea saada uutta jalostusmateriaalia, kansallista jalostuspohjaa ovat vuosien saatossa laajentaneet niin Suomessa kuin myös muualla Euroopassa mm. USA:sta ja Kuubasta tuodut koirat.

Suomessa on vuoden 2021 loppuun mennessä rekisteröity 11 804 havannankoiraa, joista Jalostustietojärjestelmän mukaan (taulukot 1.1. ja 1.2.) vuosien 2012 - 2016 aikana on rekisteröity 2732 ja vuosien 2017 - 2021 aikana 3129 havannankoiraa. Vuosien 2012 - 2016 aikana pentue- ja pentumäärät, kuten myös aktiivisten kasvattajien määrä ovat pysyneet melko tasaisina (pentumäärä vaihtelee välillä 475 - 590 kpl ja kasvattajien määrä välillä 68 - 79 kpl).

Vuositalasto - rekisteröinnit	2016	2015	2014	2013	2012
pennut (kotimaiset)	580	565	475	499	544
tuonnit	7	11	18	12	21
rekisteröinnit yht.	587	576	493	511	565
pentueet	134	133	112	117	127
pentuekoko	4,3	4,2	4,2	4,3	4,3
kasvattajat	79	75	68	77	74
jalostukseen käytetyt eri urokset					
kaikki	75	76	71	71	80
kotimaiset	56	57	52	47	57
tuonnit	17	18	18	21	20
ulkomaiset	2	1	1	3	3

keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 6 kk	3 v 7 kk	3 v 7 kk	3 v 7 kk	2 v 8 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut					
kaikki	129	130	110	115	124
kotimaiset	118	119	99	94	113
tuonnit	11	11	11	21	11
keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 10 kk	3 v 9 kk	3 v 8 kk	3 v 3 kk	3 v 8 kk
isoisät	138	130	112	120	116
isoäidit	164	156	136	146	150
sukusiitosprosentti	2,17 %	2,37 %	2,82 %	2,60 %	3,21 %

Taulukko 1.2. Havannankoirien rekisteröintimäärät, tuonnit sekä tuontien ja ulkomaisten koirien osuudet jalostukseen käytetyistä koirista vuosina 2021 - 2017 Sukusiitosprosentti kuvaa kyseisenä vuonna rekisteröityjen pentujen keskimääräistä sukusiitosprosenttia (viitteellinen). Lähde: Jalostustietojärjestelmä (13.2.2022)

Vuositalasto - rekisteröinnit	2021	2020	2019	2018	2017
pennut (kotimaiset)	706	685	639	543	509
tuonnit	16	10	3	9	9
rekisteröinnit yht.	722	695	642	552	518
pentueet	143	144	140	121	118
pentuekoko	4,9	4,8	4,6	4,5	4,3
kasvattajat	89	78	84	73	75
jalostukseen käytetyt eri urokset					
kaikki	79	86	79	70	64
kotimaiset	67	70	69	56	51
tuonnit	10	15	7	13	12
ulkomaiset	2	1	3	1	1
keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 6 kk	4 v 1 kk	4 v 4 kk	3 v 4 kk	3 v 6 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut					
kaikki	141	139	136	120	114
kotimaiset	134	129	129	111	105
tuonnit	7	10	7	9	9
keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 11 kk	3 v 9 kk	3 v 9 kk	3 v 9 kk	3 v 7 kk
isoisät	116	128	119	119	114
isoäidit	161	168	160	153	140
sukusiitosprosentti	1,69 %	1,91 %	2,00 %	2,16 %	2,45 %

Viimeisen viiden vuoden aikana havannankoiria rekisteröineitä kasvattajia oli vuoden 2021 lopussa 116 kasvattajaa. Pentujen kysyntä on ollut rodun tulevaa kehitystä ajatellen pelottavan vilkasta ja rodun suosio onkin noussut vuoden 2012 kolmenkymmenen suosituimman rodun joukosta Kennelliiton listauksen sijalle 15 vuoden 2021 loppuun mennessä. Lisäksi yhdistyksen tai kennelliiton pentuvälityksessä ei juurikaan ilmoitella luovutusian jälkeen vielä vapaana olevista pennuista. Covid -19 pandemian aikana vuosina 2020 ja 2021 yhdistyksen pentuvälityksessä ilmoitettiin yhdestä pentueesta.

Vuosien 2017 - 2021 aikana pentue- ja pentumäärät ovat olleet voimakkaassa kasvussa vuotta kohden tarkasteltuna, kasvattajien määrän pysyessä kuitenkin aika samana (taulukko 1.2.). Vuosittaisten

rekisteröintien keskiarvo vuosina 2012 - 2016 (546,4) on ollut huomattavasti maltillisempi, kuin vuosien 2017 - 2021 (625,8) aikana.

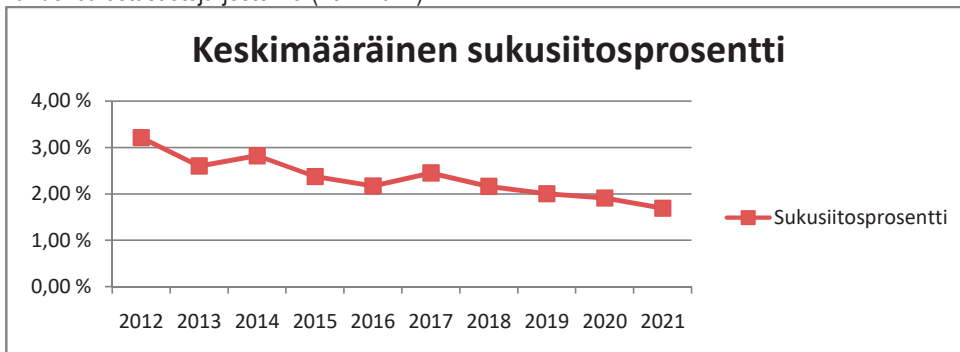
Vuonna 2020 rekisteröidyistä pentueista tehdyn selvityksen pohjalta (liite 4) voidaan todeta, että valtaosa kasvattajista hankkii jalostuskoirilleen jalostusohjeen edellyttämän näyttelytuloksen ja muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, jokainen kasvattaja on käyttänyt jalostuskoiransa vähintään PEVISA:n edellyttämissä terveystarkastuksissa ennen astutusta. Näyttelykäyntien määrä on ollut laskussa viime vuosina (vaikka ei huomioida Covid-19 vaikutusta vuosina 2020 ja 2021), mutta näyttelyissä käy monen eri kasvattajan kasvatteja.

Jalostukseen käytettyjen narttujen keskimääräinen jalostuskäyttöikä on viimeisen kymmenen vuoden aikana pysynyt suunnilleen samassa vaihteluvälissä (3 v 3 kk - 3 v 11 kk), mutta urosten kohdalla keskimääräinen jalostuskäyttöikä on ollut nousussa. Vuonna 2012 uroksia käytettiin jalostukseen keskimäärin 2 v 8 kk iässä, kun vuonna 2021 tuo ikä oli 4 v 6 kk. Rodun kannalta tämä on erinomainen asia, sillä hyvin nuorten koirien jalostuskäyttöön sisältyy aina riskejä niin terveyden kuin persoonallisuudenkin suhteen. Osaltaan tähän positiiviseen muutokseen on varmasti vaikuttanut kasvattajien valveutuneisuuden lisääntyminen perinnöllisten sairauksien ja persoonallisuusongelmien vastustamisessa, kuten myös 1.1.2019 voimaan astunut jälkeläismäärärajoitus havannankoirien PEVISA-ohjelmassa.

Vuosien 2012 - 2021 aikana syntyneiden pentujen keskimääräinen sukusiitosprosentti on noudatellut aiempien vuosien laskevaa suuntausta, pudoten vuoden 2012 luvusta 3,21 % vuoden 2021 lukuun 1,69 % (diagrammi 1). Tämä on ehdottoman hyvä asia rodussa, mikä on lähtenyt liikkeelle hyvin pieneltä pohjalta. Kuten edelläkin todettiin, tulee kasvattajien pitää koko ajan mielessä se, että laajemmalla tarkastelulla katsottuna sukulaisuussuhteet koirien välillä ovat ilmeisiä.

Sukusiitosprosentti kertoo todennäköisen osuuden niissä geenipareissa, joissa molemmat alleelit ovat alkuperältään samoja. Populaation sukusiitosprosenttia kasvattaa lähisukuisten koirien yhdistäminen jalostustyössä sekä pitkällä tähtäimellä myös runsas tiettyjen yksilöiden käyttö, ns. siitosmatadorijalostus. On tosin muistettava, että jalostustietokannassa kuvattu sukusiitosprosentti on parhaimmillaankin vain hyvin viitteellinen ja suuntaa-antava, ja että se jättää ns. vanhan sukusiitoksen huomiotta: SKL:n jalostustietokannassa sukusiitosprosenttien laskemisessa käytetään vaihtelevaa määrää sukupolvia eri koirien kohdalla, laskentaan käytetyistä sukutauluista puuttuu usein koiria ja sama koira voi olla merkittynä tietokantaan eri rekisteritunnuksilla, minkä vuoksi tietokanta voi tulkita saman koiran eri yksilöiksi. Esitetyt sukusiitosprosentit ovat siksi aliarvioita todelliseen tilanteeseen nähden.

Diagrammi 1. Keskimääräisen sukusiitosprosentin kehitys vuosien 2012 - 2021 välillä
Lähde: Jalostustietojärjestelmä (13.2.2022)



4.1.2 Jalostuspohja

Tehollinen populaatiokoko kuvaa jalostuspohjan laajuutta rodussa. Tämä on yhteydessä niiden yksilöiden määrään, joita hyödynnetään jalostuksessa. Tehollisen populaatiokoon kasvaessa kannan geneettinen monimuotoisuus lisääntyy ja sukusiitosprosentti pienentyy. Tehollisen populaatiokoon laskukaavassa huomioidaan erikseen jalostusnarttujen sekä jalostusurosten määrät. Suomen Kennelliiton sivuilla tehollisesta populaatiosta sanotaan muun muassa seuraavaa: "Nykytiedon mukaan tehollisen koon tulisi lyhyellä aikavälillä olla vähintään 100 ja pitkällä aikavälillä paljon tätä isompi, jopa tuhat yksilöä, jotta sukulaistumisesta johtuva sukusiitos ei rappeuttaisi sitä. Useimmilla koiraroduilla tähän pitkän aikavälin tavoitteeseen ei päästä, joten tulevaisuudessa tarvitaan ennen pitkää risteytyksiä. Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta.

Paras tapa pitää tehollinen koko mahdollisimman suurena on käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme "uutta verta". Monella rodulla ulkomailla ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan. MMT Katariina Mäki 31.10.2013, päivitetty 14.1.2016 "

Jalostustietojärjestelmän jalostuspohja per sukupolvi-luvut on laskettu nelivuotisjaksoilla. Viimeinen kussakin jaksossa mukana oleva vuosi on se, jonka kohdalla tieto näkyy. Esimerkiksi vuoden 2012 luvut on laskettu vuosien 2009 - 2012 ajalta. Taulukoista 2.1. ja 2.2. näemme, että havannankoirilla tehollisen populaation luku on sukupolvien 2012 - 2021 aikana vaihdellut välillä 336 - 382. Sukupolvien 2012 - 2021 aikana tehollinen populaatiokoko on ollut laskusuuntainen Sukupolvittaisen tehollisen populaatiokoon prosenttiosuuden olisi toivottavaa lähteä noususuuntaiseksi, jotta kannan sisäinen geneettinen vaihtelu olisi turvattu. Koska tehollista populaatiota koskevat luvut on saatu jalostustietojärjestelmästä, on niiden kohdalla muistettava, että kyseiset luvut antavat jopa kymmenkertaisen ylläarvion todellisesta tilanteesta, koska jalostustietojärjestelmä ei ota huomioon jalostuskoirien epätasaisia jälkeläismääriä eikä keskinäisiä sukulaisuussuhteita. Tehollisen populaatiokoon noususuuntaisuus on tärkeää siksi, että "Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu. (Kennelliiton kotisivuilta)" Tehollisen populaatiokoon arvoja tarkasteltaessa on kuitenkin muistettava, että kaavat antavat selviä ylläarvioita todellisesta tilanteesta: SKL:n jalostustietokannan käyttämä kaava perustuu oletukseen ns. ihannepopulaatiosta, jossa kutakin jalostuskoiraa käytetään jalostukseen vain kerran ja jokaisesta yhdistelmästä syntyneistä jälkeläisistä vain yhtä urosta ja yhtä narttua käytetään edelleen jalostukseen. Ohjelma, jolla tehollinen populaatio on jalostustietokannassa laskettu, ei myöskään ota huomioon jalostusyksilöiden keskinäisiä sukulaisuussuhteita. Todellisuudessa havannankoirissakin löytyy huomattavasti esimerkkejä tapauksista, missä saman pentueen koirilla voi olla kymmeniä jälkeläisiä, erityisesti, jos samasta pentueesta on käytetty useampaa urosta runsaasti jalostukseen.

Taulukko 2.1. Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen lukumäärät, isien ja emien lukumäärät sekä jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuudet syntyneistä sukupolvea kohden laskettuina. Tehollinen populaatiokoko on ilmaistu myös prosenttina maksimista. Lähde: Jalostustietojärjestelmä (13.2.2022)					
	2021	2020	2019	2018	2017
Per sukupolvi (4 vuotta)					
pentueet	548	523	513	506	497
jalostukseen käytetyt eri urokset	175	168	170	171	172
jalostukseen käytetyt eri nartut	356	345	338	334	329

isät/emät	0,49	0,49	0,5	0,51	0,52
tehollinen populaatio	353 (32%)	340 (33%)	339 (33%)	338 (33%)	336 (34%)
uroksista käytetty jalostukseen	4 %	6 %	8 %	10 %	10 %
nartuista käytetty jalostukseen	6 %	12 %	19 %	23 %	24 %

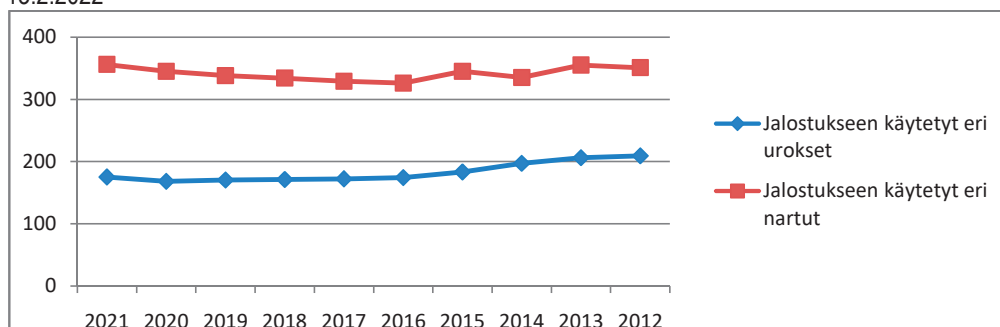
Taulukko 2.2. Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen lukumäärät, isien ja emien lukumäärät sekä jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuudet syntyneistä sukupolvea kohden laskettuina. Tehollinen populaatiokoko on ilmaistu myös prosenttina maksimista. Lähde: Jalostustietojärjestelmä (13.2.2022)

	2016	2015	2014	2013	2012
Per sukupolvi (4 vuotta)					
pentueet	496	489	477	495	504
jalostukseen käytetyt eri urokset	174	183	197	206	209
jalostukseen käytetyt eri nartut	326	345	335	355	351
isät/emät	0,53	0,53	0,59	0,58	0,6
tehollinen populaatio	337 (34%)	355 (36%)	362 (38%)	381 (38%)	382 (38%)
uroksista käytetty jalostukseen	10 %	11 %	11 %	12 %	12 %
nartuista käytetty jalostukseen	24 %	25 %	24 %	25 %	24 %

Tehollisen populaatiokoon rivillä sulkeissa oleva prosenttiluku kuvaa havannankoirien tehollisen populaatiokoon osuutta rodun maksimista. Taulukosta 2.1 on havaittavissa, että viimeisten viiden sukupolven aikana havannankoirakannan tehollinen populaatiokoko on pysynyt jokseenkin samana vaihdellen välillä 336 - 353 (32 - 34 %). Kuitenkin koiramäärän kasvaessa tehollisen populaation koko prosentuaalisena osuutena laskettuna on ollut laskusuuntainen lähes kaikkien tarkastelussa olevien sukupolvien ajan. Sukupolvittainen pentuemäärä on ollut noususuuntainen varsinkin viimeisten viiden sukupolven aikana.

Jalostukseen käytettyjen narttujen ja urosten suhde on ollut viimeisten kymmenen sukupolven aikana suurin piirtein 2:1 narttujen hyväksi (taulukko 2.1. ja 2.2 ja diagrammi 2). Jalostukseen kaivataan edelleen, Suomen kannassa, selvästi enemmän uroksia. Tämä olisi tärkeää, jotta saataisiin tehokkaammin säilytettyä/parannettua rodun perinnöllistä vaihtelua Havannalaiset ry:n havannankoirien jalostusohjeessa on asetettu rajoitukset niin nuorten urosten jälkeläismäärille (myös PEVISA-rajoitus), kuin myös uroksen koko elämän ajalle. Viime vuosien aikana siitosmatadorijalostus kannassa on vähentynyt rodun alkuvuosien tahtiin nähden, mutta valitettavasti vieläkään ei voida sanoa, että havannankoirissa ei olisi ns. matadoriuroksia. Huomionarvoista matadoriurosten kohdalla on se, että suuri osa niistä on viime vuosina ollut tuontiuroksia.

Diagrammi 2: Jalostukseen käytetyt urokset ja nartut sukupolvina 2012 – 2021. Lähde: Jalostustietojärjestelmä 13.2.2022



Jalostuspohjan laajentamiseksi ja nuorten urosten runsaan jalostuskäytön hillitsemiseksi Havannalaiset ry:n jalostusohje mainitsee uroksen jalostuskäytön rajoituksista pentumääriin liittyen seuraavaa (liite 2): Uroksen jälkeläismäärä saa olla enintään 2,5 % edellisen vuoden rekisteröintimäärästä. Nykyisillä rekisteröintimäärillä (vuonna 2020: 695 kpl) lukumäärä on noin 17 pentua vuodessa. Alle 4-vuotiaalla uroksella saa olla enintään 25 jälkeläistä (PEVISA-ehto). Uroksella saa elinaikanaan olla enintään 70 jälkeläistä.

Taulukkojen 2.1. ja 2.2. pohjalta voidaan todeta, että varsinkin uroksista on viimeisen kymmenen sukupolven aikana käytetty jalostukseen häviävän pieni osa siitä, mitä olisi mahdollisesti ollut käytettävissä. Jalostukseen käytettyjen urosten prosentuaalinen osuus syntyneistä on vaihdellut välillä 4 - 12 %. Viimeisimpien sukupolvien kohdalla on tietysti huomioitava se, että yksilöt ovat vielä hyvin nuoria ja niitä tullaan todennäköisesti vielä käyttämään jalostukseen eli ainakin sukupolvien 2019 - 2021 prosentit tulevat todennäköisesti vielä nousemaan. Samaan aikaan narttujen kohdalla jalostukseen käytettyjen osuus syntyneistä on vaihdellut välillä 6 - 25 % (huom. taas viimeinen sukupolvi iän suhteen). Urosten prosentuaalista käyttömäärää tulee saada kasvatettua.

Taulukko 3. Suomen 20 käytetyintä jalostusurosta vuosina 2012–2021. Prosenttiosuus kuvaa uroksen jälkeläisten osuutta vuosina 2012–2021 Suomessa rekisteröidyistä havannankoirapennuista. Tuontikoirat merkitty kursivoilla. Lähde: Jalostustietojärjestelmä (13.2.2022)										
	Uros	Synt.	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pen- tueita	Pen- tuja	%- osuus	Kumu- lat.%	Pen- tueita	Pen- tuja	Pen- tueita	Pentuja
1	PAW'S MYSTERY ALONZO LEON	2014	22	108	1,88 %	2 %	7	25	23	117
2	DANDY DAISY WARRIOR LOVELY BOY	2012	23	100	1,74 %	4 %	30	160	23	100
3	TIFON YAN FRANK	2013	18	85	1,48 %	5 %	42	172	18	85
4	BICIA'S CHUTNEY SERVED WITH COCIO	2012	14	71	1,24 %	6 %	58	260	14	71
5	VISAKOIVUN QUERIDO AMIGO	2010	17	66	1,15 %	7 %	35	171	17	66
6	BAYARIN MERRY MAKER	2011	13	64	1,11 %	9 %	24	110	13	64
7	PILLOWTALK'S CHER MON COEUR	2010	13	62	1,08 %	10 %	27	122	14	66
8	HAVANNETTE'S FIRST CHOICE	2012	11	60	1,04 %	11 %	5	23	11	60
9	PILLOWTALK'S FIRE N'ICE	2011	14	60	1,04 %	12 %	22	90	14	60
10	CAMILLO STAR OF HAVANNA	2014	14	60	1,04 %	13 %	34	169	14	60
11	TAILORMADE TREASURE STAR OF HAVANNA	2012	15	59	1,03 %	14 %	23	100	15	59
12	ZODIACA'LA STAR'S CAUSE I'M THE ONE	2009	13	53	0,92 %	15 %	33	162	14	56
13	TORCEDORE'S ACIERTO DEL AMORE	2013	13	53	0,92 %	16 %	23	103	13	53
14	VISAKOIVUN INTIMO AMIGO	2014	10	52	0,91 %	17 %	1	6	10	52
15	CIELO ESTRELLADO JEROME COPIEUX	2015	13	50	0,87 %	17 %	0	0	14	54
16	SANILLAN RED DEVIL	2008	9	48	0,84 %	18 %	0	0	9	48
17	AMAZING ARAGORN STAR OF HAVANNA	2013	10	47	0,82 %	19 %	12	65	10	47
18	TARBABY'S CASTRO	2016	9	45	0,78 %	20 %	3	11	9	45
19	FRAPPUCINO VON LIEBERTWOLKWITZ	2013	11	44	0,77 %	21 %	31	145	11	44
20	ULROIN EINARI	2011	10	44	0,77 %	21 %	1	1	10	44

Taulukkoon 3 on kirjattu kaksikymmentä käytetyintä jalostusurosta viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Vuosina 2012 - 2021 syntyi 5745 pentua, joista yhteensä 50 % isänä oli 68 eri urosta. Kaiken kaikkiaan jalostukseen käytettiin 350 eri urosta. Yhteensä näillä kahdellakymmenellä käytetyimmällä uroksella on taulukon tekohetkellä ollut 1251 jälkeläistä, mikä kattaa 12,51 % kaikista vuoden 2021 loppuun mennessä rekisteröidyistä havannankoirista.

Taulukkoon 4 on kirjattu kaksikymmentä käytetyintä jalostusnarttua viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Uroksiin verrattuna narttujen jälkeläisten osuus kaikista samalla aikavälillä syntyneistä pennuista jää luonnollisesti pienemmäksi, vaikka narttua pennutettaisiin usein. Kun 20 käytetyimmän uroksen osuus aikavälin 2012 - 2021 kokonaispentumäärästä oli 21,4 %, on narttujen vastaava vain 9,1 %. Kaiken kaikkiaan vuosina 2012 - 2021 jalostukseen käytettiin 713 eri narttua.

Kaikilla kahdellakymmenellä eniten käytetyllä nartulla on vuoden 2021 loppuun mennessä ollut vähintään kolme pentuetta. Yhdeksällä nartulla on 5 pentuetta. Mikäli nartulle syntyy kuudes pentue tai yli kahdeksan vuoden ikäisenä astutettu narttu synnyttää liian tiheästi, voidaan pennut rekisteröidä ainoastaan EJ rekisteriin. Tämän jälkeen nartun jälkeläisiä ei enää rekisteröidä. Kahdeksan vuotta täyttäneen nartun astuttaminen edellyttää aina eläinlääkärintodistuksen, jonka mukaan narttu on terve ja hyväkuntoinen, eikä pennuttamisesta ole haittaa nartun terveydelle.

Taulukko 4. Suomen 20 käytetyintä jalostusnarttua vuosina 2012 – 2021. Prosenttiosuus kuvaa nartun jälkeläisten osuutta kaikista Suomessa rekisteröidyistä havannankoirapennuista. Tuontikoirat on merkitty kursivilla. Lähde: SKL:n jalostustietokanta (20.2.2022)									
	Narttu	synt.	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	KUUSIVIRTA STELLA	2010	5	37	0,64 %	9	48	5	37
2	KUUSIVIRTA ZAIJA	2015	5	32	0,56 %	3	8	5	32
3	<i>SUGAR SKY SUNNY STAR OF HAVANNA</i>	2011	5	31	0,54 %	9	57	5	31
4	PELVIX CINDERELLA	2015	4	28	0,49 %	6	34	4	28
5	BAYARIN SHINING STAR	2014	4	27	0,47 %	0	0	4	27
6	VISAKOIVUN VARIANTE DE LA MADRE	2012	5	27	0,47 %	11	48	5	27
7	BELLEZZA'S SPECIAL EDITION	2013	4	27	0,47 %	15	67	4	27
8	HABANEROS LINDOS BERNARDITA	2013	5	27	0,47 %	7	39	5	27
9	JATAKABI'S DREAM COME TRUE	2010	4	27	0,47 %	20	84	4	27
10	<i>DANDY DAISY WARRIOR PANDORA</i>	2011	5	26	0,45 %	33	160	5	26
11	MÄNTYHAVUN DOORA	2010	4	25	0,44 %	12	62	4	25
12	REDENSTAMM BLACK SPIRIT	2011	5	25	0,44 %	4	18	5	25
13	REDENSTAMM JET SET DIAMOND	2011	5	24	0,42 %	4	13	5	24
14	SANILLAN KISSING CHIC	2013	4	24	0,42 %	1	5	4	24
15	REDENSTAMM PANTHERA	2012	5	24	0,42 %	8	33	5	24
16	JATAKABI'S ZAHARA WHITE ROSE	2016	3	23	0,40 %	3	15	3	23
17	PAW'S MYSTERY CHOCO PARADISE	2017	3	23	0,40 %	0	0	3	23
18	SANILLAN ARE YOU MY CHIC	2017	3	23	0,40 %	0	0	3	23
19	VISAKOIVUN OBERTURA CARELIANA	2016	4	22	0,38 %	0	0	4	22

Kahdenkymmenen vuosina 2012 - 2021 käytetyimmän uroksen ja nartun sukulaisuussuhteet selviävät liitteestä 5.

Taulukko 5: Kaksikymmentä käytetyintä jalostusurosta vuosina 2012–2021. Prosenttiosuudet kuvaavat uroksen ensimmäisen ja toisen polven jälkeläisten osuutta viimeisessä sarakkeessa ilmoitetun sukupolven aikana rekisteröidyistä koirista. Lähde: Jalostustietojärjestelmä 6.3.2022								
	Uros	Synt.	Käytetty vuosina	Pen-tuja	1. polven jälkeläisten osuus	Pen-tuja	2. polve jälkeläisten osuus	vuosien välillä lasket-tuna
1	PAW'S MYSTERY ALONZO LEON	2014	2015-2021	117	5,09 %	25	1,09 %	2016-2019
2	DANDY DAISY WARRIOR LOVELY BOY	2012	2014-2020	100	4,48 %	160	7,17 %	2015-2018
3	TIFON YAN FRANK	2013	2015-2020	85	3,81 %	172	7,7 %	2015-2018
4	BICIA'S CHUTNEY SERVED WITH COCIO	2012	2014-2018	71	3,27 %	260	11,96 %	2014-2017
5	VISAKOIVUN QUERIDO AMIGO	2010	2012-2016	66	3,08 %	171	7,98 %	2012-2015
6	BAYARIN MERRY MAKER	2011	2014-2019	64	2,87 %	110	4,93 %	2015-2018
7	PILLOWTALK'S CHER MON COEUR	2010	2011-2021	66	2,96 %	122	5,46 %	2015-2018
8	HAVANNETTE'S FIRST CHOICE	2012	2014-2021	60	2,67 %	23	1,03 %	2015-2018
9	PILLOWTALK'S FIRE N'ICE	2011	2013-2021	60	2,61 %	90	3,91 %	2016-2019
10	CAMILLO STAR OF HAVANNA	2014	2015-2019	60	2,61 %	169	7,35 %	2016-2019
11	TAILORMADE TREASURE STAR OF HAVANNA	2012	2013-2021	59	2,57 %	100	4,35 %	2016-2019
12	ZODIAKA'LA STAR'S CAUSE I'M THE ONE	2009	2010-2017	56	2,61 %	162	7,55 %	2012-2015
13	TORCEDORE'S ACIERTO DEL AMORE	2013	2014-2018	53	2,44 %	103	4,74 %	2014-2017
14	VISAKOIVUN INTIMO AMIGO	2014	2016-2021	52	2,26 %	6	0,26 %	2016-2019
15	CIELO ESTRELLADO JEROME COPIEUX	2015	2017-2021	54	2,24 %	0	0 %	2017-2020
16	SANILLAN RED DEVIL	2008	2019-2020	48	2,54 %	0	0 %	2018-2021
17	AMAZING ARAGORN STAR OF HAVANNA	2013	2015-2020	47	2,04 %	65	2,83 %	2016-2019
18	TARBABY'S CASTRO	2016	2017-2021	45	1,87 %	11	0,46 %	2017-2020
19	FRAPPUCINO VON LIEBERTWOLKWITZ	2013	2014-2020	44	1,97 %	145	6,50 %	2015-2018
20	ULROIN EINARI	2011	2014-2019	44	1,97 %	1	0,04 %	2015-2018

Taulukosta 5 näemme, että kahdestakymmenestä (20) käytetyimmästä uroksesta vuosina 2012 - 2021 viisi uros ylittää maksimin vaihtelun 1. sukupolven jälkeläisten mukaan. Ensimmäisen polven jälkeläismäärän suositellaan yleisesti olevan maksimissaan 2 - 3 % sukupolven aikana rekisteröidyistä koirista. Kun katsotaan samaa asiaa 2. sukupolven jälkeläismäärillä laskettuna, tilanne on huomattavasti parempi, sillä vain yksi uroksesta ylittää yleiseksi ohjeeksi annetun 6 - 10 % arvon. Uroksien Paw's Mystery Alonzo Leon, Dandy Daisy Warrior Lovely Boy, Tifon Yan Frank, Bicia's Chutney Served With Cocio ja Visakoivun Querido Amigo osalta 1. polven jälkeläisten jalostuskäyttö on saatava pienenemään/loppumaan muutamaksi vuodeksi, koska niitä on käytetty aivan liikaa. Varsinkin huomio kiinnittyy urokseen Bicia's Chutney Served With Cocio, jonka 2. polven jälkeläismääräkin ylittää suositellun maksimin. Tänä päivänä kasvattajilla ei enää pitäisi olla tarvetta käyttää samoja uroksia ja niiden jälkeläisiä yli rajojen.

Taulukko 6: Kaksikymmentä käytetyintä jalostusnarttua vuosina 2012–2021. Prosenttiosuudet kuvaavat nartun ensimmäisen ja toisen polven jälkeläisten osuutta viimeisessä sarakkeessa ilmoitetun sukupolven aikana rekisteröidyistä koirista. Lähde: Jalostustietojärjestelmä 13.3.2022

	Narttu	synt.	käytetty välillä	pentu- ja	1. polven jälkeläisten osuus	pentuja	2. polven jälkeläisten osuus	vuosien väliltä laskettuna
1	KUUSIVIRTA STELLA	2010	2012-2016	37	1,72 %	48	2,24 %	2012-2015
2	KUUSIVIRTA ZAIJA	2015	2017-2021	32	1,33 %	8	0,33 %	2017-2020
3	SUGAR SKY SUNNY STAR OF HAVANNA	2011	2013-2018	31	1,43 %	57	2,62 %	2014-2017
4	PELVIX CINDERELLA	2015	2017-2020	28	1,16 %	34	1,41 %	2017-2020
5	BAYARIN SHINING STAR	2014	2016-2020	27	1,12 %	0	0,00 %	2017-2020
6	VISAKOIVUN VARIANTE DE LA MADRE	2012	2015-2019	27	1,17 %	48	2,09 %	2016-2019
7	BELLEZZA'S SPECIAL EDITION	2013	2014-2020	27	1,17 %	67	2,91 %	2016-2019
8	HABANEROS LINDOS BERNARDITA	2013	2015-2019	27	1,21 %	39	1,75 %	2015-2018
9	JATAKABI'S DREAM COME TRUE	2010	2012-2016	27	1,26 %	84	3,92 %	2012-2015
10	DANDY DAISY WARRIOR PANDORA	2011	2013-2017	26	1,20 %	160	7,36 %	2014-2017
11	MÄNTYHAVUN DOORA	2010	2012-2016	25	1,17 %	62	2,89 %	2012-2015
12	REDENSTAMM BLACK SPIRIT	2011	2013-2017	25	1,15 %	18	0,83 %	2014-2017
13	REDENSTAMM JET SET DIAMOND	2011	2013-2017	24	1,10 %	13	0,60 %	2014-2017
14	SANILLAN KISSING CHIC	2013	2016-2020	24	1,04 %	5	0,22 %	2016-2019
15	REDENSTAMM PANTHERA	2012	2014-2019	24	1,07 %	33	1,48 %	2015-2018
16	JATAKABI'S ZAHARA WHITE ROSE	2016	2018-2021	23	1,22 %	15	0,79	2018-2021
17	PAW'S MYSTERY CHOCO PARADISE	2017	2019-2022	23	1,22 %	0	0 %	2018-2021
18	SANILLAN ARE YOU MY CHIC	2017	2019-2021	23	1,22 %	0	0 %	2018-2021
19	VISAKOIVUN OBERTURA CARELIANA	2016	2018-2021	22	1,16 %	0	0 %	2018-2021
20	REDENSTAMM CUBANO SOLANA	2015	2017-2021	22	1,16 %	9	0,48 %	2018-2021

Taulukon 6 pohjalta katsottuna narttujen tilanne on luonnollisesti huomattavasti parempi kuin urosten, mutta yllättävää kyllä nartuistakin löytyy kaksi narttua, joiden 2. polven jälkeläismäärät ylittävät nuo yleiset suositusarvot. Havannalaiset ry:n tuleekin miettiä olisiko syytä liittää jalostusohjeeseen 2. polven jälkeläismääriin liittyviä rajoituksia.

Liitteen 5 sukutauluista nähdään, että viidentoista käytetyimmän jalostusuroksen ja -nartun välillä on selkeitä sukulaisuussuhteita. Uroksista nousee esiin Dandy Daisy Warrior Lovely Boy, joka on itse toiseksi käytetyin

uros ja lisäksi isänä käytetyimmällä uroksella ja 17. ja 18. käytetyimmällä nartulla, jotka ovat siis siskopuolia. Kolmanneksi käytetyin uros Tifon Yan Frank on isänä viidenneksitoista käytetyimmällä uroksella ja kahdenneksikymmeneksi käytetyimmällä nartulla. Viidenneksi käytetyin uros Visakoivun Querido Amigo on käytetyimmän uroksen isä. Seitsemänneksi käytetyin uros Pillowtalk's Cher Mon Coeur on kuudenneksi käytetyimmän nartun isä. Kahdeksitoista käytetyin uros Zodiaka'La Star's Cause I'm The One on kahdeksanneksi käytetyimmän uroksen ja neljänneksitoista käytetyimmän nartun isä. Seitsemänneksi ja kahdeksanneksi käytetyimmät urokset ovat äitinsä kautta velipuolia. Samoin, kuin yhdeksitoista käytetyin ja yhdeksänneksitoista käytetyin uros. Dandy Daisy Warrior Pandora on itse kymmeneksi käytetyin narttu, mutta myös äitinä käytetyimmälle urokselle sekä siskopuoli kahdeksanneksi käytetyimmälle nartulle. Käytetyin narttu Kuusivirta Stella on toiseksi käytetyimmän nartun äiti. Kolmanneksi käytetyin narttu Sugar Sky Sunny Star Of Havanna on viidenneksi käytetyimmän nartun äiti ja isänsä kautta seitsemänneksitoista käytetyimmän uroksen siskopuoli. Kolmanneksitoista ja viidenneksitoista käytetyimmät nartut ovat siskopuolia. Huolestuttavaa on myös huomata, että neljänneksi käytetyin uros Bicia's Chutney Served With Cocio on jättänyt epileptisen jälkeläisen, jonka jälkeläinen taas on joutunut lopettamaan epilepsian takia hyvin nuorena.

Vuosina 2012 - 2021 syntyneestä 1289 pentueesta uusintayhdistelmiä oli 64 (2003 - 2017 257 = 15,6 % yhdistelmistä) eli noin 4,97 %. On erittäin positiivista huomata, että uusintayhdistelmien määrä on edellisen JTO:n julkaisemisen jälkeen laskenut yli kymmenen prosenttiyksikköä. Havannalaiset ry:n jalostusohje (liite 2) ei hyväksy uusintayhdistelmiä. Taulukosta 7 näemme, että osa kasvattajista on tehnyt saman yhdistelmän jopa neljä kertaa. Huolestuttavimmin taulukosta hyppäävät esiin urokset Dandy Daisy Warrior Lovely Boy ja Cielo Estrellado Cabernet Sauvignon. Molempia uroksia on käytetty vähintään kahdelle nartulle siten, että yhdistelmä on aina uusittu vähintään kolme (3) kertaa. Asiasta vakavamman tekee vielä se, että näiden urosten uusittujen yhdistelmien 2. polven jälkeläismäärätkin ovat kohtalaisen suuret. Uusintayhdistelmät eivät ole eteenpäin vievää rodunjaloitusta, vaan jo olemassa olevan geenipoolin köyhdyttämistä ja koiramäärän lisäämistä. Jalostusohje kieltää uusintayhdistelmien tekemisen ja yksi yhdistyksen tulevaisuuden haasteista tulee olemaan jatkossakin kasvattajien valistaminen myös tämän asian suhteen.

Taulukko 7: Vuosina 2012-2021 30:tä eniten pentuja tuottanutta uusintayhdistelmää. Sama uros merkitty värikoodilla. Lähde: Jalostustietojärjestelmä 13.3.2022		Tilastointiaikana		Toisessa polvessa	
Uros	Narttu	Pentuja	Pentueita	Pentueita	Pentuja
BASTIAN	KUUSIVIRTA STELLA	23	3	5	32
ABENDITO'S NEWMAN PAUL	KUUSIVIRTA ZAIJA	22	3	2	7
CIELO ESTRELLADO CABERNET SAUVIGNON	CIELO ESTRELLADO DORIANE TRÉS JOLIE	18	4	0	0
CIELO ESTRELLADO JEROME COPIEUX	CIELO ESTRELLADO SHIRAZ	17	4	0	0
DANDY DAISY WARRIOR LOVELY BOY	PAW'S MYSTERY COCO CHANEL	17	4	8	52
DANDY DAISY WARRIOR LOVELY BOY	DANDY DAISY WARRIOR PANDORA	16	3	3	12
DANDY DAISY WARRIOR BEN	PAW'S MYSTERY CHOCO PARADISE	15	2	0	0
DANDY DAISY WARRIOR LOVELY BOY	HABANEROS LINDOS BERNARDITA	15	3	5	26
CIELO ESTRELLADO CABERNET SAUVIGNON	CIELO ESTRELLADO PINOT NOIR	14	4	1	4
JA-KAR CUURAN KUKKA	JA-KAR HAAREMIN HELMI	14	3	0	0
VISAKOIVUN MIILO SOLSTRAND	KUUSIVIRTA STELLA	14	2	4	16

JA-KAR CUURAN KUKKA	JA-KAR VILLI RUUSU	13	2	5	18
FRAPPUCINO VON LIEBERTWOLKWITZ	MAMITAS HIGH HEELS	12	2	2	13
NO IMPERFECTION QUICKSILVER	MIRIKIN ICE COOL SARA	12	2	2	13
PAW'S MYSTERY TWILIGHT ZONE	GO BOOM'S ROSA BLANCA	12	2	0	0
VISAKOIVUN INTIMO AMIGO	REDENSTAMM CUBANO SOLANA	12	2	0	0
ABENDITO'S JUMPY HAPPY HERO	WHIZJAZZY BOSSANOVA	11	3	0	0
JATAKABI'S NORMAN'S MARIUS	TAIKA	11	2	3	6
PAW'S MYSTERY ALONZO LEON	REDENSTAMM BLACK SPIRIT	11	2	0	0
PILLOWTALK'S CHER MON COEUR	VISAKOIVUN ENEBRINA CARELIANA	11	2	0	0
SHALIM QUANTUM OF SOLACE	KESÄTUULEN KEIJUN TAIKA	11	2	0	0
SUZUIDA'S BEAUTIFUL BARON	REDENSTAMM BLOND DIAMOND	11	3	0	0
DOMOSZLÓI-VADÁSZ HOLIDAY	KATHLEEN	10	2	3	12
NASHERHAUS KING OF KINGS	KESÄTUULEN MUUSA	10	2	0	0
PAW'S MYSTERY ALONZO LEON	REDENSTAMM JET SET DIAMOND	10	2	4	13
PILLOWTALK'S JUST LIKE RODOLFO VALENTINO	VISAKOIVUN WINNERS CHOICE	10	2	5	20
SMÖTKYN RIIKON MUSTIKKA	SNOWMOON'S EXOTIC FANTASY	10	2	5	12
TEQUILAVILLE'S EXQUISITE EBONY	FACKLANS IDA ALIAS HANNAH MONTANA	10	2	2	8
TORCEDORE'S ACIERTO DEL AMORE	KUUSIVIRTA WENLA	10	2	0	0
VISAKOIVUN INTIMO AMIGO	REDENSTAMM DANIELLE	10	2	0	0

4.1.3 Havannankoiran populaatiot muissa maissa

Muiden maiden rotuyhdistyksistä on vaikeaa saada tietoa havannankoirien rekisteröinneistä ja sukulinjoista.

Ruotsin Avelsdata-tietojärjestelmän mukaan Ruotsiin on vuosina 2012 - 2021 rekisteröity yhteensä 7909 havannankoiraa. Tuo luku sisältää myös tuonnit (199 kappaletta).

Norjan ja Tanskan tietokannat ovat avoinna vain jäsenille ja USA:ssa tilastoissa ei mainita rekisteröintimääriä, ainoastaan ranking-sijoitus verrattuna muihin rotuihin (vuonna 2020 havannat sijalla 24). Samaisilla listoilla havannankoiraa on vuosien 2013 - 2019 aikana ollut kohtuu tasaisesti sijoilla 22 - 24. Toisin sanoen havannankoirien suosio on ollut tasainen vuodesta toiseen.

Vuosina 2013 - 2016 Englannin Kennel Clubiin rekisteröitiin jopa 1498 havannankoiraa ja vuonna 2017 ensimmäisen kvartaalin aikana 107 havannankoiraa. Valitettavasti The Kennel Club on muuttanut rekisteröintilukujen luovuttamisen maksulliseksi ja näin ollen viimeisimpiin lukuihin tätä JTO:ta tehdessä ei ollut pääsyä.



Rodun kotimaan Kuuban havannankoirakanta poikkeaa ainakin osittain linjoiltaan eurooppalaisista havannankoirista Kuuban kauan jatkuneesta eristäytyneisyydestä johtuen. Suomeen on tuotu Kuubasta kolme jalostuskäytössä ollutta koiraa. Lisäksi Suomessa on yksi pentue Ruotsiin tuodusta kuubalaisesta uroksesta ja kuubalaisia koiria löytyy mm. Unkarista ja Hollannista tuotujen koirien sukutauluista. Rotujärjestön tekemässä kansainvälisessä sukutauluverailussa kävi ilmi, että niin sanottua "uutta verta" olisi maailmalta saatavissa, mutta sen löytäminen vaatii erittäin tarkkaa sukutauluverailua.

Vuonna 2018 jalostustoimikunta aloitti kansainvälisen sukutauluverailun, mitä sitten vuonna 2020 Susanna Thomander ja Tuula Suni jatkoivat vielä muutaman maan osalta. Tarkoituksena oli sukutauluja vertailemalla selvittää, onko suomen kantaan saatavissa uutta verta ja jos, mistä päin maailmaa sitä olisi todennäköisintä löytää. Vertailuun valittiin hajaotannalla 19 jalostuskäyttöikäistä (alle 10 vuotta, mutta yli yksi vuotta) suomalaista koiraa 19 eri kennelistä, joiden sukutauluja verrattiin ulkomaisten koirien sukutauluihin vähintään 5 sukupolven mukaan. Ulkomaisten koirien sukutauluja etsittiin 15 koiraa/maa. Kotimaisten koirien kohdalla tiedämme, että sukutalut pitävät paikkansa, koska ne on otettu Jalostustietojärjestelmästä. Ulkomaisten koirien kohdalla jouduttiin paljon käyttämään avuksi Havanese Gallerya (missä kuka tahansa pystyy muokkaamaan tietoja), minkä vuoksi tutkimuksen tuloksiin tulee suhtautua pienellä varauksella.

Vertailua tehtiin ensin alkuun seuraavien maiden osalta: USA, Kuuba, Hollanti, Itävalta, Espanja ja Englanti. Vuonna 2020 Susanna Thomander ja Tuula Suni vielä laajensivat vertailua seuraavien maiden osalta: Kanada, Unkari, Ruotsi, Italia, Belgia ja Australia.

Vertailun tuloksena todetaan se, mikä valitettavasti jo mutuna oli tiedossa. Havannankoirat ovat maailman laajuisesti kohtalaisen paljon samoista koirista polveutuneita, ja uutta verta on kohtalaisen vaikeata löytää kääntää katseensa sitten mihin päin tahansa.

Vertailun ensimmäisen osion tuloksena todetaan, että uutta verta olisi todennäköisintä löytää USA:sta, Itävallasta ja Espanjasta, kunhan tuotavaksi harkitun koiran sukutaulua käytäisiin läpi erittäin tarkalla seulalla. Vertailun toisessa osiossa todetaan, että uutta verta olisi todennäköisintä löytää Kanadasta, Australiasta ja Belgiasta. Tarkemmin vertailujen tuloksia on avattu Havannalainen-lehdissä 4/19 ja 1/21.

4.1.4. Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Havannankoiran rekisteröinnit ovat lisääntyneet lähes puolella vuosina 2012 - 2021. Rodun suosio näyttää olevan tasaisessa kasvussa. Tämä on huolestuttava suuntaus, sillä pitkään jatkuva pentubuumi tuo hyvin äkkiä mukanaan myös suosituksen rodun ikävät lieveilmiöt, kuten pentujen salakuljetuksen ja pentutehtailun, mitkä näyttäisivät havannankoirissakin alkavan nostaa päätään.

Valitettavasti Ruotsi ja Suomi ovat ainoat maat, joista Havannalaiset ry:llä on virallista tietoa havannankoirien rekisteröintimääristä. Merkittävimminä rotua kasvattavina maina voidaan Ruotsin ja Suomen lisäksi pitää mm. Saksaa, USA:ta, Hollantia, Unkaria sekä rodun kotimaata Kuubaa.

Liitteeksi 6 tehdyssä sukutauluverailuissa suurimpien kotimaisten kasvattajien koirien sukutauluista ja sukulinjoista löytyy ulkomailta tuotujen koirien samoja sukulinjoja/yksilöitä keskimäärin 5 - 8 sukupolvea alkaen. Mikäli tuonnit ovat Euroopasta, sukutauluissa samat koirat alkavat esiintymään sukupolvissa 4 - 7 vaikkakin sukusiitosprosentit, muutamien sukupolvien tarkkuudella tarkasteltuna, näyttäisivät jäävän alhaisiksi. Havannankoirien sukutauluja Jalostustietojärjestelmässä tarkasteltaessa on huomattava, että sukutauluista puuttuu paljon koiria ja samat koirat voivat esiintyä samassa sukutaulussa eri rekisterinumerolla, jolloin jalostustietojärjestelmä ei tunnista niitä samaksi koiraksi, eikä täten näytä niitä kertaantuvina yksilöinä.

Jos urosta on käytetty paljon hyvin nuorella iällä, se on ehtinyt siirtää perimässään mahdollisesti olevat terveys- ja/tai luonneongelmat jälkeläisilleen sekä mahdollisesti myös näiden jälkeläisille ennen ongelmien esiin tuloa. Jalostustoimikunnan tulee entistä aktiivisemmin tiedottaa sekä kasvattajia että jalostusurosten

omistajia koiran nuoren iän jalostuskäytön riskeistä. Kun nuorta urosta on käytetty jalostukseen esim. kahden eri nartun kanssa, olisi suositeltavaa pitää taukoa ja seurata sekä uroksen omaa, että sen jälkeläisten terveyttä ja luonteen kehittymistä ennen enempää jalostuskäyttöä.

Havannankoirien sukusiitosprosentti on ollut vuosina 2012 - 2021 laskusuuntainen. Alhainen sukusiitosprosentti ei kuitenkaan takaa sitä, että perimän monimuotoisuusaste on korkea. Monimuotoisuuden turvaamiseksi koiria tulisi käyttää jalostukseen monipuolisesti käyttäen myös sukutaustoiltaan erilaisia yksilöitä.

Havannankoirien tehollinen populaatiokoko sukupolvea kohden on viimeisen kymmenen vuoden aikana pysynyt hyvin saman tasoisena vaihdellen välillä 336 - 382. Kuitenkin, koiramäärän myös koko ajan kasvaessa, on havannankoirien potentiaalisesta sukupolvittaisesta tehollisesta populaatiokoosta ollut sukupolvien 2012 - 2021 aikana käytössä vain 32 - 38 %. Tehollisen populaatiokoon kehityssuuntaa on tärkeää seurata, jotta sen mahdolliseen pienentymiseen ehditään reagoida ajoissa.

Isä/emä -suhdeluku on viimeisen kymmenen vuoden aikana ollut heikoimmillaan 0,49 ja parhaimmillaankin vain 0,60. Ideaalitulanteessa jokaiselle jalostusnartulle käytetään eri urosta, jolloin isä/emä-suhde saa arvon 1,0. Mitä lähempänä isä/emä-suhde on arvoa 1,0, sitä parempi on rodun jalostuspohjan laajuutta kuvaava tehollinen populaatiokoko. Jalostusohjeessa ja PEVISA-ohjelmassa annetut urosten jalostuskäytön rajoitukset tukevat tätä tavoitetta omalta osaltaan.



Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuudet koko rodun kannasta ovat viimeisten kymmenen vuoden aikana vaihdelleet sukupolvea kohden välillä: urokset 4 - 12 % ja nartut 6 - 25 %. Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus koko kannasta näyttäisi viime sukupolvien aikana pysyneen aika tasaisena. Kaikista koirista ei tietenkään ole jalostusyksilöiksi, mutta olisi toivottavaa, että tulevaisuudessa uroksia ja narttuja saataisiin käytettyä jalostukseen aiempaa laajapohjaisemmin, eikä jalostukseen käytettäisi matadorikoiria, etenkin nuorella iällä.

2012 - 2021 aikana syntyneestä 1289 pentueesta uusintayhdistelmiä oli 64 (n. 5 %), kun niiden määrä kaudella 2003 - 2017 oli vielä 257 (15,6 %). Uusintayhdistelmien määrä on laskenut aiempaan verrattuna hieman yli 10 prosenttiyksikköä. Havannankoirien jalostusohje ei hyväksy uusintayhdistelmiä.

Jalostusohje rajaa urosten enimmäisjälkeläismäärää siten, että uroksen vuosittainen jälkeläismäärä saisi olla 2,5 % edellisen vuoden rekisteröinneistä, joka on noin 17 pentua (2020: 695) ja kokonaisjälkeläismäärä enintään 70. Rekisteröintiehtona (PEVISA) alle 4 - vuotiaana uroksella saa olla enintään 25 jälkeläistä.

Urosten liikakäyttö voi olla haitallista perinnöllisten sairauksien suhteen silloin, kun nuorella uroksella astutetaan merkittävä osa yhden sukupolven nartuista. Jalostuskäytön ollessa pitkäjänteistä, jälkeläisnäyttö ehtii tulla esiin ja se voidaan huomioida paremmin niin uroksen kuin sen jälkeläistenkin jalostusvalinnoissa. Kotimaisten urosten ja tuontiurosten lisäksi Suomen havannankoirakantaan ovat jättäneet vuosien varrella jälkensä myös muutamat ulkomaiset "lainaurokset", jotka ovat saaneet maassamme lyhyen ajan sisällä jopa useita kymmeniä jälkeläisiä.

Kahdestakymmenestä (20) käytetyimmistä uroksesta vuosina 2012 - 2021 viisi ylittää yleisen sukupolvittain lasketun jälkeläismäärän maksimin vaihteluun 1. sukupolven jälkeläisten mukaan. Kun katsotaan samaa asiaa 2. sukupolven jälkeläismäärällä laskettuna, vain uros Bicia's Chutney Served With Cocio ylittää yleiseksi ohjeeksi annetun 6 - 10 % arvon. Uroksien Paw's Mystery Alonzo Leon, Dandy Daisy Warrior Lovely Boy,

Tifon Yan Frank, Bicia's Chutney Served With Cocio ja Visakoivun Querido Amigo osalta 1. polven jälkeläisten jalostuskäyttö on saatava pieneneeseen/loppumaan muutamaksi vuodeksi, koska niitä on käytetty aivan liikaa. Kahdenkymmenen käytetyimmän uroksen jalostuskäyttöä pitäisi huomattavasti vähentää ja niiden toisen polven jälkeläisten jalostuskäytön tulee olla vähäistä ja suunnitelmallista, jotta kyseisten koirien geenijälki ei pääse pienentämään havannankoirien jalostuspohjaa Suomessa.

Kennelliiton jalostusstrategiassa mainitaan, että jalostukseen käytetään mahdollisimman pitkäikäisistä suvuista polveutuvia koiria. Jotki havannaurokset ovatkin saaneet jälkeläisiä yli 10-vuotiaana.

Niin uroksissa, kuin nartuissakin on jalostukseen käytettyjen eri yksilöiden määrä lähtenyt lievästi laskusuuntaiseksi parin viimeisen sukupolven aikana. Tätä kehitystä on syytä seurata tarkasti, ja suunta on saatava varsinkin urosten kohdalta taas kasvusuuntaiseksi.

Suomessa on käytetty jalostukseen varsin paljon samoja yksilöitä, jotka ovat myös keskenään sukua.



Geenipohjan laajuuden turvaamiseksi tulisi välttää samojen yksilöiden runsasta jalostuskäyttöä. Jalostuksessa tulisi myös suosia iäkkäämpien urosten käyttöä. Viime vuosina on käytetty runsaasti myös uroksia, joille itsellään tai niiden jälkeläisillä ei välttämättä ole juurikaan näyttelytuloksia. Tämä näyttäisi hyvältä suuntaukselta, pois näyttelyvoittajien ylikäytöstä, mutta toisaalta rodun ulkomuodollinen taso tulee myös muistaa turvata. Jalostustoimikunta myös suosittelee, että yhdistelmän neljän polven sukutaulun sukusiitosprosentti,

jalostustietojärjestelmästä katsottuna, olisi alle 6,25 %, mikä vastaa teoreettisesti serkusten sukusiitosprosenttia.

Jalostusurosten määrä tulisi saada selvästi suuremmaksi jalostusnarttujen määrään verrattuna. Jalostuskoirien käyttörajoituksia koskevien ohjeiden lisäksi muita keinoja jalostuspohjan laajuuden turvaamiseksi ovat mm. narttujen astuttaminen ulkomaisilla uroksilla, sukutaustoiltaan erilaisten tuontikoirien hankkiminen, sekä jalostusurosten lainaaminen jalostuskäyttöä varten ulkomailta. Tuontiuurosten kohdallakin tulee muistaa jälkeläismäärärajoitukset sekä epävarmuustekijät niiden taustoissa luonteiden ja terveyden suhteen. Tuontikoirien kohdalla tulee muistaa, että ne eivät automaattisesti tuo merkittävää lisää rodun geenipooliin, sillä monet ulkomaiset koirat periytyvät samoista linjoista kuin Suomessa olevat jalostuskoirat. Sukutaulujen kriittinen tarkastelu tuonteja mietittäessä on äärettömän tärkeää. Varsinkin tuontikoirien kohdalla hidas ja pitkäjänteinen jalostuskäyttö on erittäin tärkeää, jotta nähdään mahdolliset ongelmat jälkeläisissä ennen kuin jälkeläismäärä kasvaa suureksi.

Perimän monimuotoisuutta voidaan tällä hetkellä selvittää tutkimalla DLA-alueella sijaitsevien immuunivasteeseen vaikuttavien geenien heterogeenisyyttä. Perimän monimuotoisuuden kartoittaminen avaa uusia mahdollisuuksia kasvattajille säilyttää ja mahdollisesti jopa lisätä rodun geneettistä monimuotoisuutta. Ensimmäiset yksittäisten havannankoirien perimän monimuotoisuutta selvittävät tutkimukset on teetetty keväällä 2013 (Genoscooperin pilottitutkimus).

4.2. LUONNE JA KÄYTTÄYTYMINEN SEKÄ KÄYTTÖMINAISUUDET

4.2.1. Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä havannankoiran käyttötarkoituksesta

Havannankoiran käyttötarkoitus on olla seura- ja kääpiökoira. Käyttäytymisestä ja luonteesta havannankoiran rotumääritelmä toteaa, että rotu on poikkeuksellisen valppautensa ansiosta helppo kouluttaa varoittamaan vieraista. Ystävällinen, leikkisä ja rakastettava hurmuri, iloinen ja jopa hieman ilveilevä. Rakastaa lapsia ja leikkii väsymättä heidän kanssaan. Hylkäävät virheet ovat vihaisuus tai liiallinen arkuus, sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

4.2.2. Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Havannankoirissa ei ole ollut havaittavissa selkeää jakautumista erilaisiin linjoihin, käyttötarkoituksen tai luonteen perusteella. Vertailua luonteen ja käyttöominaisuuksien suhteen tällä perusteella ei voida tehdä.

4.2.3. PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen tai käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Havannankoiran PEVISA ohjelmassa ei ole vaatimuksia luonteeseen, käyttäytymiseen tai käyttöominaisuuksiin liittyen.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa



Havannankoirien luonnetta on arvioitu Suomessa vielä todella vähän populaation kokoon nähden esimerkiksi luonnetestien ja MH-luonnekuvausten avulla. Rodun luonnearviot perustuvat edelleen pitkälti kasvattajien ja harrastajien huomioihin omista kasvateistaan ja koiristaan sekä näyttelyissä, erilaisissa kokeissa ja yhdistyksen tapaamisissa kohtaamiensa koirien käyttäytymisestä. Vuodesta 2007 alkaen Havannalaiset ry:n jalostustoimikunta on saanut tietoa myös kannan terveyttä ja luonnetta kartoittavista kyselyistä (käytöskysely, lisääntymiskysely yms.). Yleisesti ottaen havannankoirien käyttäytymisessä ei ole havaittu merkittäviä sukupuolten välisiä eroja.

Vuonna 2017 luonne- ja käyttäytymiskysymykset päätettiin erottaa täysin omaksi kyselykseen (liite 7). Kyselyyn oli vuonna 2022 keväeseen mennessä saatu 20 vastausta.

Vastauksia on siis saatu kahdestakymmenestä (20) koirasta. Näistä uroksia oli 60 % ja narttuja 40 %. Vastanneista 88,9 % oli tyytyväisiä havannankoiran luonteeseen, kun taas 11,1 % ei ollut. Tyytymättömät mainitsivat syiksi arkuuden, liiallisen ärhäkkyuden ja hyökkäävyyden.

Rodulle tyypillisesti haukkumista esiintyi yleensä vieraista hälyttäessä. Suurin osa kyselyyn vastanneista ostaisi uuden havannankoiran.

Vastanneista 80 % kuvasi koiransa luonnetta "tottuu erilaisiin paikkoihin ja tilanteisiin nopeasti" ja 85 % "leikkisä". Ikävä kyllä vastanneista 30 % oli vastannut "väistää vierasta ihmistä". Vastanneista 30 % sanoi koiraansa kuvaavan "varautunut" ja sanan "arka" totesi 20 % kuvaavan koiransa luonnetta. Nämä kolme viimeistähän eivät missään nimessä ole hyväksyttävää, havannankoiran luonteeseen/käyttöön kuuluvaa toimintaa. Vaikka kyselyyn oli tullut vastauksia näin vähän, on noiden kolmen kohdan prosentuaalisen osuuden suuruus erittäin huolestuttavaa.

Jalostustoimikunta toteutti vuoden 2022 alussa myös trimmaajille ja kouluttajille suunnatun kyselyn havannankoirien luonteista/käytöksestä. Kyselyn yhteenveto julkaistiin Havannalainen 1/22 lehdessä. Kyselyihin vastasi kymmenen (10) trimmaajaa ja kahdeksan (8) kouluttajaa.



Yhteensä he antoivat vastauksensa noin 250 havannankoira asiakkaansa pohjalta. Trimmaajista 30 % kertoi havannankoirien olevan arkoja ja vetäytyviä. Kouluttajien vastauksissa kävi ilmi, että 62,5 % havannankoira asiakkaista hakeutuu heidän palveluidensa piiriin ongelmakäytöksen takia. Ongelmakäyttäytymistä, mihin kouluttajilta haetaan apua, ovat tämän kyselyn pohjalta 60 % remmirähjäminen, 60 % eroahdistus, 40 % resurssiaggressio, 40 % yleiset pelkotilat ja ongelmat käsiteltävyydessä.

Edellä esitettyjen kyselytulosten pohjalta näyttäisi siltä, että arkuus, varautuneisuus ja aggressiivinen käytös ovat ongelmia, joilta niin kasvattajat, kuin rotujärjestökään eivät voi "sulkea silmiään". Kasvattajien tulee kiinnittää entistä tarkempaa huomiota jalostukseen käyttämiensä koirien luonteeseen/käytökseen ja rotujärjestön tulee lisätä valistusta luonteeseen ja käytökseen liittyvissä asioissa.

"MH-luonnekuvauksessa koira käy läpi kymmenen eri testiosiota, jossa kuvataan koiran 31 eri käyttäytymisreaktiota. Luonnekuvauksen aikana kaksi kuvaajaa tarkastelevat koiran luonteenominaisuuksia kuten leikkisyyttä, pelkoa, saalisviettiä ja sosiaalisuutta." Lainattu SKL:n sivuilta.

Vuosien 2012 - 2021 aikana MH-luonnekuvattuja havannankoira on vain kaksi. Molemmat ovat suorittaneet luonnekuvauksen. MH-luonnekuvaukseen pohjautuen ei voida näiden tulosten perusteella tehdä mitään johtopäätöksiä.

Vuonna 2019 Havannalaiset ry on tehnyt ihanneprofiilin havannankoiran MH-luonnekuvauksen lausunnoille. Ihanneprofiili muokattiin neliportaiseksi ja hyväksyttiin Kennelliiton käyttäytymisen työryhmällä vuonna 2022. (liite 8).



"Luonnetesti on koiran luonteen virallinen testaus ja siten se on ainutkertainen ja vain tietyin edellytyksin uusittavissa. Se ei ole koe eikä kilpailu. Vaikka lopputulos on pisteytetty, on tärkeämpää katsoa lomakkeesta se, mitä koirasta kerrotaan. Testin loppupistemäärä on merkitsevä vain, jos testi on rodulle valionarvon edellytys tai jos se on vähemmän kuin +75 pistettä, jolloin testin saa uusida. Seurakoiralle on tärkeää, että koira on tasapainoinen ominaisuuksiltaan. Tasapainoinen, pienellä määrällä kaikkia ominaisuuksia varustettu seurakoira on iloinen ystävä, joka turvaa mielellään laumaansa ja viihtyy sen parissa. Harrastuskoiralta voidaan kuitenkin odottaa enemmän luonteen vahvuutta ja silloin tärkeimpiä ominaisuuksia ovat hyvät hermot, toimintakyky ja tasapainossa oleva vilkkausaste eli temperamentti." Lainattu SKL:n sivuilta.

Luonnetestattuja (LTE) koiria on kymmenen viimeisen vuoden aikana (2012 - 2021) ollut yhteensä 42 kpl. Vuodesta 1990 laskettuna on luonnetestin suorittanut 52 havannankoira. Jokainen yksittäinen koira on osallistunut kertaalleen luonnetestiin, uusinta testituloksia ei ole

yhelläkään koiralla. Kaikki koirat ovat suorittaneet testin loppuun saakka.

Kuten alla olevasta taulukosta 8 voidaan nähdä vuosina 2012 - 2021 on testattujen koirien määrään saatu lievää nousua. Havannalaiset ry järjesti ensimmäisen oman luonnetestinsä vuonna 2016 ja siitä eteenpäin testejä, mihin etuotto-oikeus on havannankoirilla, on pidetty yksi vuodessa. Tämä näkyy selvästi myös osallistuneiden koirien määrissä. Vuonna 2021 luonnetestiä ei järjestetty Covid-19 pandemiatilanteesta johtuen. Kaiken kaikkiaan populaation kokoon nähden testattujen määrä on kuitenkin vielä todella pieni. Luonnetestien järjestämistä on tarkoitus jatkaa vuosittain, tavoitteena tällä tavoin kannustaa rodun harrastajia testauttamaan koiriaan ja lisätä aktiivisuutta asian suhteen. Pidetyistä testeistä on kirjoitettu myös juttuja Havannalainen lehteen vaihtelevista näkökulmista (järjestäjän, talkoolaisen, osallistujan).

Taulukko 8 kertoo kuinka monta koiraa on osallistunut kunakin vuonna luonnetestiin, ja millä välillä koirien saamat kokonaispisteet ovat vaihdelleet. Taulukkoon on myös laskettu, kuinka monta prosenttia ko. vuonna rekisteröidyistä tuo testattujen määrä on.

Taulukko 8: Vuosina 2012 - 2021 luonnetestattujen koirien määrät rekisteröinteihin nähden, sekä kokonaispisteiden hajonta ko. vuonna. Lähde: Jalostustietojärjestelmä 13.2.2022			
VUOSI	testattuja koiria	%:ia rekisteröidyistä	kokonaispistemäärän vaihteluväli
2021	2	0,30 %	70p
2020	11	1,60 %	+25p - +144p
2019	6	0,90 %	0p - +120p
2018	4	0,70 %	+83p - +125p
2017	6	1,2 %	-26p - +80p
2016	7	1,20 %	-11p - +130p
2015	2	0,30 %	+110p - +203p
2014		0 %	
2013	1	0,2 %	144p
2012	3	0,50 %	+58p - +110p

Yksittäisten koirien pisteytyksistä voidaan viimeisen kymmenen vuoden aikana nähdä, että hajonta on ollut melkoisen suurta korkeimman pistemäärän ollessa +203 pistettä ja matalimman -26 pistettä. Jalostustietojärjestelmästä on nähtävissä, että testatuista 42 havannankoirasta yli +200 pistettä on saanut 1 kpl; +199 - +150 pistettä 0 kpl, +149 - +100 pistettä 17 kpl, +99 - +50 pistettä 17 kpl, +49 - 0 pistettä 4 kpl, -1 - -50 2 kpl. Suurimmalla osalla testatuista havannankoirista pistemäärät asettuvat siis +149 - +50 pisteen väliin 34 kpl. Näiden osuus viimeisen kymmenen vuoden aikana testattujen määrästä on noin 81 %.

Havannalaiset ry:n hallitus ja jalostustoimikunta aloittivat vuonna 2021 luonnetestin ihanneprofiilin muokkaamisen Kennelliiton määrittelemälle neliportaiselle profiilille. Liitteenä 9 oleva ihanneprofiili on hyväksytty Kennelliiton käyttäytymisen jalostusryhmässä vuonna 2022.

Luonnetestattujen koirien yksittäisten osioiden pistemäärän jakaantumista on käsitelty taulukossa 9. Siinä on kuvattu

kuinka monen koiran luonnearvio on osunut johonkin tiettyyn kohtaan ja kuinka paljon osuus on prosentteina (%) testattujen koirien määrästä (42 kpl). Taulukkoon on myös merkitty värikoodein onko ko. tulos ihanneprofiiliin mukaan **ihanne**, **hyväksyttävä**, **ei toivottu** vai **hylkäävä**.

Taulukko 9: Vuonna 2012 - 2021 testatut. Lähde SKL:n jalostustietokanta 4.4.2022

OSA-ALUE	Arvostelu	Pisteet	Koirien osuus testatuista kpl-määränä	Koirien osuus testatuista %-määränä
TOIMINTAKYKY	+ 3 suuri	+ 45		
	+ 2 hyvä	+ 30		
	+ 1a kohtuullinen	15	6	25,00 %
	+ 1b kohtuullisen pieni	15	6	25,00 %
	- 1 pieni	- 15	27	64,28 %
	- 2 riittämätön	- 30	3	7,14 %
	- 3 toimintakyvytön	- 45		
TERÄVYYS	+3 kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	3	9	37,50 %
	+2 suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	2		

	+1a pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	1	19	45,24 %
	+1b koira, joka ei osoita lainkaan terävyyttä	1	14	33,33 %
	-1 pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	-1		
	-2 kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	-2		
	-3 suuri jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	-3		
PUOLUSTUSHALU				
	+3 kohtuullinen, hillitty	3	10	23,81 %
	+2 suuri, hillitty	2		
	+1 pieni	1	19	45,24 %
	-1 haluton	-1	13	30,95 %
	-2 erittäin suuri	-2		
	-3 hillitsemätön	-3		
TAISTELUHALU				
	+3 suuri	30		
	+2a kohtuullinen	20		
	+2b kohtuullisen pieni	20	4	9,52 %
	+1 erittäin suuri	10		
	-1 pieni	-10	22	52,38 %
	-2 riittämätön	-20	16	38,10 %
	-3 haluton	-30		
HERMORAKENNE				
	+3 tasapainoinen ja varma	105		
	+2 tasapainoinen	70	1	2,38 %
	+1a hieman rauhaton	35	18	42,86 %
	+1b hermostunein pyrkimyksin	35	19	45,24 %
	-1 vähän hermostunut	-35	4	9,52 %
	-2 hermostunut	-70		
	-3 erittäin hermostunut	-105		
TEMPERAMENTTI				
	+3 vilkas	45	13	30,95 %
	+2 kohtuullisen vilkas	30	25	59,52 %
	+1 erittäin vika	15	2	4,76 %
	-1a häiritsevän vilkas	-15		

	-1b hieman välinpitämätön	-15	1	2,38 %
	-1c impulsiivinen	-15	1	2,38 %
	-2 välinpitämätön	-30		
	-3 apaattinen	-45		
KOVUUS				
	+3 kohtuullisen kova	24	1	2,38 %
	+2 kova	16		
	+1 hieman pehmeä	8	32	76,19 %
	-1 erittäin kova	-8		
Kahta tämän tuloksen saanutta koiraa EI SAA yhdistää.	-2 pehmeä	-16	9	21,43 %
	-3 erittäin pehmeä	-24		
LUOKSEPÄÄSTÄVYYS				
	+3 hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	45	23	54,76 %
	+2a luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen	30	10	23,81 %
	+2b luoksepäästävä hieman pidättyväinen	30	8	19,05 %
	+1 mielitelevä	15		
	-1a selvästi pidättyväinen, ei yritä purra	-15	1	2,38 %
	-1b selvästi pidättyväinen, yrittää purra	-15		
	-2 hyökkäävä	-30		
	-3 salakavala	-45		
LAUKAUS-PELOTTOMUUS				
	+++ laukausvarma		16	38,09 %
	++ laukauskokematon		25	59,52 %
	+ paukkuärtyisiä			
	-laukausaltis		1	2,38 %
	--laukausarka			

Eriteltyä osa-alueittain toimintakyvyn kohdalla 25 %:lla oli rotumääritelmän ihanneprofiilin mukainen arvio "kohtuullinen". Hyväksyttävän "kohtuullisen pieni" saavutti 25 % testatuista. Suurimmalla osalla koirista 64,28 % ollessa toimintakyvyn kohdalla arvio "pieni" (ei toivottava). Ei toivottava oli myös tulos "riittämätön", minkä sai 7,14 % testatuista.

Hyvin pieni toimintakyky voi kertoa arkuudesta ja ei näin ollen ole suotava ominaisuus seurakoiralle. Terävyyden kohdalla suurin osa 45,24 % arvioituista koirista saavutti ihanneprofiilin kohdan "pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua". Hyväksyttävät tulokset "koira, joka ei osoita lainkaan terävyyttä" (33,33 %) ja

"kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua" (37,5 %) olivat myös edustettuina Terävyys-osa-alueella. Millään testatuista koirista ei ollut jäljelle jäävää hyökkäyshalua, mikä on seurakoiralle ihanteellista. Puolustushalun ihannearvion "pieni" sai 45,24 %. "Haluton" lausunnon (ei toivottava) sai 30,95 %:n ja "kohtuullinen, hillitty" (hyväksyttävä) sai 23,81 % testatuista.

Taiteluhalun suhteen "kohtuullisen pieni" (hyväksyttävä) arvion saavutti 9,52 % koirista. Tässä osiossa suurin osa 52,38 % sai arvion "pieni" (hyväksyttävä). Ei toivottavan arvion "riittämätön" sai 38,10 % testatuista. Taisteluhalultaan havannan tulisi olla kohtuullinen. Kun huomioidaan, että yksi taisteluhalua testissä mittaava testi on vieraan kanssa leikkiminen, on tässäkin huomioitava mahdollinen arkuus / pidättyväisyys (mikä ei ole havannalle hyvä asia).

Hemorakenteen kohdalla arvion "tasapainoinen" (ihanne) saavutti vain yksi koira (2,38 %). Suurin osa 45,24 % sai arvion "hermostunein pyrkimyksin" (hyväksyttävä) tai "hieman rauhaton" (hyväksyttävä) 42,86 %. Ei toivottavan tuloksen "vähän hermostunut" sai 9,52 % testatuista. Hemorakenteeltaan havannankoiran (kuten koiran yleisestikin) tulisi olla tasapainoinen.

Temperamenttiltaan "vilkkaita" (ihanne) oli 30,95 % arvioituista koirista, suurimman osan 59,52 % saadessa arvion "kohtuullisen vilkas" (hyväksyttävä). "Erittäin vilkkaita" (hyväksyttävä) oli 4,76 % testatuista. Ei toivottavat tulokset "hieman välinpitämätön" ja "impulsiivinen" sai yksi koira eli molemmissa prosentuaalinen osuus on 2,38 % testatuista. Kun on kyseessä rotu, missä haukuherkkyys on yksi ominaisuuksista voi liiallinen temperamentti tehdä elämästä havannan kanssa hyvinkin äänekkästä.

Kovuuden suhteen "hieman pehmeä" (ihanne) arvion sai suurin osan 76,19 % koirista. "Kohtuullisen kovia" (hyväksyttävä) löytyi yksi ja ei toivotun tuloksen "pehmeä" sai 21,43 %. Liiallinen kovuus tekee koirasta haastavan koulutettavan, kun taas liiallinen pehmeys vaikeuttaa koiran jokapäiväistä elämää.

Luoksepäästävyydeltään "hyväntahtoisia, luoksepäästäviä ja avoimia" (ihanne) oli 54,76 % koirista. Yhteensä 42,86 % oli "luoksepäästäviä, mutta aavistuksen.." tai ".hieman pidättyväisiä" (hyväksyttäviä), mikä ei ole havannankoiralle ominaista käytöstä. Yksi testatuista sai arvion "selvästi pidettyväinen, ei yritä purra", mikä on ehdottomasti ei toivottava arvio havannankoiralle.

Laukauspelottomuuden kohdalla "laukaisuvarmoja" (ihanne) oli 38,09 % ja "laukauskokemattomia" (hyväksyttävä) 59,52 % testatuista. Yksi testatuista sai ihanneprofiin mukaan hylkäävän arvion "laukausaltis".

Vuoden 2022 keväällä Havannalaiset ry on luonut ja hyväksyttänyt Kennelliiton käyttäytymisen työryhmällä ihanneprofiilin havannankoiralle myös Kennelliiton käyttäytymisen jalostustarkastusta silmällä pitäen. Näin halutaan mahdollistaa havannankoirien osallistuminen myös tähän käytöstä/luonnetta dokumetoivaan testiin. Ihanneprofiili liitteenä 10.

Ruotsalaisen Hunddata-tietokannan mukaan 75 testissä on kirjattu tuloksia havannankoiralle heidän luonnetta ja käytöstä testaavissa Bph med Skott-testeissään. Perinteiseen luonnetestiin on vuosien 2012 - 2021 aikana osallistunut 7 havannankoiraa.

Havannalaiset ry järjesti rodun ensimmäisen jalostustarkastuksen vuonna 2012. Jalostustarkastuksessa havannankoirien käyttäytymistä arvioidaan yleisvaikutelman ja käsiteltävyyden osalta havainnoimalla niiden käytöstä pöydällä ja läpi tarkastuksen. Jalostustarkastuksen on toteuttanut, joko kaksi ulkomuototuomaria tai ulkomuototuomari ja 1 - 2 jalostustoimikunnan jäsentä yhdessä. Vuosina 2012 - 2021 jalostustarkastukseen on osallistunut yhteensä 74 koiraa, mikä on 1,25 % samalla aikavälillä syntyneistä koirista.

Jalostustarkastuskaavake päivitettiin neliportaiseen arvosteluasteikkoon vuonna 2019. Samassa yhteydessä käyttäytymisen arviot "arka" ja "aggressiivinen" merkittiin automaattisesti hylkäävän tuloksen aiheuttaviksi ominaisuuksiksi. Jalostustarkastuskaavakkeen arviointiperusteet liitteessä 11. Taulukon 10 arvioissa tulee huomioida, että tarkastajat voivat rastiittaa kaavakkeessa useamman kohdan (esimerkiksi avoin ja iloinen).

Taulukko 10: Vuosina 2012 - 2021 jalostustarkastettujen havannankoirien yleisvaikutelman jakautuminen. Lähde: Vuosikirjat 2012-2020 ja Havannalainen-lehdet 2021.

Yleisvaikutelma		% tarkastetuista
varautunut	7	9,50 %
tasapainoinen	48	64,90 %
avoin	15	20,30 %
iloinen	20	27 %
flegmaattinen	1	1,40 %
aggressiivinen	1	1,40 %

Tämän pienen otannan perusteella voidaan vain todeta, että suurin osa jalostustarkastetuista koirista on ollut yleisvaikutelmaltaan tasapainoisia oloisia ja käsiteltävyyden osalta on ollut normaalia. Kuitenkin täytyy myös huomioida, että varautuneisuus, flegmaattisuus tai aggressiivisuus eivät ole havannankoiran hyväksyttäviä luonteenpiirteitä.

Suomen Kennelliiton hyväksymissä virallisissa koiranäyttelyissä otettiin vuonna 2011 arvostelulomakkeissa käyttöön myös kohta "käyttäytymisen arviointi". Vuoden 2021 loppuun mennessä käyttäytymisen arvioinnin sisältäviä arvosteluja oli Havannalaiset ry:lle saapuneita 15 300 kappaletta.

Taulukko 11: Käyttäytyminen näyttelyssä, vuodet 2012 – 2021.

	Suhtautuminen Tuomariin	Yleisesti					Yhteensä
	Rodunomainen / käsiteltävissä	Väistää	Vihainen	Pelokas	Vihainen koirille	Ei merkintää	
2012	1613	7	0	0	0	52	1672
2013	1514	5	0	0	0	267	1786
2014	1347	3	0	0	0	227	1577
2015	1389	1	0	0	0	128	1518
2016	1390	2	0	0	1	118	1511
2017	1287	1	0	0	0	183	1471
2018	1292	1	0	0	0	183	1476
2019	1462	2	0	1	0	132	1597
2020	254	0	0	0	0	192	446
2021	570	1	0	0	0	323	894
Yht	12118	23	0	1	1	1805	13948

Yht. %	86,88 %	0,16 %	0,00 %	0,01 %	0,01 %	12,94 %
--------	---------	--------	--------	--------	--------	---------

Vuonna 2015 rodunomaisen tilalle muutettiin sanamuoto käsiteltävissä.

Vuosien 2012 - 2021 aikana suurin osa (86,88 %) havannankoirista on siis käyttäytynyt näyttelyssä rodunomaisesti/ollut käsiteltävissä. Vain 0,16 % käyttäytymisen osalta arvostelluista koirista on väistänyt tuomaria ja vihaisia / pelokkaita on ollut kumpiakin 0,01 % arvostelluista koirista. Toisille koirille vihaisia yksilöitä on ollut vain 1 kpl (0,01 %). 12,94 % arvostelluista ei sisältänyt merkintää koiran käytöksestä. Rotujärjestönä toivoisimme, että ulkomuototuomareiden ohjeistuksessa kiinnitetään tähän tarkempaa huomiota. Seurakojarodun kohdalla on erityisen tärkeää, että niiden luonteet ovat / pysyvät rotumääritelmän mukaisina avoimina ja iloisina ja ulkomuototuomareiden arviot ovat tässä tavoitteessa ensiarvoisen tärkeitä. Ovathan näyttelyt havannankoirillakin se isoimman koiramäärän keräävä harrastusmuoto (kts. 4.4.2.).

Ulkomailta ei ole ollut saatavilla uutta tietoa havannankoirien luonteen kartoituksista sitten edellisen jalostuksen tavoiteohjelman. Edellisessä jalostuksen tavoiteohjelmassa esitelyjen ulkomaisten kartoitusten (USA:n rotuyhdistyksen toteuttama kysely vuodelta 2004, Ruotsin rotuyhdistyksen toteuttama kysely vuodelta 2007) ja edellä kuvattujen tietojen pohjalta havannankoirien käyttäytymisessä ei näyttäisi olevan suuria eroja koirien maantieteellisestä sijainnista riippuen.

Harrastajilta ja kasvattajilta saadun palautteen mukaan havannankoirissa ei ole huomattavissa selkeitä luonne- /käytöseroja urosten ja narttujen välillä.

Jotta havannankoiraa voitaisiin tulevaisuudessakin kuvailla luonteeltaan ystävälliseksi, leikkisäksi ja iloiseksi hurmuriksi jalostustoimikunnan tulee jalostusta ohjatessaan entistä voimakkaammin painottaa oikean, rotutyypillisen luonteen säilyttämisen tärkeyttä. Kasvattajien tulee jalostusvalintoja tehdessään arvioida jalostuskoiriensa luonteenpiirteitä entistä kriittisemmin, ja määrätietoisesti jättää pois jalostuksesta koirat, joilla on epätyypillinen luonne. Varautuneisuus, arkuus ja aggressiivisuus eivät kuulu havannankoiran luonteeseen, eivätkä nämä luonteenpiirteet saa päästä yleistymään rodussa. Havannankoiran tulee olla luoksepäästävä ja avoin sekä hermorakenteeltaan tasapainoinen. Jotta havannankoiria olisi "ilveilevä hurmuri" sillä tulisi olla vähintään kohtuullinen toimintakyky, jonka ansiosta se itsenäisesti keksii temppuja ja kokeilee erilaisia toimintatapoja joutuessaan ongelmatilanteeseen tai halutessaan jotakin. Arkielämässä koiran luonteella ja käyttäytymisellä on sille itselleen ja sen perheelle ensiarvoisen suuri merkitys, joten rodunomaisen luonteen säilyttämisen tärkeyttä ei voi kylliksi korostaa. Perhe, joka on uskonut hankkivansa ystävällisen, iloisen ja leikkisän seurakoiran, saattaa olla suurissa vaikeuksissa, mikäli koira osoittautuu hermotuneeksi, araksi tai pahimmillaan jopa aggressiiviseksi. Rotujärjestön tulee lisätä virallisten luonnetestien järjestämistä ja kannustaa havannankoirien omistajia osallistumaan virallisiin luonnetesteihin, MH-luonnekuvauksiin tai Kennelliiton käyttäytymisen jalostustarkastuksiin, jotta rodun yksilöiden käyttäytymisestä / luonteesta saadaan enemmän dokumentoitua ja puolueetonta tietoa.

4.2.5. Käyttö- ja koeominaisuudet

Havannankoiria on puhtaasti seurakojarotu, jolloin sen pääkäyttötarkoitus on olla tasapainoinen ja iloinen ihmisen seuralainen perusarjessa iloiseen ja suruiheen.

Havannankoiran kanssa suosituin koemuoto on agility. Vuosina 2012 – 2021 Suomeen rekisteröitiin 5861 havannankoiraa. Samalla aikavälillä tottelevaisuuskokeeseen (TOKO) osallistui 5 havannankoiraa yhteensä 26 kertaa ja agilitykilpailuun 126 havannankoiraa yhteensä 1825 kertaa. Viimeisin TOKO-tulos havannankoiralle on vuodelta 2015. Rally-toko on noussut



Havannankoiria lähdössä henkilöhaakuun

perinteisen tottelevaisuuskilpailun tilalle havannankoirien keskuudessa. Ensimmäiset viralliset rally-toko-kilpailut pidettiin Suomessa vuonna 2014. Vuosina 2014 - 2021 rally-tokoon osallistui yhteensä 53 havannankoiraa, yhteensä 226 kertaa. Lisäksi ensimmäinen rally-tokovalio havannankoirissa saatiin vuoden 2018 alussa, koiralla Nicolen Kaizen Viento. Vuosien 2012 - 2021 aikana Kennelliiton alaiseen koiratanssiin on osallistunut 1 havannankoira, yhteensä 3 kertaa vuonna 2015 ja PAKK-tuloksen (virallinen käyttäytymiskoe) on saanut yksi havannankoira vuonna 2013.

Huomionarvoista on se, että moni havannankoira osallistuu harrastuslajeihin, myös agilityyn, veteraanikäiseksi asti, jopa yli 10-vuotiaana. Näiden koirien kilpailu-ura onkin kestänyt usein lähes vuosikymmenen ajan.

Ulkomailta on harrastustuloksia saatavissa erittäin huonosti. Ruotsin Hunddata-tietokannan mukaan havannankoira on vuosien 2016 - 2021 aikana ollut kisaamassa 706 agilitykilpailussa. Kansainvälisellä tasolla havannankoirille on merkitty agilitytuloksia kahdeksassa (8) kilpailussa. Vuosina 2012-2021 havannankoiralle on kirjattu tuloksia 435 rally-tokokilpailuissa ja 66 TOKO-kilpailuissa. Nosework-kilpailuissa havannankoiralle on kirjattu tuloksia vuosien 2017 - 2021 välillä 236 kilpailussa. Riistaratakokeissa havannankoiralle on kirjattu tuloksia vuosien 2012 - 2021 välillä 71 kokeessa ja samalla aikavälillä koiratanssin Freestyle-kokeista 31:ssä on kirjattu tuloksia myös havannankoirille.

Vaikka harrastuskokemuksia ei ole kartoitettu yhdistyksen jäseniltä kyselytutkimuksin, voidaan koiran omistajilta ja kasvattajilta saadun palautteen pohjalta sanoa, että havannankoira soveltuu agilityn, rallytokon ja TOKO:n lisäksi myös koira-avusteiseen työskentelyyn, kaverikoira-toimintaan, koiratanssiin, henkilötsintään ja jäljestämiseen.



Harrastusmuodoista agility on kilpailulaji, jossa havannankoira pääsee parhaiten toteuttamaan aktiivista olemustaan yhdessä ihmisen kanssa vauhdikkaasti työskennellen. TOKO-kokeissa havannankoirat ovat osoittaneet, että ne oppivat asiat hyvinkin nopeasti, kunhan kouluttaja osaa tehdä harjoituksista intensiivisiä ja vaihtelevia, sillä totiset, hitaat ja kaavamaiset toistot eivät ole vauhdikkaan havannankoiran vahvuuksia,

moni kouluttaja onkin saanut huomata, että vilkasta koira voi olla aluksi hyvin haastavaa saada keskittymään opeteltavaan asiaan. Rally-toko onkin noussut ikään kuin välimuodoksi agilityn ja TOKO:n välillä. Ominaisuuksiltaan havannankoira soveltuukin hyvin rally-tokon harrastamiseen. Hyötykäyttöistä kaverikoira-toiminta ja koira-avusteinen työskentely ovat tälle seuralliselle ja iloiselle rodulle sopivimpia. Yksittäisiä havannankoiria on koulutettu muuhunkin toimintaan, kuten toimimaan hypokoirana.

Edellä kirjatun pohjalta voidaan todeta, että vaikka havannankoira seurakoira-rotuna viihtyy varsin hyvin niin sanotussa perusperhekoiran arjessa lenkkeineen ja ihmisen kanssa arkisia askareita touhuten, on siitä moneksi myös harrastuskentillä. Jotta tämä monipuolinen rotu ei jäisi vain näyttely- ja agilityharrastajien tietoisuuteen, Havannalaiset ry:n ja kasvattajien tulisi jatkossa panostaa enemmän rodun harrastus- ja käyttömahdollisuuksista tiedottamiseen.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Yksi merkittävimmistä rodun suosion taustatekijöistä on iloinen, avoin ja sosiaalinen luonne. Havannalaiset ry:n tiedot rodun luonteesta pohjautuvat yksittäisten kasvattajien, koiran omistajien ja trimmaajien sekä

ammattikouluttajien antamaan palautteeseen, näyttelykaavakkeista saatuun tietoon sekä terveys- yms. kyselykaavakkeiden välityksellä saatuun tietoon. Terveyskyselyyn saatiin toukokuusta 2017 - huhtikuulle 2022 vastauksia 53 koirasta, joista 40,4 % oli uroksia ja 59,6 % narttuja. Kyselyssä 36,5 % omistajista ilmoitti koiran olevan steriloitu (ja steriloinnin syyksi ilmoitettiin: piilokives x2, ei jalostuskelpoinen x3, yli seksuaalinen käytös x2, vaikeat valeraskaudet x2, vahinkoastumisten ehkäisy x2 (eri sukupuolia samassa taloudessa, voimakkaat valeraskaudet sekä esim. märkäkohdun ennaltaehkäisy). Vastauksia saatiin koirista ikävälillä 1 - 12 vuotta. Rotujärjestö on ottanut käyttöön käyttäytymiskyselyyn oman nettilomakkeen syksyllä 2017 (liite 7). Kuten jo kohdassa 4.2.4. kerrottiin, on vuoden 2022 huhtikuuhun mennessä ko. kyselyyn saatu vastauksia vain 20 koirasta. Koirien ikäjakauma oli 1 - vuotiaasta melkein 8 - vuotiaaseen. Kastroiduja tai steriloituja oli 25 %. Steriloinnin/kastroinnin syyksi mainittiin yliaktiivinen seksuaalisuus, luonne ja eri sukupuolia samassa taloudessa.

Käyttäytymiskyselyn tulosten mukaan perheen omien ja tuttujen lasten kanssa jopa 50 %:lla on lieviä ongelmia (hiukan varautunut tai vetäytyy pois). Vastanneista 15 % raportoi aggressiivisesta käytöksestä perheenjäseniä kohtaan silloin tällöin tai joskus. 15 % vastanneista kertoi havannankoiran purren ihmistä kerran tai jopa useamminkin. Aggressiivisuus kumpuaa erittäin usein arkuudesta, eikä näin ollen kuulu lainkaan havannankoiralle ominaiseen käytökseen.

Vieraan ihmisen lähestymisyrietykset otetaan yleensä vastaan hyvin (55 % vastauksista) mutta valitettavasti 2 % kertoi, ettei koira halua mennä lähelle, jopa murisee ja pyrkii aktiivisesti pois tilanteesta. Suurimman osan kohdalla (60 %) ei ole merkitystä sillä onko lähestyjä lapsi vai aikuinen ihminen.

Vastanneista 20 % kertoi koiransa osoittavan arkuutta tai stressaantuvan uusissa tilanteissa. Vieraita koiria havannankoirat tapaavat hinnassa pääsääntöisesti hyvin. Vain 5,1 % vastanneista raportoi, että koira murisee, haukkuu ja pyrkii pois tilanteesta. Vapaana tapahtuvissa koirakontakteissa epävarmuus nousee hiukan enemmän esiin. Vapaana koirakohtauksissa 22,2 % kertoi koiransa olevan varautunut. Suurella osalla (73,7 %) toisen koiran sukupuolella ei ole merkitystä käytökseen. Kysyttäessä ääniherkkyyksistä, kyselyyn vastanneista yhteensä (viisi kysymystä) hiukan alle puolet raportoi koiran pelkäävän jossain määrin. Äänistä ilotulitusraketit olivat eniten reaktioita aiheuttava asia. 15 % vastanneista kertoi yksinolon liittyvistä ongelmista. Kyselyyn vastanneista 90 % kertoi, että voisi päätyä jatkossakin havannankoiran omistajaksi.

Rotumääritelmässä mainittu "poikkeuksellinen" valppaus voi ilmetä joillakin yksilöillä haukkuherkkyytenä. Havannankoirilla haukkuherkkyys selittyy osittain rodun historialla: rodun alkuperämaassa, Kuubassa, havannankoiran tehtävä oli ilmoittaa saapuvista vieraista haukkumalla, joten koirien haluttiin olevan herkkähaukkuisia, ja tämä ominaisuus on säilynyt suurella osalla nykypäivänkin havannankoirista. Tämä "hälytyshaukku" pitää kuitenkin osata erottaa esimerkiksi epävarmuudesta/arkuudesta kumpuavasta haukkumisesta.

Rotumääritelmässä mainittu lasten rakastaminen ei ole myötäsyttyinen ominaisuus lapsiin tottumattomalle koiralle, mutta mikäli koira saa pennusta lähtien tutustua myös lapsiin, se on yleensä innoissaan päästessään mukaan heidän leikkeihinsä. Edellä esitettyjen kyselytulosten pohjalta (vaikkakin otanta on hyvin pieni) tulee huomioida, että osalla havannankoirista on ongelmia lapsiin suhtautumisessa vaikka ne olisivat tuttuja.

Havannankoirat ovat yleensä hyvin sosiaalisia, joten mikäli ne saavat pennusta pitäen runsaasti erilaisia kokemuksia ja pääsevät tutustumaan erilaisiin ympäristöihin ja erilaisiin eläimiin, ne ystävystyvät helposti muidenkin eläinlajien kanssa, esim. rodun harrastajien kertoman mukaan kissat ja siilit mahtuvat hyvin havannankoiran kanssa samaan pihapiiriin. Rodun sosiaalisesta luonteesta kertoo myös se, että saman perheen havannankoirien välisistä tappeluista on raportoitu harvoin. Edellä esitettyjen kyselyvastausten pohjalta on kuitenkin pidettävä mielessä, että havannankoirista löytyy myös se arkuutta ja epävarmuutta ilmentävä "porukka", jotka eivät missään nimessä ole esimerkiksi hyväksyttävää jalostusmateriaalia.

Havannankoirien käyttäytymiseen ja luonteeseen vaikuttavia terveydellisiä tai rakenteellisia ongelmia rodussa on hyvin vähän. Kaihin sokeuttamien koirien omistajilta on saatu yksittäisiä raportteja arkuuden ja varautuneisuuden lisääntymisestä. Näissä tapauksissa koirassa ilmennyt arkuus/varautuneisuus on kuitenkin yleensä

lieventynyt, kun koira on vähitellen sopeutunut näkökyvyn menetykseen. Aggressiivista käytöstä voi lisätä/aiheuttaa esimerkiksi nivelrikko. Näissä tapauksissa aggressiivisuus on näkynyt yleensä oman lauman koirien välisenä tappeluna, ei aggressiivisuutena ihmistä kohtaan.



Lisääntymiskäyttäytymisen osalta Marjo Heikka toteutti vuonna 2009 kasvattajille suunnatun kyselyn, jonka tulokset julkaistiin Havannalainen-lehdessä. Susanna Thomander toisti tuon kyselyn hyvin pienillä muutoksilla vuonna 2020 ja kyselyn tulokset julkaistiin Havannalainen lehdissä 1, 3 ja 4/21. Vuonna 2009 kyselyyn vastasi 27 kasvattajaa, joista 12 oli hoitanut 2 - 5 pentuetta ja 11 yli kymmenen pentuetta. Vuonna 2020 kyselyyn saatiin vastauksia 24 kasvattajalta, joista kymmenen oli kasvattanut vähemmän kuin viisi pentuetta, yksi enemmän kuin viisi pentuetta. Neljä kasvattajista oli kasvattanut vähemmän kuin kymmenen pentuetta, yksi enemmän kuin kymmenen,

yksi enemmän kuin 15 pentuetta ja seitsemän enemmän kuin 20 pentuetta. Vastaajien kokemuksellinen jakauma oli siis hyvinkin samankaltainen, kuin vuonna 2009 toteutetussa kyselyssä. Kyselyistä saadut tulokset eivät muiltakaan osin eronneet merkittävästi toisistaan. Kyselyiden tulosten pohjalta voidaan todeta, että havannankoiran yleisimmät juoksuvälit ovat 7 - 8 kuukautta ja 5 - 6 kuukautta. Kiiman kestoksi kasvattajat raportoivat noin 3 viikkoa. Kyselyiden mukaan havannankoirat ovat hyviä emoja ja alkavat yleensä itse vierottaa pentujaan noin kuuden viikon iässä, tosin osa nartuista olisi imettänyt pentujaan, vaikka luovutuspäivään asti. Havannankoiraurokset raportoitiin varmoiksi astujiksi ja ongelmia esiintyi lähinnä ensikertalaisten urosten kanssa, jotka olivat liian innokkaita tai narttu oli hyvin dominoiva. Muutama kyselyyn vastannut kasvattaja kertoi nartun olleen halukas astuttavaksi, mutta murisevan kun uros jäi kiinni. Kennelliiton jalostusstrategian mukaisesti jalostukseen tulee käyttää vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti ja hoitamaan pentujaan, eikä keinosiemennyksen syynä saa olla nartun tai uroksen haluttomuus tai kyvyttömyys normaaliin astutukseen. Havannalaiset ry:n tietojen mukaan havannankoirille on tehty vain yksittäisiä keinosiemennyksiä uroksen astumishaluttomuuden tai -kyvyttömyyden tai astutuksen epäonnistumisen vuoksi.

Kyselyiden tulosten pohjalta voidaan edelleen todeta, että nartut ovat yleensä tarkkoja pennuistaan niiden ensimmäisten elinviikkojen ajan. Tämä ei kuitenkaan ilmene aggression vaan hyvin tarkkaavaisena käytöksenä ja esimerkiksi pentujen "piilottamisena" vatsaa vasten.

Muutamat yksittäiset uroskoirien omistajat ovat raportoineet viime vuosina uroksen häiritsevän seksuaalisesta käyttäytymisestä, jos samassa taloudessa tai naapurustossa on juoksuikäinen narttu tällaiset yliaktiiviset urokset saattavat merkeillä sisätiloihin (asiaan saattaa tietysti vaikuttaa myös koiran sisäsiisteyskoulutus ja stressitaso), jotkut menettävät ruokahalunsa ja lakkaavat syömästä ja osa pyrkii astumaan pehmoleluja tai tyynyjä.

Vuonna 2019 Havannalaiset ry otti käyttöön lisääntymiskyselyn. Huhtikuuhun 2022 mennessä kyselyyn oli valitettavasti saatu vain yhdeksän (9) vastausta. Lisääntymiskyselyn yhteenvedon mukaan keinosiemennyksiä ei ole käytetty lainkaan ja kaikki nartut antoivat astua luonnollisesti. Keinosiemennyksien määriä ja syitä rodussa on syytä seurata.

Kasvattajilta ja harrastajilta saadun palautteen mukaan näyttäisi siltä, että havannankoirissa esiintyy jossain määrin dementiaa eli ikään liittyvää käytöksen muuttumista. Nämä muutokset näyttäisivät alkavan yleensä 12+ iän saavuttaneilla yksilöillä mutta asiasta ei ole tehty virallisia kyselyitä saati tutkimuksia.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista

Dokumentoidun sekä koirien omistajilta saadun dokumentoimattoman tiedon perusteella keskeisimmät ongelmat havannankoirien luonteessa ja käyttäytymisessä ovat arkuus, pidättyväisyys, häiritsevä vilkkaus, yliseksuaalisuus ja haukuherkkyys.

Välinpitämättömyys ja pidättyväisyys tulee osata erottaa arkuudesta ja epäluuloisuudesta. Pidättyväinen koira tuntee oman arvonsa eikä väistä ihmistä. Arka koira taas ei anna vieraan ihmisen koskea edes tutustumisen jälkeen ja väistää aktiivisesti. Epäotollisissa olosuhteissa arkuus voi kehittyä pelkoaggressiivisuudeksi, sillä koiran mielestä hyökkäys on paras puolustus. Aggressiivisuutta rodussa esiintyy vain vähän, ja jalostusvalintojen sekä tiedottamisen ja koulutuksen avulla pyritään siihen, ettei tämä ongelma pääse yleistymään. Arkoja ja aggressiivisia yksilöitä ei tule missään tapauksessa käyttää jalostukseen.

Häiritsevä vilkkaus voi johtua paitsi perimästä, myös koiran liiallisesta aktivoinnista tai koulutuksen ja liikunnan puutteesta. Taipumus haukuherkkyuteen on havannankoiralla perinnöllistä ja johtaa juurensa rodun historiaan, mutta se pitää osata erottaa epävarmuudesta/arkuudesta johtuvasta haukkumisesta. Myös taipumus yliseksuaaliseen käyttäytymiseen on todennäköisesti perinnöllistä. Kasvattajien tulee siis huomioida myös nämä asiat jalostusvalintoja tehdessään.

Luonteen kehittymiseen liittyy merkittävästikin perinnöllisiä tekijöitä, joten jalostuksessa olisi kiinnitettävä vielä nykyistä enemmän huomiota luonteeseen/käyttäytymiseen ja karsittava ei-toivottuja luonteenpiirteitä käyttämällä jalostukseen vain rotumääritelmän mukaisia yksilöitä. Myös tiedottamiseen ja koirien omistajien koulutukseen ja opastukseen on panostettava, jotta koiralla mahdollisesti luonteessa ilmeneviä ongelmia ei vahvistettaisi vaan vähennettäisiin oikealla sosiaalistamisella, ohjauksella ja koulutuksella.

Rotujärjestön tavoitteena on, että kasvattajat/harrastajat saadaan huomioimaan dokumentoidun tiedon tarve ja hyödyt myös luonteen ja käyttäytymisen osalta, niin että näiden ominaisuuksien virallinen testaaminen lisääntyy ja näin saadaan puolueetonta tietoa havannankoirista myös tältä osin. Myös yhdistyksen omien kyselyiden "markkinointia" tulee lisätä, jotta sitä kautta saatava tieto pystytään hyödyntämään luotettavammin. Ulkomuototuomareiden ja kasvattajien tulee yhdessä rotujärjestön kanssa puuttua välittömästi rodussa mahdollisesti esiin tuleviin luonne- ja käyttäytymisongelmiin.

4.3. TERVEYS JA LISÄÄNTYMINEN

4.3.1. PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Havannankoiran ensimmäinen Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelma (PEVISA) astui voimaan 1.1.2010. Tuolloin PEVISA:n sisältö kuului seuraavasti: "Pentujen vanhemmilla pitää astutushetkellä olla virallinen polvitarkastuslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 12 kk vanhempi. Perinnöllistä kataraktia tai PRA:ta sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä."

1.1.2013 lähtien havannankoiran PEVISA-ohjelma edellytti jalostukseen käytettäviltä koirilta seuraavaa, jotta pennut rekisteröitiin normaalisti: "Pentujen vanhemmista pitää astutushetkellä olla voimassa oleva virallinen polvitarkastuslausunto ja virallinen silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 12 kk vanhempi. Perinnöllistä kataraktia tai PRA:ta sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Virallisen polviläusunnon alaikäraja on 12 kuukautta. Polvituloksen 1 saanut koira voidaan parittaa vain tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Lisäksi on huomioitava, että alle kolmevuotiaalle koiralle tehty polvitutkimus tulee uusiksi kahden vuoden kuluessa lausunnon saamisesta. Mikäli koira on tutkimushetkellä täyttänyt jo kolme vuotta, ei polvitutkimusta tarvitse uusiksi."

19.5.2018 ylimääräinen kokous päätti havannankoirien PEVISA-ohjelmaan lisättäväksi kohdan: "Urosten jälkeläismäärärajoitus: Alle 4-vuotiaana enintään 25 pentua. Viimeinen pentue rekisteröidään aina kokonaan." Muutos astui voimaan 1.1.2019. Tämän päätöksen myötä havannankoirien PEVISA-ohjelma on kuulunut seuraavasti: Pentujen vanhemmista pitää astutushetkellä olla voimassa oleva polvitarkastuslausunto ja silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 12 kk vanhempi. Perinnöllistä kataraktia tai PRA:ta sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Diagnoosi "muu vähämerkityksellinen kaihi" ei kuitenkaan sulje koiraa jalostuksesta. Rekisteröinnin raja-arvo on polvilumpioluksaation aste 1 ja jos koiran tulos on aste 1, on se paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.

Patellaluksaatio

Kennelliiton kotisivuilla, Perinnölliset sairaudet ja koiran hyvinvointi -> Polvinivelen sijoiltaan meno (patellaluksaatio), sanotaan patellaluksaatiosta seuraavaa: "Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. **Vika on periytyvä**. Polvilumpion rakennetta säätelevät useat eri geenit, joiden esilletuloa myös ympäristö muokkaa.

Pienikokoisilla roduilla polvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin (mediaalisesti). Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla.

Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika. **Patellaluksaatio voi myös pahentua eikä nuorena saatu tulos välttämättä ole lopullinen.**

Huomioithan, että patellaluksaatiotutkimus ei kerro koiran riskistä sairastua ristisideongelmaan.

Lievien patellaluksaatiomuotojen hoidoksi riittää yleensä lepo ja kipulääkitys. Jos tämä ei auta, patellaluksaatiota voidaan hoitaa kirurgisesti. Leikkausmenetelmiä on useita. Vaikeimman asteen luksaatioissa hoito voi vaatia useita leikkauksia ja ennuste voi olla huono.

Putnamin asteikko erilaisten asteiden selvitysten kera (lähde: SKL:n kotisivut ->Koiran kasvatus ja terveys -> koiran terveys ->Perinnölliset sairaudet ja koiran hyvinvointi -> Polvinivelen sijoiltaan meno (patellaluksaatio):

Aste 0 Polvilumpio ei luksoidu.

Aste 1 Polvinivel on lähes normaali. Polvilumpiota voidaan liikutella helpommin kuin normaalisti ja patella saadaan luksoitumaan mikäli polvea samalla ojennetaan. Patella saattaa luksoitua ajoittain, mutta se palautuu itsestään paikoilleen. Polvilumpion suoran siteen kiinnityskohta saattaa olla lievästi kiertynyt.

Aste 2 Polvilumpio on tavallisesti paikoillaan raajan ollessa ojennettuna. Lumpio luksoituu polvea koukistettaessa tai rotatoitaessa (kierretäessä) ja pysyy poissa telaurasta kunnes se asetetaan takaisin paikoilleen tai palautuu itseksensä jalan ojentuessa. Sääriluun (tibia) yläosa on kiertynyt jopa 30 astetta sisäänpäin (pienet koirat).

Aste 3 Polvilumpio on yleensä luksoituneena. Lumpio saadaan asetettua tilapäisesti paikoilleen. Sääriluun yläosa on kiertynyt jopa 30–60 astetta.

Aste 4 Polvilumpio on pysyvästi sijoiltaan, eikä se pysy telaurassa ilman leikkausta. Sääriluun yläosa kiertynyt jopa 90 astetta.

Vakava-asteinen patellaluksaatio vaatii aina leikkaushoitoa. Jatkuvasti liikkuessa luksoituva patella voi aiheuttaa koiralle nivelrikkoa ajan kuluessa. Patellaluksaation vaivaama koira kykenee yleensä toimimaan alkuperäisessä tehtävässään seurakoirana, mutta suurin osa harrastusmahdollisuuksista on poissuljettuja. Patellaluksaatioon ei ole saatavilla geenitestiä. PEVISA-ohjelman mukaisesti jalostukseen ei saa käyttää koiraa, jonka polvitulos on astetta 2 tai huonompi ja asteen 1 polvituloksen saanut koira voidaan yhdistää vain tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Tulokset tulkitaan aina huonomman polven mukaan.

Viimeisen 10 vuoden aikana virallisissa polvitarkastuksissa havannankoiria on käytetty yhteensä 2376 kertaa (taulukko 12). Vuosien 2012-2014 aikana nousi tutkittujen koirien määrä jopa kaksinkertaiseksi aiempiin vuosiin verrattuna. Tähän voi olla syynä v 2013 voimaan tullut polvitutkimusten vaatimus siitä, että lopullinen polvitulos on mahdollista saada vasta kolme vuotta täyttäneiltä koirilta, sillä syntyneiden pentujen määrä pysyi tuolloin kuitenkin aiempien vuosien tasolla.

Taulukko 12: Polvitutkitut koirat viimeisen 10 vuoden aikana Lähde: jalostustietojärjestelmä,

Vuosi	0	1	2	3	4	operoitu	Yhteensä
2012	236	33	11	4	0	0	284
2013	215	48	6	3	0	0	272
2014	227	32	11	1	0	0	271
2015	172	28	5	2	0	0	207
2016	199	20	3	0	0	0	222
2017	167	30	8	2	0	0	207
2018	206	32	10	1	0	0	249
2019	170	31	5	1	0	0	207
2020	177	25	5	2	0	0	209
2021	214	23	9	2	0	0	248
Yhteensä	1983	302	73	18	0	0	2376

Taulukko 13: Tutkimustulokset prosentteina Lähde: jalostustietojärjestelmä

Vuosi	0	1	2	3	4	operoitu
2012	83%	12%	4%	1%	0%	0%
2013	79%	18%	2%	1%	0%	0%
2014	84%	12%	4%	0%	0%	0%
2015	83%	14%	2%	1%	0%	0%
2016	90%	9%	1%	0%	0%	0%
2017	81%	14%	4%	1%	0%	0%
2018	83%	13%	4%	0%	0%	0%
2019	82%	15%	2%	0%	0%	0%
2020	85%	12%	2%	1%	0%	0%
2021	86%	9%	4%	1%	0%	0%
Yhteensä	83%	13%	3%	1%	0%	0%

Taulukosta 13 nähdään, että pääosa koirista, 83 %, viimeisen 10 vuoden aikana on saanut 0- tuloksen ja 1- tuloksenkin 13 %. Näin ollen 96 % kaikista tutkituista on täyttänyt jalostusvaatimuksen polvitulosten osalta. Tulosta 4 ei ole saanut yhtään koiraa ja tuloksen 3 on saanut ainoastaan 1 % tutkituista yksilöistä. Tutkittujen koirien määrä on pysynyt prosentuaalisesti hyvinkin tasaisena koko tämän ajanjakson. Vuosittaiset vaihtelut eivät juuri eroa toisistaan.

Vaikka virallisissa polvitutkimuksissa tuloksen 2 tai huonompi saa pieni osa koirista, on kentältä saadun palautteen mukaan rodussa kuitenkin ilmennyt vuosittain useita leikkaushoitoa vaatineita patellaluksaatiotapauksia, joista ei ole virallista tietoa Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä. Näin ollen edellä

esitys antaa hieman vääristyneen kuvan rodun todellisesta tilanteesta. Rotujärjestön tulee miettiä keinoja, miten saisi virallisen tiedon myös niiden leikkaushoitoa vaatineiden koirien patellatilanteesta.

Taulukko 14: Vuosina 2012–2021 virallisissa polvitutkimuksissa todetut patellaluksaatiotapaukset ja tutkittujen koirien määrät ko. vuonna syntyneistä kappalemäärinä ja prosentteina esitettynä. Lähde: Jalostustietojärjestelmä

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	4	operoitu	Yhteensä /%:a
2012	506	130/80 %	24/15%	8/5%	1/1%	0	0	163/32%
2013	481	111/77%	31/21%	2/1%	0	0	1/1%	145/30%
2014	519	102/77%	22/17%	8/6%	0	0	0	132/25%
2015	583	118/83%	18/13%	5/3%	2/1%	0	0	143/25%
2016	605	154/81%	21/11%	13/7%	1/1%	0	0	189/31%
2017	474	103/86%	13/11%	3/2%	1/1%	0	0	120/25%
2018	573	117/81%	23/16%	4/3%	1/1%	0	0	145/25%
2019	642	122/84%	18/12%	3/2%	2/1%	0	0	145/23%
2020	732	68/87%	8/10%	2/3%	0	0	0	78/11%
2021	687	8/100%	0	0	0	0	0	8/1%
Yhteensä	5802	1033/81%	178/14%	48/4%	8/1%	0	1	1268/22%

Taulukosta 14 näemme, että nuorimpien koirien (2020 ja 2021 syntyneet) osalta tutkittujen osuus on selvästi pienempi, mikä johtuu todennäköisesti siitä, ettei kaikkia nuorempia koiria ole vielä tutkittu. Yli 3 -vuotiaiden koirien osalta tutkittujen osuus on suhteellisen tasainen 25-31 %. Edelliseen JTO:hon verrattuna keskimääräinen tutkittujen määrä, 27 %, on pysynyt samana yli 3 vuotiaiden kohdalla. Vaikka luvut ovat ennallaan, niin kuitenkin tämä on rodun kannalta katsottuna jo hieman huolestuttavaa, sillä näihin lukemiin ei mahdu montaa niin kutsuttua "kotikoira". On kuitenkin selvää, että havannankoiria on tutkittu polvien osalta enemmän, mutta epävirallisesti. Tämän tuo esille jo se, että yhdistykselle on ilmoitettu 33 patellaluksaatio tapausta viimeisen 15 vuoden aikana, mitkä eivät ole nähtävissä SKL:n virallisissa rekistereissä. Näistä suurin osa on korjattu leikkauksella. On myös huomioitava, että kaikkia tapauksia ei yhdistykselle ilmoiteta, joten eläinlääkärin hoitoa vaatineiden yksilöiden luvut ovat varmasti suuremmat todellisuudessa.

Lisäksi yhdistykselle on ilmoitettu 15 vuoden aikana 27 kpl hoitoa vaatineita polven ristisidevaurioita. Näitä on hoidettu pääasiassa leikkaushoidolla, joku myös ultraäänihoidolla ja levolla.

Havannalaiset ry:n tulee tehokkaammin tiedottaa siitä, kuinka tärkeää koko rodun jalostuksen kannalta myös jalostuskäytön ulkopuolelle jäävien "kotikoirien" virallinen polvitarkastaminen on, sillä näiden koirien polvitarkastustulokset antavat omalta osaltaan tärkeää tietoa jalostukseen käytettävien koirien mahdollisista sukuriskeistä. Myös epävirallisten lausuntojen ilmoittamisen tärkeydestä on tiedotettava entistä enemmän.

Taulukko 15: Ruotsissa vuosina 2013 - 2021 tehdyt viralliset polvitarkastukset kappalemäärinä ja prosentteina.
Lähde SKK Avelsdata

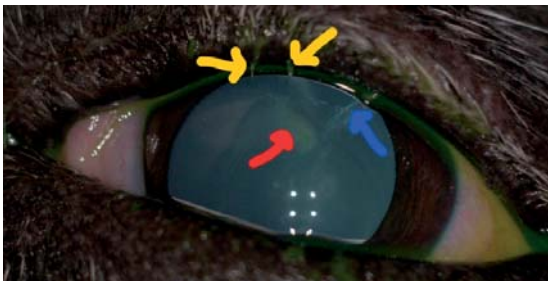
Diagnoosi	2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021	
patella, 0	109	93,2%	92	88,5%	103	93,6%	113	94,2%	137	90,1%	127	93,4%	130	92,9%	106	89,8%	7	100%
Patella, lat. aste 1			1	1%	3	2,7%	1	0,8%	1	0,7%	1	0,7%	2	1,4%	1	0,8%		
patella, lat. aste 2																		
patella, lat. aste 3																		
patella, med. aste 1	5	4,3%	9	8,7%	2	1,8%	4	3,3%	12	7,9%	7	5,1%	7	5%	10	8,5%		
patella, med. aste 2	3	2,6%	2	1,9%	2	1,8%	2	1,7%	2	1,3%	1	0,7%	1	0,7%	1	0,8%		
patella, med. aste 3																		
Tutkittu yht.	117		104		110		120		152		136		140		118		7	

Taulukkoja 14 ja 15 verrattaessa nähdään, että Ruotsin ja Suomen havannankoirien patellatilanteessa ei ole merkittävää eroa.

USA:n Orthopedic Foundation For Animals (OFA):n tietokannan mukaan havannankoirien polvia on tutkittu vuoden 2021 loppuun mennessä 8722 kertaa. Näistä 97 % on saanut lausunnon normaali ja 3 % epänormaali.

Perinnöllinen katarakta eli harmaakaihi

Virallisissa silmätutkimuksissa seulottavista silmänsairauksista perinnöllinen harmaakaihi eli katarakta on aiheuttanut rodun kasvattajille eniten huolenaiheita. Katarakta tarkoittaa silmän linssin eli mykiön samentumista. Harmaakaihissa silmän linssin samentumat aiheutuvat häiriöistä linssin ravinnon saannissa, energian tai valkuaisaineiden aineenvaihdunnassa tai osmoottisessa tasapainossa.



Sininen nuoli osoittaa kaihimuutoksen, punainen haavan silmän pinnalla ja keltaiset distichiasis ripset. Kuva: Sanna Elfing

Useimmat koirien kaihit ovat perimän aiheuttamia. Pääsääntönä on, että mikäli kaihin syntyy ei voida osoittaa selkeästi muuta syytä, se tulkitaan perimän aiheuttamaksi. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Havannankoirilla kaihi näyttäisi olevan resessiivisesti periytyvä, jolloin sairaan koiran on täytynyt saada kaihi-tekijä molemilta vanhemmiltaan. Perimän aiheuttama kaihi ilmenee useimmiten molemmissa silmissä, mutta ei aina. Katarakta voi olla myös hankittu; esimerkkinä voidaan mainita mm. diabetekseen liittyvä kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Kaihi voi olla vähäinen

samentuma linssissä, jolloin se ei vaikuta koiran näkökykyyn, tai edetä käsittämään koko linssin sisällön, jolloin linssi muuttuu läpinäkymättömäksi ja vie näin silmästä näön. Perinnöllisen harmaakaihien puhkeamisikä voi vaihdella paljonkin.

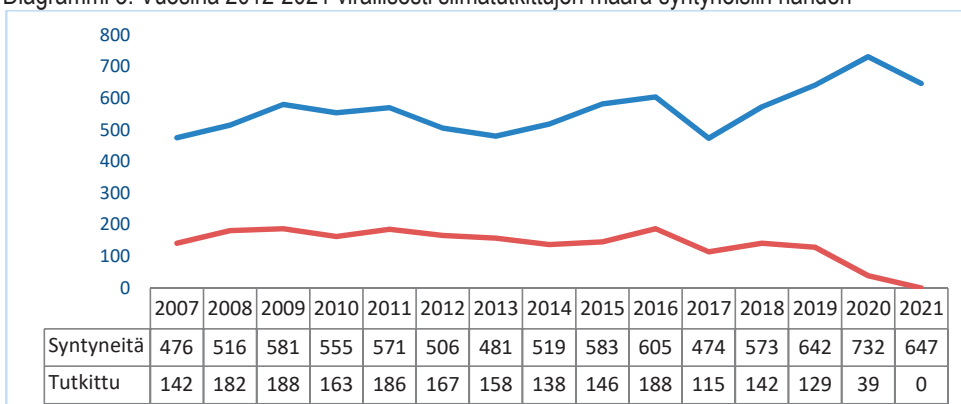
Ns. nukleaariskleroosi eli linssin samentuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi' eikä vaikuta näkökykyyn. Ruotsista on raportoitu myös anteriorista y-suturakatarakta, joka ei aiheuta merkittävää haittaa koiran näkökyvyille. Hyvin pieniä pistemäisiä tai lasikuitumaisia samentumia silmän linssin ytimessä (nukleus) tai muutoksia linssin taka- tai etukapselissa ei myöskään lueta virallisissa tutkimuksissa kaihimuutoksiin kuuluviksi.

Havannankoirilla esiintyvään perinnölliseen kaihiin ei ole tällä hetkellä saatavissa geenitestiä. Havannankoirien PEVISA-ohjelman mukaan perinnöllistä kaihia sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Lisäksi Havannalaiset ry:n jalostusohjeen mukaan Liite 2): ”.. Aiotun yhdistelmän sukutaulussa neljän sukupolven sisällä ei saa esiintyä sairasta koira molemmilla puolilla (pennun isoisovanhemmat). Mikäli koira on jättänyt yhdenkin jälkeläisen, jolla on todettu kaihi ennen kolmen vuoden (< 3 v.) ikää, ei koira tule enää käyttää jalostukseen. Mikäli yhdistelmässä toisena vanhempana oleva koira on jättänyt kaihisairaana jälkeläisen (todettu yli 3 v.), ei aiotun yhdistelmän toisen osapuolen takaa saa löytyä kaihisairaasta koira 4 sukupolven sisältä jalostustietojärjestelmästä katsottuna. Koira, joka on toistuvasti (esim. kolmessa) eri yhdistelmissä jättänyt kaihia sairastavan jälkeläisen, ei tule käyttää jalostukseen. Suositellaan kaihiriskin tarkastelua useammassa sukupolvessa mahdollisimman laajan terveen linjan saamiseksi pentueen sukutauluun.”

Taulukko 16: Vuosina 2012–2021 virallisesti silmätarkastettujen määrät syntyneisiin nähden sekä terveiden lukumäärät vuosittain tutkituista. Lähde: Jalostustietojärjestelmä (14.05.2022)

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %
2012	506	167	33%	132	79%
2013	481	158	33%	130	82%
2014	519	138	27%	102	74%
2015	583	146	25%	97	66%
2016	605	188	31%	156	83%
2017	474	115	24%	101	88%
2018	573	142	25%	121	85%
2019	642	141	22%	117	83%
2020	732	69	9%	60	87%
2021	687	4	1%	4	100%

Diagrammi 3: Vuosina 2012-2021 virallisesti silmätutkittujen määrä syntyneisiin nähden



Kuten diagrammista 3 ja taulukosta 16 nähdään, on vuosina 2012 - 2021 virallisesti silmätutkittujen havannankoirien osuus syntyneiden määrästä vaihdellut 22 % - 33 %:n välillä. Vuosina 2019-2021 syntyneet koirat ovat vielä niin nuoria, että tulevaisuudessa tarkasteluissa noinakin vuosina syntyneiden silmätarkastusprosentit todennäköisesti nähdään nousevan. Yhdistys kannustaa koirien omistajia käyttämään koiriaan virallisissa silmätarkastuksissa järjestämällä joukkotarkastuksia ympäri Suomea. Rotujärjestö myös tukee yli 6-vuotiaiden koirien silmätarkastuksia 30 eurolla jäsenen omistamaa koiraa kohden. Järjestö toivoo, että näin saataisiin riski-ässä olevia koiria enenevässä määrin virallisiin silmätarkastuksiin. Rodun terveystilanteen laajamittaisen arvioinnin kannalta on tärkeää saada tutkimustuloksia myös erityisesti sen ikäisiltä koirilta, joilla perinnölliset silmätaudit ovat todennäköisemmin jo ilmenneet.

Skk Avelsdatan mukaan Ruotsissa havannankoiria tutkittiin vuosina 2012 - 2021 vähemmän, vaikka sielläkin viime vuosina tutkittujen määrät ovat nousseet määrällisesti samoihin lukuihin Suomen kanssa. Syntyneisiin nähden Ruotsissa on tutkittuja prosentuaalisesti vähemmän kuin Suomessa, koska viime vuosina siellä on rekisteröity pentuja enemmän, kuin täällä meillä.

Taulukko 17: Kaihilöydökset vuosina 2012-2021 syntyneillä havannankoirilla. Lähde Jalostusteitojärjestelmä

kaihimuoto	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	yht
kortikaalinenkatarakta, todettu	2	1	1	5	4			2			15
muu vähämerkityksellinen kaihi, todettu		1	2					1	2		6
posterior polaarinen katarakta, todettu		2	3	2	2		1				10
totaali katarakta, todettu		2	1	4	1	1					9
nukleaarinenkatarakta, todettu				2							2
yhteensä	2	6	7	13	7	1	1	3	2		42

Taulukko 18: Kaihilöydökset lausuntovuosina 2012-2021

kaihimuoto	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	yht
katarakta, jonka sijaintia ei ole määritetty, todettu	1										1
kortikaalinenkatarakta, todettu	6	3	3	4	6	6	9	1	3	3	44
muu vähämerkityksellinen kaihi, todettu					2			2		2	6
nukleaarinenkatarakta, todettu	1			1	1		2				5
posterior polaarinen katarakta, todettu	2	3	2	1		2	4	4	2	1	21
punktaattikatarakta, todettu		1	1	1							3
totaali katarakta, todettu	1	1		1	2		1	1	2	1	10
yhteensä	11	8	6	8	11	8	16	8	7	7	80

Kun tarkastellaan taulukkoa 18 nähdään, että perinnöllistä kaihia sen eri muodoissa (katarakta, jonka sijaintia ei ole määritetty, kortikaalinenkatarakta, nukleaarinenkatarakta, posterior polaarinen katarakta, punktaattikatarakta ja totaali katarakta sekä muu vähämerkityksellinen kaihi) on havannankoirissa vuosina 2012-2021 tutkituista löytynyt todettuna kaihinä 80:lta koiralta, mikä vastaa samaa luokkaa kuin edellisessäkin JTO:n tuloksissa. Selkeästi yleisin kaihimuoto on kortikaalinenkatarakta. Edellä mainituissa luvuissa tulee

huomioida, että sama yksilö on voinut saada useamman kaihilaisunnon erimuotoisista kaihimuutoksista. Yksilötasolla kaihisairaiden määrä on siis hiukan pienempi kuin mitä nyt esitetyt luvut antavat ymmärtää. Perinnöllisen kaihin osalta on vähän virallista tietoa saatavilla maailman laajuisesti. Näyttäisi siltä, että yleisimmin kaihi todetaan juurikin riskivuosina eli 6-9 vuotiaiden kohdalle. On kuitenkin huolestuttavaa, että myös näitä nuoremmilla koirilla kaihia on ilmennyt. Osa aggressiivisesta nuoren koiran kaihitapauksista on korjattu leikkauksella. Koska kaihia ei yleensä löydetä nuorella iällä, on varsinkin urosten jalostuskäytön porrastaminen useammalle vuodelle tästäkin syystä suositeltavaa.

Taulukko 19: Ruotsissa vuosina 2013 - 2021 silmätutkimuksissa todetut kaihi ja PRA tapaukset. Lähde: SKK Avelsdata

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
katarakta, totaalinen, perinöllinen	2	2		1	1				
katarakta, osittainen edessä	5	3	2	3	2				
katarakta, osittainen takana	3		1	2	1	1			
katarakta, osittainen, linssin reunasta	5				1	1			
katarakta, osittainen, pistemäinen	1		1	1	1	2			
katarakta, pistemäinen			3		1				
PRA	1								
terve	113	103	108	117	141	126	122	88	5

Avelsdatasta nähdään, että Ruotsissa kaihitapauksia on hieman vähemmän, mutta sen selittää paljolti se, että vuosina 2012- 2021 tutkittuja koiria oli vain hieman yli 100/vuosi.

OFA:n (Orthopedic Foundation For Animals) tilastoista selviää, että vuosien 2010 - 2020 USA:ssa on tehty virallinen silmätarkastus havannankoirille 14 498 kertaa. Taulukosta 20 näemme noissa tutkimuksissa löytöneiden, perinnölliseksi katsottavien kaihilaisuntojen, määrät löydöksen sijainnista riippuen. Pistemäisenä (punctate) kirjatut löydökset on jätetty pois taulukosta, koska ne vastaavat meidän "epäilyttävä"-lausuntoja.

Taulukko 20: OFA:n tiedot 2010 - 2020 virallisissa silmätarkastuksissa tehdyistä kaihi- ja PRA löydöksistä, sekä niiden prosentuaalinen osuus tutkimusten määrästä.

Lausunto	löydökset	%:a tutki- muksista
alkava katarakta/etupinta	56	0,38 %
alkava katarakta/takapinta	103	0,71 %
alkava katarakta/keskisaumasta	26	0,18 %
alakava katarakta/linssikapselissa	13	0,09 %
kehittyvä katarakta/etupinta	9	0,06 %
kehittyvä katarakta/takapinta	20	0,14 %
kehittyvä katarakta/keskisaumasta	1	0,01 %
alakava katarakta/linssikapselissa	1	0,01 %
PRA	19	0,13 %

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja samassa rodussa voi olla useita eri muotoja sairaudesta. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi, myöhemmin koirasta tulee täysin sokea. PRA:sta sokeutunutta koiraa ei voida auttaa leikkaushoidolla. PRA-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Jalostusohjeessa suositellaan, että aiotun yhdistelmän sukutaulussa neljän sukupolven sisällä ei saa esiintyä sairasta koiraa molemmilla puolilla (pennun isoisoisovanhemmat).

Taulukko 21: Havannankoirilla todetut ja epäillyt PRA-tapaukset. Lähde: Jalostustietojärjestelmä

vuosi	PRA epäilyttävä	PRA todettu	Muuta huomioitavaa
2012		1	
2013			
2014			
2015	2		1 ei tutkittu enempää
			1 ei tutkittu enempää
2016			
2017	1		seur. vuosina puhdas tulos (3krt)
2018		1	
2019		1	
2020		1	
2021		1	
yhteensä	3	5	

Taulukosta 21 nähdään, että Suomessa on vuosien 2012-2021 välisenä aikana on todettu 3 PRA epäilyä, joista yhdelle on tehty kolme myöhempää silmätarkastusta. Näissä myöhemmin tehdyissä tarkastuksissa ei PRA:ta ole ollut havaittavissa. Viimeisen neljän vuoden aikana todettuja PRA tapauksia on löydetty 4, yksi vuodessa. Lisäksi aiemmilta vuosilta on virallisissa silmätarkastuksissa löytenyt 1 PRA tapaus. Aveldatan mukaan (taulukko 19) Ruotsista on löytenyt yksi PRA tapaus vuonna 2013.

USA:n OFA tietokannasta nähdään, että vuosina 2010 - 2020 tehdyissä virallisissa silmätarkastuksissa PRA löydös on havannankoirien silmistä tehty 19 kertaa (taulukko 20).

Havannalaiset ry:n tulee lisätä tiedottamista perheen seuralaisena olevien "kotikoirien" sekä jo iäkkäämpien koirien virallisten silmätutkimusten tärkeydestä koko rodulle. Jalostuskoirien lähisukulaisten silmien tutkimustulokset auttavat kasvattajia välttämään silmäsauroksien riskien kertaamista jalostusyhdistelmissään ja näin todennäköisyys sairaiden koirien syntymiseen vähenee.

4.3.2 Muut rodulla ilmenneet merkittävät sairaudet ja viat

Havannankoirilla voi ilmetä monia eri sairauksia, myös perinnöllisiä sairauksia, jotka vaikuttavat havannalaisiin. Olemme onnekkaita, että useimmat näistä ongelmista eivät ole hengenvaarallisia, mutta niiden

olemassaolo on kuitenkin otettava huomioon jalostuksessa. Havannankoiria on pysynyt yleisesti suhteellisen terveenä ja kentältä saadun palautteen mukaan sen luonnollinen elinikä on noin 15 vuotta. Vakuutusyhtiö Agrian tilastoista ja HCA Health Committee Yhdysvalloista ovat päätyneet samaan tulokseen.



Koirien sairauksista ilmoitetaan yhdistykselle joko omistajan tai kasvattajan toimesta, omistajan luvalla. Listausaikana (2012 - 2021) yhdistykselle on ilmoitettu 369 sairaustapausta (liite 12). Läheskään kaikkea ei yhdistykselle ilmoiteta. Tähän johtopäätökseen voi tulla, kun katselee sosiaalista mediaa ja siellä keskustelun alla olevia tapauksia. Ikävä kyllä näitä ei-ilmoitettuja emme voi käyttää virallisissa tilastoinneissa. Ilmoitetut sairastapaukset ovat kaikkien luettavissa yhdistyksen kotisivuilta ja jalostustoimikunnan pöytäkirjoista. On kuitenkin nykytekniikan ja sosiaalisen median ansiota, että ihmiset yhä enemmän ilmoittavat sairauksista myös yhdistykselle. Ikävä kyllä yhdistys ei ole onnistunut

toivotussa määrin kannustamaan koirien omistajia ja kasvattajia vastailemaan tarkempiin terveystarkastuksiin ja pentuseurantakaavakkeisiin.

Vakuutusyhtiö Agria kerää asiakkaidensa sairauksista tilastoja. Suomen tilastoja ei vielä ole saatavilla, koska Agrian toiminta Suomessa on ollut vielä sen verran lyhytaikaista, mutta Ruotsista tilastoja on käytettävissä. Agrian tilastoissa ei myöskään ole tarkkoja lukumääriä nähtävillä, vaan tulokset ovat verrattuna muihin rotuihin. Tämä on kuitenkin arvokasta tietoa rotuamme ajatellen.

Seuraavassa tarkastellaan havannankoirien runsaslukuisimpia sairauksia.

Muut silmäsairaudet

Silmäsairaudet ovat havannankoirilla yksi tutkituimmista sairauskategorioiden eli näistä on eniten tietoa saatavilla. SKL:n jalostustietojärjestelmästä nähdään vain viralliset tulokset, joten epäviralliset jäävät koiran omistajan ilmoittamisen varaan. Tilastot kuitenkin antavat jonkinlaista yleiskatsausta rodussa esiintyviin sairauksiin. Pääsääntöisesti tutkitut koirat ovat terveitä tai silmämuutosten vakavuus on lievä, joten ihan ei rotumme ole suuressa ahdingossa silmienkään osalta. Ruotsin tilastot Avelsdatassa tukevat suomalaista tilastoa samansuuntaisilla lukemilla.

Taulukko 22: Vuosina 2012 - 2021 virallisesti silmätutkittujen havannankoirien silmätulokset. Sairauslistalta on poistettu kaihi ja PRA diagnoosit. Lähde: Jalostustietojärjestelmä

Muu silmäsairaus	Esiintymiä	Koiria
Caruncular trichiasis, todettu	3	3
Distichiasis, todettu	341	336
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	3165	3130

Ektooppinen cilia, todettu	8	8
ICAA Kammiokulman poikkeavuus, ei todettu	1	1
Lasiaisen rappeuma, epäilyttävä	3	3
Lasiaisen rappeuma, todettu	13	13
Näköhermon coloboma, todettu	1	1
Muu verkkokalvon sairaus, todettu	1	1
PHTVL/PHPV, diagnoosi avoin	1	1
PHTVL/PHPV, sairauden aste 1	4	4
PHTVL/PHPV, sairauden aste 2 - 6	4	4
PPM, iris-iris, todettu	16	16
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, diagnoosi avoin	1	1
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu	17	17
RD, diagnoosi avoin	1	1
RD, geograafinen, todettu	4	4
RD, multifokaali, todettu	16	16
Sarveiskalvon dystrofia/degeneraatio, todettu	1	1
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	12	12
Silmämuutosten vakavuus, lievä	277	275
Vilkkuluomen rauhasen esiinluiskahdus, todettu	4	4
Vilkkuluomen ruston kiertymä, todettu	2	2

Vilkkuluomen rauhasen esiinluiskahdus, operoitu	1	1
---	---	---

Taulukko 23: 2012 - 2021 syntyneiden koirien viralliset silmätarkastukset. Lähde: Jalostustietojärjestelmä

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terkeitä	Terkeitä %
2012	506	167	33%	132	79%
2013	481	158	33%	130	82%
2014	519	138	27%	102	74%
2015	583	146	25%	97	66%
2016	605	188	31%	156	83%
2017	474	115	24%	101	88%
2018	573	142	25%	121	85%
2019	642	141	22%	117	83%
2020	732	69	9%	60	87%
2021	687	4	1%	4	100%

Kuten taulukoista 22 ja 23 voidaan nähdä, silmätutkimusprosentti jää yli 2-vuotiaiden osalta 22 - 33 % välille. Näistä tutkituista kuitenkin terveitä on 66 % - 88 % eli keskiarvo terveiden osalta koko tarkasteluajalta on 81%. Tähän taulukkoon on laskettu myös kaihi- ja PRA- diagnoosin saaneet koirat.

Taulukko 24: Silmätutkittuja vuosina 2012 - 2021. Lähde: Jalostustietokanta

Vuosi	Tutkittu	Terkeitä
2012	366	323
2013	352	312
2014	395	339
2015	331	281
2016	344	298
2017	340	292
2018	406	348
2019	350	309
2020	343	296
2021	387	336

Taulukko 25: Kennelliiton terveystiedoista voi nähdä virallisissa silmätarkastuksissa löytyneet silmien ongelmat vuosilta 2012 - 2021 syntyneiden osalta. Lähde: Jalostustietojärjestelmä

Sairaus	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	yht
Caruncular trichiasis, todettu								1			1
Distichiasis, todettu	30	19	27	31	23	11	14	13	5		173

Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	132	130	102	97	156	101	121	117	60		1016
Ektooppinen cilia, todettu	1	2			1						4
ICAA Kammiokulman poikkeavuus, ei todettu				1							1
Lasiasen rappeuma, todettu	1	2	1		2		1				7
PHTVL/PHPV, diagnoosi avoin		1									1
PHTVL/PHPV, sairauden aste 1			1					1			2
PHTVL/PHPV, sairauden aste 2 - 6		1									1
PPM, iris-iris, todettu		1		2	1	2	2	1	1		10
PPM, iris-linssi, todettu				1			1				1
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, diagnoosi avoin				3							3
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu	2	1	1		2	1		3	1		11
RD, geograafinen, todettu	1		1	1				1			4
RD, multifokaali, todettu			1	3	1		1	1			7
Sarveiskalvon dystrofia/degeneraatio, todettu			1								1
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	3	1	1	1	1						7
Silmämuutosten vakavuus, lievä	22	17	19	30	21	10	13	11	4		147
Vilkkuluomen rauhasen esiinluiskahdus, todettu	1			1			1	1			4
Vilkkuluomen ruston											

kiertymä, todettu	1									1
Viikkuluomen rauhasen esiinluiskahdus, operoitu						1				1

Selkeästi eniten silmätutkimuksissa havannankoirilta on löytynyt ylimääräisiä ripsiä.

Distichiasis / ektooppinen cilia (Kennelliitto tallensi aiemmin yhteisellä nimikkeellä cilia aberranta) ylimääräiset ripset, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Caruncular trichiasis tarkoittaa silmän sisänurkan ihon karvoja, jotka kääntyvät sarveiskalvon sisänurkan päälle ärsyttäen silmää. Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaalien ripsien tavoin tai ne kääntyvät sisäänpäin kohti sarveiskalvoa. Kuten taulukosta 25 nähdään, on distichiasis, caruncular trichiasis tai ektooppinen cilia -lausuntoja ollut vuosina 2012 - 2021 syntyneillä havannankoirilla kaiken kaikkiaan 178. Tilastointiaikana (2012 - 2021) tutkituista havannankoirista ko. diagnoosi oli annettu 52 kertaa, mutta pitää muistaa, että tässä luvussa voi olla sama koira useammankin kerran. Ruotsin Avelsdata-tietokannan mukaan vuosina 2012 - 2021 Ruotsissa on diagnosoitu distichiasis 52 koiralla. Toisaalta Ruotsissa tutkitutetaan koirien silmiä vähemmän kuin Suomessa verrattuna koirien kokonaismäärään.

Kaikkien edellä mainittujen vaivojen vaikutus koiran elämään vaihtelee suuresti vaivan vakavuudesta ja sijainnista riippuen. Vakavia tapauksia ei ole jalostustoimikunnalle ilmoitettu. Distichiasis on selvästi periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa eikä geenitestistä ole olemassa. Ripsimuutokset luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin, kohtalaisiin ja vakaviin muotoihin. Havannalaiset ry:n jalostusohjeen mukaan koiraa, jolla on todettu cilia aberranta, distichiasis, trichiasis, MRD, PPM, HTVL/PHPV tai kirsikkasilmä voidaan käyttää jalostukseen, kunhan aiotun pentueen toinen vanhempi ei omaa samaa ominaisuutta. Jalostuksessa suositellaan riskien tarkastelua useammassa sukupolvessa mahdollisimman laajan terveen linjan saamiseksi pentueen sukutaluun.

Kirsikkasilmä kehittyy tavallisesti nuorelle koiralle. Kolmannen silmäluomen (viikkuluomen) alla sijaitseva kyynelrauhanen luiskahtaa esiin. Periytymismekanismia ja periytymisastetta havannankoirilla ei tunneta. Koiran käyttötarkoitukseen kirsikkasilmällä ei ole vaikutusta. Tähän ei myöskään ole olemassa geenitestistä. Yhdistykselle ilmoitetuissa sairauksissa silmiin kohdistuvista ongelmista kirsikkasilmä on todettu 17 koiralla ja jalostustietokannasta löytyy 7 tapausta, joista 6 vuosina 2012 – 2021 syntyneillä. Kuitenkin on vahva epäily runsaammasta esiintyvyydestä, jos katsoo ihmisten sosiaalisen mediaan tekemiä päivityksiä. Kuitenkin näiden tietojen perusteella kirsikkasilmätapauksen lukumäärän voidaan arvioida jäävän hyvin pieneksi koko kannasta. Amerikan havanese clubin toteuttaman Havanese Final Health Survey 2012 tutkimuksen tuloksena kirsikkasilmään sairastuneita oli 3.7 %. Havannalaiset ry:n jalostusohjeessa sanotaan, että koiraa, jolla on todettu kirsikkasilmä, voidaan käyttää jalostukseen, kunhan aiotun pentueen toinen vanhempi ei omaa samaa ominaisuutta.

PPM (persistent pupillary membranes) tarkoittaa synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä. Tavallisimmin jäänteet ovat harmittomia rihmoja iiriksen pinnalla (PPM iris-iris).

Vakavammissa tapauksissa jänteet ovat kiinnittyneet linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, jolloin ne voivat vaikuttaa pupillin toimintaa ja näkökykyyn. Laskentakaudella syntyneistä koirista iris-iris diagnoosin on saanut 10 koiraa sekä 2 iris-linssi tapausta. Ruotsista Avelsdatasta on vuosien 2013 - 2021 aikana löytenyt 11 iris-iris tapausta. Kennelliiton ohjeistuksen mukaan lieviä iris-iris tapauksia voi käyttää jalostukseen.

Retinan dysplasia (RD) eli verkkokalvon vajaakehitys on synnynnäinen silmän kehityshäiriö, jonka on todettu periytyvän useilla roduilla resessiivisesti. RD-muutokset jaetaan kolmeen luokkaan, jotka ovat: MRD, GRD ja TRD, mutta ei ole varmuutta siitä, ovatko ne geneettisesti samoja sairauksia. RD:n lievin muoto on MRD, multifokaali retinan dysplasia, jossa silmän verkkokalvolla on yksittäisiä tai useampia poimuja. Näistä ei ole haittaa koiran näkökyvylle, tilanne ei etene ja muutokset saattavat myös osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:ssä eli geograafisessa retinan dysplasiassa suurempi alue verkkokalvosta on epänormaali ja verkkokalvo voi iän myötä myös rappeutua paikallisesti muutoksen alueella. GRD voi haitata koiran näkökykyä. TRD:ssä eli totaalissa retinan dysplasiassa verkkokalvo on irronnut kokonaan ja silmä on sokea usein jo syntymästä asti. Suomessa ei ole todettu yhtään TRD-tapausta. Vuosina 2012 - 2021 MRD-tapauksia on löytenyt 16 koiralla ja GRD tapauksia 4 (taulukko 22). Laskentakaudella syntyneistä 7 koiraa on saanut MRD diagnoosin ja GRD diagnoosin 4 koiraa (taulukko 25). Havannalaiset ry:n jalostusohjeen mukaan MRD-tapauksia ei tarvitse sulkea pois jalostuksesta, kunhan aiotun pentueen toinen vanhempi ei omaa samaa ominaisuutta. Sen sijaan GRD ja TRD-koiria ei saa käyttää jalostukseen. Ruotsissa tutkituista koirista on vuosina 2012 - 2021 löytenyt RD yhteensä 4 koiralla.

Lasiaisen rappeuma (vitreous degeneraatio) Lasiaisen rappeumaa tavataan monilla pienillä roduilla. Lasiainen on normaalisti geelimäinen rakenne, jossa iän myötä hiljalleen tapahtuu vettymistä ja tiivistymien muodostumista. Sairautena rappeumaa pidetään silloin, kun se tapahtuu epänormaalin nuorena ja nopeasti. Lasiaisuoto tarkoittaa rappeutuneen lasiaisen vuotoa etukammioon. Pitkälle edenneeseen rappeumaan voi liittyä mm. verkkokalvon irtoamisriski. Raja normaalin ja sairaallosien rappeuman välillä on jossain määrin häilyvä eikä sairauden periytymismallia ole voitu vahvistaa. Sairaita yksilöitä voi perustellusta syytä käyttää jalostukseen edellyttäen, että kumppani on terve.

Lasiaisen rappeumaa on ilmaantunut edellisen JTO:n jälkeen hieman enemmän, 13 todettua ja 3 epäilyttävää. Tämä ei koko populaatioon nähden ole runsas määrä, mutta kuitenkin huomionarvoinen seikka.

Voimakas, värjäävä silmävuoto tunnetaan harrastajapiireissä myös ”villakoirasilmänä”. Runsaaseen silmävuotoon voivat vaikuttaa perinnölliset tekijät. Runsaasta silmävuotoa aiheuttavat muun muassa tukkeutuneet tai ahtaat kyynelkanavat, kyynelneesten happamuuden muutokset, bakteeri- ja hiivatulehdukset, silmien ärsytystila, allergia, silmäluomen reunassa tai sisäpuolella kasvavat ripsikarvat ja ympäristön saasteet. Voimakasta, värjäävää silmävuotoa esiintyy rodussa huomattavasti. Voimakkaasta silmävuodosta kärsivää koiraa ei ole suositeltavaa yhdistää jalostuksessa toiseen koiraan, joka kärsii samasta vaivasta.



Kilpirauhasen vajaatoiminta

Kilpirauhasen vajaatoiminta johtaa aineenvaihdunnan ylläpidossa tarpeellisen kilpirauhashormonin, thyroksinin, vajaeritykseen. Vajaatoiminnan oireet kehittyvät vähitellen ja ovat hyvin moninaiset. Yleisimmät ovat aineenvaihdunnan hidastumiseen liittyvät oireet: väsymys, lihominen sekä iho-oireet (huono turkin kunto,

kaljuuntuminen, hilseily), sekä iho- ja korvatulehdukset. Vajaatoiminta voi häiritä myös kiimakiertoa ja aiheuttaa tiinehtyvyysoongelmia. USA:ssa OFA:n tietokannan mukaan, havannankoirat yltyvät tutkituista 117 rodusta sijalle 21 kilpirauhasen vajaatoimintalistalla, mikä on melko hälyttävää. Tämän mukaan tutkimuksiin osallistuneista havannankoirista 7.8 % :lla oli kilpirauhasen vajaatoiminta. Havannalaiset ry:n terveystietolistalle ilmoitetuista tapauksista 14 koiralla eli 3,8 % :lla on kilpirauhasen vajaatoiminta, mikä on kutakuinkin sama kuin edellisessä JTO:ssakin. Agrian tilastojen mukaan havannankoirilla on hieman isompi riski sairastua kilpirauhasen vajaatoimintaa kuin koiraroduilla keskimäärin on. Koiraa, jolla on todettu kilpirauhasen vajaatoiminta, ei saa käyttää jalostukseen. Kasvattajien on hyvä huomioida kilpirauhasen vajaatoimintakoirat jalostuskoiriensa sukutauluissa, jotta sairaus ei pääsisi lisääntymään rodussamme.

Ihosairaudet

Ihosairauksia on havannankoirilla kuten muillakin. Yhdistykselle on ilmoitettu 26 tapausta, joilla on jotain iho-ongelmia. SKL:n tekemän rotukohtaisen terveystarkastuksen mukaan 8.3 %:lla ilmeni mm. toistuvaa tai jatkuvaa tassujen kutinaa, nuolemista, punoitusta tai tulehdusta, "furunkuloosi". Tutkimuksesta kävi selville, että suurimmalla osalla, 77 %, sairastuminen diagnosoitiin nuorella iällä, 1-4 vuotiaana. Lisäksi kuolintilastoihin on ilmoitettu 6:lle koiralle kuolinsyyksi iho- ja korvasairaudet. Ruotsista Agrian tilastoista iho-ongelmia, kutinaa, esiintyy havannankoirilla hieman enemmän kuin muilla roduilla keskimäärin. Lisäksi havannoilla riski sairastua ihosairauksiin on aavistuksen verran suurempi kuin muilla roduilla keskimäärin.

Havannalaiset ry:lle ilmoitetuista ihosairauksista selkeästi isoin ryhmä on **Sebaceous adenitis eli SA-tauti**, 14 tapausta, mikä on 3,8 % kaikista yhdistykselle tehdyistä ilmoituksista. USA:n OFA:n tilastojen mukaan SA:ta sairastaa paljon enemmän, 16,7 %, kaikista heidän tutkimuksiin osallistuneista koirista. Todellisuudessa Suomessa esiintyvyys on varmasti isompi kuin 3,8 %-



SA on heterogeeninen ryhmä sairauksia, joille yhteistä on ihossa karvatupen ympärillä oleva tulehdusreaktio ja talirauhasen toimintaa estävät ja häiritsevät reaktiot. Sairauden epäillä on olevan immuunivälitteinen (autoimmuunisairaus). Vakavammissa tapauksissa SA-sairaudella on raportoitu olevan huomattava vaikutus koiran jokapäiväiseen elämään, kun taas hyvin lievissä tapauksissa sairaus ei vaikuta paljoakaan koiran elämään / hoitoon. SA:n periytymistavasta ei ole tietoa, mutta sitä pidetään perinnöllisenä sairautena. Ko. sairauteen ei ole olemassa geenitestiä. Sairaita koiria ei saa käyttää jalostukseen. Sairaana koiran vanhempia, sisaruskuksia ja jälkeläisiä voi käyttää jalostukseen, mikäli aiotun pentueen toinen vanhempi, sen vanhemmat, sisaruskuksia ja jälkeläiset ovat saman sairauden osalta terveitä. Suositellaan riskien tarkastelua useassa sukupolvessa mahdollisimman terveen linjan saamiseksi pentueen sukutauluun.

Allergiat ja atopia

Allergisella koiralla on taipumus tuottaa liiallisesti vasta-aineita tavallisissa olosuhteissa harmittomia allergeenejä vastaan. Koira reagoi allergiaan tavallisesti iholla (kutina) ja näin ollen allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia allergian oireita. Ruoka-aine allergiassa voi olla myös ruuansulatuskanavan oireita. Yleisimpiä ympäristön allergeenejä ovat pöly- ja varastopunkit, hilse, siitepöly, home ja tietyt kemikaalit. Ruoka-aineista merkittävimpiä allergian aiheuttajia ovat eri proteiinit esimerkiksi;

vehnä, maissi, maitotuotteet, sekä soija. Ruoka-aine allergia voi alkaa missä iässä tahansa ja kohdistuu yleensä ruoka-aineeseen, jota koira on syönyt pitkään. Ruoka-aineallergia ja atopia voivat esiintyä yhtä aikaa samalla yksilöllä. Atopia on geneettisestä taipumuksesta aiheutuva tulehduksellinen ja kutiseva, allerginen ihosairaus, jossa muodostuu IgE - vasta-aineita eri ympäristöallergeeneja vastaan. Koko eliniän kestävä kyky muodostaa IgE - tyyppin vasta-aineita aina uusia allergeeneja vastaan onkin atopian merkittävin piirre.

Atopian synnylle on useita altistavia tekijöitä, joista perimä on yksi merkittävimmistä. Koiran atopian periytymismalliksi on esitetty mm. dominoivaa periytymistä, mutta atopian periytymismallista ja yleisyydestä rodussa ei ole juurikaan tietoa saatavilla. Atopian kehittämisessä myös antigeeniannoksella, altistuksen kestolla, altistumisiällä ja allergisoivan valkuaisaineen rakenteella on merkitystä. Hyvin suurella osalla atoopikkokoirista on todettu esiintyvän toistuvia iho- ja korvatulehduksia. Atopian ensioireet ilmenevät yleensä 6 kk – 3 v ikäisellä koiralla ja oireiden vakavuusaste saattaa vaihdella eri vuodenaikoina. Atoopikon iho kutisee, turkki voi näyttää hilseilevältä ja huonokuntoiselta. Atooppisen koiran ihon suojamekanismeissa on todettu puutoksia (keramidit, lipidit, rasvahapot). Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho voi paksuuntua ja tummua sekä karvat voivat irrota jatkuvan raapimisen seurauksena.

Yhdistykselle on ilmoitettu 11 allergia- / atopiatapausta ja tämän lisäksi Skl:n rotukohtaisen terveystietokyselyn yhteenvedossa koiran iho-ongelmia on hoidettu atopia / allergia lääkkeillä 22,2 %:lla koirista. Lisäksi 44,4 % koirista joutuu syömään erikoisruokavalioruokaa ja yksi ilmoitti koiran olevan allerginen normaaleille shampooille. Amerikan havanese clubin toteuttaman Havanese Final Health Survey 2012 saamien tulosten mukaan allergiaa esiintyi 1,2 %. Aiemman JTO:n mukaan allergiaa esiintyi 5,7 %:lla ja 2018 yhteenvedon vastaava luku on 6,5 havannankoirista. Yleisin oli vehnä / vilja-allergia ja sitä esiintyi vajaalla puolella allergikoista. Muutamalle havannankoiralle oli tullut jonkin verran allergiaoireita rokoteaineista ja yksi havannankoiraa oli allerginen useille eri asioille. Koira, jolla on todettu allergia tai atopia, ei saa käyttää jalostukseen.

Sydänsairaudet

Sydänongelmien periytymismekanismeja ei tunneta havannankoirilla ja myös yleisyydestä on saatavilla vain vähän tietoa. Keskimäärin synnynnäisiä sydänvikoja tavataan alle prosentilla kaikkien rotujen koirista. Valtaosaa synnynnäisistä sydänvivoista pidetään periytyvinä ja usein sydänvivat periytyvät useiden perintötekijöiden yhteisvaikutuksesta, mikä tekee niiden vastustamisesta vaikeaa jalostuksen keinoin. Sydänvaivojen oireet riippuvat siitä, millaisesta vaivasta ja vakavuusasteesta on kyse. Tavallisimpia oireita ovat yskä, hengästyminen, hengitysvaikeudet, alentunut rasituksen sieto, vatsan turpoaminen, tajuttomuustilat, ruokahalun vähentyminen ja laihtuminen. Samankaltaisia oireita havaitaan myös hankittujen, ei-perinnöllisten sydänvaivojen yhteydessä. Lievät muutokset sydämessä voivat pysyä oireettomina, vakavat muutokset sen sijaan aiheuttavat oireita usein jo alle vuoden ikäisillä koirilla. Hoito ja ennusteet vaihtelevat tapauskohtaisesti.

Taulukko 26: 2012 - 2021 virallisessa sydänkuuntelussa käyneet havannankoirat. Lähde:

Jalostustietojärjestelmä

vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	yht
kpl	27	31	17	13	15	25	44	36	37	52	297

Virallinen sydänkuuntelu tai tarkempi sydäntutkimus on havannankoirille tehty 13 - 52 kpl vuodessa. Viimeisen neljän vuoden aikana sydäntutkimuksessa neljällä oli lausunnossa 1 asteen sivuääni ja kolmella löydöksenä mykosomaattinen läppäsairaus, sivuääni astetta 1-3, pulmonaalistenoosi sekä dilatoiva kardiomyöpatia sekä näistä kahdella vielä subaorttastenoosi. Sydänsairauksia on yhdistykselle ilmoitettu vuosien 2012 - 2021 aikana 29 tapausta. Näistä 16 on sydämen sivuäänestä ja 4 sydämen vajaatoimintaa sairastavaa yksilöä. Muut ovat yksittäisiä tapauksia.

Taulukko 27: Yhdistykselle ilmoitetut sydänsairaukset vuosina 2012 - 2021

Ilmoitettu sairaus	kpl
Endokardoosi (läppävika)	1
Etenevä vasemman eteiskammion läppän rappeumasairaus	1
Keuhkovaltimo ahtauma	1
Kohtalainen vasemman eteisen laajentuma	1
Mitraaliläppän vuoto	1
Suljettu leikkauksella sydäimestä avoin Valtimotiehyt (PDA / ductus)	2
Sydämen lievä laajentuma	1
Sydämen restriktiivinen kardiomyopatia	2
Sydämen sivuääni	16

Kuolintilastoihin verrattuna sydänsairauksia kuitenkin on enemmän, sillä 747:stä ilmoitetusta kuolinsyystä 59 havannankoiralle on ilmoitettu sydänperäinen sairaus, joka on kokonaismäärästä 7,9 %. Tässä on hyvä muistaa, että lukuun on sisällytetty kaikki sydänperäiset kuolinsyyt. USA:n OFA:n tilastojen mukaan havannankoirien sydäntilastot sijoittuivat sijalle 69 / 159 rodun vertailussa. Havannojen sydänsairaudet olivat tuon tilaston mukaan 1 % kaikista tutkimuksiin osallistuneista havannankoirista. Vakuutusyhtiö Agrian tilastojen mukaan Ruotsissa muihin rotuihin verrattuna havannankoirilla sydänsairauksia on enemmän kuin keskimäärin muilla roduilla ja havannoilla on selkeästi isompi riski sairastua sydänsairauksiin kuin muilla roduilla keskimäärin. Yksittäisenä sairautena Agria mainitsee kardiomyopatian, jota havannoilla on n. kolmannes enemmän kuin muilla roduilla ja tähän riski sairastua on muita rotuja isompi. (Liite Vakuutusyhtiö Agrian Ruotsin tilastot). Sosiaalista mediaa kun seuraa, voi huomata sydänsairauksien olevan yleisempää, kuin mitä yhdistykselle on ilmoitettu.

Aiemmin jo USA:ssa on havaittu, että havannankoirien ei-synnyttäiset sivuäänit johtuvat usein hiippaläppän vajaatoiminnasta, joka voi kehittyä milloin tahansa. Joillakin yksilöillä hiippaläppien on havaittu vanhenevan ennenaikaisesti, jolloin oireet voivat tulla havaittaviksi jo keski-ikässä. Kardiomyopatiaa eli sydänlihassrappumaa seuraa sydänlihaksen supistumiskyvyn aleneminen. Dilatoiva kardiomyopatia on sydänlihaksen rappeutumissairaus, jossa sydämen toimintakyky heikkenee ja sydänlihas laajenee. Taudin syytä ei tunneta tarkasti, mutta siihen on todettu osallistuvan perinnöllisiä tekijöitä. Vaikka sairaus voi puhjeta nuorella iällä, oireet eivät välttämättä tule näkyviin ennen kuin koira on vanhempi. Vaivaan liittyvät rytmihäiriöt voivat johtaa äkilliseen kuolemaan. Synnyttäiset sydänvialt todetaan yleensä jo ensimmäisissä pennun eläinlääkärintarkastuksissa. Sydänsairauksia omaavia koiria ei saa käyttää jalostukseen.

Luusto

Havannalaiset ry:lle on tullut ilmoituksia useista luustoon kohdistuvista sairauksista ja vammoista. Lisäksi hieman, joskaan ei vielä kovinkaan kattavasti, tietoa lisää koirien selän-, kyynärien- ja lonkkien kuvantaminen.

Kuvauksia aloitettiin tekemään 2010 ja kuvausten määrä on vaihdellut 1- 6 % syntyneisiin nähden. Luku on todella pieni eikä tämä ei ole vielä tarpeeksi, jotta voitaisiin tehdä mitään yhteenvetoja ja yleistyksiä rodun tilasta näiltä osin. Lonkkatilastoista voidaan todeta kuitenkin, että vuosina 2012 - 2019 (yli 2 vuotiaiden osalta) vuosittain on tutkittu 14 – 39 koiraa ja tuloksen A on saanut vain 18 % ja tuloksen B 29 % eli huonomman tuloksen on saanut 53 % tutkituista. Tässä yksi esimerkki, mikä tuo esille laajemman kuvantamistarpeen rodun oikean tilanteen kartuttamiseksi. Yhdistyksen tulee antaa enemmän



informaatiota ja kannustustaa havannankoirien omistajia , jotta havannojen omistajat kuvauttaisivat koiriaan virallisesti. Tällä hetkellä yhdistys tukee IDD-kuvauksia 30 €:lla. 18-48 kk ikäisten havannankoirien kyynär- ja lonkkakuvauksia (kuvattuna samalla kerralla) tuetaan 30 €:lla. Kyynärkuvauksen tulee olla INC-kuvaus. Tukea maksetaan vain kerran tutkimus/koira.

Vuonna 2021 alkoi Havannalaiset ry listata julkisesti koirien omistajien ilmoittamia CDDY/CDPA-geenitestituloksia. Geenitestillä pystytään kartoittamaan IDD-kuvausten lisäksi koiran geneettistä alttiutta välilevytyränsairauteen ja näin ollen välttämään kahden kohonneen riskin omaavan koiran yhdistämistä jalostuksessa.

Liitteeksi 13 on laitettu taulukot jalostustietokannasta otetuista lonkka- kyynär-, INC-, IDD- ja spondyloosituloksista viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Liitteen taulukoissa tulee huomioida, että havannankoirat eivät ole olleet oikeutettuja INC- ja IDD-lausuntoihin koko tilastointiaikaa.

Agrian tilastojen mukaan havannankoirilla kolmanneksi eniten korvauksia on annettu Ruotsissa liikuntaelinvammojen hoidoista.

Taulukko 28 : Yhdistykselle ilmoitetut vuosina 2012 - 2021 luustoihin liittyvät sairaustapaukset

Ilmoitettu sairaus	kpl
<u>Eturaajat:</u>	1
Kasvulinjamurtuma (ulnan osteotomia)	
Eturaajojen kasvuhäiriö	6
Kyynärnivelen inkongruenssi	2
Kyynärnivelen kasvuhäiriö	5
Kyynärnivelen vamma	1
Käyrät eturaajat	12
Nivelrikkoo olkapäissä	1
Nivelrikko kyynärpäissä	3
Olkanivelen osteokondroosi	1
Olkanivelen ruston luutumishäiriö (OCD-tyyppinen)	1

Lonkat:	8
Legg-Perthes	
Lonkissa löysyyttä	1
Molemminpuolinen lonkkaniveldysplasia	1
Nivelrikko lonkissa	2
Polvet/ristiside:	1
Mediaalinen patellan subluksaatio	
Nivelrikko polvessa	6
Patellaluksaatio	22
Polven kierukan repeämä	1
Ristisidevaurio	23
Selkä:	1
Hermopinne selässä	
Kalkkeutuneet välilevyt	9
Kaularangan välilevytyrä	1
Mäyräkoirahalvaus	1
Sairauden oireita ilman määrättyä syytä, selkäydin	1
Selän välilevyrappeuma (discus degeneraatio)	6
Spondyloosi	1
Välilevytyrä	9

Kyynärnivelen inkongruenssissa oireisiin lukeutuvat tyypillisesti raajojen kasvuhäiriöt, joiden taustalla piilee kasvuruston kasvulevyjen ennenaikainen sulkeutuminen. Osteokondrodysplasiaa esiintyy monta erilaista muotoa, joista osalla on yhteyksiä kääpiökasvuisuuteen. Havannankoirilla esiintyy etujalkojen kyynär- ja / tai varttinäluun eriasteista kaareutumista, joka voi aiheuttaa kyynärnivelen muutoksia. Jalat voivat myös olla epäsymmetrisesti käyrät, jolloin niille tuleva rasitus ei ole tasaista. Useimmiten oireita (eriasteista ontumista) havaitaan kasvuvaiheessa 6 – 7 kk:n iässä. Tavallisin diagnoosi tällöin on ollut radius curvus eli varttinäluun



kaareutuminen. Kyynärpään inkongruenssi liittyy suurimmalla osalla havannankoiria tähän kyynär- ja varttinäluun epäsuhtaiseen kasvuun, josta seuraa kyynärnivelen nivelraon epätasaisuutta ja erilaista luiden välistä pykälämuodostusta. Nämä voivat iän mukana aiheuttaa nivelrikkomuutoksia.

Havannankoirilta ei edellytetä Suomessa kyynärniveltutkimuksia (kyynärpään inkongruenssi asteen määrittäminen) ennen jalostuskäyttöä. Jalostusohjeessa kuitenkin suositellaan havannankoirien luustokuvauksia jalostuskoirille. FCI:n hyväksymässä

rotumääritelmässä eturaajojen käyryys mainitaan vakavana virheenä. Vuoden 2010 aikana aloitettiin havannakoirien kuvantamiset lonkkien, selän ja kyynärien taholta. Kuvantamiset ovat vielä hyvin vähäisiä verrattuna syntyneisiin pentuihin nähden. Vuosina 2012 – 2021 syntyneistä 1 - 6 % on kuvautettu. Tämä ei vielä ole riittävästi antaakseen tarpeeksi spesifistä tietoa havannojen luustojen osalta. Osteokondrodysplasiaa on tutkittu USA:ssa viime vuosina: kasvattajien keräämän aineiston ja tarkempien tutkimusten perusteella rodussa on havaittu esiintyvän erilaisia kasvuhäiriöitä ja sairauksia, joiden välisiä yhteyksiä on yritetty selvittää (Starr et al. 2007). Amerikan havanese clubin Havanese Final Health Survey (vuonna 2012) tutkimuksen mukaan käyryyttä jaloissa oli 3,8 %:lla ja kyynärnivelen dysplasiaa sairasti 1,2 % tutkimukseen osallistuneista. Rodussa esiintyvän osteokondrodysplasian tutkiminen on ollut Euroopassa ja Suomessa vähäistä, joten tietoa ongelman yleisyydestä on ollut niukasti saatavilla. Monella suomalaisella havannankoiralla esiintyy käyryyttä eturaajoissa, mutta eturaajojen kasvuhäiriöt ovat olleet rodun harrastajien kokemuksen mukaan yleensä lieviä ja eturaajojaan oireilevia koiria on tavattu Suomessa harvoin. Kaiken kaikkiaan jalostustoimikunnalle on ilmoitettu 12 yksilöstä, joilla on etujaloissa voimakasta käyryyttä. Lisäksi on ilmoitettu 14 muuta tapausta, jotka koskevat erilaisia kyynärnivelongelmia. Vuosina 2007 – 2021 tehdyssä terveystarkastuksissa raportoitiin 15 yksilöä, joilla oli eriasteista käyryyttä eturaajoissa. Tarkempaa määrällistä, laadullista tai tutkimuksin osoitettua tietoa suomalaisten havannankoirien raajojen kasvuhäiriöistä ei ole saatavilla. Havannalaiset ry:n jalostusohjeen mukaan havannankoiraa, jolla on selviä oireita luuston ja nivelten kasvuhäiriöistä johtuen, ei saa käyttää jalostukseen. Kasvattajia ohjeistetaan myös kiinnittämään huomiota siihen, ettei lievästi käyräraajaisia koiria yhdistettäisi jalostuksessa keskenään. Vakavasti käyräraajaisia havannankoiria ei saa käyttää jalostukseen.

Legg-Perthes tunnetaan myös nimillä Legg-Calve-Perthes ja reisiluun pään avaskulaarinen tai aseptinen kuolio. Taudin syy on tuntematon, mutta muutokset johtuvat reisiluun pään verenkierron häiriöstä, joka johtaa luun kuolioitumiseen. Legg-Perthesin tautia pidetään yleisesti perinnöllisenä ja sen on epäilty periytyvän autosomaalisesti väistyvästi. Havannankoirilla Legg-Perthes-taudin periytymismallia ei tunneta. Jalostustoimikunnan ohjeiden mukaan koiraa jolla on todettu Legg-Perthes ei saa käyttää jalostukseen. Tilastointiaikana yhdistykselle on ilmoitettu 8 tautitapausta. SKL:n tekemään terveystarkastukseen vastanneista kaksi vastaajaa raportoi Legg-Perthesestä. Havanese Final Health Survey 2012 tekemän tutkimuksen osalta 0,6 % :lla oli ko. sairaus.

Ristisiteet ovat vahva, lyhyt siderakenne polvinivelen keskellä, reisiluun ja sääriluun välillä. Eturistiside on toiminnallisesti takaristisidettä tärkeämpi, koska se tukee reisiluun pään sääriluun nivelpinnalle takajalan työntövaiheen aikana. Eturistiside rajoittaa myös polvinivelen kiertoliikettä. Kun eturistiside pettää, polvinivel löystyy ja reisiluun pääsee liukumaan taaksepäin sääriluun nivelpinnalla. Liike vaurioittaa nivelkierukoita ja rustopintoja. Ristisidevaurion seurauksena polviniveleen kehittyy nopeasti tulehdusreaktion seurauksena rappeuttava nivelrikko. Noin 80 % ristisidevaurioista on aluksi osittaisia. Polvinivel voi aluksi olla tukeva tai löysyys on lievää. Vähitellen vaurio etenee, kun ristiside ei parane, vaan pettää asteittain rappeutuessaan. Polveen kehittyy usein



nivelrikkomuutoksia jo ristisidevaurion ja nivelen löysyyden edetessä.

lökkäillä koirilla yleiskuntoon vaikuttavat sairaudet, erityisesti kilpirauhasen vajaatoiminta ja kortisolin liikaeritys (Cushingin tauti) altistavat eturistisidevaurioille. Myös ylipaino on merkittävä ristisidevauriolle altistava tekijä. Suurin osa eturistisidevauriolle altistavista tekijöistä liittyy koiran rakenteeseen tai muihin sairauksiin ja niiden aiheuttamaan toimintahäiriöön polvinivelessä. Tämän vuoksi myös eturistisidevaurio on voimakkaasti perinnöllinen sairaus. Sairauden esiintyvyys vaihtelee voimakkaasti roduittain ja jopa pentueittain. Sairauden syy voi olla rotukohtaisesti liitettävissä tiettyyn altistavaan tekijään, kuten polvilumpion luksaatioon pienillä roduilla tai osteokondroosiin isommilla roduilla. Koiralla, jolla todetaan ja hoidetaan ristisidevaurio, on noin 50 % todennäköisyys kehittää eturistisidevaurio myös toiseen polviniveleen seuraavan vuoden kuluessa.

Ristisidevaurioita tavataan kaikenikäisillä koirilla, mutta tyypillinen esiintymisikä voi antaa viitteitä sairauden taustasyystä rodussa. Osteokondroosin yhteydessä ristisidevaurio voi oireilla jo ennen kasvun päättymistä. Joillakin pienillä roduilla valtaosa ristisidevaurioista ilmenee vanhuusvuosina, jolloin rappeuttavat yleissairaudet voivat olla merkittävä taustasyy. Yhdistykselle on ilmoitettu tilastointiaikana 23 ristisidetapausta.

Sairauden perinnöllisen luonteen takia ristisidevaurion takia operoitua koira ei saa käyttää jalostukseen. Jos koira on jo käytetty jalostukseen, sairausriski täytyy ottaa huomioon jälkeläisten jalostuskäyttöä suunniteltaessa.

Maksasairaudet

Vaikka maksaongelmat ja -sairaudet eivät nykyisen tiedon mukaan ole rodussamme suuri ongelma, otetaan tämä tässä esiin, koska yhdistys suosittelee otettavaksi koirilta enemmän maksa-arvoja. Yhdysvalloissa kuolinsyitä kartottaessaan yllätykseksi tuli, että muut kuin maksasyöpään, mutta maksasairauteen kuolleet, ilmoitetaan diagnoosilla krooninen maksasairaus tai hepatiitti MVD:n tai PVSD:n sijaan. Toisen terveystutkimuksen mukaan Yhdysvalloissa 3,7 % :lla havannankoirista oli maksa-arvot koholla ja maksashuntti 0,9 % :lla. Tähän tutkimukseen osallistui 1424 havannaa. Ruotsin Agrian tilastoissa yksilöimätön maksasairaus diagnoosi ja maksatulehdus diagnoosia on ollut selkeästi enemmän kuin muilla roduilla keskimäärin- Norjan Kennel Klubin tilastoista voi nähdä yhden maksashunttidiagnoosin vuodelta 2021. Yhdistykselle on tullut ilmoituksia kuluneella laskentakaudella: kohonneet maksa-arvot 1, maksakirroosi 1, maksakudosten surkastuminen 1, maksasairaus 6, maksashuntti 3, maksatulehdus 1 ja MVD 1. Maksa ja ruoansulatussairauksiin on kuollut 28 koira, joista ei kuitenkaan voi eritellä juurikin maksasairauksien olleen syynä.

Yhdistys suosittelee havannankoirista otettavaksi sappihappotestejä, jotta saataisiin mahdolliset sairaustapaukset paremmin kiinni ja jotta kahta MVD koira ei yhdistettäisi jalostuksessa. MVD-koira ei yleensä oireile lainkaan, ei tarvitse mitään hoitoa, eikä sitä myöskään tarvitse sulkea pois jalostuksesta. Jalostuskäyttöä ajatellen, maksashunttipentujen syntymisen ennaltaehkäisemiseksi, kahta MVD-koira ei saa yhdistää ja siksi todennäköisen MVD-koiran kumppanin tulisikin olla sappihappotesteillä testattu ja normaalit arvot omaava. Yhdistys on liittänyt sappihappotestit yhdistyksen terveystukien piiriin vuonna 2021 . Sappihappotesteistä maksettava tuki on 30 €. Tuki maksetaan vain kerran.

Syöpä ja kasvaimet

Havannankoirilla raportoidut syöpä- ja kasvainsairaudet ovat sijainniltaan ja taudinkuvaltaan hyvin laaja-alaisia ja erilaisia, yleisimmän jo vanhemmalle iälle ehtineiden yksilöiden vaivoja. Syöpäsairaudet etenkin vanhemmilla koirilla ovat yleinen koiran lopetukseen tai kuolemaan johtanut syy. Yhdistykselle on ilmoitettu tilastointiaikana 19 syöpä- tai kasvaindiagnoosin saanutta yksilöä. Joskin on huomattava, että rasvapatti ei ole syöpäkasvain, mutta on nyt sisällytetty tähän osioon. Suomen kennelliiton kuolinsyytilaston 97 havannankoiran kuolinsyyksi on ilmoitettu kasvainsairaudet / syöpä. Tämä on 13,8 % kaikista ilmoitetuista kuolinsyistä. Jos vielä tilastosta otetaan pois vanhuuteen kuolleet tai kuolinsyytä ei ole ilmoitettu, luku nousee 23,1 % :iin. Yhdysvalloissa

tehdyn tutkimuksen mukaan suurin kuolinsyy osuu kasvain ja syöpädiagnoosin saaneille koirille 26 % (+ / - 4 %). Agrian tilastojen mukaan Ruotsissa havainnojen syöpä ja kasvaintilastot ovat reilusti pienemmät muihin rotuihin verrattuna.

Taulukko 29: Yhdistykselle 2012 - 2021 ilmoitetut syöpä ja kasvaintapaukset

Diagnoosi	kpl
Aivokasvain	1
Anaalirauhaskasvain	1
Haimakasvain	1
Imusolukasvain (epiteliotrooppinen lymfooma) suun limakalvolla	1
Kiveskasvain	1
Kohtukasvain	1
Luusyöpä	2
Maksakasvain	1
Massiivinen syöpäkasvain	1
Munuaissyöpä	1
Nenäontelon sarkooma	1
Nisäkasvain	2
Pernakasvain	1
Rasvapatti	3
Sydänlähän kasvain	1

Hampaat

Hampaistoon liittyen havannankoirilla esiintyy erilaisia purentavirheitä ja lähinnä premolaari / molaarihampaiden ja etuhampaiden puutoksia. Pienet premolaari- (P1) tai molaarihampaiden (M3) puutokset on hyväksytty rotumääritelmässä (liite 1), eivätkä lievät hammaspuutokset ole jalostussuosituksen mukaan este koiran jalostuskäytölle. Havannalaiset ry:n jalostusohje toteaa hammaspuutoksista seuraavaa: "Täydellinen hampaisto on toivottava. Koiralla tulee olla täydellinen etuhampaisto 6+6 ja kulmahampaita 2+2, jotka ovat oikein asettuneet. Muiden hampaiden osalta puutosten määrä ei saa olla enempää kuin 4 kpl yhteensä. Yhdistelmiä suunniteltaessa kasvattajien tulee kiinnittää huomiota siihen, että alaleuka on riittävän leveä. Liian kapea alaleuka ei anna alaetuhampaille riittävästi tilaa ja aiheuttaa riskin kulmahampaiden painumisesta kitalakeen. Lisäksi suositellaan, että vähintäänkin yhdistelmän toisella osapuolella on täysi hampaisto."

Täydellinen hampaisto on jalostuskoirilla toivottavaa, sillä hammaspuutokset ovat voimakkaasti periytyvä ominaisuus. Kulmahampaiden asentovirhe tai rotumääritelmän vastainen purenta voidaan usein todeta vasta, kun pysyvät hampaat ovat täysin kehittyneet ja leukojen kasvu pysähtynyt. Lisäksi on tärkeää seurata rodun alaleuan leveyden kehitystä, ettei liian kapea alaleuka pääse yleistymään rodussa. Purentavikoihin liitty



perinnöllisiä tekijöitä, joten yläpurentaista, alapurentaista tai muun vakavan hampaiden asentovirheen omaavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Hampaiden asentovirheiden ehkäisemiseksi on tärkeää antaa eläinlääkärin poistaa pennun maitohampaat pysyvän hampaan puhjettua ikenen läpi ja kasvettua puoleen väliin, mikäli ne eivät irtoa itsestään. Liian aikainen kulmahampaiden poisto voi vaurioittaa pysyvien hampaiden kiillettä.

Vuosien 2012 - 2017 terveystutkimukseen vastanneista 14,5 % raportoi koirallansa olevan purentavirhe (edellinen JTO). Yksi omistaja on ilmoittanut yhdistykselle koirallaan olevan

kapean alaleuan. Sairauslistalle on ilmoitettu yksi yläpurentatapaus ja kolme alapurentatapaus. Kuitenkin näitä on varmasti enemmän, koska sosiaalisessa mediassa on ollut huomattavissa kohtalaisen paljon kyselyitä havainnojen purentavirheistä. Vuosittain joitakin pentuja rekisteröidään EJ-rekisteriin purentavian takia. USA:ssa tehdyn tutkimuksen mukaan havannoilla 4,4 % :lla on etuhammaspuutoksia.

Kasvattajilta ja harrastajilta saadun palautteen mukaan irtoamattomat maitohampaat varsinkin pentukulmahampaiden irtoamattomuus on hyvin yleinen ongelma havannankoirilla. Kennelliiton rotukohtaisen terveystutkimuksen mukaan maitokulmahampaita on jouduttu poistamaan 31,3 %:lla kyselyyn osallistuneista. Agrian Ruotsin tilastojen mukaan hammasongelmia havannankoirilla on runsaasti enemmän kuin muilla roduilla keskimäärin. Tätä myös tukee SKL:n rotukohtainen terveystutkimuksen tulos, jossa ”suun ja nielun terveystutkimuksia ei todettu” osuus oli vain 44,8 % eli tämän mukaan 55,2 %:lla havannankoirista on jossain vaiheessa jotain ongelmia suun ja nielun alueilla.

Hammaskivi on yleisesti kääpiökoirien suuri ongelma, niin myös havannankoirien. Hammaskiven muodostumiseen vaikuttavat monet tekijät kuten mm. ruuan laatu, geneettinen alttius syljen entsyymirakenteen kautta ja suun koko. Koiran omistaja voi ehkäistä hammaskiven muodostusta hoitamalla koiransa suuhygieniää ja huolehtimalla oikeanlaisesta ravinnosta. Pahimmillaan hammaskiven kerrannaisvaikutukset voivat olla vakavia. Esimerkiksi sydänlihastulehduksia, kun bakteerit pääsevät ikenien kautta suureen verenkiertoon.

Vuosien 2012 - 2017 aikana terveystutkimukseen vastanneet raportoivat 24,2 % tapauksista koiralla esiintyvän voimakasta hammaskiven muodostusta. Kennelliiton terveystutkimuksen mukaan hammaskiveä on jouduttu poistamaan 47,9 % :lla kaikista vastanneista. Lisäksi saman kyselyn mukaan 2,1 % :lla on jouduttu hampaita poistamaan tai hoitamaan purentavian takia.

Hampaiden ja suun rakenteelliset ongelmat ovat varsin yleisiä rodussamme. Havannalaiset ry:n tulee lisätä tiedottamista hammas- ja suuongelmiin liittyen ja kasvattajien tulee olla entistä tarkempia siinä, että jalostukseen käytetään rotumääritelmän mukaisen suun ja hampaiston omaavia koiria.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Taulukko 30: Havannankoirien kuolinsyyt ja keskimääräinen elinikä. Lähde: Jalostustietojärjestelmä 13.4.2022

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	13 vuotta 10 kuukautta	5
Hermostollinen sairaus	4 vuotta 3 kuukautta	8
Iho- ja korvasairaudet	6 vuotta 11 kuukautta	6
Immunologinen sairaus	9 vuotta 0 kuukautta	6
Kadonnut	7 vuotta 8 kuukautta	3
Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 7 kuukautta	97
Kuollut ilman sairauden	8 vuotta 5 kuukautta	16

diagnosointia		
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	12 vuotta 5 kuukautta	33
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 9 kuukautta	4
Luusto- ja nivelsairaus	8 vuotta 8 kuukautta	34
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	9 vuotta 2 kuukautta	28
Muu sairaus, jota ei ole listalla	7 vuotta 9 kuukautta	47
Pennun synnyttäminen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 4 kuukautta	4
Selkäsairaus	7 vuotta 1 kuukautta	16
Silmäsairaus	9 vuotta 9 kuukautta	4
Sisäerityshäiriön sairaus	8 vuotta 9 kuukautta	6
Sydänsairaus	11 vuotta 6 kuukautta	59
Synnytysvaikeus	2 vuotta 11 kuukautta	2
Tapaturma tai liikennevahinko	5 vuotta 8 kuukautta	25
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	14 vuotta 3 kuukautta	199
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	11 vuotta 0 kuukautta	20
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	10 vuotta 1 kuukautta	125
Kaikki yhteensä	10 vuotta 9 kuukautta	747

Jalostustietojärjestelmään (taulukko 30) oli vuoden 2021 loppuun mennessä ilmoitettu yhteensä 747:n havannankoiran kuolemasta. Näiden ilmoitusten pohjalta havannankoiran keskimääräiseksi eliniäksi muodostuu 10 vuotta 9 kuukautta.

Jokainen Suomen Kennelliiton Omakoira-palveluun kirjautunut koiran omistaja voi omilla sivuillaan ilmoittaa koiransa kuolleeksi, jolloin koiran tiedot automaattisesti kirjautuvat tähän jalostustietojärjestelmästä löytyvään tilastoon. Koirien omistajat eivät vielä ole selvästikään löytäneet tätä palvelua, joten Havannalaiset ry:n tulee tehokkaammin tiedottaa ko. mahdollisuudesta ja kannustaa jäsenistöään avoimuuteen myös koirien kuolinsyihin ja sairasteluun liittyen, jotta tästäkin tilastosta saataisiin luotettavampaa tietoa. Jalostustoimikunnalla on tiedossa useita yli 16 vuoden ikään eläneitä havannankoira.

Taulukossa 30 olevan havannankoirien kuolinsyytilaston pohjalta voidaan todeta, että viisi johtavaa ilmoitettua kuolinsyytä ovat: vanhuus (luonnollinen tai lopetus), jossa keski-ikä on 14 v 3 kk (26,6 %), mikä on jo kohtalaisen korkea ikä koiralle kuin koiralle, kasvainsairaudet/syöpä, joissa keski-ikäksi muodostuu 10 v 7 kk (13 %), sydänsairaus, jossa keski-ikä on 11 v 6 kk (8 %), muu sairaus, jota ei ole listalla, jossa keski-ikä on 7 v 9 kk (6,3 %) sekä luusto- ja nivelsairaus, jossa keski-ikä on 8 v 8 kk (4,6 %). Kolme ensimmäistä ovat niin sanottuja "perinteisiä" vanhan koiran sairauksia. Kasvainsairaudet/syöpä näyttäisivät havannankoirissa liittyvän enemmän ikään, kuin perintötekijöihin (korkea keski-ikä) samoin kuin sydänsairaudet.

Koira, joiden kuolinsyytä ei ole ilmoitettu, löytyy taulukosta 125 kappaletta ja näiden keskimääräinen elinikä on 10 v 1 kk (16,7 %). Nämä ovat järjestykseltään samat kuin edellisessä JTO:n tarkasteluissakin. Kohtaan muu sairaus oli ilmoitettu kuolinsyiksi; heikko pentu 3 kpl, cushingin tauti 1, vesipää ja lattarinta 1, uusiutuva perineaalitärä (dg varmistettu omistajalta) 1, perianaalifisteli 1, vanhuus + nisäkasvain 1, takapäähän halvaantuminen 1, munuaisvika/ vajaatoiminta 2, Adkinsonin shokki 1, ketoasidoosi 1, epäonnistunut sterilisaatio ja sen jälkiseuraamukset 1, kohtutulehdus 1, kuolioinen keuhkotulehdus ja suuri virtsakivi 1, vanha koira, jolla kohtutulehdus 1, suolitukos 1, proteiinikato 1 ja epilepsia 2. Huomiota herättävää on myös suurehko määrä tapaturmaksi tai liikennevahingoksi ilmoitettuja (3,3 %). Taulukon 30 pohjalta voidaan sanoa, että

yleensä havannankoirat kuolevat normaaleihin korkean iän mukanaan tuomiin ongelmiin ja rodun keski-ikä on varsin hyvä. Saman tuloksen on Yhdysvalloissa The Rainbow Bridge Survey Report 2018-2019 saanut kahdesta suurimmasta kuolinsyystä. Heidän tutkimuksen mukaan keskimääräinen elinikä havannoilla oli 12 v +/- 0,3 vuotta.

Tulevina vuosina Havannalaiset ry:n tulee tehdä tarkempaa kartoitusta poikkeuksellisen nuorella iällä kuolemaan johtaneista syistä, kuten esimerkiksi taulukossa 30 esiin nousseista selkäsairauksista (yli 2 % ilmoitetuista, keski-ikä 7 v 1 kk), maksan ja ruoansulatuskanavan sairauksista (3,7 % ilmoitetuista, keski-ikä 9 v 2 kk) sekä luuston- ja nivelten sairauksista. Varsinkin, kun nuo samat osa-alueet olivat paljolti niitä, mihin USA:n Rainbow Bridge Survey Reportin mukaan USA:ssa havannankoirat kuolevat poikkeuksellisen nuorena.

4.3.4 Lisääntyminen

Pentueseurantakaavakkeiden yhteenvetojen 2012 - 2017 ja 2017 - 2021, vuonna 2020 toteutetun, laajan jalostuskyselyn sekä SKL:n rotukohtaisesta terveystutkimuksesta saatujen tietojen mukaan suurin osa synnytyksistä etenee ongelmitta ja nartut ovat yleensä olleet hyviä emoja. Astutukset sujuvat yleensä hyvin ja urokset ovat vahvaviettisiä ja hyviä astumaan. SKL:n terveystutkimuksen mukaan astutus ja synnytys ovat menneet ongelmitta 89,9 % kyselyyn vastanneista. 3 % nartuista ei ollut antanut yhdenkään uroksen astua ja 6,1 %:lla on jouduttu turvautumaan keinosiemennykseen. Jäsenistölle tehdyssä terveystutkimuksessa tuli ilmi, että 1,3 % vastanneiden koirista oli osoittautunut hedelmättömäksi. Vuonna 2017 – 2021 pentueseurantakaavakkeen yhteenvedon ja laajan jalostuskyselyn perusteella havannankoirien astutukset ovat sujuneet ongelmitta.

Jalostustietojärjestelmän perusteella keskimääräinen pentuekoko rodussa on vuosina 2012-2021 ollut noin neljä pentua vaihdellen 4,2 ja 4,8 välillä (taulukko 31). Keskimääräinen pentuekoko on vaihdellut eri vuosien välillä samalla vaihteluvälillä eikä selkeää trendiä pentuekoon muutoksesta ole nähtävissä. Pentuekyselyn perusteella pentujen keskimääräinen syntymäpaino on 183 grammaa; kyselyvastausten mukaan suurin syntynyt pentu oli painanut 274 grammaa ja pienin henkiin jäänyt 70 grammaa.

Taulukko 31: Havannankoiran keskimääräiset pentuekoot vuosina 2012-2021. Lähde: jalostustietojärjestelmä (26.4.2022)

Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	keskiarvo
Pentuekoko	4,2	4,4	4,2	4,3	4,3	4,4	4,5	4,6	4,8	4,8	4,5

Joskus harvoin astutukset eivät onnistu, narttu jää tyhjäksi, syntyy kuolleita pentuja tai vastasyntyneillä todetaan eriasteisia kehityshäiriöitä. Kasvattajakyselyn mukaan 39,1 % vastanneista kertoi, että joskus on syntynyt kuolleita pentuja. Tarkkaa lukua havannankoirien pentukuolleisuudesta ei ole vielä kartoitettu, mutta



kasvattajakyselyn ja yksittäisten kasvattajien kertoman mukaan pentukuolleisuus rodussa on hyvin vähäistä. Viisi (21,3 %) laajaan jalostuskyselyyn vastanneista kasvattajista kertoi joutuneensa lopettamaan havannankoirapentuja ennen luovutusikää. Syyksi ilmoitettiin yksittäisinä tapauksina: neurologinen häiriö, kitalakihalkio, maksasuolikanavan tulehdus, vesipää ja alikehittyneet keuhkot. Havannalaiset ry:n saaman palautteen mukaan havannankoirissa syntyy suhteellisen vähän synnynnäisistä vioista tai epämuodostumista kärsiviä pentuja (esimerkiksi kitalakihalkio).

Pentueseurantakaavakkeesta vuosina 2012 - 2017 sekä 2017 - 2021 saatujen vastausten mukaan pennuissa oli ennen luovutusikää ilmennyt seuraavia vikoja/sairauksia: kolmella laskeutumaton kives, yksi kirsikkasilmä, kaksi napatyrää, yksi kallon aukile, neljä alapurentaa. Lisäksi jalostuskyselyssä tuli ilmi: neljä kitalakihalkio, kaksi vesipää, kolme töpöhäntä / hännättömyys, yksi sammakkopentu sekä yksi napatyrä.

Synnytysten yhteydessä on tavattu jonkin verran pentujen tarjontavirheitä ja pentujen juuttumista synnytyskanavaan sekä muutamia polttoheikkoustopauksia, jolloin kasvattajat ovat joutuneet turvautumaan eläinlääkärin joko lääkinälliseen apuun tai keisarileikkaukseen. Jalostuskyselyyn vastanneiden kasvattajien mukaan nartut synnyttävät yleensä 59 - 63 vuorokaudella astutuksesta. Aikaisin synnytys on tapahtunut vuorokaudella 56 ja pisin odotusaika 67 vrk.

SKL:n terveystarkastuksessa keisarileikkausta on tarvinnut 3,0 %, koska synnytys ei ollut edistynyt. Jalostuskyselyssä syyksi leikkaukselle oli mainittu virheasentoinen pentu tai molemmista kohdunsarvista yhtä aikaa liikkeelle lähtenyt pentu. Avun tarpeen syyksi polttoheikkouden oli vastannut 2 / 24 vastanneista. Jalostuskyselyn mukaan 69,6 % vastanneista kertoi, ettei heidän nartuilla ole esiintynyt polttoheikkoutta.

Jalostussuosittelun mukaan polttoheikkoudesta kärsivää narttua tai kahteen kertaan keisarileikattua narttua ei enää saa astuttaa uudelleen. Vastaavasti urosta, jolla ei ole normaali sukupuolivietti ja joka on sen vuoksi toistuvasti haluton astumaan narttua, ei saa käyttää jalostukseen. Kennelliiton jalostusstrategian mukaisesti narttuja, jotka ensimmäisen pentueensa kohdalla eivät kyenneet synnyttämään luonnollisesti tai huolehtineet normaalisti jälkeläisistään ilman syytä, ei tulisi käyttää uudestaan jalostukseen.

Vain harva jalostuskyselyyn vastanneista mainitsi, että narttu tarvitsee ihmisen apua pentujensa hoitamiseen. Noin puolella vastaajista pennut eivät ole tarvinneet apuja syömisessä. Apu on tarkoittanut lisäruokintaa pipetillä tai tutipullolla tai pienimpien pentujen avustamista nisille. Lisäruokinnan syyksi on ilmoitettu nartun sairastuminen tai sektion jälkeinen hidas maidon nousu. Muuten kyselyssä kaikki ilmoittivat nartuilla maidon tuotannon olleen balansissa kysynnän kanssa. Kaikki kyselyyn osallistuneet kasvattajat ilmoittivat emän kakattaneen ja pissattaneen pentunsa itse.

Kennelliiton jalostusstrategian mukaan pentua, jota on luonnollisen synnytyksen jälkeen elvytetty ja erityisesti tuettu ensimmäisen elinviikon aikana hengissä säilymisen varmistamiseksi, ei tule käyttää jalostukseen.



Astutukset onnistuvat hyvin, emät synnyttävät hyvin ja hoitavat pentunsa tarkasti ja varmuudella. Pentujen kehityksessä tapahtuu harvoin mitään dramaattista ennen luovutusikää ja pentujen kuvailtiin kyselyjen vastauksissa villoiksi, iloisiksi, ystävällisiksi, avoimiksi ja reippaiksi. Vain kahden pennun kohdalla oli merkintä vetäytyväisyydestä / arkuudesta. Yhdistyksen tulee löytää tehokkaampia keinoja tiedon keräämiseen kasvattajilta lisääntymiseen liittyvissä kysymyksissä, jotta tulevaisuudessa saataisiin luotettavampaa tietoa havannankoirien lisääntymiseen liittyen.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Rotumääritelmän (liite 1) mukaisilla havannankoirilla ei ole sairauksille tai lisääntymisongelmille altistavia anatomisia piirteitä.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Ongelma	Mahdollinen syy	Mitä ongelmalle voidaan tehdä
Perinnöllinen harmaakaihi	<ul style="list-style-type: none"> – geneettinen tausta – tuontikoirien taustojen huono tuntemus - osalla kasvattajista vähättelevä suhteutuminen ko. sairauteen 	<ul style="list-style-type: none"> - havannankoirien virallisia silmäpeilauksia pitää lisätä ja niitä pitää jatkaa vanhalle iälle asti - yhdistys järjestää, jäsenistön avulla, virallisia tarkastustilaisuuksia - yhdistys avustaa rahallisesti yhdistyksen jäsenen yli 6v havannankoiran virallista silmätarkastusta kerran / koira - kasvattajien tulee hankkia sukutaulussa esiintyvien koirien terveydentilasta kaikki mahdollinen saatavilla oleva tieto ennen koirien jalostuskäyttöä - kasvattajien ja koiran omistajien valistaminen, kouluttaminen ja tiedottaminen eri kanavia hyväksi käyttäen - vanhempien urosten käyttö
Patellaluksaatio	<ul style="list-style-type: none"> – geneettinen tausta – tuontikoirien taustojen huono tuntemus 	<ul style="list-style-type: none"> – havannankoirien virallisia polvitutkimuksia pitää lisätä – yhdistys järjestää, jäsenistön avulla, virallisia tarkastustilaisuuksia – kasvattajien tulee hankkia sukutaulussa esiintyvien koirien terveydentilasta kaikki mahdollinen saatavilla oleva tieto ennen koirien jalostuskäyttöä – kasvattajien ja koiran omistajien valistaminen, kouluttaminen ja tiedottaminen eri kanavia hyväksi käyttäen
Ylimääräiset tai väärässä paikassa sijaitsevat karvat ja ripset silmien alueella	<ul style="list-style-type: none"> – geneettinen tausta – tuontikoirien taustojen huono tuntemus - vähättelevä suhtautuminen ko. sairauteen 	<ul style="list-style-type: none"> – lisätään havannankoirien virallisia silmätarkastuksia – avoimuuteen kannustaminen – kasvattajien tulee hankkia sukutaulussa esiintyvien koirien terveydentilasta kaikki mahdollinen saatavilla oleva tieto ennen koirien jalostuskäyttöä – kasvattajien ja koiran omistajien valistaminen, kouluttaminen ja

		tiedottaminen eri kanavia hyväksi käyttäen
Kyynärnivelen inkongruenssi	<ul style="list-style-type: none"> – geneettinen tausta (ongelman vakavuutta voi pahentaa myös vääränlainen liikunta ja ruokinta) – ongelman aliarviointi, tilastoinnin puute, avoimuuden puute – ulkomuototuomarit palkitsevat käyräraajaisia koiria 	<ul style="list-style-type: none"> – kasvattajien ja koiran omistajien valistaminen, kouluttaminen ja tiedottaminen eri kanavia hyväksi käyttäen - kasvattajien ja koirien omistajien kannustaminen kuvauttamaan koiraan enemmän. – avoimuuteen kannustaminen – ulkomuototuomareiden koulutus ongelman suhteen – jalostustarkastukset
Hammaskivi	<ul style="list-style-type: none"> – geneettinen tausta – omistajien ja kasvattajien huono tietämys koiran suuhygienian tarpeellisuudesta 	<ul style="list-style-type: none"> – kasvattajien ja koiran omistajien valistus, koulutus ja tiedottaminen eri kanavia hyväksi käyttäen - suuongelmien tarkempi kartoittaminen yhdistyksen toimesta

Yleisesti ottaen havannankoiraa pidetään rodun harrastajien parissa ja tutkimusten puiteissakin varsin terveenä ja pitkäikäisenä rotuna. Havannankoirilla voi ilmetä monia eri sairauksia, myös perinnöllisiä sairauksia. Olemme kuitenkin onnekkaita, että useimmat näistä ongelmista eivät ole hengenvaarallisia. Havannankoira on pysynyt yleisesti suhteellisen terveenä rotuna. Kaikki kuolinsyyt yhteensä huomioiden keskimääräinen elinikä kuolinsyytilaston mukaan on 10 v 10 kk.

Perinnöllisistä sairauksista eritoten silmänsairauksien ja patellaluksaation tiedetään olevan lähes koko kantaan kertyneitä ja rodussa laajalle levinneitä. Useiden havannankoirilla esiintyvien sairauksien periytymismekanismista rodussa ei ole varmuutta. Perinnöllisyyden osuuden katsotaan kuitenkin olevan vahva silloin, kun jotakin sairautta esiintyy rodussa tai roturyhmässä selvästi enemmän kuin muissa roduissa.

Havannankoiralla ei ole merkittäviä lisääntymiseen liittyviä ongelmia, vaan se on kasvattajien ja harrastajien kokemusten mukaan hyvän sukupuolivietin omaava, helposti synnyttävä ja pentunsa hyvin hoitava rotu.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1. Rotumääritelmä

Havannankoira on tasapainoinen, matalaraajainen ja tervrakenteinen pieni koira. Ystävällinen ilme ja joustavat liikkeet, sekä elämäniloa ja tarmokkuutta viestittävä olemus, ovat tyypillisiä tälle pitkäkarvaiselle rodulle. Painopisteenä ulkomuodollisesti tavoiteltavissa asioissa tulee olla koiran kannalta kipua ja haittaa tuottavien ominaisuuksien välttäminen, jotta rotu pysyisi terveenä ja tasapainoisena myös tulevaisuudessa. Havannankoirilla ei esiinny epäterveitä tai liioiteltuja ulkomuoto-ominaisuuksia, joskin rodun yleisvaikutelmaan kuuluu pitkä karvapeite. Vuonna 2016 FCI hyväksyi rodulle uuden rotumääritelmän, jonka suomennos on tässä tavoiteohjelmassa liitteenä (liite 1). Havannalaiset ry. suosittelee, että jalostukseen käytettävät havannankoirat olisi palkittu näyttelyssä vähintään arvosanalla erittäin hyvä (EH), tai saaneet jalostustarkastuksessa lausunnon hyväksytään jalostukseen tai hyväksytään jalostukseen varauksin. Havannankoirien kasvatustyössä on edistytty Suomessa hyvin, ja suomalaiset havannankoirat ovat olleet ympäri maailmaa arvostelleiden tuomareiden mukaan ulkomuodollisesti varsin korkeatasoisia. Jalostuksessa

on kuitenkin jatkuvasti syytä kiinnittää huomiota esimerkiksi kokoon, turkinlaatuun, etujalkojen suoruuteen, oikeanmuotoisiin silmiin ja riittävän leveisiin alaleukoihin.

Rotumääritelmän mukaan ihannekokoinen havannankoiria on säkäkorkeudeltaan 23–27 cm, vaihteluväliksi koossa sallitaan kuitenkin 21–29 cm, josta poikkeava koko on rotumääritelmän mukaan hylkäävä virhe. Valitettavaa on, että edelleen löytyy tuomareita, jotka sijoittavat liian kookkaita koiria näyttelyissä korkeille palkintosijoille. Tämä on osaltaan ollut vaikuttamassa siihen, että viime vuosina havannankoiran keskimääräinen koko on kasvanut lähelle rotumääritelmän sallimaa ylärajaa. Liian pieniä havannankoiria ei juurikaan tänä päivänä ole. Rotuyhdistys ohjeistaa ulkomuototuomareita mittaamaan koirat näyttelyissä ja kirjaamaan koirien säkäkorkeuden arvosteluun sekä nykyistä paremmin ottamaan huomioon rotumääritelmän kertoman ihannekoon havannankoiria arvostellessaan.

Havannankoiran pitää olemukseltaan erottua jo heti ensisilmäyksellä esimerkiksi coton de tuléarista, bolognesesta, lhasa apsoista ja maltankoirasta. Havannankoiran oikeanlaatuinen turkki on olennainen osa koiran yleisvaikutelmaa, joten tämän kauniisti laskeutuvan, 12–18 cm pitkän, pehmeän ja latvoistaan loivilla laineilla olevan turkin säilymisestä rodussa on huolehdittava. Valitettavasti kuitenkin koiria, joilla on laadultaan liian villava tai karkea karva tai runsaasti pohjavillaa, palkitaan usein näyttelyissä. Jos aikuisen koiran turkki on rotumääritelmän mukainen – siinä on vain vähän tai ei lainkaan pohjavillaa ja karva on laadultaan oikeanlaista – se ei ole erityisen vaativa hoitaa pitkäkarvaisen rodun turkiksi. Kasvattajien tulee määrätietoisilla jalostusvalinnoilla huolehtia siitä, että paksut ja villavat turkit eivät pääse yleistymään rodussa enempää, sillä ne ovat rodulle epätyypillisiä ja niiden hoitaminen arkielämässä on isotöistä ja hankalaa koiran omistajalle. Huopaantunut ja takkuinen turkki on vakava hyvinvointihaitta. Rodussa esiintyy myös yksilöitä, joiden karvapeite on perinnöllisistä syistä johtuen tavanomaista selvästi lyhyempi. Tunnettuja ominaisuuden kantajia ei suositella yhdistettäväksi keskenään. Muuten niiden jalostuskäytölle ei ole estettä, sillä ko. ominaisuus ei ole sairaus eikä koiran elämää haittaava tekijä. Perinnöllisen lyhytkarvaisuuden kantajuus on nykyisin mahdollista selvittää geenitestillä.



Havannankoirien rakenteellisiin ominaisuuksiin ja oikeaa rakennetta ilmentäviin liikkeisiin pitää jalostuksessa kiinnittää jatkuvasti huomiota. Havannankoiran liikkeiden tulee olla keveät ja joustavat, jolloin ne osaltaan ilmentävät rodun iloista luonnetta. Lyhyet ja töpöttävät takaliikkeet ovat rodulle epätyypilliset. Tyypillisesti liikkuvan havannankoiran takapotkussa on pituutta ja ravi on tyylikästä katsottavaa, mutta liikkeiden ei kuitenkaan tulisi olla ns. "show-liikkeitä", joille on tyypillistä kova vauhti, pään pysty asento ja tavoite maata peittäviin liikkeisiin. Myös koirien etuosien rakenteellisiin puutteisiin tulisi kiinnittää jalostuksessa nykyistä enemmän huomiota. Koirien liikkeisiin voi aiheuttaa epävakautta esimerkiksi vääriä eturaajojen sijaintia, liian lyhyt olkavarsi, etuasentoiset lavat, puutteellinen eturinta, huonot kulmaukset tai heikko takaosa. Havannankoiran raajojen tulee olla suorat, hyväluustoiset ja kohtuullisesti kulmautuneet. Vaikka vakavasti käyriä eturaajoja näyttäisikin olevan nykyään vähemmän kuin muutama vuosi sitten, on eturaajojen suoruuteen kiinnitettävä vakavasti huomiota. Kondrodystplastisena rotuna lähes kaikilla havannankoirilla on geneettisesti riski raajojen käyrystymiseen. Koiran rakenteelliset puutteet voivat heijastua myös ylälinjaan, jonka tulee olla rotumääritelmän mukaan suora. Valitettavasti rodussa löytyy myös koiria, joilla varsinkin liikkeessä selkälinja ei pysy suorana vaan köyristyy.

Havannankoiralla on ihanteellisesti keskivahva rakenne, ei liian siro, muttei myöskään liian raskas luuston rakenne. Havannankoiran rungon pituuden (olkanivelestä istuinluun kärkeen) suhde säkäkorkeuteen on 4:3. Rotumääritelmän virheellisen tulkinnan vuoksi rungon mittaaminen tehtiin aiemmin lapojen yläkärjestä

istuinluun kärkeen, mikä johti siihen, että tavoiteltiin liian pitkää runkoa. Edelleen suurin osa tämän hetken havannankoirista ylittää rungonpituudeltaan rotumääritelmän mukaisen pituuden verrattuna säkäkorkeuteen. Kuonon mitta on usein ihannetta lyhyempi ja on syytä muistaa, että havannankoiran kuono ei saa olla suippo, eikä pigmentti saa olla puutteellinen: rotumääritelmän mukaisesti kirsupigmentin pitää olla musta tai ruskea ja silmäluomien reunojen pigmentin tulisi olla musta tai tummanruskea. Jalostukseen ei suositella havannankoiraa, jolla kirsu on lihanvärinen tai silmäluomien reunat ovat pigmentittömät.

Myös hammaspuutoksiin ja hampaiden asentovirheisiin sekä leukojen riittävään leveyteen on hyvä kiinnittää jalostuksessa huomiota, sillä näissä näyttäisi olevan nykyään enenevässä määrin ongelmia. Täydellinen hampaisto on toivottava, vaikka rotumääritelmä sallii P1 ja M3 hampaiden puuttumisen. Havannalaiset ry on vuoden 2012 aikana julkaissut havannankoirien rotumääritelmän tulkinnan, mikä päivitettiin vuonna 2017. Rotumääritelmän tulkinta löytyy yhdistyksen kotisivuilta, lisäksi se on toimitettu ulkomuototuomareille ja Kennelliittoon. Jokaisen kasvattajan, tai kasvattajaksi aikovan, tulisi tutustua rotumääritelmään sekä sen tulkintaan. Rotumääritelmän tulkinta on myös osa ulkomuototuomareiden koulutusmateriaalia.

4.4.2. Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Havannalaiset ry on aiemmin kartoittanut näyttelyssä käyvien havannankoirien määrää suhteessa syntyneisiin vuosien 2019–2023 JTO:ta tehtäessä. Tuolloin Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä kerätyn tiedon mukaan vuosina 2003–2017 syntyneistä 7 406 havannankoirasta 1 721 yksilöä – eli noin 23 % – oli käynyt näyttelyssä ainakin kerran elämässään. Tarkasteltaessa näyttelyssä käyneiden havannankoirien määrää suhteessa syntyneisiin vuosina 2012–2021, voidaan todeta, että jalostustietojärjestelmän mukaan tuona aikana syntyneistä 5 911 havannankoirasta näyttelyssä on käynyt ainakin kerran elämässään 1 104 koiraa (18,7%). Näyttelyssä käyneiden koirien määrä suhteessa syntyneisiin on siis laskenut noin 4 prosenttiyksikköä aiempiin vuosiin verrattuna.

Suomalaisten havannankoirien taso on yleisesti katsoen erinomainen ja niinpä suomalaisten havannankoirien näyttelymenestys on ollut hyvä, niin kotimaisissa kuin ulkomaisissakin näyttelyissä, mukaan lukien myös voittajanäyttelyt.

Taulukko 32: Havannankoirien näyttelykäynnit ja laatuarvostelut vuosilta 2012–2021											
vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	yhteensä
käyntejä	1669	1787	1575	1521	1510	1522	1380	1479	384	887	13 714
ERI	1229	1398	1176	1159	1147	1213	1085	1129	288	684	10 508
EH	351	330	351	316	282	269	245	283	80	174	2 681
H	77	46	46	40	65	34	40	59	15	25	447
T	10	4	1	2	9	1	2	3	1	0	33
HYL	1	4	0	2	2	1	7	2	0	1	20
EVA	1	5	1	2	5	4	1	3	0	3	25

Kuten jalostustietojärjestelmän tietojen pohjalta tehdystä taulukosta 32 voidaan todeta, vuosina 2012–2021 havannankoirien arvosteluista suurin osa (77 %) on johtanut laatumainintaan erinomainen (ERI). Arvosanojen tyydyttävä (T), hylkäävä (HYL) ja ei voida arvostella (EVA) osuus näyttelyissä jaetuista arvosanoista jää häviävän pieneksi. Yhteensä vuosina 2012–2021 laatumainintoja havannankoirille kertyi 13 714 kpl, kaikkineen laatumaininnat jakautuivat seuraavasti: erinomainen (ERI) 10 508 (77 %), erittäin hyvä (EH) 2 681 (20 %), hyvä (H) 447 (3 %), tyydyttävä (T) 33 (0,24 %), ei voida arvostella (EVA) 25 (0,18 %) ja hylätty (HYL) 20 (0,15 %).

Havannankoirien ensimmäinen jalostustarkastus pidettiin vuonna 2012. Vuoden 2021 loppuun mennessä Havannalaiset ry:n jalostustarkastuksissa lausunnon on saanut 74 yksilöä, mikä on noin 1,3 % vuosina 2012–2021 syntyneistä havannankoirista.



Jalostustarkastettujen koirien määrät ovat jakautuneet vuosittain seuraavasti: 2012 kuusi (6), 2013 kaksitoista (12), 2014 seitsemän (7), 2015 kymmenen (10), 2016 viisi (5), 2018 seitsemän (7), 2019 kolme (3), 2020 kahdeksan (8) ja 2021 kuusitoista (16) koiraa. Tarkastetuista 20 on saanut lausunnon hyväksytyt jalostukseen, 52 lausunnon hyväksytyt jalostukseen varauksin, 1 lausunnon ei hyväksytyt jalostukseen vielä (Ei suositella jalostuskäyttöä vielä, koska koira nuori. Suositellaan uusintatarkastusta vuoden kuluttua), 1 hylätty ulkomuodon vuoksi.

Jalostustarkastetuista koirista kahta rotujärjestö ei

ole koirien saamista lausunnoista (hyväksytyt jalostukseen varauksin ja hyväksytyt jalostukseen) huolimatta suositellut jalostukseen, koska jalostustarkastuksessa tehty mittaus osoitti, että molemmat koirat poikkesivat kooltaan rotumääritelmän sallimasta koosta (koirista toisen säkäkorkeudeksi oli jalostustarkastuksessa mitattu 32 cm ja toisen 29,5 cm). Kyseessä oleva virhe on rotumääritelmän mukaan hylkäävä virhe. Havannalaiset ry on nyt tarkentanut jalostustarkastuksen ohjeistustaan siten, että koiraa, jolla tarkastuksessa todetaan rotumääritelmässä hylkääväksi virheeksi ilmoitettu virhe, ei voida hyväksyä jalostukseen, vaan se saa lausunnon "ei suositella jalostukseen". Koska koko ei ole suoraan periytyvä ominaisuus ja se ei vaikuta koiran elämänlaatuun, ei sitä kirjattu "hylätty"-lausunnon automaattiseksi syyksi.

Jalostustarkastettujen määrän vähyyden vuoksi ei jalostustarkastetuista koirista voida vetää mitään johtopäätöksiä rodun ulkomuodollisesta tasosta. Jotta jalostustarkastuksista saadaan toimiva työkalu tulevaisuudessa, on yhdistyksen alettava järjestää jalostustarkastuksia aktiivisemmin.

Lista jalostustarkastetuista koirista ja niiden saamista lausunnoista on nähtävissä rotujärjestön kotisivuilla. Jalostustarkastusten arvostelut kokonaisuutena julkaistaan rotujärjestön lehdessä sekä vuosittain vuosikirjoissa.

4.4.3. Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Koska havannankoira on käyttötarkoitukseltaan seurakoira, tulee rodun pysyä rakenteeltaan terveenä ja liioittelemattomana. Ulkomuoto-ominaisuuksien osalta kasvattajien on yhdistyksen ohjaamana ja tukemana sekä yhteistyössä rodun ulkomuototuomareiden kanssa pyrittävä pitämään havannankoiran turkki ja koko rotumääritelmän mukaisena. Jotta havannankoirat pysyvät Suomessa ulkomuodollisesti hyvin tasokkaina koirina ja säilyttävät erinomaiset seurakoiraominaisuudet jatkossakin, tulee kasvattajien ja ulkomuototuomareiden kiinnittää erityistä huomiota jalostukseen käytettävien ja näyttelyvoittajiksi valittavien yksilöiden laatuun. Havannalaiset ry rodun rotujärjestönä vastaa ohjeistavan ja koulutuksellisen materiaalin tuottamisesta (esim. Rotumääritelmän tulkinta 2017), jakelusta ja erilaisten tilastollisten tietojen keräämisestä ja julkaisemisesta (esim. vuosittaiset näyttelykäynti- ja tulostilastot) sekä erilaisten koulutus- ja luentotilaisuuksien järjestämisestä.

4.4.4. Yhteenvedo rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Havannankoirissa rotuna ei ole nähtävissä suuria ylilyöntejä rakenteen ja ulkomuodon suhteen. Suurimpia rakenteellisia ongelmia tällä hetkellä ovat liian kapeat alaleuat, kulmausten puutteellisuus tai ylikulmautuneisuus, sekä huonot selkälinjat ja käyrät eturaajat. Syynä näiden ongelmien yleistymiseen ovat perimän lisäksi ulkomuototuomareiden sokeutuminen näille rakenteellisille vioille ja vian omaavien koirien palkitseminen näyttelyissä, sekä kasvattajien tekemät jalostusvalinnat. Kaikki edellä mainitut ongelmat ovat perinnöllisiä ominaisuuksia, joten kahta saman rakenteellisen vian omaavaa koiraa ei tule yhdistää jalostuksessa.



Havannankoirien suurimpina ulkomuodollisina ongelmina voidaan pitää rotumääritelmästä poikkeavaa turkinlaatua, liian pitkää runkoa ja ylisuurta kokoa. Rotumääritelmän mukaisen havannankoiran turkin hoitaminen ei ole kovin vaativaa pitkäkarvaisen rodun turkiksi, kun taas liian runsaan tai laadultaan vääränlaisen turkin hoito on hyvin työlästä ja aikaa vievää ja turkin kunnossa pitäminen voi aiheuttaa monelle koiranomistajalle ylitsepääsemättömiä haasteita. Nykypäivänä valitettavasti onkin hyvin yleistä, että havannankoiria pidetään lyhyeksi trimmatussa turkissa.

Ulkomuototuomareita pitää muistuttaa siitä, että havannankoiran tulee olla pieni, tarmokas koira, jolla on pitkä, runsas, pehmeä ja mieluiten laineikas karvapeite, ei suuri, liioitellun runsaalla, maata viistävälläturkillalla varustettu koira – vaikka tällainen koira usein onkin hyvin näyttävä. Suuria, liioitellun runsasturkkisia koiria ei saa palkita näyttelykehässä oikeankokoisia ja rotutyypillisen turkinlaadun omaavia koiria korkeammalle. Tällainen toiminta ohjaa osaltaan jalostustyön tavoitteita väärään suuntaan. Kasvattajien tulee suosia jalostukseen rotumääritelmän mukaisia koiria.

Jotta rotu saadaan pidettyä liioittelemattomana ja terverakenteisena sekä ulkomuodollisilta ominaisuuksiltaan ihanteellisena ja kauniina seurakoirona, tulee rotujärjestön yhdessä kasvattajien ja ulkomuototuomareiden kanssa huolehtia siitä, ettei rotuun pääse yleistymään virheitä ja ongelmia. On tärkeää huomata ajoissa ja puuttua rodussa esiin nouseviin liioiteltuihin piirteisiin, virheisiin ja puutteisiin, joista ei missään tapauksessa saa tulla rodun "ominaisuuksia". Ulkomuototuomareiden koulutuksessa tulee painottaa näiden ongelmien huomioimista arvostelussa, sekä tiedottaa kasvattajia jalostusvalintojen ensiarvoista merkitystä rodulle tässä asiassa. Rotujärjestön tulee tiedottaa rodussa tapahtuvista muutoksista ja mahdollisten ongelmien lisääntymisestä mahdollisimman laajasti ja nopealla aikataululla, ja panostaa siihen, että avoimuutta myös ulkomuotoa ja rakennetta koskeissa asioissa saadaan lisättyä.

Koulutustilaisuuksia ja luentoja rotujärjestö on lähivuosina järjestänyt seuraavasti: Terveyspäivä, jossa luennoitsijoina olivat Anu Lappalainen (luustoasioista) ja Kirsi Sainio (värigenetiikasta). Rotuseminaari, joka oli samalla ulkomuototuomareiden koulutustilaisuus. Tämä koostui rotumääritelmän tulkintaluennosta, koirien fyysisestä tarkastelusta ja tilaisuuden päätteeksi



käydyistä paneelikeskustelusta. Luennoitsijoina päivässä toimivat Juha Kares ja Tanya Ahlman-Stockmari. Terveyspäivä jossa luennoitsijoina olivat Juha Kallio ja Juliska Haapanen-Kallio. Aiheina olivat polviongelmien ja allergiat. Webinaari, jossa luennoitsijana oli Anu Lappaleinen. Aiheina olivat havannankoirien luustoterveys ja CDDY+CDPA-geenitestin käyttäminen havannankoirilla.

5. Yhteenveto aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutumisesta

Rodun edellinen jalostuksen tavoiteohjelma on ollut voimassa vuosina 2019–2023. Ensimmäinen rodulle laadittu tavoiteohjelma oli voimassa vuosina 2009–2013.

5.1. Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Kennelliiton jalostustietokannan pohjalta tehtyihin taulukoihin 33 ja 34 on kirjattu vuosien 2012–2021 aikana kahdenkymmenen eniten käytetyn uroksen ja nartun jälkeläistilastot. Sarakkeet lonkat, kyynärnivelet, selkä, polvet ja silmät kertovat montako yksilöä koiran jälkeläisistä on virallisesti tutkittu ko. asioiden osalta ja montako noista tutkituista jälkeläisistä on ollut jollain lailla sairaita. **Sairaksi luokiteltuna mukana ovat siis myös kaikki sellaisetkin muutokset ja löydökset, joilla ei ole jalostuksen kannalta merkitystä.**

Taulukon 33 pohjalta voidaan laskea, että tilastointiaikana 20 käytetyintä urosta ovat yhteensä siittäneet 1162 jälkeläistä, joista 4,2 prosentin lonkat on virallisesti kuvattu. Kyynärnivelet on kuvattu 3,1 prosentilta ja selkä 3,4 prosentilta. Polvet on virallisesti tutkittu 20 prosentilta ja virallisessa silmätarkastuksessa tuosta jälkeläismäärästä on käynyt 19,3 prosenttia.

Tutkituista jälkeläisistä taulukossa merkinnän sairas on lonkkien osalta saanut 44,9 prosenttia, kyynärniveltä 0 prosenttia ja selän osalta 20 prosenttia. Polvien osalta sairaita on ollut 15 prosenttia ja silmien osalta sairaita on ollut 16 prosenttia.

PEVISA:n jalostukseen käytettäviltä koirilta vaatimien silmä- ja polvitutkimusten lisäksi kahdestakymmenestä käytetyimmästä uroksesta viiden (5) kyynärnivelet ja lonkat oli kuvattu. Lisäksi näistä viidestä neljä (4) oli myös selkäkuvattu. Taulukosta löytyvistä uroksista vanhimmat ovat olleet tilastointiajan lopussa noin kymmenvuotiaita (10).

Taulukko 33: 20:n jalostukseen vuosina 2012–2021 käytetyimmän uroksen jälkeläistilasto. Sairaksi luokiteltuna mukana ovat myös kaikki sellaisetkin muutokset/löydökset, joilla ei ole jalostuksen kannalta merkitystä.

	synt. vuosi	Pennut tilastointiaikana				Lonkat		Kyynärnivelet		Selkä		Polvet		Silmät	
		pentueet	yhteensä	vuoden aikana	2. polvessa	tutkittu	sairas	tutkittu	sairas	tutkittu	sairas	tutkittu	sairas	tutkittu	sairas
uros															
Paw's Mystery Alonzo Leon	2014	23	117	9	36	0	0	0	0	0	0	8	1	7	1
Dandy Daisy Warrior Lovely Boy	2012	23	100	0	191	1	1	0	0	0	0	20	3	18	2
Tifon Yan Frank	2013	18	85	0	172	3	1	3	0	3	1	16	1	17	1
Bicia's Chutney Served With Cocio	2012	14	71	0	260	5	1	5	0	3	2	23	0	23	7
Dandy Daisy Warrior Ben	2017	11	65	35	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0

Camillo Star Of Havanna	2014	14	60	0	184	10	1	10	0	10	3	25	1	25	1
Havannette's First Choice	2012	11	60	6	28	1	1	0	0	1	0	11	1	11	1
Tailormade Treasure Star Of Havanna	2012	15	59	11	100	2	2	2	0	2	1	13	4	11	4
Torcedore's Acierto Del Amore	2013	13	53	0	103	2	2	1	0	1	0	10	2	9	3
Visakoivun Intimo Amigo	2014	10	52	6	6	1	1	1	0	1	0	2	0	2	1
Cielo Estrellado Jerome Copieux	2015	13	50	9	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Amazing Aragorn Star Of Havanna	2013	10	47	0	65	0	0	0	0	0	0	9	2	9	0
Tarbaby's Castro	2016	9	45	8	16	2	1	2	0	2	0	5	0	5	0
Frappucino von Liebertwolkwitz	2013	11	44	0	155	2	2	2	0	2	0	15	3	14	5
Magas Mano Gentis	2013	8	44	12	92	5	1	5	0	4	1	14	4	14	4
Mäntyhavun Täplä	2015	9	43	10	42	4	1	1	0	3	0	12	2	12	1
Ei-San Odotettu Ongelma	2016	9	43	14	41	3	2	1	0	2	0	10	3	12	1
Bellezza's Frontpage Headline	2014	8	42	0	107	2	1	2	0	2	0	16	2	16	2
Bayarin Cappucino	2014	9	41	2	53	2	2	2	0	2	0	10	3	9	1
Nicolen Color Of Fall	2016	9	41	8	36	3	2	0	0	2	0	12	3	9	1
Yhteensä		247	1162	130	1687	49	22	37	0	40	8	233	35	225	36

Taulukon 34 pohjalta voidaan laskea, että tilastointiaikana 20 käytetyintä narttua ovat yhteensä synnyttäneet 488 jälkeläistä, joista 1,6 prosentin lonkat on virallisesti kuvattu. Kynänivelet on kuvattu 1,4 prosentilta ja selkä 1,2 prosentilta. Polvet on virallisesti tutkittu 16,1 prosentilta ja virallisessa silmätarkastuksessa tuosta jälkeläismäärästä on käynyt 14,5 prosenttia.

PEVISA:n jalostukseen käytettäviltä koiralta vaatimien silmä- ja polvitutkimusten lisäksi kahdestakymmenestä käytetyimmästä nartusta yksi (1) oli selkä-, kynänivel- ja lonkkakuvattu. Taulukosta löytyvistä nartuista vanhimmat ovat olleet tilastointiajan lopussa noin kymmenvuotiaita (10).

Taulukko 34: 20:n jalostukseen vuosina 2012–2021 käytetyimmän nartun jälkeläistilasto. Sairaiksi luokiteltuna mukana ovat myös kaikki sellaisetkin muutokset/löydökset, joilla ei ole jalostuksen kannalta merkitystä.

narttu	synt. vuosi	Pennut tilastointiaikana			Lonkat		Kynär- nivelet		Selkä		Polvet		Silmät		
		pentueet	yhteensä	vuoden aikana	2. polvessa	tutkittu	sairas	tutkittu	sairas	tutkittu	sairas	tutkittu	sairas	tutkittu	sairas
Kuusivirta Zaija	2015	5	32	4	8	0	0	0	0	0	0	2	1	2	0

Paw's Mystery Choco Paradise	2017	4	30	7	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Pelvis Cinderella	2015	4	28	0	34	0	0	0	0	0	0	3	0	3	0
Visakoivun Variante De La Madre	2012	5	27	0	54	0	0	0	0	0	0	9	5	9	0
Bellezza's Special Edition	2013	4	27	0	67	3	2	3	1	3	1	7	0	7	1
Habaneros Lindos Bernardita	2013	5	27	0	39	0	0	0	0	0	0	6	1	5	0
Bayarin Shining Star	2014	4	27	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	4	1
Sanillan Kissing Chic	2013	4	24	0	5	1	1	0	0	0	0	12	0	12	2
Redenstamm Panthera	2012	5	24	0	33	1	0	1	0	1	1	6	0	5	0
Jatakabi's Zahara White Rose	2016	3	23	0	15	0	0	0	0	0	0	2	1	2	0
Sanillan Are You My Chic	2017	3	23	8	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	1
Paw's Mystery Coco Chanel	2013	5	22	0	52	1	0	1	0	0	0	4	0	3	1
Notchill's Nomika Dacapo	2012	5	22	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Redenstamm Cubano Solana	2015	4	22	6	22	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0
Bayarin Coral Queen	2013	4	22	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0
Paw's Mystery Choco Obsession	2016	4	22	6	23	0	0	0	0	0	0	3	0	3	0
Visakoivun Obertura Careliana	2016	4	22	5	0	0	0	0	0	0	0	3	1	1	0
Redenstamm Mi Chocolate	2017	2	22	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Danzon Burning Love	2012	4	21	0	16	0	0	0	0	0	0	5	2	5	1
Kalakyrian's Pearl Princess	2013	4	21	0	41	2	1	2	0	2	1	5	0	4	1
Yhteensä		82	488	49	409	8	4	7	1	6	3	79	13	71	8

5.2. Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Taulukon aikaväli on 2017–2022. Tarkasteltaviksi vuosiksi valittiin ko. vuodet, koska tuona aikana edellinen JTO on ollut jäsenistön nähtävissä / voimassa.

Tavoite	Toimenpiteet	Toteutuminen
– entistä aktiivisempaan ulkomaiseen yhteistyöhön panostaminen rodun harrastajien ja kasvattajien kesken	– yhdistys pitää yhteyttä ulkomaisiin järjestöihin (kansainvälinen yhteyshenkilö) – kasvattajia ja harrastajia pyydetään toimimaan rotujärjestön apuna tiedon hankkimisessa omien ulkomaisten kontaktiensa avulla	– tämä ei ole toteutunut Kontakteja ulkomaisiin järjestöihin on kyllä yritetty luoda, mutta ehdotettu yhteistyö (esim. terveystietojen ja rotujärjestölehtien vaihtaminen) ei ole saanut vastakaikua. – tällaista toimintaa ei ole saatu käyntiin
– selvitys esimerkiksi Australian ja Kuuban kannan eroavaisuuksista sukutaulullisesti Suomen kantaan nähden	– kasvattajilta ja harrastajilta pyydetään apua sukutauluselvytysten tekemisessä	– kansainvälinen sukutauluselvytys on tehty. Maat joiden kantoihin suomalaisten koirien sukutauluja verrattiin olivat: Itävalta, Hollanti, USA, Kuuba, Espanja, Englanti, Italia, Australia, Belgia, Kanada, Unkari ja Ruotsi.
– maantieteellisesti haastavien etäisyyksien takaa tuotaviin koiriin / spermaan yhdistyksen apua (kontaktit ja käytännönjärjestelyt)	– kasvattajat ja harrastajat tekevät yhteistyötä yhdistyksen kanssa	– tällaista toimintaa ei ole ollut
– urosten keskimääräisen jalostuskäyttöä nostaminen 4,5 vuoteen	– urosten omistajat eivät anna nuoria uroksiaan liian paljoa jalostuskäyttöön – kasvattajat eivät käytä nuoria uroksia liian paljoa jalostukseen - Vuoden 2019 alusta lähtien PEVISA-ohjelmaan lisätään rajoite nuorten koirien jalostuskäyttöle: Urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.	– tämä on toteutunut – urosten keskimääräinen jalostuskäyttöikä on noussut vuodesta 2017 lähtien seuraavasti: v. 2017 3 v 6 kk, v. 2018 3 v 4 kk, v. 2019 4 v 4 kk, v. 2020 4 v 1 kk ja v. 2021 4 v 6 kk. Suuri vaikutus tähän on ollut PEVISA-ohjeeseen vuonna 2019 lisätyllä alle neljävuotiaiden urosten käytön rajoituksella.
– keskimääräisen sukusiitosprosentin pitäminen alle 3 %:ssa jalostustietojärjestelmän antaman 6:n polven mukaan laskettuna	– kasvattajat välttävät jalostusohjeen suositusta suuremman sukusiitos-prosentin omaavia yhdistelmiä – pennunostajat suosivat pienen sukusiitosprosentin pentuja – uroksen omistajat eivät anna urostaan yhdistelmään jonka tuloksena olisi jalostusohjeen suositusta suuremman sukusiitosprosentin omaavia pentuja	– tämä on toteutunut – keskimääräinen sukusiitosprosentti on pysynyt alle 3%:ssa. (Sukusiitos-prosentit: v. 2017 2,45 %, v. 2018 2,16 %, v. 2019 2,00 %, v. 2020 1,91 % ja v. 2021 1,69 %.) – vaikutuksesta pennunostajien kohdalla ei tietoa – urosten omistajien kohdalla asia toteutunut
– Pyritään nostamaan tehollista populaatiota 40 % jalostustietojärjestelmästä katsottuna	– Jalostukseen valitaan mahdollisimman monta eri yksilöä, ja käytettävät koirat valitaan mahdollisimman laajalta pohjalta – yksittäisten näyttelyvoittajien runsasta jalostuskäyttöä vältetään	– tämä ei ole toteutunut Tehollisen populaation koko on ollut keskimäärin 33 %. – tämä on toteutunut (näyttää siltä, että runsaaseen jalostuskäyttöön ei enää vaikuta vain näyttelymenestys, vaan tämän rinnalla vaikuttavat myös mm. koiran ulkomainen tausta ja haluttu väri sekä jalostuskoirien omistajien keskinäiset ystävyysuhteet)
– jalostuspohjan laajentaminen: isät / emät suhdeluku nostetaan 0,6:sta 0,7:ään	– kasvattajat ja harrastajat antavat jalostuskelpoisia uroksia kappalemääräisesti enemmän jalostuskäyttöön	– tämä ei ole toteutunut Isät/emät suhdeluku on ollut vuosittain tarkasteltuna seuraava: v. 2017 0,52, v. 2018 0,51, v. 2019 0,5, v. 2020 0,49 ja v. 2021 0,49. (keskimäärin 0,5)
– sukupolvittaisen jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen prosentuaalisen osuuden kasvattaminen uroksilla 7 %:ista 12 %:iin ja nartuilla 8 %:sta 18 %:iin	– kasvattajat ja harrastajat tekevät entistä aktiivisempaa yhteistyötä useampien urosten ja narttujen saamiseksi jalostukseen	– tämä ei ole toteutunut – urosten keskimääräinen osuus vuosilta 2017–2021 ollut 7,6 %, narttujen 16,8 %. On kuitenkin syytä ottaa huomioon se, minkä ikäisinä koirat tulevat jalostuskäyttöön, tarkasteltaessa vuosien 2015–2019 tilannetta, keskimääräiset osuudet ovat uroksilla 9,8 % ja nartuilla 23 %. (Vuonna 2015 prosentuaaliset osuudet olivat: urokset 11 % ja nartut 25 %)

<p>– mikään jalostukseen käytetyistä uroksista ei ylitä jalostusohjeen jälkeläismääräsuosituksia</p>	<p>– kasvattajat ja urosten omistajat seuraavat urostensa jälkeläismääriä tarkasti, eivätkä käytä / anna jalostukseen urosta, jolla maksimijälkeläismäärä alkaa olla jalostusohjeen sallimissa rajoissa</p>	<p>– tämä ei ole toteutunut täysin – tilanne on kuitenkin melko hyvä, sillä vain muutama uros on ylittänyt jalostusohjeen jälkeläismääräsuositukset</p>
<p>– panostetaan enemmän luonteen kartoittamiseen – yhdistykselle palautetaan 150 koiran terveystarkastus (sisältää myös kysymyksiä luonteesta) – saadaan 30 havannan-koiraa luonnetestattua tai MH-luonnekuvattua – kahden vuoden välein tehdään yhteenveto näyttelyarvostelujen käyttäytyminen-arvioista</p>	<p>– kasvattajille ja harrastajille jaetaan terveystarkastuskaavakkeita kaikkien tapahtumien yhteydessä sekä lehden ja netin välityksellä – kasvattajia ja harrastajia kannustetaan ennakkoluulottomasti osallistumaan koirineen MH-luonnekuvauksiin ja luonnetesteihin – yhdistys kannustaa jäseniään osallistumaan luonteen kartoittamiseen järjestämällä vuosittain luonnetestin</p>	<p>– tämä on toteutunut – terveystarkastuskaavakkeiden jakaminen ei ole toteutunut – koirien luonteen testaamiseen on kannustettu mm. Havannalainen lehdissä olleilla artikkeleilla ja herättämällä keskustelua luonteen testaamisen tarpeellisuudesta – rotujärjestö on järjestänyt 2017–2021 aikana neljä (4) virallista luonnetestiä, koiria tuona aikana on luonnetestattu 29, MH-luonnekuvauksessa ko. aikana on käynyt yksi havannankoira – yhteenvetojen tekeminen näyttelyarvostelujen käyttäytyminen-arvioista ei ole toteutunut</p>
<p>– osallistutaan MyDogDNA-tutkimukseen 30 koiran voimin</p>	<p>– kasvattajia ja harrastajia kannustetaan teettämään koiralleen MyDogDNA- tutkimus jotta saataisiin selville havannankoirien geneettinen monimuotoisuusaste</p>	<p>– tämä ei ole toteutunut. Tilanne MyDogDNA:n osalta on muuttunut yrityksen myynnin takia</p>
<p>– nostetaan kuolinsyytilastoon ilmoitettujen koirien määrä 162:sta 250:aan</p>	<p>– kasvattajia ja harrastajia kannustetaan kirjaamaan koiriensa kuolemansyihin liittyvät tiedot tilastoon SKL:n Omakoira-palvelun kautta, jotta saadaan selville, mikä on havannankoirien todellinen keski-ikä ja mihin havannankoirat yleensä kuolevat</p>	<p>– tämä on toteutunut – koirien kuolinsyiden kirjaamisen tarpeellisuudesta julkaistu artikkeli Havannalainen lehdessä 3/15 ja 2/20 – kuolinsyytilastoon ilmoitettujen havannankoirien määrä 6.4.2022 oli 747</p>
<p>– nostetaan virallisten silmätarkastusten prosentuaalinen osuus syntyneisiin nähden yli 30 %:iin</p>	<p>– rotujärjestö kannustaa käyttämään silmätarkastuksessa myös sellaiset koirat, joita ei käytetä jalostukseen</p>	<p>– tämä ei ole toteutunut (2012–2021 aikana prosentuaalinen osuus on ollut yli 30 % vain v. 2012, 2013 ja 2016) – rotujärjestön lehdissä julkaistuissa artikkeleissa on painotettu kaikkien koirien silmätarkastusten tarpeellisuutta – rotujärjestö tukee jäsenten omistamien yli 6-vuotiaiden koirien silmätarkastuksia 30€:lla</p>
<p>– nostetaan virallisten polvitarkastusten prosentuaalinen osuus syntyneisiin nähden yli 30 %:iin</p>	<p>– rotujärjestö kannustaa käyttämään polvitarkastuksessa myös sellaiset koirat, joita ei käytetä jalostukseen</p>	<p>– tämä ei ole toteutunut (viimeisen kymmenen vuoden aikana ko. polvitarkastusten prosentuaalinen osuus on ollut 30 % tai yli 30 % vain vuosina 2012, 2013 ja 2016) – rotujärjestön lehdissä on julkaistu artikkeleita, joissa on korostettu rodun kaikkien yksilöiden polvitutkimusten tarpeellisuutta – 2019 pidettiin terveyspäivä, jossa polviongelmista luennoi Juha Kallio</p>
<p>– jalostustarkastetaan 50 havannankoira</p>	<p>– rotujärjestö järjestää 1–2 jalostustarkastusta vuodessa – kasvattajia ja harrastajia kannustetaan viemään koiriaan rotujärjestön järjestämiin jalostustarkastuksiin</p>	<p>– vuosina 2017–2021 on järjestetty 8 jalostustarkastusta joissa on tarkastettu yhteensä 34 koiraa. Muutaman viimeisen vuoden aikana tulijoita jalostustarkastuksiin olisi ollut enemmän kuin tarkastuksia on pystytty järjestämään. Osaltaan tähän on vaikuttanut covid-19 pandemia.</p>
<p>– jalostukseen käytetyistä koirista 70 % täyttää jalostusohjeen ulkomuotovaatimuksen EH tai hyväksytty jalostustarkastus (aikaisempaa seurantaa ei ole tehty)</p>	<p>– kannustetaan viemään koira vähintään yhden kerran näyttelyyn tai jalostustarkastukseen</p>	<p>– tämä ei ole toteutunut Vuonna 2021 rotujärjestö teki selvityksen siitä, missä määrin vuonna 2020 syntyneet jalostusyhdistelmät täyttivät jalostusohjeen vaatimukset. Selvityksessä todettiin, että ulkomuotovaatimusten osalta 65,1 % yhdistelmistä täytti jalostusohjeen</p>

		vaatimukset. – kasvattajilta tullessiin yhteydenottoihin ja jalostussuosituskyselyihin vastattaessa kasvattajia neuvotaan hankkimaan koirille asiantuntijan lausunto koiran ulkomuotovaatimusten täytymisestä (näyttely tai jalostustarkastus) ennen kuin päätetään koiran käyttämisestä jalostukseen
--	--	--

Havannalaiset ry:n edellinen JTO on tehty vuosille 2019–2023. Koska vuosilta 2022–2023 ei tällä hetkellä (huhtikuu 2022) ole saatavissa terveystutkimustietoja, tarkasteluun on otettu vuodet 2017–2021 tutkittaessa sitä, kuinka suuri osuus rodun vuosittain tutkituista/testatuista koirista jäi edellisen JTO:n aikana jalostuksen ulkopuolelle PEVISA:n tai JTO:ssa esitettyjen jalostussuosituksen vuoksi.

Jalostustietojärjestelmän tilastojen pohjalta laskettuna havannankoirien PEVISA-ohjelma on ajan tasalla eikä ole liian rajoittava, jotta rodun populaatiokoko ja geneettinen monimuotoisuus saadaan pidettyä nykyisellä tasolla tai jopa parannettua sitä. Jalostustietojärjestelmän pohjalta voidaan laskea, että vuosina 2017–2021 rekisteröidyistä, virallisesti polvitutkituista koirista vain 3,88 % jäi saamansa tuloksen takia jalostuskäytön ulkopuolelle. Samalla aikavälillä rekisteröidyistä, virallisesti silmäpeilatuista koirista vain 0,78 % jäi jalostuskäytön ulkopuolelle silmätulosten takia.

JTO:ssa esitetyissä jalostusohjesuosituksissa todetaan, että koiraa, **jolla on todettu kaihi, PRA, GRD, TRD, ektropion tai entropion ei tule käyttää jalostukseen, vuosien 2017–2021 aikana yhtä koiraa ei ole suositeltu jalostukseen tämän kohdan perusteella** (RD, geograafinen, todettu). Luuston osalta jalostusohje sisältää suosituksen jalostuskoirille tehtävistä Kennelliiton virallisista röntgentutkimuksista (lonkat, kyynärät ja selkä) ja toteaa, että **kyseisen tutkimuksen asteikon huonoimman tuloksen saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Tämän johdosta yhtä koiraa ei ole suositeltu jalostukseen (lonkkatulokset E).**

6. Jalostuksen tavoitteet ja toteutus

6.1. Jalostuksen tavoitteet

Havannalaiset ry:n tulee yhdessä kasvattajien ja harrastajien kanssa tehdä kaikkensa, jotta rodussa olevat ensiluokkaisen seurakoiran ominaisuudet saadaan säilytettyä tai jopa parannettua niitä. Havannankoiran luonne ja terveys tulee saada säilytettyä niin, että se pystyy jatkossakin toimimaan niin eläkeläisen kuin lapsenkin murheiden ja ilojen jakajana sekä nykypäivän hektisessä ja kuormittavassa arjessa elävän puurtajan stressin poistajana, hyvän mielen tuojana ja ”personaltrainerina”.

Havannalaiset ry:n yhtenä tavoitteena tulee olla havannankoiran kanssa harrastettavien lajien monipuolisuudesta tiedottaminen entistä laajemmin ja jäsenistön kannustaminen virallisiin kokeisiin ja kilpailuihin muissakin lajeissa kuin näyttelyt, agility ja ralli-toko. Vuosien 2024–2028 aikana Havannalaiset ry:n, kasvattajien ja harrastajien tulee yhteistyössä tehdä seuraavista tavoitteista rodun jalostuspohjan, luonteen, terveyden, lisääntymisen ja ulkomuodon osalta todellisuutta ja näin ollen pitää havannankoiraa edelleen yhtenä parhaista seurakoiraroduista.

Tavoite
1. jalostukseen käytetyistä koirista 70 % täyttää jalostusohjeen ulkomuotovaatimuksen EH tai hyväksytty jalostustarkastus
2. jalostustarkastetaan 50 havannankoiraa
3. urosten keskimääräisen jalostuskäyttöiän pitäminen yli 4,5 vuodessa
4. keskimääräisen sukusiitosprosentin pitäminen alle 3 %:ssa jalostustietojärjestelmän antaman kuuden polven

mukaan laskettuna
5. pyritään nostamaan tehollista populaatiota 40 % jalostustietojärjestelmästä katsottuna
6. jalostuspohjan laajentaminen: isät / emät suhdeluku nostetaan 0,7:ään
7. sukupolvittaisen jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen prosentuaalisen osuuden kasvattaminen uroksilla 12 %:iin ja nartuilla 18 %:iin
8. yksikään jalostukseen käytetyistä uroksista ei ylitä jalostusohjeen jälkeläismääräsuosituksia
9. panostetaan edelleen aktiivisesti luonteen kartoittamiseen – yhdistykselle palautetaan 150 koiran käytöskysely – saadaan dokumentoitua tietoa 50 havannankoiran luonteesta (MH-luonnekuvaus, luonnetesti tai Kennelliiton käyttäytymisen jalostustarkastus) – kahden vuoden välein tehdään yhteenvedo näyttelyarvostelujen ja jalostustarkastusten käyttäytymisen-arvioista
10. 20 havannankoiralle tehdään geenitesti koirien haplotyyppiin (monimuotoisuuden) selvittämiseksi
11. nostetaan kuolinsyytilastoon ilmoitettujen koirien määrä 747:sta 1 200:aan
12. nostetaan virallisten silmätarkastusten prosentuaalinen osuus syntyneisiin nähden yli 30 %:iin
13. nostetaan virallisten polvitarkastusten prosentuaalinen osuus syntyneisiin nähden yli 30 %:iin
14. nostetaan virallisesti luustokuvattujen (lonkat, kyynärnivelet ja selkä) havannankoirien prosentuaalinen osuus 30 %:iin syntyneisiin nähden
15. 20 % jalostukseen käytetyistä koirista on sappihappotestattuja
16. entistä aktiivisempaan ulkomaiseen yhteistyöhön panostaminen rodun harrastajien ja kasvattajien kesken
17. yhdistys auttaa kasvattajia ja harrastajia kontaktien luomisessa ja käytännönjärjestelyissä, kun koiria tai spermaa tuodaan maantieteellisesti haastavien etäisyyksien takaa

6.2. Suositukset jalostuskoirille ja jalostusyhdistelmille

Havannalaiset ry:n jalostusohje päivitettiin vuoden 2021 aikana. Päivityksessä jalostusohjeeseen lisättiin suositus sappihappotestien ja CDDY+CDPA-geenitestien teettämisestä jalostuskoirille, sekä lisättiin ohjeistusta IDD- ja LTV-lausuntojen huomioimisesta jalostuksessa. Päivitetty jalostusohje astui voimaan 1.1.2022. Seuraavassa esitetään Havannalaiset ry:n jalostusohjeen (liite 2) keskeisimmät kohdat:

- Jalostukseen käytettävä koira on oltava virallisesti polvitarkastettu ja rekisteröinnin raja-arvo on polvilumpioluksaation aste 1. Jos koiran tulos on aste 1, on se paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. (PEVISA). Tuloksen 2 tai huonompi omaavaa koira ei siis saa käyttää jalostukseen.
- Urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan. (PEVISA)
- Jalostukseen käytettävän koiran silmätulos ei saa olla astutusohjella 12 kk vanhempi.
- Koira, jolla on todettu kaihi, PRA, GRD, TRD, ektropion tai entropion, ei saa käyttää jalostukseen. (PEVISA: kaihi- tai PRA-sairaana koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä). Diagnoosi ”muu vähämerkityksellinen kaihi” ei kuitenkaan sulje koira jalostuksesta. Yhdistelmää, joka on tuottanut kaihia, PRA:ta, GRD:tä, TRD:tä, ektropionia tai entropionia sairastavan jälkeläisen, ei tule uusia. Aiotun yhdistelmän sukutaulussa neljän sukupolven sisällä ei saa esiintyä



sairasta koiraa molemmilla puolilla (pennun isoisovanhemmat).

- Koiraa, jolla on todettu ciliaaberranta, distichiasis, trichiasis, MRD, PPM, HTVL/PHPV tai kirsikkasilmä voidaan käyttää jalostukseen, kunhan aiotun pentueen toinen vanhempi on saman sairauden osalta todettu terveeksi.

- Mikäli koiralla on todettu elämänlaatua selvästi heikentävä vakava sairaus, sitä ei saa käyttää jalostukseen. Tällaisia sairauksia ovat esimerkiksi: epilepsia, sebaceousadenitis (SA), Addisonin tauti, kuurous, Legg-Perthes, kilpirauhasen vajaatoiminta, maksashuntti, allergia, atopia, sydänsairaudet, toistuvasti esiintyneet virtsakivet, IMHA. Liioin koiraa, jolla on töpöhäntä, häntämutka, leikkausta vaatinut napatyträ, alapurenta, yläpurenta tai vino purenta ei tule käyttää jalostukseen.

- Suositellaan sappihappotestien teettämistä jalostuskoirille, jotta pystytään välttämään kahden kohonneen arvon, todennäköisesti maksan toiminnan poikkeamista kärsivän koiran, yhdistämistä keskenään. (suositus 1.1.2022 alkaen)

- Jalostukseen käytettäville koirille suositellaan tehtäväksi Kennelliiton viralliset röntgentutkimukset (lonkat, kyynärät ja selkä). Kyseisen tutkimuksen asteikon huonoimman tuloksen saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Koiraa, jolla on lääkitystä ja/tai kirurgista hoitoa vaativa/vaatinut luuston ja nivelten kasvuhäiriö, ei saa käyttää jalostukseen. Vakavasti käyräraajaista koiraa ei tule käyttää jalostukseen ja lievästi käyräraajaisia koiria ei suositella yhdistettävän jalostuksessa.

- IDD-lausunnon astetta 3 ei suositella käytettäväksi jalostukseen. Muissa IDD-asteissa koira tulisi aina yhdistää paremman tuloksen saaneen koiran kanssa. (suositus 1.1.2022 alkaen)

- LTV1 lausunnon saanut koira tulisi aina yhdistää vain tuloksen LTV0 saaneen koiran kanssa. (suositus 1.1.2022 alkaen)

- Suositellaan CDDY + CDPA-geenitestin teettämistä jalostuskoirille, jotta pystytään välttämään kahden kohonneen välilevytyräriskin omaavan koiran yhdistämistä keskenään. (suositus 1.1.2022 alkaen)

- Uroksen jälkeläismäärä saa olla enintään 2,5 % edellisen vuoden rekisteröintimäärästä ja vähimmäisikä astutushetkellä on 18 kk. Nykyisellä rekisteröintimäärällä (v. 2021:722 kpl) lukumäärä on noin 18 pentua/vuosi. Alle 4-vuotiaalla uroksella saa olla enintään 25 jälkeläistä. Uroksella saa elinaikanaan olla enintään 70 jälkeläistä.

– Nartun vähimmäisikä astutushetkellä 18 kk. Ensimmäistä kertaa narttua pennutettaessa nartun suositellaan olevan alle neljävuotias. 8 vuotta täyttäneitä narttua ei tule käyttää jalostukseen. Nartulle syntyvien pentueitten väli tulee olla vähintään 10kk. Nartulla saa olla enintään viisi pentuetta. Uusintayhdistelmien teko ei ole sallittu.

– Urosta tai narttua, joka on ollut toistuvasti haluton luonnolliseen astumiseen, ei saa käyttää jalostukseen. Kahden keisarileikkauksen jälkeen narttua ei saa käyttää jalostukseen.

– Koiran tulee olla palkittu virallisen näyttelyn laatuarvostelun ensimmäisellä palkinnolla (vanhat säännöt) tai erittäin hyvä (EH) -maininnalla (nykyiset säännöt). Hyväksytyt jalostustarkastus (ilman varausta tai varauksella) voi korvata em. näyttelytuloksen.

– Hermorakenteeltaan heikkoa, aggressiivista tai arkaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla jokapäiväistä elämää hankaloittavia luonneominaisuuksia.

– Täydellinen hampaisto on toivottava. Koiralla tulee olla täydellinen etuhampaisto 6+6 ja kulmahampaita 2+2, jotka ovat oikein asettuneet. Muiden hampaiden osalta puutosten määrä ei saa olla enempää kuin 4 kpl yhteensä.

– Jalostukseen ei tule käyttää rotumääritelmästä poikkeavan kokoista koiraa 23–27 cm +/- 2 cm.

6.3. Rotujärjestön toimenpiteet

Toimenpiteet kohdassa 6.1. esitettyihin tavoitteisiin pääsemiseksi
1. kannustetaan viemään koira vähintään yhden kerran näyttelyyn tai jalostustarkastukseen – kasvattajilta tullessiin yhteydenottoihin ja jalostussuosituskyselyihin vastattaessa kasvattajia neuvotaan hankkimaan koirille asiantuntijan lausunto koiran ulkomuotovaatimusten täyttymisestä (näyttely tai jalostustarkastus) ennen kuin päätetään koiran käyttämisestä jalostukseen
2. rotujärjestö järjestää vähintään 1–2 jalostustarkastusta vuodessa – kasvattajia ja harrastajia kannustetaan viemään koiriaan rotujärjestön järjestämiin jalostustarkastuksiin

<p>3. nuorten urosten jalostuskäytön rajoitus sisällytetään myös 1.1.2024 voimaan tulevaan PEVISA-ohjeeseen("Urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.")</p> <p>– yhdistys tiedottaa aktiivisesti nuorten urosten liikakäytön riskeistä</p>
<p>4. kasvattajat välttävät jalostusohjeen suositusta suuremman sukusiitosprosentin omaavia yhdistelmiä</p> <p>– pennunostajat suosivat pienen sukusiitosprosentin pentuja</p> <p>– uroksen omistajat eivät anna urostaan yhdistelmään, jonka tuloksena olisi jalostusohjeen suositusta suuremman sukusiitosprosentin omaavia pentuja</p> <p>– rotujärjestö järjestää koulutusta ja tiedottaa artikkelien muodossa korkean sukusiitoksen riskeistä</p>
<p>5. jalostukseen valitaan mahdollisimman monta eri yksilöä, ja käytettävät koirat valitaan mahdollisimman laajalta pohjalta</p> <p>– yksittäisten näyttelyvoittajien runsasta käyttöä vältetään</p> <p>– kannustetaan entistä aktiivisemmin kasvattajia laaja-alaiseen yhteistyöhön rodun kaikkien kasvattajien ja harrastajien kanssa</p> <p>– rotujärjestö järjestää koulutuksia jäsenille ja toimihenkilöille</p>
<p>6. kasvattajat ja harrastajat antavat jalostuskelpoisia uroksia kappalemääräisesti enemmän jalostuskäyttöön</p> <p>– kannustetaan entistä aktiivisemmin niin sanottujen "kotikoirien" omistajia selvittämään urostensa jalostuskelpoisuus ja antamaan jalostuskelpoisia uroksiaan jalostuskäyttöön</p> <p>– yhdistys järjestää jalostustarkastuksia, joihin etusijalla on ns. kotikoirat</p> <p>– yhdistys tiedottaa entistä aktiivisemmin jalostusuroslistan olemassa olemisesta ja sinne pääsyn vaatimuksista</p>
<p>7. kasvattajat ja harrastajat tekevät entistä aktiivisempaa yhteistyötä useampien urosten ja narttujen saamiseksi jalostukseen</p> <p>– yhdistys tiedottaa jäseniä entistä aktiivisemmin pienen populaation riskeistä</p>
<p>8. kasvattajat ja urosten omistajat seuraavat urostensa jälkeläismääriä tarkasti, eivätkä käytä / anna jalostukseen urosta jolla maksimijälkeläismäärä alkaa olla jalostusohjeen sallimissa rajoissa</p> <p>– matadorjalostuksen haittoja ja riskejä sekä monimuotoisuuden välttämättömyyttä rodun koko populaation hyvinvoinnille ja tulevaisuudelle tuodaan entistä aktiivisemmin kasvattajien ja harrastajien tietoisuuteen (artikkelit/luennot)</p> <p>– yhdistys seuraa julkisella jalostusuroslistalla olevien urosten jälkeläismääriä ja ilmoittaa omistajalle, kun jalostusohjeen sallima jälkeläismäärä alkaa täytyä</p>
<p>9. kasvattajille ja harrastajille jaetaan käytöskyselykaavakkeita tapahtumien yhteydessä sekä lehden ja netin välityksellä</p> <p>– oikean, rodunomaisen luonteen tärkeittä jalostusvalintoja tehtäessä tuodaan entistä aktiivisemmin kasvattajien ja harrastajien tietoisuuteen (artikkelit/luennot)</p> <p>– kasvattajia ja harrastajia kannustetaan ennakkoluulottomasti osallistumaan koirineen MH-luonnekuvaukseen, luonnetestiin tai Kennelliiton käyttäytymisen jalostustarkastukseen</p> <p>– yhdistys järjestää vuosittain luonnetestin</p> <p>–yhdistys järjestää koulutusta luonteen merkityksestä ja periytymisestä</p>
<p>10. lisätään kasvattajien tietoisuutta mahdollisuudesta geneettisen monimuotoisuuden testaamiseen (UC Davisin monimuotoisuus/haplotyyppitesti – Canine Genetic Diversity)</p>
<p>11. kasvattajia ja harrastajia kannustetaan kirjaamaan koiriansa kuolemansyihin liittyvät tiedot tilastoon SKL:n Omakoira-palvelun kautta, jotta saadaan selville, mikä on havannankoirien todellinen keski-ikä ja mihin havannankoirat yleensä kuolevat</p>
<p>12. rotujärjestö kannustaa käyttämään silmätarkastuksessa myös sellaiset koirat, joita ei käytetä jalostukseen</p> <p>– rotujärjestö tukee jäsenten omistamien yli 6-vuotiaiden koirien silmätarkastuksia 30 €/lla, kerran per koira</p>
<p>13. rotujärjestö kannustaa käyttämään polvitarkastuksessa myös sellaiset koirat, joita ei käytetä jalostukseen</p>
<p>14. rotujärjestö kannustaa käyttämään koirat luustokuvauksissa ennen päätöstä koiran jalostuskäytöstä</p> <p>Yhdistys tukee 24–48kk ikäisten, jäsenten omistamien havannankoirien IDD-kuvauksia 30 €/lla. 18-48kk ikäisten havannankoirienkynär- ja lonkkakuvaus (kuvattuna samalla kerralla) tuetaan 30 €/lla. Kynärkuvauksen tulee olla INC-kuvaus.</p>
<p>15. rotujärjestötiedottaa (lehti/kotisivut) sappihapotestausten tarpeellisuudesta ja kannustaa koirien omistajia testauttamaan koiransa</p> <p>– jäsenen omistaman koiran sappihapotestausta tuetaan 30 €/koira.</p>
<p>16. rotujärjestö kannustaa panostamaan entistä aktiivisempaan yhteistyöhön ulkomaalaisten rodun harrastajien ja kasvattajien kesken</p> <p>– yhdistys pitää yhteyttä ulkomaisiin järjestöihin (kansainvälinen yhteyshenkilö)</p> <p>– kasvattajia ja harrastajia, joilla on ulkomaisia kontakteja, pyydetään toimimaan rotujärjestön apuna luotaessa yhteistoimintaa ulkomaisten harrastajien ja kasvattajien kanssa</p>
<p>17. kasvattajat ja harrastajat tekevät yhteistyötä yhdistyksen kanssa</p> <p>– yhdistys nimeää yhdyshenkilön, jonka puoleen kasvattajat ja harrastajat voivat kääntyä tarvittaessa apua kulloistenkin maahantuontimääräysten selvittämisessä</p>

Havannalaiset ry:n tulee havannankoiran rotujärjestönä luoda kasvattajille parhaat mahdolliset lähtökohdat toteuttaa jalostusohjeita ja suosituksia omassa jalostustyössään. Havannalaiset ry edistää tiedottamisella ja erilaisten tapahtumien järjestämisellä kasvattajien ja harrastajien avointa kanssakäymistä parhaan mahdollisen ilmapiiriin aikaan saamiseksi rodun harrastajien ja kasvattajien parissa.



Yhdistykselle on tärkeää saada kasvattajat puhaltamaan yhteen hiileen rodun tulevaisuuden parhaaksi. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi yhdistys pyrkii tekemään yhteistyötä kaikkien kasvattajien kanssa ja saamaan heidät myös yhdistyksen aktiivisiksi jäseniksi. Yhteishengen parantamiseksi yhdistys hyödyntää rakentavasti ja tasapuolisesti omia tiedotuskanaviaan.

Yhdistys seuraa aktiivisesti rodun ja kenneltoiminnan kehitystä niin kotimaassa kuin ulkomailla ja hyödyntää tietoa muun muassa jalostusneuvonnassa. Yhdistys kartoittaa

säännöllisesti terveyttä ja luonnetta koskevaa tietoa jäsenistöltä kyselykaavakkeiden avulla. Tulokset tilastoidaan huolellisesti vähintään joka toinen vuosi ja yhdistys julkaisee tiivistetyn selvityksen jäsenilleen omista tiedotuskanavissaan. Yhdistys pyrkii julkaisemaan vuosittain myös populaation tilaa selvittäviä tilastoja, isoisä- ja isoäititilastoja sekä urosten käyttötilastoja SKL:n jalostustietokannan pohjalta. Yhdistys seuraa aktiivisesti jalostusurosten ja -narttujen jälkeläismääriä ja pitää silmällä jalostuspuhjan laajuudessa tapahtuvia muutoksia. Lisäksi yhdistys kerää rodussa saavutettavia koe-, luonnetesti- ja näyttelytuloksia ja tilastoi niitä.

Jalostustoimikunta toimii kasvattajien apuna jalostusta koskevissa asioissa, seuraa säännöllisesti jalostussuositusten toteutumista käytännössä ja täsmentää tarvittaessa jalostusohjetta. Yhdistys ajanmukaistaa ja muuttaa tarvittaessa myös jalostustoimikunnan työohjetta ja pentuvälityksen ehtoja. Yhdistys pyrkii jäsenille suunnattujen kyselyiden, kartoituksen ja valistuksen keinoin siihen, että tulevaisuudessa käytettävissä olisi enemmän tietoa Suomen kannassa esiintyvistä sairauksista, rakennevioista sekä lisääntymistä ja luonnetta koskevista ongelmista.

Rotutyypin säilymistä yhdistys pyrkii tukemaan jäsenistölle ja yleisölle suunnatun valistuksen keinoin. Myös rotua arvostelevia tuomareita koulutetaan ja muistutetaan tarvittaessa haitoista, joita väärän tyyppisten yksilöiden palkitseminen korkeasti näyttelyissä voi aiheuttaa rodulle.

Yhdistyksen pitää tulevaisuudessa entistä aktiivisemmin suunnata voimavaroja tiedottamiseen, julkaisuutoimintaan, jäsenten opastamiseen sekä erilaisten tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämiseen.

6.4. Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Vahvuudet:	Heikkoudet:
<ul style="list-style-type: none"> - erinomainen perhekoira, jolla viehättävä luonne - soveltuu erilaisiin harrastuksiin - sopusuhtainen ja terverakenteinen - yhdistyksessä on mukana pitkäaikaisia ja kokeneita rodun harrastajia/kasvattajia - uudet harrastajat ja kasvattajat ovat aktiivisia ja kiinnostuneita perehtymään rotuun ja sen nykytilanteeseen sekä ottamaan käyttöön kasvatustyötä tukevia uusia mahdollisuuksia (geenitestit, laajempi terveystietokannan tutkiminen, luonnetestit) - jäsenistöllä on kansainvälisiä yhteyksiä - teknologian kehitys: paremmat mahdollisuudet informoida 	<ul style="list-style-type: none"> - aktiivinen toiminta yhdistyksessä keskittynyt harvoille - toimintatavat ovat olleet vakiintuneita ja osin hitaasti muuttuvia - terveystietojen saanti ulkomailta puutteellista - ei vielä riittävästi tietoa eri sairauksien yleisyydestä ja periytyvyydestä - kaikkia rodussa esiintyneitä sairauksia ei ilmoiteta jalostustoimikunnalle - avoimuuden puute kasvattajien parissa; leimautumisen pelko - osittain heikko yhteishenki - koirien kasvattaminen "itselleen ja omille linjoilleen" eikä koko populaatiota huomioiden sekä kaupallisen pennuttamisen lisääntyminen

<p>kasvattajia ja koirien omistajia lehden, kotisivujen, facebookin ja erilaisten etäkoulutusten kautta valtakunnallisesti</p> <p>– etäyhteydet mahdollistavat aktiivisemman osallistumisen vastuutehtäviin valtakunnallisesti.</p>	<p>– vähän dokumentoitua tietoa rodun luonteesta sekä luonteen ja käyttäytymisen merkityksen liian pieni huomioiminen jalostusvalintoja tehdessä</p> <p>– vähäinen koulutus kasvattajille ja omistajille luonteen ja käytöksen merkityksestä seurakoiralle</p> <p>– kasvattajien ja koirien omistajien vähäinen kiinnostus koirien terveystutkimuksiin</p>
<p>Mahdollisuudet:</p> <p>– jalostuksen kannalta oleellisen tiedon määrän kasvu, terveystutkimusten yleistyminen</p> <p>– lisääntyvä yhteistyö kaikkien kasvattajien kesken</p> <p>– geenipohjan laajentaminen tuontien ja ulkomaanastutusten avulla, sekä entistä useampien kotimaisten yksilöiden hyödyntäminen jalostuksessa</p> <p>– koirien geenitutkimus ja geenitestien saaminen jalostuksen apuvälineiksi</p> <p>– luonteen testaamisen yleistyminen ja tulosten hyödyntäminen jalostusvalintoja tehtäessä</p> <p>– yhteistyö ulkomaisten rotuyhdistysten kanssa</p> <p>– avoimuuden lisääntyminen = entistä paremmat mahdollisuudet koirien terveydelliseen yms. tausta selvittämiseen</p> <p>– etäkoulutukset mahdollistavat tasavertaisemmin kasvattajien ja koiran omistajien koulutautumisen ympäri maan</p>	<p>Uhat:</p> <p>– rodun harrastajien keskinäinen eripuraisuus voi pahimmillaan johtaa voimakkaaseen pirstoutumiseen ja jalostusta koskevan yhteistyön vähenemiseen</p> <p>– sairauksien yleistyminen rodussa ja uusien sairauksien esille tuleminen</p> <p>– erilaisten sairauksien (esim. allergiat) vakavuuden tiedostaminen</p> <p>– heikon hemorakenteen ja luonteen omaavien koirien jalostuskäyttö ja kasvattajien ”sokeutuminen” luonteelle</p> <p>– siitosmatadorien käyttö</p> <p>– jalostuspohjan kaventuminen</p> <p>– voimakkaasti kasvaneen kysynnän aiheuttama pentutehtailu</p> <p>– laskusuhdanne, jolloin pennut eivät mene kaupaksi</p> <p>– ulkomaisten koirien taustojen huono tuntemus yhdistettynä niiden runsaaseen jalostuskäyttöön</p> <p>– jalostusvalintojen tekeminen väärin perustein, esimerkiksi tavoitteena saada syntyvistä pennuista tietyn värisiä</p>

Rotuun kohdistuvista riskeistä ehkä suurin on perinnöllisten sairauksien lisääntyminen. Riskiä voidaan ehkäistä terveysseurannalla ja tarpeeksi laajasta jalostuspohjasta huolehtimalla. Havannankoiralla on kaikki mahdollisuudet säilyä rotuna, jolla ei ole suuria, laajasti rotuun levinneitä terveysongelmia ja jonka kaunis ulkomuoto ja hurmaava luonne tekevät siitä tulevaisuudessakin yhden ihanimmista seurakoirista. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi rotujärjestön tulee yhdessä kasvattajien ja harrastajien kanssa huolehtia siitä, että koirien virheille ja perinnölliseksi katsottaville ei-toivotuille ominaisuuksille ei sokeuduta, jotta rotu säilyttää oikean rotutyypinsä, eikä hyvän terveyden, riittävän laajan jalostuspohjan ja oikean, rodunomaisen luonteen suurta merkitystä unohteta.

Riski	Syy	Varautuminen	Välttäminen	Merkitys
Rodun terveyden heikentyminen.	Sairaat koirat ja kantajat jalostuksessa. Kaventuva jalostuspohja. Sairauksien vajavuuden tiedostaminen esim. allergiat. Ulkomaisten koirien taustojen huono tuntemus. Suositeltujen terveystutkimusten tarpeen vähätely. Koirien sairauksien piilottelu / vähäinen ilmoittaminen yhdistykselle	Terveyden merkityksen korostaminen jalostustyössä erityisesti yhdistyksen toimesta. Laajempiin terveystutkimuksiin, luustokuvauksiin ja geenitutkimuksiin osallistuminen.	Sairaiden koirien karsiminen jalostuksesta. Jalostusohjeiden päivittäminen. Avoin tiedonvälitys kasvattajien välillä sekä kasvattajien ja jalostustoimikunnan välillä. Tietojen aktiivinen kerääminen ja tilastointi. Kasvattajat / omistajat ymmärtävät koirien terveystarkastusten tarpeellisuuden ja käyttävät koiria virallisissa terveystarkastuksissa	Jalostusmateriaali heikentyy laadullisesti, ehtyy tai loppuu.
Tuontikoirien terveystaustojen tuntemattomuus.	Terveystietoja ei ole saatavilla.	Aktiivinen ja jatkuva yhteistyö muiden maiden rotuyhdistysten ja	Vaaditaan tutkittuja ja terveitä vanhempia.	Kantaamme tulee lisää perinnöllisiä sairauksia ja vikoja

		kasvattajien kanssa.		
Jalostuspohjan kaventuminen	Jalostuskoirien sisäsiittoisuus, siitosmatadorit, yhdistelmien toistaminen	Urosten ja narttujen jalostuskäytön ja sukusiittoisuuden aktiivinen seuraaminen jalostustyössä.	Sukulaisuutta mittaavien apuvälineiden käytön lisääminen, siitosmatadorien välttäminen, pyrkimys ainutkertaisiin yhdistelmiin, tarvittaessa tuonteja, tietojen aktiivinen kerääminen ja tilastointi	Jalostuspohja heikentyy ja katoaa, sairaudet lisääntyvät, rotu muuttuu perimältään liian homogeeniseksi.
Tuontikoirien käyttö siten, että käytöllä ei ole vaikutusta geenipohjan laajenemiseen.	Erilainen sukutausta houkuttaa käyttämään koiraa jalostukseen erityisen runsaasti, mahdollisesti vielä toisilleen läheistä sukua olevien koirien kanssa.	Harkinta ja uroksen jalostuskäytön rajoittaminen.	Tuontikoirien käyttäminen harkitusti ja laajapohjaisesti.	Positiivinen jalostuspotentiaali jää hyödyntämättä, määrä kasvaa mutta monimuotoisuus ei.
Vahvasti sukusiittoiset paritukset.	Voimakas pyrkimys linjata esim. hyvin menestyksekkääseen koiraan.	Harkitseva ja tiedostava jalostustyö.	Toisen vaihtoehdon etsiminen, astuttaminen esim. ulkomailla. Kasvattajan vastuun tiedostaminen.	Rotu muuttuu liian sisäsiittoiseksi ja perimältään homogeeniseksi. Riski perinnöllisten vikojen ja sairauksien yleistymisestä rodussa lisääntyy.
Kehittyminen muotiroduksi.	Rekisteröintimäärien ja rodun näyttelysuosion kasvaminen.	Aktiivinen rodun tilanteen seuranta.	Kasvatustyön suunnitelmallisuus ja vastuullisuus. Muutoksiin reagoidaan ajoissa.	Pentuja syntyy paljon, mutta niille ei ole kysyntää. Rodun tason laskeminen.
Rotumääritelmästä poikkeavien koirien palkitseminen näyttelyssä.	Rotumääritelmän mukaan virheelliset koirat menestyvät näyttelyissä ja niitä käytetään jalostukseen.	Tuomareiden ja kasvattajien tiedottaminen ja kouluttaminen.	Kasvattajat tuntevat rotumääritelmän hyvin ja tunnustavat myös omien koiriensä puutteet rehellisesti. Jalostusta tehdään rotumääritelmän mukaisilla koirilla.	Rodun tason laskeminen. Jälkeläiset eivät ole hyviä rodun edustajia.
Luonne- ja käytösongelmien lisääntyminen rodussa.	Kasvattajilla ja omistajilla ei ole saatavilla dokumentoitua tietoa ja yhdistyksen järjestämää koulutusta luonteisiin ja käyttöön liittyen. Luonteen testaamista ei pidetä tarpeellisena.	Luonnetestien järjestäminen ja koirien luonteen testaamiseen kannustaminen. Kasvattajien ja omistajien kouluttaminen sekä luonnekyselystä saatujen tulosten yhteenvetojen säännöllinen julkaiseminen.	Luonteen ja käyttäytymisen huomioiminen jalostusvalintoja tehdessä. Erilaisten luontojen ja testien järjestäminen luonteeseen ja käyttäytymiseen liittyen. Kasvattajien ja omistajien tietotaidon lisääntyminen.	Luonteen ja käytös rodun sisällä huononevat huomattavasti. Arkojen ja vetäytyvien koirien määrä kasvaa ja tätä kautta seurakoiralta vaaditut ominaisuudet huononevat.

6.5. Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Seuraavassa on yhdistyksen toimintasuunnitelma vuositasona:

Vuosi	Toimenpiteet
2024	Järjestetään kasvattajapäivät / luento harrastajille. Järjestetään joukkotarkastus ja luonnetesti. Järjestetään vähintään yksi jalostustarkastus ja ulkomuototuomarikoulutus ja koe. Järjestetään erikoisnäyttely.
2025	Järjestetään kasvattajapäivät / luento harrastajille. Järjestetään joukkotarkastus ja luonnetesti. Järjestetään vähintään yksi jalostustarkastus ja ulkomuototuomarikoulutus ja -koe. Tehdään yhteenveto saapuneista kyselyn vastauksista ja julkaistaan ne lehdessä ja kotisivuilla. Järjestetään erikoisnäyttely.
2026	Järjestetään kasvattajapäivät / luento harrastajille. Järjestetään joukkotarkastus ja luonnetesti. Järjestetään vähintään yksi jalostustarkastus ja ulkomuototuomarikoulutus ja -koe. Julkaistaan lehdessä jalostustietojärjestelmän pohjalta laadittu tilasto havannankoirien luustokuvausten tilanteesta. Järjestetään erikoisnäyttely.
2027	Järjestetään kasvattajapäivät / luento harrastajille. Järjestetään joukkotarkastus ja luonnetesti. Tehdään yhteenveto saapuneista kyselyjen vastauksista ja julkaistaan ne lehdessä ja kotisivuilla. Järjestetään erikoisnäyttely. Järjestetään vähintään yksi jalostustarkastus ja ulkomuototuomarikoulutus ja -koe. Aloitetaan voimassa olevan JTO:n tavoitteiden toteutumisen tarkastaminen sekä JTO:n päivittäminen vuosille 2029–2033
2028	Järjestetään kasvattajapäivä / luento harrastajille. Järjestetään joukkotarkastus ja luonnetesti. Järjestetään erikoisnäyttely. Järjestetään vähintään yksi jalostustarkastus ja ulkomuototuomarikoulutus ja -koe. Hyväksytetään JTO-päivitys vuosille 2029 - 2033 Kennelliitossa.

Jalostuksen tavoiteohjelman ja PEVISA-ohjelman toteutumista seurataan kaikkien käytettävissä olevien lähteiden pohjalta jatkuvasti.

Tiedotetaan jatkuvasti ja aktiivisesti kaikista ajankohtaisista rodun terveyteen, geenitestien sekä muiden terveystutkimusten tuomiin mahdollisuuksiin, jalostuksen tavoitteisiin ja niiden toteutumiseen sekä koirien luonteen testaamiseen ja dokumentoimiseen liittyvistä asioista Havannalainen lehdessä, yhdistyksen kotisivuilla sekä facebookissa.

Kuvia tähän JTO:hon ovat toimittaneet: Tanja Mäkipää, Annukka Ovaska, Johanna Muhonen, Merja Onnela, Taru Vainio, Merja Tähkänen, Ilkka Thomander ja Susanna Thomander.



Kiitos teille kaikille avustanne!

7. Lähteet

- American Kennel Club-kotisivut: <https://www.akc.org/>
- Havanese Final Health Survey 2012 December 2012 By Elsa J. Sell, MD and W. Jean Dodds, DVM: <https://www.havanese.org/health/health-surveys>
- Havannankoiran jalostuksen tavoiteohjelma 2019 - 2023
- Havannalainen lehti 3/15 ja 2/20
- Havannalainen lehti 4/19 ja 1/21
- Havannalainen lehti 3/20

- Havannalainen lehti 1, 3 ja 4/21
- Havannalaiset ry:n kotisivut: <https://havannalaiset.com/>
- Havannalaiset ry, ilmoitetut sairaustapaukset: <https://havannalaiset.com/tietoa-kasvattajille/ilmoitetut-terveystiedot/>
- Havannankoirat, Terveyskyselyn rotukohtainen yhteenveto, Suomen kennelliitto 19.11.2020
- Havannankoirien pentueseurantakaavakkeen ja lisääntymiskyselyn yhteenveto vuosilta 2017 - 2021, Havannalainen lehti 2/2022
- Kysely ammattitrimmaajille ja kouluttajille, Havannalainen 1/22
- Laajan jalostuskyselyn tuloksia, Havannalainen lehti 3/2021
- Norsk Kennel Klubs: <https://www.nkk.no/english/category1045.html>
- Näyttelyarvostelut 2012 - 2021 ja Havannalaiset ry:n vuosikirjat: <https://havannalaiset.com/tulokset/vuosikirjat-sahkoisena-1991-2019/>
- Orthopedic Foundation For Animals (OFA): <https://ofa.org/>
- Rainbow Bridge Survey Report, The dissemination of this report has been approved by the Board of Directors of the Havanese Club of America, Inc: <https://www.havanese.org/health/health-surveys>
- SKK Avelsdata: <https://hundar.skk.se/avelsdata/Initial.aspx>
- SKK Hunddata: <https://hundar.skk.se/hunddata/>
- Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä: <https://jalostus.kennelliitto.fi/>
- The Kennel Club-kotisivut: <https://www.thekennelclub.org.uk/>
- Vakuutusyhtiö Agrian tilastot
- Havannankoirien ensimmäinen JTO, tekijänä Päivi Sarvikas

8. Liitteet

Liite 1

Havannankoiran rotumääritelmä

Lähde: Suomen Kennelliitto N:o 250
FCI:n ryhmä 9: Seura- ja kääpiökoirat (alaryhmä 1)
Alkuperämaa: Kuuba
Vastuumaa: FCI
(Hyväksytty: FCI 12.12.2016, Kennelliitto 29.8.2017)

KÄYTTÖTARKOITUS: Seura- ja kääpiökoira.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 9 seura- ja kääpiökoirat Alaryhmä 1 bichonit ja sukulaisrodut. Käyttökoetulosta ei vaadita.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Rotu on kotoisin läntisen Välimeren alueelta ja kehittynyt Espanjan ja Italian rannikkoalueilla. Ilmeisesti valtamerillä purjehtineet italialaiset merikapteenit veivät jo varhain tämän rotuisia koiria mukanaan Kuubaan. Näiden koirien tavallisin väri havannanruskea (punaruskea tupakan väri) johti virheelliseen uskomukseen, jonka mukaan rotu olisi alunperin kotoisin Kuuban pääkaupungista Havannasta. Kuuban poliittisten tapahtumien seurauksena vanhat verilinjat ovat tyystin hävinneet Kuubassa. USA:ssa on säilynyt joitakin aikoinaan Kuubasta sinne salakuljetettujen koirien jälkeläisiä.

YLEISVAIKUTELMA: Tarmokas, pieni ja matalaraajainen koira, jolla on pitkä, runsas, pehmeä ja mieluiten laineikas karvapeite. Liikkeet ovat eloisa ja joustavat.

TÄRKEITÄ MITTASUHEITA: Kuonon pituus (kirsun kärjestä otsapenkereeseen) on sama kuin etäisyys otsapenkereestä niskakymmyyn. Rungon pituuden (olkanivelestä istuinluun kärkeen) suhde säkäkorkeuteen on 4 : 3.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Poikkeuksellisen valppautensa ansiosta helppo kouluttaa varoittamaan vieraista. Ystävällinen, leikkisä ja rakastettava hurmuri, iloinen ja jopa hieman ilveilevä. Rakastaa lapsia ja leikkii väsymättä heidän kanssaan.

PÄÄ: Keskipitkä; pään ja rungon pituuden suhde mitattuna säästä hännän tyveen on 3 : 7.

Kallo: Tasainen tai vain hieman kaareva, leveä; sivulta katsottuna otsalinja on vain hieman kohoava. Ylhäältä katsottuna kallo on neliömäinen, takaosa on kaareva ja muut sivut miltei suorat.

Otsapenger: Kohtuullinen.

Kirsu: Musta tai ruskea.

Kuono-osa: Kapenee kevyesti kirsua kohti, ei suippo eikä tylppä.

Huulet: Ohuet, kuivat ja tiiviit.

Hampaat / purenta: Leikkaava purenta. Täydellinen hampaisto on toivottava. P1 ja M3 hampaiden puuttuminen on sallittua.

Posket: Hyvin litteät, eivät ulkonevat.

Silmät: Melko suuret, mantelinmuotoiset ja väriltään mahdollisimman tummanruskeat. Ilme on ystävällinen. Silmäluomien reunat ovat väriltään tummanruskeasta mustaan.

Korvat: Melko ylös kiinnittyneet, poskenmyötäisesti riippuvat ja hieman laskostuneet, mikä kohottaa niitä kevyesti. Korvat ovat pitkähapsuiset, eivät kovin teräväkärkiset; eivät sivuille sojottavat eivätkä tiiviisti poskenmyötäiset.

KAULA: Keskipitkä.

RUNKO: Rungon pituus on hieman säkäkorkeutta suurempi.

Ylälinja: Suora, lanneosan kohdalta hieman kaareva.

Lantio: Selvästi viisto.

Rintakehä: Selvästi kaareutuneet kylkiluut.

Alalinja ja vatsa: Vatsaviiva on selvästi kohoava.

HÄNTÄ: Korkea-asentoinen, joko piispansauvan muotoinen tai mieluiten selän päälle kiertynyt, pitkän silkkisen karvan peittämä.

RAAJAT

ETURAAJAT: Eturaajat ovat suorat, yhdensuuntaiset, kuivat ja hyväluustoiset. Etäisyys maasta kyynärpäähän ei saa olla suurempi kuin kyynärpästä säkään.

Etukäpälät: Hieman soikeat, pienet ja tiiviit.

TAKARAAJAT: Takaraajat ovat hyväluustoiset ja kohtuullisesti kulmautuneet.

Takakäpälät: Hieman soikeat, pienet ja tiiviit.

LIIKKEET: Havannankoira liikkuu erityisen keveästi, joustavasti ja melko napakasti, mikä kuvastaa rodun iloista luonnetta. Eturaajat liikkuvat vapaasti ja suoraan eteenpäin suuntautuen, takaraajat antavat suoralinjaisen työnnon.

KARVAPEITE

KARVA: Villava aluskarva on niukka ja puuttuu usein kokonaan. Peitinkarva on hyvin pitkää (täysikasvuisella koiralla 12 -18 cm), pehmeää, sileää tai laineikasta ja voi muodostaa kiharaisia suortuvia. Kaikenlainen karvapeitteen muotoilu, leikkaaminen karvan pituuden tasoittamiseksi ja trimmaaminen on kielletty. Poikkeuksena sallitaan käpäläkarvojen siistiminen. Samoin kulmakarvoja voidaan hieman lyhentää, etteivät ne peitä silmiä. Myös kuonokarvoja voidaan hieman siistiä, mutta karvat tulisi mieluiten jättää luonnolliseen pituuteensa.

VÄRI: Harvoin täysin puhtaanvalkoinen; kellanruskea eri sävyissään (hieman mustia karvankärkiä sallitaan = soopeli), musta, havannanruskea, tupakanruskea ja punertavanruskea. Edellä mainitun väriset laikut ovat sallittuja. Tan-merkit sallittu kaikissa värivaihteissa.

KOKO

SÄKÄKORKEUS: 23 -27 cm. Sallittu vaihteluväli 21 -29cm.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

VAKAVAT VIRHEET:

- Puutteellinen rotutyypin
- Tylyppä, suippo tai muun kuin kallon pituinen kuono-osa
- Ns. petolinnun silmät, liian syvällä sijaitsevat tai ulkonevat silmät, lihanväriset silmäluomien reunat
- Liian pitkä tai liian lyhyt runko
- Suora, matala-asentoinen häntä
- Käyrät eturaajat (lähellä toisiaan olevat ranteet ja ulkokierteiset käpälät)
- Epämuodostuneet takakäpälät
- Karkea, niukka tai muotoiltu karvapeite, aikuisilla koirilla lyhyt karvapeite.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- Vihaisuus tai liiallinen arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- Lihaväriäinen kirsu
- Ylä- tai alapurenta
- Sisään – tai ulospäin kiertyneet silmäluomet (entropium tai ektropium), pigmentittömät silmäluomien reunat
- Rotumääritelmän antamista mitoista poikkeava koko.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin. Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

Liite 2

Havannankoiran jalostusohje

Voimassa 1.2.2022 alkaen

Havannankoiran jalostusohje on päivitetty Kennelliiton yleisen jalostusstrategian tavoitteiden mukaiseksi, joten tärkeimpinä kriteereinä ovat koiran terveys ja hyvinvointi, jalostuspohjan riittävä laajuus ja perinnöllinen monimuotoisuus sekä rodunomaisuus.

Suomen Kennelliiton yleisen jalostusstrategian löydät täältä.

Kasvattaja, joka on yhdistyksen jäsen, voi pyytää neuvoja jalostustoimikunnalta yhdistelmiä ja jalostusta koskeissa kysymyksissä. Jalostustiedustelun tehdessään kasvattaja saa koko jalostustoimikunnan kommentit kaikista toimikunnalla virallisesti sillä hetkellä tiedossa olevista terveysriskeistä, mitä suunniteltu yhdistelmä pitää sisällään.

Jalostustoimikunta vastaa jalostustiedusteluihin neljän viikon kuluessa kyselyn saapumisesta. Muistathan lähettää tiedustelusi hyvissä ajoin ennen aiottua astutusajankohtaa.

Jalostustiedustelut toimitetaan osoitteeseen jalostussihteeri@gmail.com ja ilmoitukset pentuvälitykseen osoitteeseen havannapentuvälitys@gmail.com. **Ilmoitathan yhteydenotossasi selkeästi kummasta on kyse.**

Kasvattaja **huomioithan** ennen yhdistelmäsi toteuttamista rotukohtaiset PEVISA-edellytykset sekä rotujärjestön laatimat jalostusohjeet. Havannankoirat ovat mukana Suomen Kennelliiton perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmassa (PEVISA) kataraktan, PRA:n, patellaluksaation ja 1.1.2019 alkaen jälkeläismäärien osalta. Jalostusohjeesta käyvät ilmi rotujärjestön jalostuskoirille asettamat vähimmäisedellytykset.

Havannankoiran PEVISA-ohjelma

(Voimassa 1.1.2019 – 31.12.2023)

Pentujen vanhemmista pitää astutushetkellä olla voimassa oleva polvitarkastuslausunto ja silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 12 kk vanhempi. Perinnöllistä kataraktaa tai PRA:ta sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Diagnoosi ”muu vähämerkityksellinen kaihi” ei kuitenkaan sulje koiraa jalostuksesta.

Rekisteröinnin raja-arvo on polvilumpioluksaation aste 1 ja jos koiran tulos on aste 1, on se paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Virallisen polvilausunnon alakaraja on 12 kuukautta. Alle kolme (3) vuotiaalle koiralle tehty tutkimus on voimassa 2 vuotta lausunnon saamisesta, jonka jälkeen se tulee uusia.

Mikäli koira on tutkimushetkellä jo täyttänyt kolme (3) vuotta, ei tutkimusta tarvitse uusia.

Urokselle rekisteröidään korkeintaan 25 jälkeläistä alle neljän vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Näistä viimeinen pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.

Lisäksi pentueen rekisteröimiseen vaikuttavat Kennelliiton koirarekisteriohjeeseen kirjatut kaikkia rotuja koskevat vähimmäisvaatimukset.

Havannalaiset Ry:n jalostusohjeet

Jalostusohjeessa esitetään rotujärjestön **vaatimukset** jalostusohjeen täyttävälle yhdistelmille sekä jalostussuosituksset, jotka kasvattajien toivotaan ottavan huomioon yhdistelmiä suunnitellessaan.

Kaikki tämän jalostusohjeen vaatimukset täyttävät yhdistelmät, jotka ovat Havannalaiset ry:n jäsenen kasvattamia, voidaan kasvattajan ilmoituksesta julkaista ilmaiseksi Pentuvälitys-sivulla astutuksen tapahduttua tai pentujen synnyttyä. Kasvattaja vastaa ilmoitetun yhdistelmän täyttävän jalostusohjeen kaikilta osin (jos huomataan, että yhdistelmä ei täytä jalostusohjeen vaatimuksia, niin peritään ilmoituksesta maksu ja sukutaululinkki sekä Pentuvälityssivulla oleva kotisivulinkki poistetaan. Mikäli pentue ei täytä jalostusohjetta, sitä ei voi ilmoittaa astutettuihin pentueisiin. Vain jo syntyneistä pennuista on mahdollista saada maksullinen pentuvälitysilmoitus).

Yksittäisten, koiran elämää haittaamattomien kauneusvirheiden osalta ei ole laadittu tiukkaa säännöstöä, niiden osalta kasvattajien tulee kiinnittää huomiota siihen, että samat virheet eivät kertaudu yhdistelmissä molemmilta puolilta. Jokaisen kohdan perässä, sulkeiden sisällä, kerrotaan pohjautuuko kohta Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustusohjelman vaatimukseen (PEVISA), Kennelliiton jalostusstrategian vaatimuksiin (SKL) vai yhdistyksen omiin jalostustavoitteisiin (RY).

Silmät:

1. Koiraa, jolla on todettu kaihi, PRA, GRD, TRD, ektropion tai entropion, ei tule käyttää jalostukseen. Aiotun yhdistelmän sukutaulussa neljän sukupolven sisällä ei saa esiintyä sairasta koiraa molemmilla puolilla (pennun isoisoivanhemmat).
2. Mikäli koira on jättänyt yhdenkin jälkeläisen, jolla on todettu kaihi ennen kolmen vuoden (< 3 v.) ikää, ei koiraa tule enää käyttää jalostukseen.
3. Mikäli yhdistelmässä toisena vanhempana oleva koira on jättänyt kaihisairaana jälkeläisen (todettu yli 3 v.), ei aiotun yhdistelmän toisen osapuolen takaa saa löytyä kaihisairasta 3 koiraa 4 sukupolven sisältä jalostustietojärjestelmästä katsottuna.
4. Koiraa, joka on kahdessa (2) eri yhdistelmissä jättänyt kaihia sairastavan jälkeläisen, ei tule käyttää jalostukseen.
5. Koiraa, jolla on todettu cilia aberranta, distichiasis, trichiasis, MRD, PPM, HTVL/PHPV tai kirsikkasilmä voidaan käyttää jalostukseen, kunhan aiotun pentueen toinen vanhempi ei omaa samaa ominaisuutta.
6. Diagnoosi "muu vähämerkityksellinen kaihi" ei sulje koiraa jalostuksesta, mutta kahta tällaisen lausunnon saanutta koiraa ei tule yhdistää jalostuksessa.
7. Suosittelaan kaihiriskin tarkastelua useammassa sukupolvessa mahdollisimman laajan terveen linjan saamiseksi pentueen sukutauluun. (PEVISA, SKL ja RY)

Muut vakavat sairaudet ja viat:

1. Mikäli koiralla on todettu elämänlaatua selvästi heikentävä vakava sairaus, sitä ei tule käyttää jalostukseen. Tällaisia sairauksia ovat esimerkiksi: epilepsia, sebaceous adenitis (SA), Addisonin tauti, kuurous, Legg-Perthes, kilpirauhasen vajaatoiminta, maksashuntti, allergia, atopia, sydänsairaudet, toistuvasti esiintyneet virtsakivet, IMHA.
2. Liioin koiraa, jolla on töpöhäntä, häntämutka, leikkausta vaatinut napatyry, alapurenta, yläpurenta tai vino purenta ei tule käyttää jalostukseen.
3. Sairaana koiran vanhempia, sisaruksia ja jälkeläisiä voi käyttää jalostukseen, mikäli aiotun pentueen toinen vanhempi, sen vanhemmat, sisarukset ja jälkeläiset ovat saman sairauden osalta terveitä. Tällaiset sairaudet eivät saa aiotuissa yhdistelmissä kertaantua molemmilta puolilta kolmen sukupolven sisällä pennusta laskien (pennun isoisoivanhemmat).
4. Suositellaan sappihappotestien teettämistä jalostuskoirille, jotta pystytään välttämään kahden kohonneen arvon, todennäköisesti maksan toiminnan poikkeamista kärsivän koiran, yhdistämistä keskenään.
5. Suosittelaan riskien tarkastelua useassa sukupolvessa mahdollisimman terveen linjan saamiseksi pentueen sukutauluun. (SKL ja RY)

Luusto:

1. Jalostukseen käytettäville koirille suositellaan tehtäväksi Kennelliiton viralliset röntgentutkimukset (lonkat, kyynärät ja selkä). Kyseisen tutkimuksen asteikon huonoimman tuloksen saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen (lonkat E/E, kyynärät 3/3 ja SP4 lausunto, ei koske LTV-lausuntoa). Edellämainituissa

tutkimuksissa asteikon huonoimman tuloksen saaneen koiran pennut voidaan rekisteröidä vain EJ-rekisteriin!

2. Koiraa, jolla on lääkitystä ja/tai kirurgista hoitoa vaativa/vaatinut luuston ja nivelten kasvuhäiriö, ei saa käyttää jalostukseen.
3. Vakavasti käyräraajaista koiraa ei tule käyttää jalostukseen ja lievästi käyräraajaisia koiria ei suositella yhdistettävän jalostuksessa. Pyritään suoriin eturajoihin. (SKL ja RY)
4. IDD-lausunnon astetta 3 ei suositella käytettäväksi jalostukseen. Muissa IDD-asteissa koira tulisi aina yhdistää paremman tuloksen saaneen koiran kanssa.
5. LTV1 lausunnon saanut koira tulisi aina yhdistää vain tuloksen LTV0 saaneen koiran kanssa.
6. Suositellaan CDDY + CDPA-geenitestin teettämistä jalostuskoirille, jotta pystytään välttämään kahden kohonneen välilevytyräriskin omaavan koiran yhdistämistä keskenään.

Populaation ylläpitäminen:

1. Urosten käytön rajoitus:
Uroksen **vähimmäisikä astutushetkellä on 18 kk.** Suosittelavaa on kuitenkin odottaa ensimmäisen astutuksen kanssa siihen asti, että koira on 24kk ikäinen. Uroksen jälkeläismäärä **saa olla vuoden aikana enintään 2,5 %** edellisen vuoden rekisteröintimäärästä, nykyisellä rekisteröintimäärällä (v. 2020, 695 kpl) lukumäärä on noin 17 pentua / vuosi. **Alle neljävuotiaana uroksella saa olla enintään 25 jälkeläistä (PEVISA-vaatimus) ja koko elämän aikana 70 jälkeläistä.** Viimeinen pentue hyväksytään kuitenkin kokonaisuudessaan jalostusohjeen täyttävään pentueeseen. (PEVISA, SKL ja RY).
2. Narttujen käytön rajoitus:
Nartun **vähimmäisikä astutushetkellä 18 kk.** Suosittelavaa on kuitenkin odottaa ensimmäisen astutuksen kanssa siihen asti, että koira on 24kk ikäinen. Ensimmäistä kertaa narttua pennutettaessa nartun suositellaan olevan alle neljävuotias. 8 vuotta täyttänyttä narttua **ei tule käyttää jalostukseen. Nartulle syntyvien pentueitten väli tulee olla vähintään 10kk. Nartulla saa olla enintään viisi pentuetta.** (SKL ja RY).
3. Uusintayhdistelmien teko **ei ole sallittu** (SKL ja RY).
4. Jalostustoimikunta toivoo, että kasvattajat suosivat yhdistelmiä, joissa sukusiitoskerroin jää alle 6,25 % (neljän sukupolven mukaan), mikä vastaa teoreettisesti serkusten sukusiitosastetta. Perusteena yhdistelmän sukusiitosprosentin laskemisessa käytetään Suomen Kennelliiton jalostustietokantaa. (SKL)

Lisääntymisongelmat:

1. **Urosta tai narttua, joka on ollut toistuvasti haluton luonnolliseen astumiseen, ei tule käyttää jalostukseen. Kahden keisarinleikkauksen jälkeen narttua ei tule käyttää jalostukseen. Narttua, jolla on esiintynyt polttoheikkoutta, ei tule käyttää jalostukseen.** (SKL ja RY)

Ulkonäkö:

2. **Koiran tulee olla palkittu vähintään virallisen näyttelyn laatuarvostelulla erittäin hyvä (EH) –maininnalla. Hyväksytään myös ulkomainen näyttelytulos, jäsenenä ilmoitusvelvollisuus. Hyväksytyt jalostustarkastus (ilman varausta tai varauksella) voi korvata em. näyttelytuloksen.** (SKL ja RY)
3. **Jalostukseen ei tule käyttää rotumääritelmästä poikkeavan kokoista koiraa 23-27 cm +/- 2 cm** (SKL ja RY)
4. Tunnettuja lyhytkarvaisuuden kantajia ei suositella yhdistettävän, mutta muutoin lyhytkarvaisuuden kantajien jalostuskäytölle ei ole estettä. (RY)
5. Suositellaan huomioimaan oikeat rungon mittasuhteet (SKL ja RY)
6. Suositellaan huomioimaan oikea karvanlaatu (SKL ja RY)

Luonne ja käyttäytyminen:

Hermorakenteeltaan heikkoa, aggressiivista tai arkaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla jokapäiväistä elämää hankaloittavia luonneominaisuuksia. (SKL)

Hampaisto:

Täydellinen hampaisto on toivottava. **Koiralla tulee olla täydellinen etuhampaisto 6+6 ja kulmahampaita 2+2, jotka ovat oikein asettuneet. Muiden hampaiden osalta puutosten määrä ei saa olla enempää kuin 4 kpl yhteensä.** Yhdistelmiä suunniteltaessa kasvattajien tulee kiinnittää huomiota siihen, että alaleuka on riittävän leveä. Liian kapea alaleuka ei anna alaetuhampaalle riittävästi tilaa ja aiheuttaa riskin kulmahampaiden painumisesta kitalakeen. Lisäksi suositellaan, että vähintäänkin yhdistelmän toisella osapuolella on täysi hampaisto. (SKL ja RY)

Uroksen omistajan vastuu:

Uroksen omistajan tulee muistaa oma vastuunsa siitä, mille nartulle uroksensa antaa. Muista kiinnittää huomio sukutaustojen lisäksi narttukoiran vointiin ja luonteeseen ja tarkastella myös omalta osaltasi täyttääkö yhdistelmä jalostusohjeen ja jos ei täytä, miksi ei täytä, ennen päätöstäsi annatko urostasi juuri tälle nartulle.

Jalostustoimikunnalla on, perustellusta syystä, oikeus poiketa edellä mainituista ohjeista antaessaan jalostussuosituksia ja hyväksyntänsä yhdistelmälle.

Liite 3

Havannalaiset ry:n säännöt

PRH Hyväksynyt 28.09.2011

1. Yhdistyksen nimi ja kotipaikka

Yhdistyksen nimi on Havannalaiset ry ja sen kotipaikka on Helsinki. Yhdistyksen toiminta-alueena on Suomi. Kokous- ja pöytäkirjakielenä käytetään suomea.

Yhdistys on Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry:n (SKL) hyväksymä valtakunnallinen rotujärjestö ja SKL:n jäsen. Yhdistys voi yhdistysjäsenenä kuulua myös muihin tarkoitusperiään palveleviin yhdistyksiin.

2. Tarkoitus ja toiminnan laatu

Yhdistyksen tarkoituksena on:

- edistää koiraharrastusta
- tehdä havannankoira-rotua tunnetuksi
- edistää puhdasrotuisten, rotumääritelmän mukaisten, terveiden ja käyttötarkoitukseensa soveltuvien havannankoirien jalostusta

- ohjata jäseniään koiran pidossa, hoidossa sekä kasvatuksessa

Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys

- järjestää keskustelu-, neuvonta- ja koulutustilaisuuksia

- järjestää jalostusneuvontaa ja jalostustarkastuksia

- järjestää pentuvälityksineuvontaa

- järjestää erikoisnäyttelyitä

- tukee harrastustoimintaa sekä luonteentestaaamista

- harjoittaa julkaisu- ja tiedotustoimintaa

- toimii yhteistyössä muiden koirayhdistysten kanssa, kotimaassa ja ulkomailla

Toimintansa tukemiseksi yhdistys voi, hankittuaan tarvittaessa asianmukaisen luvan ottaa vastaan avustuksia, lahjoituksia ja testamentteja sekä järjestää rahankeräyksiä ja arpajaisia. Yhdistys voi omistaa toimintaansa varten tarpeellista kiinteää ja irtainta omaisuutta.

3. Jäsenet

Yhdistykseen varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä henkilö, joka hyväksyy yhdistyksen tarkoituksen. Perhejäseneksi voidaan hyväksyä varsinaisen jäsenen kanssa samassa taloudessa asuva henkilö. Nuorisojäseneksi voidaan hyväksyä henkilö, joka on alle 15 vuotta vanha. Pentuejäseneksi voi koiran kasvattaja ilmoittaa kasvattiansa omistajat näiden suostumuksella tai ilmoituksen voi tehdä kasvatin omistaja myös itse. Kasvattaja tai kasvatin omistaja maksaa pentuejäsenen liittymisvuoden jäsenmaksun.

Pentuejäsenyys on voimassa liittymisvuoden, jonka jälkeen hallitus voi muuttaa sen jäsenen suostumuksella yhdistyksen muuksi jäsenyydeksi tai sen on tehtävä pentuejäsenyyden päättymisestä erottamispäätös.

Kannattavaksi jäseneksi voidaan hyväksyä rekisteröity yhdistys, joka haluaa tukea yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa.

Varsinaiset jäsenet, nuoriso-, perhe-, pentue- ja kannattavat jäsenet hyväksyy hakemuksesta yhdistyksen hallitus.

Kunniapuheenjohtajaksi tai kunniajäseneksi voidaan hallituksen esityksestä yhdistyksen kokouksessa kutsua henkilö, joka on huomattavasti edistänyt ja tukenut yhdistyksen toimintaa.

4. Jäsenen eroaminen ja erottaminen

Jäsenellä on oikeus erota yhdistyksestä ilmoittamalla siitä kirjallisesti hallitukselle tai sen puheenjohtajalle taikka ilmoittamalla erosta yhdistyksen kokouksessa merkittäväksi pöytäkirjaan.

Hallitus voi erottaa jäsenen yhdistyksestä, jos jäsen on

- jättänyt erääntyneen jäsenmaksunsa maksamatta.

- tai on menettellyllään yhdistyksessä tai sen ulkopuolella huomattavasti vahingoittanut yhdistystä

- tai ei enää täytä laissa tai yhdistyksen säännöissä mainittuja jäsenyyden ehtoja.

Hallitus voi määrääjäksi tai pysyvästi erottaa jäsenen

- joka on joko määrääjäksi tai pysyvästi erotettu Suomen Kennelliiton jäsenyydestä

- tai ei enää nauti Suomen kennelliiton luottamusta, siten että hänen koirapitoonsa tai kasvatustyöhönsä on liiton toimesta kohdistunut kurinpidollinen toimenpide.

Mikäli erottamisen syynä on muu kuin jäsenmaksun laiminlyönti, erotettu jäsen voi vedota erottamisesta yhdistyksen kokoukseen jättämällä kirjallisen valituksen hallitukselle kolmenkymmenen (30) vuorokauden kuluessa tiedon saatuaan. Eronneella tai erotetulla jäsenellä ei ole oikeutta yhdistyksen varoihin.

5. Jäsenmaksu

Varsinaisilta jäseniltä, nuorisojäseniltä, perhejäseniltä, pentuejäseniltä ja kannattavilta jäseniltä perittävän vuotuisen jäsenmaksun suuruudesta päättää kullekin jäsenryhmälle erikseen vuosikokous. Jäsenmaksut on suoritettava maaliskuun loppuun mennessä. Kunniapuheenjohtaja ja kunniajäsenet eivät suorita jäsenmaksuja.

6. Hallitus

Yhdistyksen asioita hoitaa hallitus, johon kuuluu vuosikokouksessa valitut puheenjohtaja ja kahdeksan (8) muuta täysi-ikäistä yhdistyksen jäsentä. Hallituksen toimikausi on vuosikokousten välinen aika. Puheenjohtaja valitaan yhdeksi (1) toimikaudeksi kerrallaan. Hallituksen jäsenten toimikausi on kaksi (2) toimikautta, ja heistä on erovuorossa vuosittain puolet, ensimmäisellä kerralla arvan mukaan ja sen jälkeen vuoron mukaan. Hallitus valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan sekä ottaa keskuudestaan tai ulkopuoleltaan sihteerin, rahastonhoitajan ja muut tarvittavat toimihenkilöt.

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta, kun he katsovat siihen olevan aihetta tai kun vähintään puolet hallituksen jäsenistä sitä vaatii. Hallitus on päätösvaltainen, kun vähintään puolet sen jäsenistä, puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja mukaan luettuna on läsnä.

Äänestykset ratkaistaan yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni, vaaleissa kuitenkin arpa

7. Jalostustoimikunta

Havannankoirien jalostuksen neuvoa antavana asiantuntijalautakuntana toimii yhdistyksen vuosikokouksen valitsema jalostustoimikunta. Toimikunta toimii hallituksen alaisuudessa ja noudattaa toiminnassaan jalostustoimikunnalle hyväksytyä toimintaohjesääntöä. Toimikuntaan kuuluu vuosikokouksessa valitut 9 täysi-ikäistä yhdistyksen jäsentä. Jalostustoimikunnan toimikausi on vuosikokousten välinen aika. Jalostustoimikunnan jäsenten toimikausi on kolme (3) toimikautta ja heistä on erovuorossa vuosittain yksi kolmasosa, kahdella ensimmäisellä kerralla arvan mukaan ja sen jälkeen vuoron mukaan. Toimikunta valitsee keskuudestaan, yhdeksi toimikaudeksi kerrallaan toimikunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä ottaa keskuudestaan tai ulkopuoleltaan sihteerin.

Jalostustoimikunta kokoontuu puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta, kun he katsovat siihen olevan aihetta tai kun vähintään puolet jalostustoimikunnan jäsenistä sitä vaatii.

Jalostustoimikunta on päätösvaltainen, kun vähintään puolet sen jäsenistä, puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja mukaan luettuna on läsnä. Äänestykset ratkaistaan yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni, vaaleissa kuitenkin arpa.

8. Yhdistyksen nimen kirjoittaminen

Yhdistyksen nimen kirjoittaa hallituksen puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, sihteeri tai rahastonhoitaja, kaksi yhdessä.

9. Tilikausi ja tilintarkastus

Yhdistyksen tilikausi on kalenterivuosi. Tilinpäätös tarvittavine asiakirjoineen ja hallituksen vuosikertomus on annettava tilintarkastajille viimeistään kolme viikkoa ennen vuosikokousta. Tilintarkastajien tulee antaa kirjallinen lausuntonsa viimeistään kaksi viikkoa ennen vuosikokousta hallitukselle.

10. Yhdistyksen kokoukset

Yhdistyksen vuosikokous pidetään vuosittain hallituksen määräämänä päivänä maaliskuun loppuun mennessä. Ylimääräinen kokous pidetään, kun yhdistyksen kokous niin päättää tai kun hallitus katsoo siihen olevan aihetta tai kun vähintään kymmenesosa (1/10) yhdistyksen äänioikeutetuista jäsenistä sitä hallitukselta erityisesti ilmoitettua asiaa varten kirjallisesti vaatii. Kokous on pidettävä kolmenkymmenen vuorokauden kuluessa siitä, kun vaatimus sen pitämisestä on esitetty hallitukselle. Yhdistyksen kokouksissa on jokaisella varsinaisella jäsenellä, perhejäsenellä, kunniapuheenjohtajalla ja kunniajäsenellä yksi ääni. Äänioikeutetut jäsenet voivat yhdellä valtakirjalla käyttää yhden äänioikeutetun jäsenen ääntä. Pentue-, nuoris- ja kannattavalla jäsenellä on kokouksessa läsnäolo- ja

puheoikeus.

Yhdistyksen kokouksen päätökseksi tulee, ellei säännöissä ole toisin määrätty, se mielipide, jota on kannattanut yli puolet annetuista äänistä. Äänten mennessä tasan ratkaisee kokouksen puheenjohtajan ääni, vaaleissa kuitenkin arpa.

11. Yhdistyksen kokousten koollekutsuminen

Hallituksen on kutsuttava yhdistyksen varsinainen kokous koolle vähintään neljätoista (14) vuorokautta ja ylimääräinen kokous seitsemän (7) vuorokautta ennen kokousta jäsenille postitetuilla kirjeillä, yhdistyksen julkaisun ilmoituksella tai sähköpostitse. Aika määräytyy postileimasta tai sähköpostin lähetyspäivästä.

12. Vuosikokous

Yhdistyksen vuosikokouksessa käsitellään seuraavat asiat:

1. kokouksen avaus
2. valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkastajaa ja tarvittaessa kaksi äänenlaskijaa
3. todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
4. hyväksytään kokouksen työjärjestys
5. esitetään tilinpäätös, vuosikertomus ja tilintarkastajien lausunto
6. päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle ja muille vastuuvollisille
7. vahvistetaan toimintasuunnitelma, tulo- ja menoarvio ja jäsenmaksujen suuruudet
8. valitaan hallituksen puheenjohtaja ja muut jäsenet erovuoroisten tilalle
9. valitaan jalostustoimikunnan jäsenet erovuoroisten tilalle
10. valitaan kaksi tilintarkastajaa ja heille varatilintarkastajat
11. päätetään kulukorvauksista ja maksettavista palkkioista
12. valitaan yhdistyksen edustajat ja heidän varahenkilönsä tarvittaviin edustustehtäviin
13. käsitellään muut kokouskutsussa mainitut asiat
14. keskustellaan kokouksessa esille tulevista asioista

Mikäli yhdistyksen jäsen haluaa saada jonkin asian yhdistyksen vuosikokouksen käsiteltäväksi, on hänen ilmoitettava siitä kirjallisesti hallitukselle niin hyvissä ajoin, että asia voidaan sisällyttää kokouskutsuun.

13. Sääntöjen muuttaminen ja yhdistyksen purkaminen

Päätös sääntöjen muuttamisesta ja yhdistyksen purkamisesta on tehtävä yhdistyksen kokouksessa vähintään kolmen neljäsosan (3/4) enemmistöllä annetuista äänistä. Kokouskutsussa on mainittava sääntöjen muuttamisesta tai yhdistyksen purkamisesta. Yhdistyksen purkautuessa käytetään yhdistyksen varat yhdistyksen tarkoituksen edistämiseen purkamisesta päättävän kokouksen määräämällä tavalla. Yhdistyksen tullessa lakkautetuksi käytetään sen varat samaan tarkoitukseen.

Liite 4

Jalostusohjeen täytyminen yhdistelmissä 2020

Vuonna 2020 syntyi 143 eri yhdistelmää, joista jalostusohjeen täytti 73 ja 70 ei täyttänyt.

Syitä oli yhdistelmissä seuraavasti (Joissain yhdistelmissä rikottiin useampaa kuin yhtä ohjeen sääntöä.):

- 50 yhdistelmässä puuttui näyttelytulos toiselta tai molemmilta.
- 14 yhdistelmää oli uusintayhdistelmiä.
- 11 yhdistelmässä oli kaihi molemmilla puolilla sukutaulussa.
- 11 pentueiden väli oli alle 10 kk.
- 8 yhdistelmän uros astutushetkellä alle 18 kk.
- 7 yhdistelmän uroksen jälkeläismäärä ylittynyt ennen astutusta.
- 3 ei silmätulosta tai se ei ollut voimassa.
- 2 molemmilla vanhemmilla distichiasis.

20:nä vuosina 2012-2021 eniten jalostukseen käytetyn uroksen ja nartun sukulaisuussuhteet esitettynä väri- ja numerokoodein koiran nimen perässä

Urokset

1. PAW'S MYSTERY ALONZO LEON	Visakoivun Querido Amigo (4) Dandy Daisy Warrior Pandora (9)	2. DANDY DAISY WARRIOR LOVELY BOY (2)	Majossaterdö-Szepe Coc- Co Dandy Daisy Warrior Boo- Boo
3. TIFON YAN FRANK (1)	Abril Ferher'z Neleco's Sorpresa	4. BICIA'S CHUTNEY SERVED WITH COCIO	Bicia's Another Point Of View Sandra's Aida The Diva
5. VISAKOIVUN QUERIDO AMIGO (4)	Pillowtalk's Just As Good As Gold Liveoak's Colour Of Love	6. BAYARIN MERRY MAKER	Bedal's Sweet & Spunky Don Juan Bayarin Misty Moonlight
7. PILLOWTALK'S CHER MON COEUR (8)	Pillowtalk's Karamello Pillowtalk's Tout Rouge (3)	8. HAVANNETTE'S FIRST CHOICE	Zodiaka'La Star's Cause 'I'm The One (6) Zeraldas Wonder Of Mystery
9. PILLOWTALK'S FIRE N'ICE	Pillowtalk's The Only One Pillowtalk's Tout Rouge (3)	10. CAMILLO STAR OF HAVANNA	Rebel Heart's Every Girl's Dream Unchain My Star Of Havanna
11. TAILORMADE TREASURE STAR OF HAVANNA	Amador Von Den Herzileins La Luna Star Of Havanna (11)	12. ZODIAKA'LA STAR'S CAUSE I'M THE ONE (6)	Sanillan Fun Fellow Garden Angel Amazita
13. TORCEDORE'S ACIERTO DEL AMORE	Lekkerbisen's Ticket To Win Havannette's Cuban Temptation	14. VISAKOIVUN INTIMO AMIGO	Bannera's Next To None Visakoivun Reina Del Universo
15. CIELO ESTRELLADO JEROME COPIEUX	Tifon Yan Frank (1) Cielo Estrellado Casimira	16. SANILLAN RED DEVIL	Massivus Angel's Calimero "Nody" Sanillan Early Bird

17. AMAZING ARAGORN STAR OF HAVANNA	Micky The Red Baron Star Of Havanna (7)
	Pepi Pebbles Star Of Havanna

18. TARBABY'S CASTRO	Bellezza's Frontpage Headline
	Tarbaby's Xena

19. FRAPPUCINO VON LIEBERTWOLKWITZ	Jo Jo Von Der Herzileins
	La Luna Star Of Havanna (11)

20. ULROIN EINARI	Polar Sweet's Dream Of Gold
	Tintti

Nartut

1. KUUSIVIRTA STELLA (12)	Bamse's Jul Godis
	Kuusivirta Oleander

2. KUUSIVIRTA ZAIJA	Bastian
	Kuusivirta Stella (12)

3. SUGAR SKY SUNNY STAR OF HAVANNA (13)	Micky The Red Baron Star Of Havanna (7)
	Neverending Love Star Of Havanna

4. PELVIX CINDERELLA	Pelvix Midnight Heartache
	Buenazo's Babushka

5. BAYARIN SHINING STAR	Zeraldas Keep On Rocking
	Sugar Sky Sunny Star Of Havanna (13)

6. VISA KOIVUN VARIANTE DE LA MADRE	Pillowtalk's Cher Mon Coeur (8)
	Visakoivun X-Te Prinzessin

7. BELLEZZA'S SPECIAL EDITION	Frosty Ink's Whooper Dooper
	Bellezza's Pepita

8. HABANEROS LINDOS BERNARDITA	Dandy Daisy Warrior Choo-Choo (5)
	Ichocomia Mis Amores Pequeniós

9. JATAKABI'S DREAM COME TRUE	Amenoppes
	Jatakabi's Honey Flower

10. DANDY DAISY WARRIOR PANDORA (9)	Dandy Daisy Warrior Choo-Choo (5)
	Mystykalsky's Panda Bear

11. MÄNTYHAVUN DOORA	Jatakabi's Unique For Me
	Tarinakummun Benten

12. REDENSTAMM BLACK SPIRIT	Tiziana Egyptian Jasper
	Redenstamm Stars'N Moon

13. REDENSTAMM JET SET DIAMOND	Ganesan Jet Set Jerry
	Diamond Peaks Golden Earring (10)

14. SANILLAN KISSING CHIC	Zodiaka'La Star's Cause 'I'm The One (6)
	Sanillan Dream Rose

15. REDENSTAMM PANTHERA	Zabadou's Not For Sale
	Diamond Peaks Golden Earring (10)

16. JATAKABI'S ZAHARA WHITE ROSE	Jatakabi's Shake It
	Jatakabi's Totally Smashing

17. PAW'S MYSTERY CHOCO PARADISE	DANDY DAISY WARRIOR LOVELY BOY (2)
	Paw's Mystery Coco Chanel

18. SANILLAN ARE YOU MY CHIC	Sanillan Totally Mr Cool
	Sanillan Love And Joy

19. VISA KOIVUN OBERTURA CARELIANA	DANDY DAISY WARRIOR LOVELY BOY (2)
	Living Dream's Rosalinde

20. REDENSTAMM CUBANO SOLANA	TIFON YAN FRANK (1)
	Redenstamm Danielle

HAVANNANKOIRIEN SUKUTALUJEN TARKASTELUA

Kaikki vertailussa mukana olevat koirat ovat syntyneet vuonna 2018 tai 2017. Sukutaulut on valittu hajaotannalla niin, että ne ovat esimerkkejä suurimpien kotimaisten kasvattajien jalostustyöstä ja ulkomailta tuoduista koirista.

VISAKOIVUN ZORRO DE FUEGO FI36272/18. Vanhemmat Paw's Mystery Alonzo Leon ja Visakoivun Enebrina Careliana. Sukusiitosprosentti viidellä sukupolvella 1,59 % ja kahdeksalla sukupolvella 4,15 %. Viiden sukupolven sukutaulussa kertaantuvat koirat: Pillowtalk's Fire Engine Red, Pillowtalk's Rosa Tina ja Pillowtalk's Strawberry N'Cream. Kun sukutaulua katsotaan kahdeksan sukupolven mukaan kertautuvat jo useammat samat koirat. Näitä ovat: Pillowtalk's Jambalaya, Pillowtalk's Perla Puro, Visakoivun Joya Unica, Pillowtalk's Ted E. Bare, Pillowtalk's Cesario, Pillowtalk's Only You Girl, Pillowtalk's Black Velvet, Fablecastle's Doble Sentido, Visakoivun Tiny One, Pillowtalk's Havana Star, Voila Up To The Minute, Pillowtalk's Andiamo, Pillowtalk's Huggybear, Pillowtalk's Melosa, Pillowtalk's Nina, Pillowtalk's Elena Blanca, Pillowtalk's Seda, Pillowtalk's Peach Blossom, SRR's Cuban Doll O'Pillowtalk, Pillowtalk's Diosa, Pillowtalk's Salute ja Pillowtalk's Happy Jose.

JATAKABI'S REAL WINNER FI43836/20. Vanhemmat Jatakabi's I'm Known As A Ice Breaker ja Jatakabi's Aint't No Fool. Sukusiitosprosentti viidellä sukupolvella 1,04 % ja kahdeksalla sukupolvella 2,52 %. Viiden sukupolven sukutaulussa kertaantuvat koirat: Jatakabi's Good Gilda, Mejrarns Charming Cezar ja Jatakabi's Bianca. Kun sukutaulua katsotaan kahdeksan sukupolven mukaan kertautuvat jo useammat samat koirat. Näitä ovat: Jatakabi's Odessa's Pearl, Mr Yeti-Yowie Sweet Honesty, Ja-Kar Innokas liro, Jatakabi's Dark Daimond, Mucho Bravo Wild Willy, A Maiden Effort's Whirlwind, Voila Rambo, Happy Friend's Now Or Never, Voila Clean Sweep, Valkohelmen Turre, Bellezza's Almondeye Amory, A Maiden Effort's Walnut Bonbon, Strandwicks Ewita, Neffy Van Het Vodelpark, Manfred's Winner Streak, Havana Toreador O'Pillowtalk, Pillowtalk's Perla Puro, Pillowtalk's Elena Blanca, Ganesan Dansing Daisy, Pillowtalk's Salute, A Maiden Effort's Do You Love Me, Kimbriel's Putin' On The Ritz ja Miss Morgana-Popke Sweet Honesty.

BELLEZZA'S MOVIESTAR FI53790/18. Vanhemmat Bellezza's Dance For Me ja Bellezza's Crystal Fairy. Sukusiitosprosentti viidellä sukupolvella 8,71 % ja kahdeksalla sukupolvella 10,55 %. Viiden sukupolven sukutaulussa kertaantuvat koirat: Bellezza's Total Knockout, Bamse's Kamelia, Voila Up To The Minute, Bellezza's Dashing Diana, Bellezza's Jolly Jewel, Miss Morgana-Popke SweetHonesty ja Mucho Bravo Wild Willy. Kun sukutaulua katsotaan kahdeksan sukupolven mukaan kertautuvat jo useammat samat koirat. Näitä ovat: Silly Miss Sally Sweet Honesty, Mr Yeti-Yowie Sweet Honesty, Strandwicks Ewita, Ganesan Dansing Daisy, Pillowtalk's Emperador, Havana Toreador O'Pillowtalk, Mr Dooby Sweet Honesty, Mr Victime Of Love Sweet Honesty, Pillowtalk's Chicita, Sandez Miranda, Bellezza's Almondeye Amory, Fablecastle's Alcalde Juarez, Fablecastle's Ay Companeros, Pillowtalk's Perla Puro, Havana's Tigre Luna ja Havana Hallmark O'Pillowtalk.

PAW'S MYSTERY RED LABEL FI25671/18. Vanhemmat Paw's Mystery Alonzo Leon ja Pillowtalk's Prinzessin Liebreiz. Sukusiitosprosentti viidellä sukupolvella 0,78 % ja kahdeksalla sukupolvella 4,76 %. Viiden sukupolven sukutaulussa kertaantuu koira Pillowtalk's Strawberry N'Cream. Kun sukutaulua katsotaan kahdeksan sukupolven mukaan kertautuvat jo useammat samat koirat. Näitä ovat: Pillowtalk's Jambalaya, Pillowtalk's Cara Mia, Pillowtalk's Black Velvet, Pillowtalk's Andiamo, Pillowtalk's Silver N'Goldie, Pillowtalk's Ted E. Bare, Pillowtalk's Perla Puro, Pillowtalk's Huggybear, Pillowtalk's Muchacho, Pillowtalk's Melosa, Pillowtalk's Seda, SRR's Cuban Doll O'Pillowtalk, Pillowtalk's Havana Star, Pillowtalk's Peach Blossom, Havana Hallmark O'Pillowtalk ja Pillowtalk's Diosa.

SANILLAN DON'T WORRY BE HAPPY FI25129/18. Vanhemmat Frosty Ink's Chaguanas Red ja Havannaville's icing On The Cake. Sukusiitosprosentti viidellä sukupolvella 0,78 % ja kahdeksalla sukupolvella 1,19 %. Viiden sukupolven sukutaulussa kertaantuu koira O'Brisans Xtra Eternal Love. Kun sukutaulua katsotaan kahdeksan sukupolven mukaan kertautuvat jo useammat samat koirat. Näitä ovat: HappyFriend's Now Or Never, Voila Clean Sweep, Voila Wow That's It, Mucho Bravo Wild Willy, Voila Leading Lady ja Strandwicks Ewita.

ALEKSANDRIAN FAVORITE FI22840/18. Vanhemmat Havanilan Amigo Amado ja Annasstina. Sukusiitosprosentti viidellä sukupolvella 0 % ja kahdeksalla sukupolvella 1,51 %. Kahdeksan sukupolven sukutaulua tarkasteltaessa huomataan, että kertaantuvia koiria ovat: Mr Yeti-Yowie Sweet Honesty, Mucho Bravo Wild Willy, Pillowtalk's Perla Puro, Voila Wow That's It, Ganesan Rose-Marie, Voila Up To The Minute, Bellezza's Almondeye Amory, Ganesan Dansing Daisy, Aleksandrian Fantasys Girl, Mammamantan Rocky, Silly Miss Sally Sweet Honesty, Miss Morgana-Popke Sweet Honesty, Strandwicks Ewita, Pillowtalk's Andiamo, Pillowtalk's Black Velvet, Pillowtalk's Elena Blanca, Garanzia's Lucky Stroke, Pillowtalk's Silver N'Goldie, Pillowtalk's Nina, A Maiden Effort's Walnut Bonbon, Valkohelmen Turre, Cikitita Keepsake, Neffy Van Het Vogelpark, Destiny's Little Shrimper, Pillowtalk's Salute, A Maiden Effort's Whirlwind, Voila Rambo, Fablecastle's Ay Companeros, Havana Toreador O'Pillowtalk, Macho's Toddy's Son, Pillowtalk's Havana Star, Pillowtalk's La Bamba, Fantastico ja Pillowtalk's Huggybear.

Tuontikoirat:

NORRTUSSARNAS ISN'T SHE LOVELY FI49110/18. Vanhemmat Småvargarnas Eddie ja Notussarnas Extrem Empresa. Sukusiitosprosentti viidellä sukupolvella 0 % ja kahdeksalla sukupolvella 0,14 %. Kahdeksan sukupolven sukutaulua tarkasteltaessa nähdään, että kertaantuvia koiria ovat: Mucho Bravo Wild Willy, Mr Victime Love Sweet Honesty, Pillowtalk's Jambalaya, Pillowtalk's Perla Puro ja Kebic's Fiona.

CALLUNAVIAS SMOOTH HURRICAN FI22842/18. Vanhemmat Abendito's Love Of My Life ja Callunavians Lady Marmelade. Sukusiitosprosentti viidellä sukupolvella 1,78 % ja kahdeksalla sukupolvella 2,23 %. Viiden sukupolven sukutaulussa kertaantuvat koirat: Behave's Joker In Jazz ja Voila The Real Mac Coy. Kun sukutaulua katsotaan kahdeksan sukupolven mukaan kertautuvat jo useammat samat koirat. Näitä ovat: Voila Wow That's It, Strandwicks Ewita, A Maiden Effort's Walnut Bonbon, Majetorp's Filip, Glen Iris Acentos Dorados, Pillowtalk's Dio Mio, Me Yeti-Yowie Sweet Honesty, Mr Dooby Sweet Honesty, Mucho Bravo Wild Willy, A Maiden Effort's Ultimo, Ganesan Dansing Daisy ja Havana Toreador O'Pillowtalk

DANDY DAISY WARRIOR BEN FI49919/18. Vanhemmata Prairiwind's Brandy Boy ja Dandy Daisy Warrior Chocomint. Koiran sukusiitosprosentti niin viidellä, kuin kahdeksallakin sukupolvella on Jalostustietojärjestelmän mukaan 0 %. Tämä on kuitenkin todennäköisesti harhaan johtavaa, sillä koiran Jalostustietojärjestelmässä esitetyistä sukutaulusta puuttuvat lähes kokonaan sukupolvien 6-8 koirat.

ALMENDARES FLASH FI36872/18. Vanhemmat Cloudy Crystal Mano Gentis ja Almdares Love Me Tender. Sukusiitosprosentti viidellä sukupolvella 0,2 % ja kahdeksalla sukupolvella 0,4 %. Viiden sukupolven tarkastelussa huomataan, että koira Almdares Flash kertaantuu. Kun sukutaulua katsotaan kahdeksan sukupolven mukaan kertautuvat jo useammat samat koirat. Näitä ovat: Pillowtalk's Helios In Nirvana, Pillowtalk's Desperado, Skywalker Blue Temptation, Pillowtalk's Jambalaya, Pillowtalk's Strawberry N'Cream ja Pillowtalk's Perla Puro.

Liite 7 Havannankoirien käytöskysely

Havannankoirien käyttäytymiskysely

Havannankoirien luonnetta on arvioitu Suomessa hyvin vähän luonnetestien ja MH-luonnekuvausten avulla. Luonne on kuitenkin äärettömän tärkeä ominaisuus, joka vaikuttaa koko koiran elämän ajan sen arjen sujuvuuteen. Tällä kyselyllä pyrimme selvittämään havannankoirien käytöstä arjessa.

*Pakollinen

1. Koiran virallinen nimi (rekisterikirjasta)? *

2. Koiran rekisterinumero? *

3. Koira on (Merkitse vain yksi soikio.)

Uros

Narttu

4. Koiran ikä

5. Onko koira kastroidu tai steriloitu? (Merkitse vain yksi soikio.)

Kyllä

Ei

6. Miksi?

7. Oletko tyytyväinen koirasi luonteeseen? (Merkitse vain yksi soikio.)

Kyllä

Ei

8. Tarkentaisitko?

9. Rastita koiraasi parhaiten kuvaava kohta / kohdat: (Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.)

Arka

Rohkea

Leikkisä

Dominoiva

Apaattinen

Varautunut

Paukkuarka

Väistää vierasta ihmistä

Eroahdistunut

Tottuu erilaisiin paikkoihin ja tilanteisiin nopeasti

Tottumaton

Muu:

10. Koirani on luonnetestattu (Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.)

Luonnetesti

BH-koe

MH-luonnekuvaus

Muu:

11. Hormonien vaikutus käytökseen (rastita parhaiten koiraasi kuvaava kohta / kohdat).

Mikäli omistat uroksen, juoksuajalla tarkoitetaan naapuruston narttujen juoksuaikoja:

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot:

Ruokahalu huono juoksuaikoin

Ruokahalu lisääntyy juoksuaikoina

Levottomuus juoksuaikoina

Äänekkyyys juoksuaikoina

Merksailee sisälle jatkuvasti

Merksailee sisälle juoksuaikoina

Ei koskaan merksaa sisälle

Astuu kaikkea mahdollista

Muu:

12. Jos vieras henkilö lähestyy koiraa, se.. (Merkitse vain yksi soikio.)

menee heti tervehtimään häntä iloisesti heiluen ja antaa tämän koskea

on ensin hiukan varuillaan, mutta menee hetken päästä tervehtimään ja antaa koskea

ei halua mennä tervehtimään, eikä anna koskea

haukkuu, murisee ja pyrkii pois tilanteesta

hyökkää kohden ja yrittää näykätä

13. Onko eroa siinä onko kyseessä aikuinen tai lapsi? (Merkitse vain yksi soikio.)

Kyllä

Ei

14. Miten se ilmenee?

15. Miten koira käyttäytyy perheen omien/tuttujen lasten seurassa? (Merkitse vain yksi soikio.)

On aina ystävällinen ja luottavainen

On jonkin verran varautunut

Vetäytyy pois lasten läheltä

Murisee tai haukkuu

Voi näykätä tai purra

16. Aggressiivinen käyttäytyminen perheenjäseniä kohtaan (Merkitse vain yksi soikio.)

Ei koskaan

Silloin tällöin

Joskus

17. Jos aggressiota on ilmennyt, millaisissa tilanteissa?

18. Onko koira purrut ihmistä niin, että on tullut jälki? (Merkitse vain yksi soikio.)

Ei koskaan

Kerran

Useammin

19. Jos koira on purrut ihmistä, niin missä tilanteessa?

20. Jos kotiisi tulee vieraita, miten koirasi reagoi? (Merkitse vain yksi soikio.)

On useimmiten hiljaa ja menee avoimen ystävällisesti tervehtimään vieraita
Haukkuu hetken aikaa ilmoitushaukkua ja menee ystävällisesti tervehtimään
Haukkuu terävästi, mutta rentoutuu vieraisiin tutustuessaan.

Vetäytyy omiin oloihinsa

On hyökkäävän oloinen

21. Osoittaako koirasi arkuutta tai stressaantuuko koirasi sille uudessa tilanteessa tai ympäristössä? (Merkitse vain yksi soikio.)

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

22. Jos vastasit kyllä, tarkenna rastittamalla yksi tai useampi koirasi käyttäytymistä kuvaava kohta. Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

Pyrkii pois tilanteesta tai tilasta

Haukkuu

Häntä on alhaalla tai jalkojen välissä

Pysyy paikallaan, ei halua tutustua uuteen tilaan

Pysyy oman ihmisensä läheisyydessä (ei käskyn alla)

Kulkee matalana

Läähättää

Tärisee

Muu:

23. Jos vastasit ei, tarkenna rastittamalla yksi tai useampi koiran käytöstä kuvaava kohta

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

Häntä on ylhäällä

Häntä on selkälínjan alapuolella, muttei jalkojen välissä

On utelias, innokas tutustumaan

Pystyy syömään ja nukkumaan uudessa paikassa

On rauhallinen, välinpitämätön

Muu:

24. Jos vastasit en osaa sanoa, voit kuvailla koiran käytöstä vapaasti

25. Jos koirasi kohtaa vieraan koiran hihnassa ollessaan, (Merkitse vain yksi soikio.)

se suhtautuu avoimen ystävällisesti häntä heiluen ja kiinnostuneesti

se suhtautuu välinpitämättömästi, mutta rennosti

se on ensin hieman varuillaan, mutta menee hetken päästä tervehtimään ja antaa nuuskia

se ei halua mennä tervehtimään, eikä anna nuuskia.

se haukkuu, murisee ja pyrkii pois

se haukkuu, murisee ja yrittää hyökätä

26. Jos koirasi kohtaa vieraan koiran vapaana ollessaan, (Merkitse vain yksi soikio.)

se suhtautuu avoimen ystävällisesti häntä heiluen ja kiinnostuneesti

se suhtautuu avoimen ystävällisesti ja valmiina leikkimään

se suhtautuu kiinnostuneena haistellen ja on hetken kuluttua valmis leikkimään

se suhtautuu kiinnostuneena haistellen ja keskittyy hetken kuluttua omiin asioihinsa
se suhtautuu välinpitämättömästi, mutta rennosti
se suhtautuu varautuneesti
se suhtautuu aggressiivisesti

27. Vaikuttaako vieraan koiran sukupuoli käytökseen? (Merkitse vain yksi soikio.)

Tulee toimeen kaikkien kanssa

Ei pidä muista koirista

Tulee paremmin toimeen samaa sukupuolta olevien koirien kanssa

Tulee paremmin toimeen eri sukupuolta olevien koirien kanssa

28. Haukkuuko koirasi mielestäsi liikaa? (Merkitse vain yksi soikio.)

Ei koskaan

Joskus

Usein

29. Missä tilanteissa koirasi haukkuu?

30. Pelkääkö koirasi yllättäviä kovia ääniä? (Merkitse vain yksi soikio.)

Ei koskaan

Joskus

Aina

31. Pelkääkö koira ukkosta? (Merkitse vain yksi soikio.)

Ei lainkaan

Hieman

Pelkää

Pelkää kovasti

32. Pelkääkö koira liikenteen melua? (Merkitse vain yksi soikio.)

Ei lainkaan

Hieman

Pelkää

Pelkää kovasti

33. Pelkääkö koira ilotulitusraketteja? (Merkitse vain yksi soikio.)

Ei lainkaan

Hieman

Pelkää

Pelkää kovasti

34. Pelkääkö koira äkillisiä pamauksia? (Merkitse vain yksi soikio.)

Ei lainkaan

Hieman

Pelkää

Pelkää kovasti

35. Viihtyykö koirasi ongelmitta yksin (ilman ihmisiä)? (Merkitse vain yksi soikio.)

Ei koskaan

Silloin tällöin

Aina

36. Jos koirallasi on ongelmia yksinjäämisessä, millaisia ongelmia ne ovat? (Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.)

Rikkoo tavaroita ja raapii ovia

Virtsaa tai ulostaa sisälle

Äänтелеe häiritsevästi

On levoton ja hermostunut

Muu:

37. Yksinolon ongelmia (Merkitse vain yksi soikio.)

esiintyi pentuna, mutta helpotti koiran aikuistuttua

on esiintynyt koko koiran elämän ajan

on esiintynyt iän myötä pahentuen

38. Onko koirasi sisäsiisti? (Merkitse vain yksi soikio.)

Ei koskaan

Joskus

Aina

39. Jos koirasi ei ole sisäsiisti, missä iässä ongelmat ilmenivät? (Merkitse vain yksi soikio.)

Ongelmia on ollut aina

Ongelmat ilmenivät sukukypsyyden jälkeen

Ongelmat ilmenivät vanhuudessa

40. Oliko koirasi helppo opettaa sisäsiistiksi? (Merkitse vain yksi soikio.)

Kyllä

Ei

41. Ottaisitko uudelleen havannankoiran? (Merkitse vain yksi soikio.)

Kyllä

En

42. Miksi?

43. Tähän voit halutessasi kirjoittaa lisätietoa koirasi luonteesta

44. Vakuutan omistavani ko. koiran ja siitä antamani tiedot oikeiksi. *

Esimerkki: 15. joulukuuta 2012

45. Vastaajan nimi

Havannakoirien ihanneprofiili MH-luonnekuvauksen tuloksiin

Käyttöönottopvm 1.7.2022
Hyväksytty Kennelliitossa 2022

Arvosteluasteikko:

ihanne
Hyväksyttävä/neutraali
ei toivottava
hylkäävä

	1	2	3	4	5
1a. KONTAKTI Tervehtiminen	Torjuu kontaktia, murisee tai yrittää purra	Välttää kontaktia, väistää	Hyväksyy kontaktin vastaamatta siihen, ei väistä	Ottaa itse kontaktia tai vastaa siihen	Mielistelevä kontaktinotossa, hyppii, vinkuu, haukkuu, jne.
1b. KONTAKTI Yhteistyö	Ei lähden vieraan ihmisen mukaan / Ei kokeilla	Lähtee mukaan haluttomasti	Lähtee mukaan, mutta ei ole kiinnostunut TO:sta	Lähtee mukaan halukkaasti, kiinnostuu TO:sta	Lähtee mukaan hyvin innokkaasti, erittäin kiinnostunut TO:sta
1c. KONTAKTI Käsittely	Torjuu murisemalla ja/tai yrittää purra	Väistää tai hakee tukea ohjaajasta	Hyväksyy käsittelyn	Hyväksyy ja ottaa kontaktia	Hyväksyy ja vastaa liioitellulla kontaktilla
2a. LEIKKI 1 Leikkihalu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy/ vähenee	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen
2b. LEIKKI 1 Tarttuminen	Ei tartu esineeseen	Ei tartu, nuuskii esinettä	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla	Tarttuu heti koko suulla	Tarttuu heti, nappaa esineen vauhdista
2c. LEIKKI 1 Puruote ja taisteluhalu	Ei tartu esineeseen	Tarttuu viiveellä - irrottaa/pitää, ei vedä vastaan	Tarttuu, vetää vastaan, mutta irrottaa ja tarttuu uudestaan/ Korjailee otetta	Tarttuu heti koko suulla, vetää vastaan kunnes TO irrottaa	Tarttuu heti koko suulla, vetää tempoo, ravistaa - kunnes TO irrottaa

3a. TAKAA-AJO	Ei aloita	Aloittaa, mutta keskeyttää	Aloittaa etenemisen hitaasti, voi lisätä vauhtia, seuraa koko matkan saalista	Aloittaa kovalla vauhdilla päämäärähakuisesti, pysähtyy saaliille	Aloittaa heti kovalla vauhdilla juosten saaliin ohi, voi kääntyä saaliille
3b. TARTTUMINEN	Ei kiinnostu saaliista/ Ei juokse perään	Ei tartu, nuuskii saalista	Tarttuu saaliiseen epäröiden tai viiveellä	Tarttuu heti saaliiseen, mutta irrottaa	Tarttuu heti saaliiseen, pitää sitä suussa vähintään 3 sekuntia
4. AKTIVITEETTITASO	Tarkkailematon, kiinnostumaton, passiivinen	Tarkkailevainen, rauhallinen, voi istua, seistä tai maata	Tarkkailevainen ja enimmäkseen rauhallinen, yksittäisiä toimintoja	Tarkkailevainen, toiminnot tai rauhattomuus lisääntyy vähitellen	Toiminnot vaihtelevat nopeasti osion aikana/ Rauhaton koko ajan
5a. ETÄLEIKKI Kiinnostus	Ei kiinnostu avustajasta	Tarkkailee avustajaa, välillä taukoja	Kiinnostunut avustajasta, seuraa ilman taukoja	Kiinnostunut avustajasta, yksittäisiä lähtöryityksiä	Erittäin kiinnostunut avustajasta, toistuvia lähtöryityksiä
5b. ETÄLEIKKI Uhka/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensin. osassa	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensin. tai toisessa osassa	Osoittaa useampia uhkauseleitä osion ensin. osassa	Osoittaa useampia uhkauseleitä osion ensin. ja toisessa osassa.
5c. ETÄLEIKKI Uteliaisuus	Ei saavu avustajan luo	Saapuu linjalle aktiivisen avustajan luo	Saapuu piilossa olevan puhuvan avustajan luo	Saapuu avustajan luo epäröiden tai viiveellä	Saapuu avustajan luo suoraan ilman apua
5d. ETÄLEIKKI Leikkihalua	Ei osoita kiinnostusta	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	Leikkii - voi tarttua varovasti, mutta ei vedä	Tarttuu, vetää vastaan, voi irrottaa ja tarttua uudelleen	Tarttuu, vetää vastaan, ei irrota
5e. ETÄLEIKKI Yhteistyö	Ei osoita kiinnostusta	Kiinnostuu, mutta keskeyttää	On kiinnostunut leikkivästä avustajasta	Kiinnostunut leikkivästä sekä passiivisesta avustajasta	Houkuttelee myös passiivista avustajaa leikkimään

6a. YLLÄTYS Pelko	Ei pysähdy tai pysähtynyt nopeasti	Kyykistyy ja pysähtyy	Väistää kääntämättä pois katsetaan haalarista	Pakenee enintään 5 metriä	Pakenee enemmän kuin 5 metriä
6b. YLLÄTYS Puolustus/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	Osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä	Osoittaa useita uhkauseleitä	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia hyökkäyksiä	Osoittaa useita uhkauseleitä ja hyökkäyksiä, voi purra
6c. YLLÄTYS Uteliaisuus	Menee haalarin luo, kun se on laskettu maahan/ Ei mene ajoissa	Menee haalarin luo, kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koira	Menee haalarin luo, kun ohjaaja seisoo sen edessä	Menee haalarin luo, kun ohjaaja on edennyt puoliväliin	Menee haalarin luo ilman ohjaajan apua
6d. YLLÄTYS Jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisnopeuden vaihtelua tai väistämistä	Pieni niaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla	Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen	Niaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla
6e. YLLÄTYS Jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta haalarin	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria yhdellä ohituskerralla	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria väh. kahdella ohituskerralla	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa väh. kahdella ohituskerralla
7a. ÄÄNIHERKKYYS Pelko	Ei pysähdy tai pysähtynyt nopeasti	Kyykistyy ja pysähtyy	Väistää kääntämättä pois katsetaan	Pakenee enintään 5 metriä	Pakenee enemmän kuin 5 metriä
7b. ÄÄNIHERKKYYS Uteliaisuus	Ei mene katsomaan	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koira	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja seisoo sen vieressä	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja on edennyt puoliväliin	Menee räminälaitteen luo ilman apua

7c. ÄÄNIHERKKYYS Jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisnopeuden vaihteluita tai väistämistä	Pieni niaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla	Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohitus- kerran jälkeen	Niaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla
7d. ÄÄNIHERKKYYS Jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta räminälaitetta kohtaan	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta yhdellä ohituskerralla	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta väh. kahdella ohitus- kerralla	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa väh. Kahdella ohituskerralla
8a. AAVEET Puolustus/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	Osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä	Osoittaa useita uhkauseleitä	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia hyökkäyksiä	Osoittaa uhkauseleitä ja useampia hyökkäyksiä
8b. AAVEET Tarkkaavaisuus	Yksittäisiä vilkaisuja, ja sen jälkeen ei kiinnostusta/ Ei kiinnostu lainkaan	Katselee aaveita silloin tällöin	Tarkkailee aaveita, pitkiä taukoja, kumpaakin puolet ajasta tai koko ajan toista	Tarkkailee aaveita, lyhyitä taukoja	Tarkkailee molempia aaveita koko osion ajan
8c. AAVEET Pelko	On ohjaajan edessä tai sivulla	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, pientä välimatkanottoa	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, vaihtelee paon ja kontrolliin välillä	On enimmäkseen ohjaajan takana, vaihtelee paon ja kontrolliin välillä	Peruuttaa enemmän kuin taluttimen mitan tai lähtee paikalta / Pakenee
8d. AAVEET Uteliaisuus	Menee katsomaan, kun ohjaaja on ottanut avustajalta hupun pois / Ei mene ajoissa	Menee katsomaan, kun ohjaaja puhuu avustajan kanssa ja houkuttelee koiraa	Menee katsomaan, kun ohjaaja seisoo avustajan vieressä	Menee katsomaan, kun ohjaaja on edennyt puoleenväliin	Menee katsomaan ilman apua
8e. AAVEET Kontaktinotto aaveeseen	Torjuu kontaktia/ Ei mene ajoissa	Hyväksyy avustajan tarjoaman kontaktin, mutta ei vastaa siihen	Vastaa avustajan tarjoamaan kontaktiin	Ottaa itse kontaktia avustajaan	Innostunutta kontaktinottoa avustajaan, esim. hyppiä tai vinkuu

9a. LEIKKI 2 Leikkihalu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy/ vähenee	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen
9b. LEIKKI 2 Tarttuminen	Ei tartu esineeseen	Ei tartu, nuuskii esinettä	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla	Tarttuu heti koko suulla	Tarttuu heti, nappaa esineen vauhdista
10. AMPUMINEN	Ei häiriinny, havaitsee nopeasti ja sen jälkeen täysin välinpitämätön	Häiritsevyys lisääntyy leikin/passiivisuuden aikana, sen jälkeen välinpitämätön	Kiinnostuu laukauksista, yleisöstä tms, mutta palaa leikkiin/passiivisuuteen	Keskeyttää leikin/ passiiv., lukkiutuu yleisöä, laukauksia tms kohden, ei palaa leikkiin/ passiivisuuteen	Häiriintynyt, pelokas / Yrittää paeta / Ohjaaja luopuu ampumisesta

Liite 9 Havannakoirien ihaneprofiili luonnetestissä

Käyttöönottopvm 1.7.2022
Hyväksytty Kennelliitossa 2022

Asteikko:

Ihanne
Hyväksyttävä/Neutraali
Ei toivottava
Hylkäävä

Osasuoritukset	%-osuus rodun tuloksista	Profiilin kirjain- koodi *)	Arvo	Arvostelu	+pisteet	- pisteet
I TOIMINTAKYKY Kerroin 15		E	+3	Suuri	45	
		N	+2	Hyvä	30	
		I	+1a	Kohtuullinen	15	
		N	+1b	Kohtuullisen pieni	15	
		E	-1	Pieni		-15
		E	-2	Riittämätön		-30
		H	-3	Toimintakyvytön		-45
II TERÄVYYS Kerroin 1		N	+3	Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	3	
		E	+2	Suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	2	
		I	+1a	Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	1	
		N	+1b	Koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä	1	
		H	-1	Pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin		-1
		H	-2	Kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin		-2
		H	-3	Suuri jäljelle jäävin hyökkäyshaluin		-3
III PUOLUSTUSHALU Kerroin 1		N	+3	Kohtuullinen, hillitty	3	
		E	+2	Suuri, hillitty	2	
		I	+1a	Pieni	1	
		E	-1	Haluton		-1
		E	-2	Erittäin suuri		-2
		H	-3	Hillitsemätön		-3
IV TAISTELUHALU Kerroin 10		H	+3	Suuri	30	
		I	+2a	Kohtuullinen	20	
		N	+2b	Kohtuullisen pieni	20	
		H	+1	Erittäin suuri	10	
		N	-1	Pieni		-10
		E	-2	Riittämätön		-20
		E	-3	Haluton		-30
		I	+3	Tasapainoinen ja varma	105	

V		I	+2	Tasapainoinen	70		
HERMORAKENNE		N	+1a	Hieman rauhaton	35		
Kerroin 35		N	+1b	Hermostunein pyrkimyksin	35		
		E	-1	Vähän hermostunut		-35	
		H	-2	Hermostunut		-70	
		H	-3	Erittäin hermostunut		-105	
		I	+3	Vilkas	45		
VI		N	+2	Kohtuullisen vilkas	30		
TEMPERAMENTTI		N	+1	Erittäin vilkas	15		
KERROIN 15		E	-1a	Häiritsevän vilkas		-15	
		E	-1b	Hieman välinpitämätön		-15	
		E	-1c	Impulsiivinen		-15	
		E	-2	Välinpitämätön		-30	
		H	-3	Apaattinen		-45	
		N	+3	Kohtuullisen kova	24		
VII		E	+2	Kova	16		
KOVUUS		I	+1	Hieman pehmeä	8		
Kerroin 8		H	-1	Erittäin kova		-8	
	Tuloksen saaneita koiria ei saa yhdistää.	E	-2	Pehmeä		-16	
		H	-3	Erittäin pehmeä		-24	
VIII		I	+3	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	45		
LUOKSEPÄÄSTÄVYYS		N	+2a	Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen	30		
		N	+2b	Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen	30		
	Kerroin 15		N	+1	Mielistelevä	15	
			E	-1a	Selvästi pidättyväinen, ei yritä purra		-15
			H	-1b	Selvästi pidättyväinen, yrittää purra		-15
			H	-2	Hyökkäävä		-30
			H	-3	Salakavala		-45
			I	***	Laukausvarma		
LAUKAUS-PELOTTOMUUS		N	**	Laukauskokematon			
		E	*	Paukkuärtyisiä			
		H	—	Laukausaltilis			
		H	--	Laukausarka			

Liite 10

Kennelliiton käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihanneprofiili

Kirjain- ja värikoodit

I	Ihanne
N	Hyväksyttävä/Neutraali
E	Ei-toivottava
H	Hylätty

Käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihanneprofiili, rotu: havannankoiria

Käyttöönottopvm ja tekijä: 1.7.2022 Havannalaiset ry. Hyväksytty Kennelliitossa 2022.

1. IHMISEN KOHTAAMINEN

1.1 Ensikohtaaminen avustajan kanssa			
a) Koiran käyttäytyminen ennen kontaktitilannetta avustajan kanssa			
I	S		menee suoraan tervehtimään avustajaa
N	N1		on välinpitämätön, rento, voi tutkia ympäristöä
N	N2		pyrkii jatkamaan matkaa kiinnittämättä huomiota avustajaan
N	OLF		keskittyy vain haisteluun
E	Y		on kiinnostunut ainoastaan ympäristöstä
N	P1		lieviä merkkejä huolestumisesta tai rauhattomuudesta (voi äänneellä, liikkua edestakaisin, liikkua hidastetusti, lipoa suupieliään, vinkua, häntä voi laskea. Voi myös muuttua eleettömämmäksi tai alkaa korostetusti hakea katsekontaktia ohjaajaan).
E	P2		välttelee(pyrkii pois päin avustajasta tai ohjaajansa syliin, painautuu tiiviisti kiinni ohjaajaansa tai pyrkii ohjaajan taakse, häntä painuu alas, ryhti madaltuu voimakkaasti, voi ilmetä myös seuraavia: pälyilee, läähättää tai haukkuu, sulkeutuu tai passivoituu)
H	P3		pelkää voimakkaasti (perääntyy, pakenee tai kieltäytyy etenemästä, pyrkii voimakkaasti ohjaajan syliin, kyyristelee, häntä tiukasti koipien välissä, tärisee, läähättää)
H	P4		pelkää erittäin voimakkaasti (yrittää paeta paniikinomaisesti, voi ilmetä myös paikoilleen lyhyhistymisenä) jalostustarkastus keskeytetään
E	A1		asento jäykkä, tuijottaa, karvat voivat nousta
H	A2		tuijottaa, murisee ja/tai haukkuu
H	A3		haukkuu ja ryntäilee ihmistä kohti

H	A4		hyökkää voimakkaasti ihmisiä kohti
H	A5		puree omistajaansa
E	XR		rapsuttaa, nuolee tms itseään
E	XM		merkkaillee
b) Aika, jonka kuluessa koira tervehtii oma-aloitteisesti avustajaa			
	U30		alle 30 sekuntia
	U59		31-59 sekuntia
	U80		60-60 sekuntia (avustaja on noussut seisomaan huomioimatta koira)
	NO		ei tule oma-aloitteisesti ennen kuin avustaja on muuttunut aktiiviseksi kontaktinottajaksi
1.1 Ensikohtaaminen avustajan kanssa			
c) Avustaja kääntyy ja ottaa kontaktia yrittämällä koskettaa koira			
1.2 Poistuminen ja uudelleen kohtaaminen			
1.1	1.2	1.2	a) Koiran käyttäytyminen kohdatessa b) Koiran käyttäytyminen avustajan yrittäessä koskettaa
c)	a)	b)	
	I		L lähestyy avustajaa
	N		N ei lähesty eikä väistä avustajaa
	E		V väistää avustajaa
N		N	N koira sietää kosketuksen, ei hakeudu luokse
N		N	SN koira nuuhkaisee avustajaa, sen jälkeen välinpitämätön
I		I	SY rennon ystävällinen (korvat rennot, normaali ryhti, paino tasaisesti kaikilla jaloilla, häntä voi heilua rennosti, voi katsoa hieman sivuun)
N		N	SR kiemurtelee (ryhti madaltunut, korvat takana, voi äänneellä tai kääntyä selälleen, hyppiä vasten tai nuolla avustajaa)
N		N	SL alkaa leikkiä, riehaantuu (katsoo kohti, niaaa etuosalla, läppää tassuillaan, läähättää innostuneesti, loikkii, pyrättelee tms.)
N		N	P1 lieviä merkkejä huolestumisesta (liikkuu hitaasti ja jännittyneesti, hännän liike jännittyen, voi hieman väistää, mutta antaa koskea. Voi ilmentää myös seuraavia: niaaa ja/tai säpsähtää, jäykistyy hetkeksi, lipoo suupieläään, haukottelee, häntä laskee)
E		E	P2 säikähtää tai välttelee (perääntyy, väistää tai siirtyä ohjaajan taakse, ei anna koskea. Häntä painuu alas, ryhti madaltuu voimakkaasti, voi ilmetä myös seuraavia: pälyilee, läähättää tai haukkuu, voi passivoitua)
H		H	P3 pelkää voimakkaasti (perääntyy, pakenee tai kieltäytyy etenemästä, ei anna koskea, pyrkii voimakkaasti ohjaajan syyliin, kyyristelee, häntä tiukasti koipien välissä, tärisee, läähättää) jatketaan osiosta 3

H		H	P4 pelkää erittäin voimakkaasti (yrittää paeta paniikinomaisesti, voi ilmetä myös paikoilleen lyhyhistymisenä), jatketään osiosta 3
E		E	A1 asento jäykkä, tuijottaa, karvat voivat nousta
H		H	A2 napsii ilmaa ja/tai näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, ei hyökkää kohti
H		H	A3 napsii ilmaa ja/tai näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, hyökkää kohti
H		H	A4 puree niin, että ei jää jälkeä
H		H	A5 puree niin, että jää jälki
E		E	XR rapsuttaa, nuolee tms. itseään
E		E	XM merkkää avustajan
E		E	Y osoittaa voimakasta kiinnostusta vain ympäristöä kohtaan
N		N	O huomioi herkeämättömästi vain ohjaajansa, suhtautuu koskettamiseen välinpitämättömästi
H		H	EOP koskettamisen yrittäminen jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä pelon vuoksi
H		H	EOA koskettamisen yrittäminen jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi
H		H	EOA koskettamisen yrittäminen jätettiin kokonaan väliin tarkastajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi

1.3 Avustaja houkuttelee koiran mukaansa

I	L		koira lähtee heti mukaan
N	LH		koira lähtee avustajan mukaan vähällä houkuttelulla
N	LV		koira lähtee mukaan runsaalla houkuttelulla
N	LO		pyrkii väliillä ohjaajan luo, väliillä kulkee avustajan mukana
N	LK		koira lähtee mukaan, mutta kieltäytyy myöhemmin etenemästä (voi ilmetä myös pakenemisena) tai alkaa kiskoa voimakkaasti kohti ohjaajaa
E	LE		koira ei lähde mukaan
I	S		koira on kiinnostunut avustajasta
H	EAG		osio keskeytetään, koska koira haukkuu ja/tai murisee ja/tai näyttää hampaita, roikkuu avustajan vaatteissa hampailaan tai uhkailee avustajaa
H	EOP		osio jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä pelon vuoksi
H	EOA		osio jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi
H	EAA		osio jätettiin kokonaan väliin tarkastajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi

2. KÄSITELTÄVYYS

2.1 Käyttäytyminen käsittelytilanteessa

N	SN		koira suhtautuu välinpitämättömästi käsittelyyn sei sen käytös ei muutu lainkaan
I	SY		on rennon ystävällinen (korvat rennot, normaali ryhti, paino tasaisesti kaikilla jaloilla, häntä voi heilua rennosti, voi katsoa hieman sivuun)
N	SR		kiemurtelee (ryhti madaltunut, korvat takana, voi äännellä tai kääntyä selälleen, hyppiä vasten tai nuolla avustajaa)
N	SL		alkaa leikkiä, riehuu (katsoo kohti, niiaa etuosalla, läppää tassullaan, läähättää innostuneesti, loikkii, pyörähtelee tms.)
N	P1		lieviä merkkejä huolestumisesta (liikkuu hitaasti ja jännittyneesti, hännän liike jännittyen, voi himan väistää, mutta antaa koskea. Voi ilmentää myös seuraavia: niiaa ja/tai säpsähtää, jäykistyy hetkeksi, lipoo suupieliiään, haukottelee, häntä laskee)
E	P2		säikähtää tai välttelee (perääntyy, väistää tai siirtyy ohjaajan taakse, ei anna koskea. Häntä painuu alas, ryhti madaltuu voimakkaasti, voi ilmentää myös seuraavia: pälyilee, läähättää tai haukkuu, voi passivoitua).
H	P3		pelkää voimakkaasti (perääntyy, pakenee tai kieltäytyy etenemästä, ei anna koskea, pyrkii voimakkaasti ohjaajan syyliin, kyyristelee, häntä tiukasti koipien välissä, tärisee, läähättää)
H	P4		pelkää erittäin voimakkaasti (yrittää paeta paniikinomaisesti, voi ilmetä myös paikoilleen lyhyhistymisenä)
E	A1		asento jäykkä, tuijottaa, karvat voivat nousta
H	A2		napsii ilmaa ja/tai näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, ei hyökkää kohti
H	A3		napsii ilmaa ja/tai näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, hyökkää kohti
H	A4		puree niin, että ei jää jälkeä
H	A5		puree niin, että jää jälki
E	XR		rapsuttaa, nuolee tms. itseään
E	XM		merkkää avustajan
E	XR		osoittaa voimakasta kiinnostusta vain ympäristöä kohtaan
N	XM		huomioi herkeämättömästi vain ohjaajansa, suhtautuu käsittelyyn välinpitämättömästi
H	EOP		koskettamisen yrittäminen jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä pelon vuoksi
H	EOA		koskettamisen yrittäminen jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi
H	EAA		koskettamisen yrittäminen jätettiin kokonaan väliin tarkastajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi
Tarkasteltaessa antaa koskea: oletuksena, että antaa			
I	KH		huuluiin
I	KK		korviin

I	KL	lapaan
I	KE	etujalkoihin
I	KR	rintaan
I	KS	selkään
I	KT	takajalkoihin
I	KN	häntään

3. JAHTAAMINEN

3.1 Koiran käyttäytyminen palloa heittäessä		
E	P	pyrkii pois päin pallosta tai jää haukkumaan paikoilleen tai peräytyen
N	N	ei kiinnostu pallosta, voi katsoa palloa
N	H1	osoittaa lievää kiinnostusta, ei mene pallolle asti tai menee hitaasti pallon luokse
N	H2	jää vaanimaan ja tuijottamaan palloa
N	H3	lähtee pallon perään, mutta keskeyttää ajon, juoksee pallon ohi tai jättää pallon nuuhkimatta sitä
N	H4	lähtee pallon perään, pallon pysähtyessä nuuhkii sitä
I	H5	lähtee pallon perään, tarttuu siihen ja päästää irti (voi tarttua uudestaan)
N	H6	lähtee pallon perään, tarttuu siihen ja pitää siitä kiinni (kunnes ohjaaja irrottaa pallon) tai kantaa palloa, voi tuoda sen ohjaajalle
N	H7	lähtee pallon perään, tarttuu siihen ja ravistelee sitä
H	HP8	osiota ei suoriteta loppuun, koska koira pelkää voimakkaasti. jatketaan osiosta 4
H	EOP	heittäminen jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä pelon vuoksi
H	EOA	heittäminen jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi
H	EAP	heittäminen jätettiin kokonaan väliin tarkastajan päätöksestä pelon vuoksi
H	EAA	heittäminen jätettiin kokonaan väliin tarkastajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi
3.2 Ohjaaja leikittää koira pallolla		
E	P	koira pyrkii pois päin ohjaajasta tai jää haukkumaan paikoilleen tai peräytyen
N	N	ei kiinnostu, voi katsoa palloa
N	HL1	kiinnostuu, tutkii palloa
N	HL2	jää vaanimaan ja tuijottamaan palloa

N	HL3		alkaa leikkiä ohjaajan kanssa pallolla, mutta menettää pian kiinnostuksensa
I	HL4		alkaa leikkiä ohjaajan kanssa pallolla, tarttuu siihen ja päästää irti (voi tarttua uudestaan)
N	HL5		alkaa leikkiä ohjaajan kanssa pallolla, tarttuu siihen ja pitää kiinni kunnes ohjaaja irrottaa pallon
N	HL6		alkaa leikkiä ohjaajan kanssa pallolla, tarttuu siihen ja ravistelee sitä
N	HLS		on alkanut leikkiä pallolla itse, eikä halua leikkiä sillä ohjaajan kanssa
N	A1		asento jäykkä, tuijottaa, karvat voivat nousta
N	A2		napsii ilmaa ja/tai näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, ei hyökkää kohti
H	A3		napsii ilmaa ja/tai näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, hyökkää kohti
H	A4		puree niin, että ei jää jälkeä
H	A5		puree niin, että jää jälki
E	FIX		käytös osion päätyttyäkin muuttunutta/käytös jää päälle
H	EOP		osio jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä pelon vuoksi
H	EOA		osio jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi
H	EAP		osio jätettiin kokonaan väliin tarkastajan päätöksestä pelon vuoksi
H	EAA		osio jätettiin kokonaan väliin tarkastajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi

4. AKTIIVISUUS/PASSIIVISUUS

E	RE		rauhaton: liikkuu levottomasti, voi läähättää, äännellä, hyppiä ohjaajaa vasten, rapsuttaa, nuolla itseään tms.
I	AK		aktiivinen: puuhastelee tai nuuhkii ympäristöä rauhallisesti koko ajan
N	N		rauhallinen: voi istua, seistä tai maata, voi tutkia ympäristön kertaalleen
E	PA		passiivinen: ei kiinnostu mistään
N	NR1		aluksi rauhallinen, rauhattomuus lisääntyy hieman
E	NR2		aluksi rauhallinen, rauhattomuus lisääntyy selvästi
N	REN		aluksi rauhaton, sitten rauhoittuu
N	MX		ajoittain rauhaton, ajoittain rauhallinen
H	P		pelkää tai on jännittynyt (taakse vetäytynyt kehon asento, voi hakeutua ohjaajan luo tai pyrkiä pakoon, haukkua tms.)
H	PV		osiota ei suoriteta loppuun, koska koira pelkää voimakkaasti

5. VIERAS KOIRA

Koiran käyttäytyminen sen havaitessa vieraan koiran			
I	N		rento, käytös ei juuri muutu (korvat rennot, normaali ryhti, paino tasaisesti kaikilla jaloilla, häntä voi heilua renoosti, voi katsoa hieman sivuun tai uteliaasti kohti)
N	S		osoittaa selvää kiinnostusta tutustumiseen (heiluttaa häntää, pyrkii kohti, voi vinkua tai haukahtaa, katsoo kohti, katsoo vuoronperään ohjaajaa ja vierasta koiraa, niaa etuosalla, kauhoo etutassuillaan)
N	S2		osoittaa voimakasta kiinnostusta toista koiraa kohtaan (heiluttaa häntää, kiskoo ja riuhtoo kohti, voi haukkua, voi hyppiä, voi nousta kahdelle jalalle)
N	P1		lieviä merkkejä huolestumisesta (jäykistyy hetkeksi, lipoo suupieliiään, häntä laskee, voi liikkua hitaasti ja jännittyneesti, hännän liike jännittyen, voi nuuhkia maata, katsella pois päin, haukotella, nostaa jalkaa, istahtaa, kääntyy selin, ottaa remmin suuhunsa tms.)
E	P2		säikähtää tai välttelee (peräännyty, väistää tai siirtyy ohjaajan taakse, ei anna koskea. Häntä painuu alas, ryhti madaltuu voimakkaasti, voi ilmentää myös seuraavia: pälyilee, läähättää tai haukkuu, voi passivoitua).
H	P3		pelkää voimakkaasti (peräännyty, pakenee tai kieltäytyy etenemästä, ei anna koskea, pyrkii voimakkaasti ohjaajan syyliin, kyristelee, häntä tiukasti koipien välissä, tärisee, läähättää)
H	P4		pelkää erittäin voimakkaasti (yrittää paeta paniikinomaisesti, voi ilmetä myös paikoilleen lyhyhistymisenä)
E	A1		asento jäykkä, tuijottaa, etupainoinen kehon asento, karvat voivat nousta
E	A2		näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, ottaa askelia kohti vierasta koiraa, tuijottaa, karvat voivat nousta
H	A3		napsii ilmaa ja/tai näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, hyökkää kohti
H	A4		hyökkää voimakkaasti vierasta koiraa kohti (kiihtynyt, ei rauhoitu, voi haukkua, karvat pystyssä)
H	A5		vihainen (tilanteeseen nähden suhteetonta hyökkäämistä tai hallitsematonta raivoa)
H	AO5		puree ohjaajaansa
E	H		vaanii, metsästää, paimentaa (katse kiinnittynyt vieraaseen koiraan, madaltunut pään tai kehon asento, mutta karvat eivät ole pystyssä, voi haukkua)
N	O		huomioi herkeämättömästi vain ohjaajansa
E	FIX		ei palaudu, käytös jää päälle
H	EOH		osiota ei suoriteta ohjaajan päätöksestä
H	EAR		osiota ei suoriteta tarkastajan päätöksestä

6. EPÄTAVALLISET ALUSTAT

Ritilä 6.1	Pleks i 6.2	a) Käyttäytyminen alustalle

		mennessä	
I	I	N	ei pelkoa tai huolestumista, astuu epäröimättä alustalle ilman houkuttelua (ryhti ja hännän asento normaali, astuu alustalle huomioiden sen tai kiinnittämättä siihen huomiota)
N	N	P1	hyvin lieviä merkkejä huolestumisesta tai välttelystä (ryhti lievästi matala, jäykkä tai takakenoinen, liikkuu hitaasti, voi pysähdellä hetkeksi, voi lipoa suupieliään, hieman taakse vetäytyneet suupielet tms.)
N	N	P2	selviä merkkejä välttelystä (pysähtyy, yrittää kiertää tai hypätä alustan yli, heittäytyy selälleen tai tarjoaa oheistoimintoja välttääkseen alustalle menon, kuten istuu, menee maahan, kierii, antaa tassua tms.)
E	E	P3	pelokas (kyyristelee, häntä tiukasti koipien välissä, saattaa pyrkiä pakoon tai omistajan syyliin, voi läähättää ta passivoitua, täristä, äänneellä voimakkaasti), jatketaan seuraavasta alustasta/osiosta 7
H	H	P4	erittäin voimakkaasti pelokas (yrittää paeta paniikinomaisesti, voi ilmetä myös paikoilleen lyhyhistymisenä), jatketaan seuraavasta alustasta/osiosta 7
N	N	LP	astuu epäröiden alustalle ilman houkuttelua
I	I	LH	astuu epäröimättä alustalle sanallisen houkuttelun jälkeen
N	N	LPH	astuu epäröiden alustalle sanallisen houkuttelun jälkeen
N	N	LH2	menee alustalle vasta makupalan avulla
E	E	P	ei astu alustalle
H	H	EOH	osiota ei suoriteta ohjaajan päätöksestä
H	H	EAR	osiota ei suoriteta tarkastajan päätöksestä
b) Käyttäytyminen alustalla ollessa			
I	I	N	koira pysyy alustalla itse tai ohjaajan on helppo saada koira jäämään alustalle
N	N	H	ohjaaja joutuu käyttämään runsaasti houkuttelua saadakseen koiran jäämään alustalle
N	N	VL	koira poistuu alustalta, tulee helposti takaisin
N	N	VH2	koira poistuu alustalta, tulee takaisin vain runsaasti houkuteluna
E	E	VP	koira poistuu alustalta, eikä tule takaisin runsaallakaan houkuttelulla
H	H	EP	ei mennyt alustalle
c) Rentous alustalla			
I	I	N	koira on rento (alusta ei näytä vaikuttavan koiran käyttäytymiseen)
N	N	P1	koira jännittää hieman (ryhti lievästi matala, jäykkä tai takakenoinen, voi lipoa suupieliään tai nostella tassujaan, hieman taakse vetäytyneet suupielet tms.)

E	E	P2	koira on jännittynyt (kyyristelee, häntä koipien välissä, saattaa pyrkiä omistajan syliin, voi läähättää tai passivoitua, täristä, voi äänneellä)
H	H	P3	koira ei mennyt alustalle

7. IHMISJOUKKO

7.1	7.2	7.3	7.1 Kävelevät ihmiset rivissä 7.2. Juoksevat ihmiset rivissä 7.3 Oudot ihmiset rivissä
I	I	I	N koira kulkee rennosti ohjaajan edessä, takana tai sivulla, voi huomioida avustajat (korvat rennot, normaali ryhti, liikkumisnopeudessa ei muutoksia)
N	N	N	S yrittää päästä nuuhkimaan avustajia
N	N	N	SR yrittää lähestyä avustajia kiemurrellen (ryhti madaltunut, korvat takana, voi äänneellä tai kääntyä selälleen)
N	N	N	SL yrittää lähestyä avustajia riehakkaasti (katsoo kohti, voi äänneellä, niaa etuosalla, läppää tassuillaan, läähättää innostuneesti, loikkii, pyrähtelee tms.)
N	N	N	P1 lieviä merkkejä huolestumisesta (liikkumisnopeus ja/tai -asento muuttuu, voi hetkellisesti siirtyä lähemmäs ohjaajaa tai ohjaajan taakse, pysähtyä hetkeksi, hidastaa, jännittyä tai kaartaa. Voi vilkuilla avustajia, lipoa suupielään, ryhti madaltuu, häntä laskee. Voi äänneellä ja/tai hyppiä ohjaajaa vasten.)
E	E	E	P2 säikähtää tai välttelee (siirtyy ohjaajan taakse, voi pysähdellä, häntä painuu alas, ryhti madaltuu voimakkaasti, saattaa pälyillä, läähättää tai haukkua).
H	H	H	P3 pelkää voimakkaasti (peräännyty, pakenee tai kieltäytyy etenemästä, pyrkii voimakkaasti ohjaajan syliin, kyyristelee, häntä tiukasti koipien välissä, tärisee, läähättää), jatetaan osasta 8
H	H	H	P4 pelkää erittäin voimakkaasti (yrittää paeta paniikinomaisesti, voi ilmetä myös paikoilleen lyhyhistymisenä), jatetaan osasta 8
E	E	E	A1 jäykistyy, tuijottaa, karvat voivat nousta
E	E	E	A2 napsii ilmaa ja/tai näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, ei hyökkää kohti
H	H	H	A3 napsii ilmaa ja/tai näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, hyökkää kohti
H	H	H	A4 hyökkää voimakkaasti avustajia kohti (kiihtynyt, ei rauhoitu, voi haukkua, karvat pystyssä)
H	H	H	A5 vihainen (tilanteeseen nähden suhteetonta hyökkäämistä tai hallitsematonta raivoa)
H	H	H	A05 puree ohjaajaansa
E	E	E	H vaanii, metsästää, paimentaa (katse kiinnittynyt vieraisiin ihmisiin, madaltunut pään tai kehon asento, mutta karvat eivät ole pystyssä, voi haukkua)
N	N	N	O osoittaa voimakasta kiinnostusta vain ohjaajaa kohtaan
E	E	E	FIX ei palaudu, käytös jää päälle
H	H	H	EOP osio jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä pelon vuoksi

H	H	H	EOA osio jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi
H	H	H	EAP osio jätettiin kokonaan väliin tarkastajan päätöksestä pelon vuoksi
H	H	H	EAA osio jätettiin kokonaan väliin tarkastajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi

7. IHMISJOUKKO

7.4	7.5	7.6	7.4 Ihmiset ympyrässä paikoillaan 7.5 Ihmiset ympyrässä astuvat kohti koiraa 7.6 Ihmiset liikkuvat ympyrässä
N	N	N	N rento, käytös ei juuri muutu (korvat rennot, normaali ryhti, paino tasaisesti kaikilla jaloilla, häntä voi heilua rennosti, voi katsoa hieman sivuun tai uteliaasti kohti)
I	I	I	S yrittää päästä nuuhkimaan avustajia
N	N	N	SR yrittää lähestyä avustajia kiemurrellen (ryhti madaltunut, korvat takana, voi äänneellä kääntyä selälleen)
N	N	N	SL yrittää lähestyä avustajia riehakkaasti (katsoo kohti, voi äänellä, niaa etuosalla, läppää tassuillaan, läähättää innostuneesti, loikkii, pyrähtelee tms.)
N	N	N	P1 lieviä merkkejä huolestumisesta (jäykistyy hetkeksi, lipoo suupieläään, häntä laskee, voi liikkua hitaasti ja jännittyneesti, hännän liike jännittyen, voi myös nuuhkia maata, katsella pois päin, haukotella, nostaa toistuvasti jalkaa, istahtaa, kääntyä selin, ottaa remmin suuhunsa, alkaa hakea katsekontaktia ohjaajaan tms.)
E	E	E	P2 säikähtää tai välttelee (perääntyy, väistää tai siirtyy ohjaajan taakse. Häntä painuu alas, ryhti madaltuu voimakkaasti, voi ilmetä myös seuraavia: pälyilee, läähättää tai haukkuu, voi passivoitua).
H	H	H	P3 pelkää voimakkaasti (perääntyy, pakenee tai kieltäytyy etenemästä, pyrkii voimakkaasti ohjaajan syliin, kyyristelee, häntä tiukasti koipien välissä, tarisee, läähättää), jatketaan osasta 8
H	H	H	P4 pelkää erittäin voimakkaasti (yrittää paeta paniikinomaisesti, voi ilmetä myös paikoilleen lyhyhistymisenä), jatketaan osasta 8
E	E	E	A1 asento jäykkä, tuijottaa, etupainoinen kehon asento, karvat voivat nousta
E	E	E	A2 näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, voi ottaa askelia kohti avustajia, tuijottaa, karvat voivat nousta
H	H	H	A3 napsii ilmaa ja/tai näyttää hampaita ja/tai murisee ja/tai haukkuu, hyökkää kohti
H	H	H	A4 hyökkää voimakkaasti avustajia kohti (kiihtynyt, ei rauhoitu, voi haukkua, karvat pystyssä)
H	H	H	A5 vihainen (tilanteeseen nähden suhteetonta hyökkäämistä tai hallitsematonta raivoa)
H	H	H	A05 puree ohjaajaansa
E	E	E	H vaanii, metsästää, paimentaa (katse kiinnittynyt vieraisiin ihmisiin, madaltunut pään tai kehon asento, mutta karvat eivät ole pystyssä, voi haukkua)
N	N	N	O osoittaa voimakasta kiinnostutusta vain ohjaajaa kohtaan

E	E	E	FIX ei palaudu, käytös jää päälle
H	H	H	EOP osio jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä pelon vuoksi
H	H	H	EOA osio jätettiin kokonaan väliin ohjaajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi
H	H	H	EAP osio jätettiin kokonaan väliin tarkastajan päätöksestä pelon vuoksi
H	H	H	EAA osio jätettiin kokonaan väliin tarkastajan päätöksestä aggressiivisuuden vuoksi

8. ÄÄNET

8.1	8.2	8.3	8.4	8.1. Käyttäytyminen pillin soidessa 8.2 Käyttäytyminen koputettaessa kattilankantta vasaran varrella 8.3 Käyttäytyminen koputettaessa kattilankantta vasaralla 8.4 Käyttäytyminen poran käydessä
N	N	N	N	L koira menee uteliaasti ääntä kohti (ryhti ja hännän asento rentoja)
N	I	I	I	N käyttäytyminen ei muutu (ryhti ja hännän asento eivät muutu, liikkumisnopeudessa ei muutoksia, koira voi havaita äänen)
N	N	N	N	P1 lieviä merkkejä huolestumisesta (kulkee ohjaajan mukana, mutta liikkumisnopeudessa tai -asennossa tapahtuu lieviä muutoksia. Voi ilmentää myös seuraavia: niiaa ja/tai säpsähtää, jäykistyy hetkeksi, lipoo suupieliään, korvat takana, vinkuu, häntä laskee. Voi myös muuttua eleettömäksi tai alkaa hakea katsekontaktia ohjaajaan)
E	E	E	E	P2 säikähtää tai välttelee, selviä liikkumisnopeuden tai asennon muutoksia (kuten väistää kaartamalla, siirtyy ohjaajan taakse, aloittaa "stressivedon" äänestä pois päin, painautuu ja/tai hyppii ohjaajaa vasten tai pysähtyy, häntä painuu alas, ryhti madaltuu voimakkaasti, voi ilmentää myös seuraavia: pälyilee, läähättää tai haukkuu, sulkeutuu tai passivoituu), osiota 8.3 ei suoriteta
H	H	H	H	P3 pelkää voimakkaasti (peräännyty, pakenee tai kieltäytyy etenemästä, pyrkii voimakkaasti ohjaajan syyliin, kyyristelee, häntä tiukasti koipien välissä, tärisee, läähättää), äänet-osio keskeytetään
H	H	H	H	P4 pelkää erittäin voimakkaasti (yrittää paeta paniikinomaisesti, voi ilmetä myös paikoilleen lyyhistymisenä), äänet-osio keskeytetään
E	E	E	E	A1 asento jäykkä, tuijottaa, karvat voivat nousta
E	E	E	E	A2 tuijottaa, murisee ja/tai haukkuu
H	H	H	H	A3 haukkuu ja ryntäilee ääntä kohti
H	H	H	H	A4 hyökkää voimakkaasti ääntä kohti (kiihtynyt, ei rauhoitu, voi haukkua, karvat pystyssä)
H	H	H	H	AO5 puree omistajaansa
E	E	E	E	FIX ei palaudu, käytös jää päälle
H	H	H	H	EOH osiota ei suoriteta ohjaajan päätöksestä

H	H	H	H	EAR	osiota ei suoriteta tarkastajan päätöksestä
---	---	---	---	-----	---

9. MUUT HUOMIOT

a) Rohkeuden yleiskuva			
I	N		rento, ei merkkejä epävarmuudesta
E	P0		ajoittain lievästi epävarma
E	P1		lievästi epävarma, voi näkyä myös levottomuutena tai sulkeutumisenä
E	P2		epävarma
H	P3		pelokas
H	P4		voimakkaasti pelokas
b) Rohkeuden yleiskuvassa tapahtuva muutokset			
	NO		ei muutoksia
	MN		rentoutuu testin edetessä
	MP1		epävarmuus lisääntyy testin edetessä
	MP3		pelokkuus lisääntyy testin edetessä
	HN		ajoittain rento
	HP1		ajoittain epävarma
	HP3		ajoittain pelokas
	FIX		ei palaudu, käytös jää päälle
c) Havaittiinko toistuvaa vakavaan stressiin liittyvää tai stereotyyppistä käyttäytymistä?			
I	NO		ei nähty
E	XH		hihnassa tai ohjaajan kanssa
E	CT		hännän jahtaaminen
E	WH		jatkuva haukkuminen tai ääntely
E	XM		jatkuva merkkailu
E	HY		hyppiminen
E	ET		etujaloilla kauhominen
E	SV		stressivetoa
E	DIG		toistuva raapiminen (maa, ihminen tms.)

E	OLF	haisteluun uppoutuminen
E	XR	itsensä nuoleminen, pureminen tai raapiminen
E	FLY	ilman napsiminen tai ilmaan pälyily
E	XX	muuta vakavaa stressikäytöstä

Liite 11

Havannalaiset ry:n jalostustarkastuksen arviointiperusteet

Arviointilomakkeessa on yhteensä 14 kohtaa, joihin on koottu rotumääritelmässä kuvatut kohteet. Kussakin kohdassa on määritetty ne ominaisuudet, jotka tarkastajan tulee havaita ja merkitä arviointilomakkeeseen. Ominaisuudet luokitellaan seuraavasti:

- 1 = normaali/rotumääritelmän mukainen
- 2 = hieman huomauttamista
- 3 = selvästi poikkeava/puutteellinen
- 0 = rotumääritelmän vastainen vakava virhe

Hyväksytään: Koirassa ei ole havaittu paljoa huomauttamista eikä selviä puutteita. Tarkastajan arvioimissa kohteissa on enemmän ykkösiä kuin kakkosia. Myös pari kolmesta voidaan sallia, jos ne eivät vaikuta häiritsevästi kokonaisuuteen.

Hyväksytään varauksin: Koiralla on jokin hieman suurempi yksittäinen virhe tai useita puutteita, mutta ne eivät ole rotumääritelmän kannalta kovin merkityksellisiä. Tarkastajan arvioimissa kohteissa on pääasiassa kakkosia. Myös muutama kolmonen voidaan sallia, jos niillä ei ole suurta terveydellistä merkitystä. Jalostuskäytössä näihin puutteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota niin, ettei sama virhe toistuisi vastakkaisella sukupuolella.

Ei suositella: Koirassa on useita vakavia puutteita, jotka selvästi vaikuttavat kokonaiskuvaan. Arvioidut kohteet ovat pääasiassa kolmesta tai koiralla on rotumääritelmän sähämitoista poikkeava koko.

Hylätty ulkomuodon/luonteen osalta: Koirassa on yksi tai useampi rotumääritelmän vastainen vakava virhe (esimerkiksi kives- tai hammaspuutoksia, arka, vihainen tai aggressiivinen koira). Jokainen 0-tulos aiheuttaa automaattisesti hylkäävän tuloksen.

LIITE 12

Ilmoitetut terveystiedot 31.12.2021 mennessä

Tähän listaan on kerätty kaikki laskentakaudella ilmoitetut sairastapaukset (terveystietolista + terveystieteissä ilmoitetut)

- ADDISONINTAUTI	3
- ALLERGIA/ATOPIA	11
- ANAALIRAUHANEN	1
- AUTOIMMUUNISAIRAUS	2
- IMMUUNIVÄLITTEINEN TROMBOSYTOPENIA (ITP)	2
- KILPIRAUHASSEN VAJAATOIMINTA	14
- STOMATIITTI	1
- EPILEPSIA	5
- ETURAUHASONGELMAT	4
- HAIMA:	
Haimatulehdus	
Haiman vajaatoiminta	
Kohonneet haima-arvot	4
- IHOSAIRAUDET:	
Atopia	1
Hiivatulehduksia	5
Huulten iholla paikallinen demokidoosi ja siihen liittyvä karvatuppitulehdus	1
Ihosairaus	2
Kausittainen, jatkuva iho-oireilu	3
SA-tauti	14
- IBD (tulehduksellinen suolistosairaus):	1
- IMHA (Immuunivälitteinen hemolyyttinen anemia):	4
- KASVAINSAIRAUDET	21
- KEUHKOT	1
- KOHTU:	
Märkäkohtu	3
- KUUROUS	6
- LIHASSURKASTUMA	1
- LUUSTO:	
Kyynärät/olkapäät/eturaajat:	1
Eturaajojen kasvuhäiriö	6
Kyynärnivelen inkongruenssi	2
Kyynärnivelen kasvuhäiriö	5
Kyynärnivelen vamma	1
Käyrät eturaajat	12
Nivelrikkoa olkapäissä	1
Nivelrikko kyynärpäissä	3
Olkanelen osteokondroosi	1
Olkanelen ruston luutumishäiriö (OCD-tyyppinen)	1
- Lonkat:	
Legg-Perthes	8
Lonkissa löysyyttä	1
Molempipuolinen lonkkaniveldysplasia	1

Nivelrikko lonkissa	2
- Polvet/ristiside:	
Mediaalinen patellan subluksaatio	1
Nivelrikko polvessa	6
Patellaluksaatio	22
Polven kierukan repeämä	1
Ristisidevaurio	23
- Selkä:	
Hermopinne selässä	1
Kalkkeutuneet välilevyt	9
Kaularangan välilevytyrä	1
Mäyräkoirahalvaus	1
Sairauden oireita ilman määrättyä syytä, selkäydin	1
Selän välilevyrappeuma (discus degeneraatio)	6
Spondyloosi	1
Välilevytyrä	9
- MAHA/RUUANSULATUS/SUOLISTO:	
Mahaportin ongelmat	1
Närästystä	1
Pitkäaikainen limakalvoa surkastuttava mahalaukun tulehdus	1
Tulehduksellinen suolistosairaus	1
Vatsahaava	1
Verinen suolistotulehdus	1
- MAKSA:	
Kohonneet maksa-arvot	1
Maksakirroosi	1
Maksakudosten surkastuminen	1
Maksasairaus	6
Maksashuntti	3
Maksatulehdus	1
MVD	1
- MUNUAISET:	
Munuaisten kehityshäiriö	1
Munuaisten vajaatoiminta	1
Munuaisvika	1
- NAPA:	
Napatyrä	2
- NEUROLOGISET OIREET	1
- NIVUSTYRÄ	1
- PROTEIINIKATO	1
- PYOGRANULOMATOOTTIS NEKROOS (luutulehdus)	1
- RUUMIINLÄMMÖNSÄÄTELYN ONGELMIA:	1
- SAPPI:	
Sappirakon laajentuma	1
- SILMÄT	
glaukooma	1
GRD	1
Kaihi (epävirallinen)	11
Kirsikkasilmä	17
SARDS (äkillinen verkkokalvon rappeuma-oireyhtymä)	2

Silmätulehduksia	1
Uveiitti (silmän suonikalvoston (uvea) inflamaatio eli silmän sisäinen tulehdus)	1
Vanhuuden kaihi/samentuma	3
- SUJU/NIELU/HAMPAAT:	
ikenen hypertrofia (kudosten liikakasvu)	1
Kurkunkannen toiminta/rakennehäiriö	1
Nielutulehdus	1
Stomatiitti (suutulehdus)	1
Parodontiitti	9
Puhkeamattomia poskihampaita	1
- SYDÄN:	
Endokardoosi (läppävika)	1
Etevä vasemman eteiskammion läppän rappeumasairaus	1
Keuhkovaltimo ahtauma	1
Kohtalainen vasemman eteisen laajentuma	1
Mitraaliläppän vuoto	1
Suljettu leikkauksella sydäimestä avoin valtimotiehyt (PDA / ductus)	2
Sydämen lievä laajentuma	1
Sydämen restriktiivinen kardiomyopatia	1
Sydämen sivuääni	16
Sydämen vajaatoiminta	4
- VESIPÄÄ	1
- VIRTSAKIVIÄ	5
- MUITA ONGELMIA:	
Alapurenta	2
Arka	1
Häntämutka	3
Paukkuarkuus	1
Piilokives	2
Runsaat hammaspuutokset	2
Kapea alaleuka	1
Töpöhäntä	2
Yläpurenta	1

Liite 13

Havannankoirien lonkka-, kyynär- (perinteinen + INC), välilevykalkkeuma (IDD)- ja spondyloosi (SP)-tilastot lausuntovuoden perusteella vuosilta 2012 - 2021 jalostustietojärjestelmän mukaan.

Lonkkaniveldysplasia (asteet C - E luetaan sairaaksi):

Vuosi	A	B	C	D	E	Yhteensä
2012	3	0	0	0	0	3
2013	2	1	3	1	0	7
2014	1	1	1	1	0	4
2015	3	6	7	5	0	21
2016	10	7	12	5	0	34
2017	9	11	14	5	0	39
2018	1	16	18	6	0	41
2019	6	11	14	2	0	33
2020	6	9	16	1	0	32
2021	5	7	21	3	1	37
Yhteensä	46	69	106	29	1	251

Kyynärniveldysplasia (asteet 2 - 3 luetaan sairaaksi):

Vuosi	0	1	2	3	Yhteensä
2012	1	0	0	0	1
2013	5	0	0	0	5
2014	3	1	0	0	4
2015	13	1	1	0	15
2016	25	3	1	0	29
2017	30	6	3	0	39
2018	37	1	1	0	39
2019	29	1	0	0	30
2020	0	0	0	0	0
2021	0	0	0	0	0
Yhteensä	143	13	6	0	162

Kyynärnivelen inkongruenssi INC (asteet 2 - 3 luetaan sairaaksi):

vuosi	0	1	2	3	yhteensä
2019	3	1			4
2020	14		2		16
2021	28	5	1		34

Spondyloosi:

Vuosi	0	1	2	3	4	Yhteensä
2012	0	0	0	0	0	0

2013	2	0	0	0	0	2
2014	1	0	0	0	0	1
2015	7	0	0	0	0	7
2016	13	0	1	0	0	14
2017	33	0	0	0	0	33
2018	35	0	1	0	0	36
2019	28	0	0	0	0	28
2020	22	0	0	0	0	22
2021	29	0	0	0	0	29
Yhteensä	170	0	2	0	0	172

Välilevykalkkeumat (IDD):

Vuosi	0	1	2	3	yhteensä
2016	5	4			9
2017	20	12	1		33
2018	29	4	1	2	36
2019	24	3			27
2020	19	2			21
2021	28	1	1		30